

CÂINELE
PRIN APĂ
VOLUMUL IV
VALERIU CIUCULIN

CÂINELE
PRIN APĂ

Roman
Volumul IV
EMPIDEX

Slatina 2008 – 2009

Tehnoredactare computerizată, corectură, paginație,
tipărire, legătorie

Valeriu CIUCULIN
empidex@yahoo.com

Toate scrierile sunt sau vor fi publicate pe
www.scribd.com

*Orice asemănare cu persoane, fapte, întâmplări,
locuri reale nu este întâmplătoare, dar numai cititorul este
de vină.*

PARTEA ÎNTÂI
SUNETE

1

Mihai Caraivan era un tip brunet, înalt, bine făcut.
Era student în anul al treilea, chiar dacă vârsta îl arăta mai
bătrân decât colegii lui.

Manole se apropiase de el prin intermediul prietenei
acestuia, Anca Silvian, cu care era coleg de grupă. Pe ea o
remarcase de la început, era o fată subțirică, blondină,
fină. Aflase că urma cursuri de dans clasic, la o școală de
artă. Ea fusese cea care le propusese lor, celor din
formația pe care o încropiseră, să-l aducă pe Caraivan la
ei, ca să le dea o mână de ajutor cu stațiile de amplificare
și cu celelalte aparate necesare pe scenă. Iar aparatură
era destulă! Cabluri, microfoane, stative, mufe,
prelungitoare pentru curent, lăzi cu difuzoare, ce nu era
necesar pe o scenă!

Mihai Caraivan venise într-o seară să vadă cum se

descurcau ei pentru repetiții. De fapt, repetițiile lor se rezumau la lucruri simple: Sergiu Alecu, bateristul, un tip îndemânat, pregătea și partea materială, adică lega difuzoarele, microfoanele, stațiile, încropea stative pentru microfoane, împreună cu Dan Râpeanu, prietenul soru-sii Violeta, iar „elita”, adică Manole, Nini Telegescu și Răzvan Bențea, cei trei chitariști, repetau pe chitare reci câteva melodii pe care voiau să le cuprindă în repertoriul formației, încercând să „scoată armoniile” cam după ureche, dar, în general, piesele pe care doreau ei să le cânte fiind comerciale, fără schimbări notabile de armonie, era destul de simplu chiar și pentru ei, care nu aveau studii muzicale. Teoria lor muzicală se rezuma la ceea ce reținuseră din orele de specialitate de la liceu.

Caraivan privise cu mare interes cam tot ce făceau băieții pe acolo, trăsesese cu urechea la piesele pe care le chinuiau chitariștii, și asta în timp ce i se alăturase lui Alecu, să-l ajute la montarea tuturor obiectelor necesare pentru audiție electronică. Chitariștii ar fi fost mulțumiți să repete și numai pe chitarele reci, dar dacă ar fi intrat și bateria, ei nu **s**-ar mai fi auzit. În tobe nu se putea bate încet ca să scoată toate sonoritățile necesare. Sau, de fapt, **s**-ar fi putut, dar Alecu, dacă nu bătea cât putea în premier, nu se simțea bine. Când Manole insistă să bată mai încet și dădea semne că **s**-ar nevroza, Bobo - așa cum era strigat acasă Sergiu Alecu și cum se obișnuiseră și ei să-l strige, nume de alint din copilărie - devenea dintr-odată sobru, scotea o batistă din buzunar și o băga sub șirul de arcuri al premierului, sunetul devenind brusc înfundat și putând **u**-se auzi chiar și chitarele reci.

Până la formula aceea de formație, Manole mai fusese în două trupe - așa le ziceau ei, pe un ton afectat, trupe, de parcă erau trupe de atac, militare - fiecare cu istoria ei, care mai de care mai interesantă.

Bucureștiul îl uluise. Era mai mare și mai frumos decât își închipuise el.

Când ajunsese să se și cazeze la cămin, fusese fericit. Rezolvase o problemă majoră, pe care mulți alții n-o

puteau rezolva sau pierdeau foarte mult timp pentru asta. Ca provincial, neștiutor, era convins că numai în cămin se putea caza, altă soluție nici că exista în viziunea lui.

Cu documentele de la facultate se dusesese la cămin, la „303”, asta era de fapt numărul de pe strada aceea care avea numai case, care se termina pe la Cotroceni.

Căminul era amenajat în fostele grajduri regale, de pe malul stâng al Dâmboviței, clădiri multe, într-o curte înconjurată numai de ziduri. Încăperile de la parter erau foarte mari, mai fuseseră ele împărțite cu niște panouri din lemn, prin care se auzea cam tot ce se vorbea în partea cealaltă. Cu toată înjumătățirea aceea, camerele tot mari erau, astfel încât se băgaseră câte zece paturi în fiecare. Camerele de la etaj, în care pe vremuri locuiau servitorii și grăjdarii, erau mult mai mici, unele chiar de două paturi, altele de patru sau cinci.

A ajuns la administrație, unde era coadă, dar lucrurile mergeau repede. Administratorul locului avea niște bonuri pregătite, pe care scria numărul blocului și camera în care îi caza pe studenții care îi veneau, după criterii numai de el știute.

Când i-a venit rândul lui Manole Măgură, administratorul i-a luat legitimația, a citit ce scria pe ea, a dat să scrie cu un creion chimic numele lui pe o foaie tabelată, când, deodată, s-a oprit brusc, a ridicat ochii spre Manole și l-a întrebat:

— Ești rudă cu...?

Pentru o clipă, Manole n-a știu ce să răspundă. El era rudă cu ai lui, poate asta întreba omul, dar ce rost ar fi avut să întrebe așa ceva, că doar era clar că așa era. A răspuns repezit și parcă zorindu-l pe administrator:

— Da, suntem rude destul de apropiate!

— A-a, păi atunci să vedem, a zis omul și a început să caute în hârtiile acelea tabelate. Da, uite aici îl punem. Blocul B, camera 26. Mai sunt trei studenți de anul cinci, ei au dreptul la ceva mai bun, că sunt veterani. Dar te duci și dumneata acolo.

Curând, Manole avea să afle că așa era tradiția,

studenții avansau în confort odată cu avansarea în anii de studii, se stabilise credința că studenții din ultimii ani au nevoie de mai mult spațiu și de mai mult confort pentru că avea mai mult de învățat și proiecte mai multe. Și apoi, ca și la armată, cei nou veniți sunt cei mai oropsiți și ei o iau de jos cu toate, cu munca și cu confortul, avansând și ei pe timp ce cei dinainte trec **într-un** stadiu superior, lăsând locurile goale.

Manole a acceptat senin decizia administratorului. Oricum, habar **n-avea** unde-l repartizase acesta și se gândise o clipă că poate greșise afirmând că era rudă cu nu se știe cine, poate omul o fi avut necaz pe acela și acum **i-o** copsese lui.

A trecut pe la magazie, o femeie **i-a** cerut bonul eliberat de administrator, **s-a** uitat pe el, **i-a** completat o fișă de inventar pe care el, Manole, a semnat-o, apoi a primit o pătură și așternuturi albe, curate, care chiar miroseau frumos, a detergent bun.

— Vezi că pătura e nouă, **i-a** zis femeia. Să ai grijă de ea, să nu ți-o schimbe careva. Ai ceva relații la administrație, așa-**i**?

N-a comentat. El **n-avea** relații. Dar că pătura era nouă avea **s-o** constata curând, când le va fi văzut pe cele ale colegilor de cameră. Toate erau pătate, prăfuite, îmbâcsite de ceva cu miros de petrol, chiar dacă erau curățele, se simțea că erau vechi.

Ultimele zile ale lunii septembrie fuseseră mai călduroase și însorite decât se aștepta lumea. În București mirosea frumos, a vară târzie și totul era așa de luminos, că lui Manole **i** se părea că trăiește **într-un** vis. Aleile pietruite, careurile de verdeață și copacii încă verzi din curțile interioare ale fostelor grajduri regale, toate arătau ca scoase dintr-un tablou plin de culoare, pictat de vreun maestru de pe vremuri pentru bucurarea ochilor privitorilor.

Manole Măgură și-a cărat cazarmamentul până spre blocul B, a întrebat din om în om, căci nu știa decât vag pe unde **s-o** apuce, în fine **l-a** găsit, a urcat la etaj și la ușa cu

numărul 26 scris pe ea a bătut. Dinăuntru i-a răspuns cineva și a intrat.

Trei perechi de ochi curioși l-au întâmpinat, întrebători.

— Sunt repartizat în camera asta, a deslușit Manole, neștiind cum ar trebui să-și explice altfel prezența acolo.

Se vedea că băieții pe care-i găsisse în cameră erau mai în vârstă decât el. Unul purta o mustață rarefiată și părea fioros. Acela i-a arătat un pat care avea doar salteaua pe el și i-a spus că era liber, deci era patul pe care-l căuta Manole.

— Dar bagaje n-ai? l-a întrebat același mustăcios.

— Ba am, dar le-am lăsat în gară, căci nu știam cum se face pe aici, cum se procedează...

— Vezi că sunt dulapuri pe hol, sper să mai găsești vreunul. Să îți cumperi un lacăt și dacă n-o avea clemele bune, chemăm mecanicul să le fixeze bine. În ce an ești?

— Abia am intrat...

— Ia uite, bă! s-a mirat mustață, luându-i martori pe ceilalți doi. Păi de când anul unu vine cu veteranii?!

— Nu știu, s-a scuzat Manole. Aici am primit repartitie...

Relațiile s-au încălzit în câteva zile. Băieții erau la locul lor și s-au lămurit repede că Manole nu era un intrus care să le stea în coaste, el își vedea de treaba lui și nu-i deranja cu nimic.

Și-a găsit pe hol un dulap gol pe care nu-l revendicase nimeni, avea clemele de metal bine fixate, și-a cumpărat un lacăt, și-a adus lucrurile de la gară și le-a pus în dulap, iar după masă a luat-o pe jos spre centru. Întrebuse cum se poate întoarce la cămin cu vreun autobuz sau tramvai, băieții îi spusese și era pregătit.

Până la Operă a mers pe jos, ținând malul Dâmboviței, dar acolo, când s-a uitat de-a lungul bulevardului care urca spre Universitate, a considerat că era prea mult de mers și a luat un troleibuz. S-a mirat de tarifele diferite aplicate, dar deh, Bucureștiul putea avea legile lui proprii, nu era ca amărâta aceea de Craiova unde

circulau numai autobuze, care făcuseră probabil și primul război, și unde biletele aveau preț fix, indiferent de distanța pe care mergeai.

Universitatea i-a luat ochii, o clădire frumoasă, impunătoare. Dar și mai mult **s-a** bucurat când, în primul bloc de lângă ea, a descoperit o librărie imensă. A intrat și **s-a** plimbat printre rafturi, căci acolo accesul cumpărătorilor era liber, puteai răsfoi cărțile expuse, iar dacă voiai să cumperi ceva, abia la ieșire treceai pe la casă și plăteai.

Dacă tot se întorsese un pic, o luase pe Calea Victoriei, zărise și notase pozițiile mai multor magazine care în viitor puteau fi vizitate, apoi, când trecuse de magazinul „Muzica”, nu mai știuse cum să traverseze piața aceea mare unde se afla și palatul regal. Noroc cu un milițian care stătea pe-aproape, care îi făcuse un semn poruncitor să traverseze spre biserica Kretzulescu. Abia atunci înțelesese că nu avea voie să folosească partea aceea a pieței pentru a traversa.

S-a întors, a ținut strada aceea și a coborât spre Dâmbovița, ajungând la stația de tramvai, exact cum îi spusese băieții aceia din anul terminal. **S-a** urcat în tramvaiul 13 și a urmărit cum făceau pasagerii dinaintea lui ca să-și ia bilet, căci era cu autotaxare, adică în mijlocul vagonului era o cutioaie pe care se odihneau două carnete cu bilete, unul de 30 de bani, celălalt de 40 de bani. Băgai mărunțișul pe o deschizătură din cutie, se auzeau monedele căzând înăuntru, trăgeai de o manetă ca să se ducă și mai jos, **într-un** fel de depozit, după care îți luai un bilet din cele două carnete. Era clar că totul se baza pe bunul simț al călătorilor. Majoritatea introduceau banii potriviți în cutie, alții, care n-aveau mărunțiș, așteptau cu o hârtie de un leu și cereau mărunțișul celor care urmau, să-și ia restul. Avea să afle că unii introduceau ba nasturi, ba bucăți de tablă fără nicio valoare, căci nu exista niciun control sau, dacă acela exista, ei nu aveau cunoștință de el. Ba chiar, alții stăteau cu hârtia de un leu lângă cutie, chipurile să-și ia restul, dar nu se mișcau de lângă ea cale

de vreo șase, șapte stații, până strângeau zece, doisprezece lei, după care aruncau și ei acolo treizeci de bani și-și luau bilet...

Seara a mâncat din ce-și adusese cu el, din ce-i pregătise mama cu o zi înainte. **S**-a interesat cum se obține cartela, unde era cantina, ca să fie pregătit a doua zi. Băieții aceia i-au dat toate amănuntele.

— Dar nu te duci la deschidere? l-a întrebat mustăciosul.

— Ce deschidere? **s**-a mirat Manole.

— Deschiderea anului universitar, cum se face la orice școală la început de an.

— De ce? E obligatoriu?

— Nu e obligatoriu, dar obiceiul este ca mai ales studenții proaspeți să se ducă acolo, să afle ce și cum.

— Nu mă duc, a hotărât Manole. Trebuie să mă îngrijesc de cartelă, sunt un tip rău de foame și asta e important pentru mine.

— Oricum, acolo e pierdere de vreme, îl liniștise celălalt. Vine un mahăr, vorbește vrute și nevrute, după care vă lasă cu ochii în soare. Ai dreptate, mai importantă e cartela.

Aflase că acolo, la cămin, era apă caldă toată ziua și că poate face un duș oricând. Asta a fost o fericire pentru el. Acasă nu avea condițiile astea. A apreciat. Ce-nseamnă Bucureștiul!

În fiecare cameră era un difuzor, legat pe postul național de radio, care stătea permanent deschis și pe care îl ascultau toată vremea cât stăteau în cămin. Pe Manole nu-l deranja, mai ales că pe seară erau emisiuni muzicale și mai scăpa și câte o melodie străină printre cele românești. Oricum n-ar fi îndrăznit să schimbe el obiceiurile casei, încetățenite de veteranii aceia care în anul abia început urmau să termine facultatea.

Cu cartela a rezolvat-o ușor, doar că a fost obligat să stea la o coadă de vreo două ore, facultatea avea numeroase secții, dar secretariat era unul singur și o singură femeie care împărțea cartelele de cantină, după

niște tabele pregătite din timp, unde fiecare student era notat, cu toate datele posibile, necesare sau nu.

La coadă a cunoscut un coleg de an, care venise de vreo trei zile și era deja expert în problemele facultății, acela îl luase să-l ducă în fața avizierului. Acolo aflase și el în ce grupă era înscris și orarul pentru semestrul acela. Orarul îl derutase la început, nu prea înțelegea ce rost aveau niște linii oblice în căsuțele în care erau scrise numele cursurilor pe care avea să le urmeze. I-a deslușit cel pe care îl cunoscuse acolo cum stătea chestiunea. Și-a copiat cu grijă orarul, așa cum era prezentat la avizier, întrebând și pe unde se aflau sălile acelea cu nume ciudate, Moxa, 1 Mai, Staco. „Maestrul” nu le știa pe toate, și el era din provincie, dar i-a spus că se baza pe colegii bucureșteni, ei erau obligați să știe ce săli erau acelea și cu ce se ajungea acolo. Auzise că sunt săli în imobile vechi, aparținătoare de Politehnică.

Cantina la care primise cartela se afla în incinta căminelor de la 303. Chiar din ziua aceea putea să mănânce acolo și când s-a dus la prânz, a avut o surpriză foarte plăcută. Pentru ciorbă, nu exista decât una singură, dar pentru felul al doilea existau trei variante, din care îți alegeai. Bolurile cu mâncare se puneau pe o tavă și mergeai cu ea la o masă din multele care erau în sala aceea mare. După ce mâncai, duceai tava la o bandă, având grijă să recuperezi tacâmurile, pe care le predai la ieșire. Iar mâncarea i s-a părut excelentă, fără discuție.

Pentru cursuri, fusese sfătuit să-și pregătească coli de hârtie albă, căci majoritatea studenților așa procedau. Așa a făcut și el, și-a cumpărat vreo sută de coli, stilou bun avea, chinezesc, ca și cerneala pe care o folosea de ani de zile, a doua zi s-a dus la cursuri cu mare entuziasm.

Nu i-a plăcut sistemul, a avut un adevărat șoc atunci când a înțeles că la cursuri profesorii vin cu lecția învățată mai mult sau mai puțin, iau loc pe scaunul de la catedră și vorbesc încontinuu timp de două ore, studenții fiind obligați să scrie tot ce se spune, dar expunerea neținând seama niciodată de rapiditatea cu care se puteau transcrie

vorbele. A aflat că manuale nu existau, cel mai adesea din motive de tipografie, iar lectorii își predau lecțiile după metode proprii, astfel încât nu semănau cu cele pe care le puteau găsi în manuale generale, editate de cine știe ce somitate, manuale pe care eventual le puteau găsi spre consultare prin marile biblioteci, astfel încât trebuia să aibă acele cursuri care le erau predate, pentru că numai pe baza lor erau examinați la sfârșit de semestru sau de an.

Pe de altă parte, la unele seminare, unde s-ar fi așteptat să se fixeze mai bine cunoștințele de la cursuri, se făceau aceleași expuneri, de data asta de către asistenții profesorilor, care încercau să-și etaleze și ei cunoștințele în domeniu, uneori superioare celor ale lectorilor, dar în dauna studenților.

Viața de student din prima săptămână avea să se repete uniform de-a lungul întregului an, cu mici diferențe, legate în general de ritmul în care trebuia să mănânce la prânz pentru a fugi rapid către un știu care sală din Moxa, pentru două ore, după care se întorcea la Politehnica veche sau nu se știe unde în altă parte. Cel care făcuse orarul acela imposibil probabil avea cea mai grea misiune organizatorică, aflaseră că era același om de mulți ani, își schița orarul în luna septembrie, pentru tot institutul, apoi, în primele trei săptămâni îl mai modifica pe ici, pe colo, în funcție de reclamațiile care îi parveneau, mai ales de la studenții căminiști, care nu aveau posibilitatea de a ajunge la cursuri după prânz dacă nu li se asigura un răstimp suficient pentru a ajunge la cantinele la care mâncau.

2

La vreo trei săptămâni de la începerea cursurilor, întâmplarea a făcut să se așeze lângă un tip slăbuț, brunet, înalt, care nu-și bărbierise încă tuleiele mustății. În prima pauză nu ieșiseră afară, îi lăsaseră numai pe fumători să se amărască cu tutunul pe coridor. Manole își cumpăraseră un baton de un leu și mușca din el, mestecând pe îndelete, când a auzit un zgomot interesant lângă el. Colegul acela brunet, Octavian Constantinescu îl chema, bătea un ritm în

lemnul băncii, cu degetele arătătoare de la ambele mâini, părând că în minte cânta o anumită melodie. După câteva secunde a observat că Manole îl privea, **s**-a rușinat un pic și a încetat cu bătutul, zâmbind.

— Te pricepi la muzică? **l**-a întrebat Manole.

— Oarecum, a răspuns Octavian. Mă chinui și eu...

— Știi să cânti la vreun instrument?

— Nu, dar învăț la chitară. Și merge greu al naibii.

— Și eu știu să cânt la chitară. Am una, rece, **n**-am adus-o încă cu mine, și **mi**-e un dor de ea... Teorie cunoști?

— Nu prea. Vag. Dar am un profesor care mă ajută.

— Să știi că nu-i greu să înveți chitara, pentru muzica pop. Doar dacă vrei să faci chitară clasică e mai greu, aia nu e pentru toată lumea.

— Mă bătea un gând, să caut niște oameni să încropim un grup, o formație...

— Asta e simplu, sunt convins că oameni pricepuți **s**-ar găsi, dar ce te faci cu instrumentele? Că doar cele electrice costă o grămadă de bani, iar fără ele **n**-ai nicio șansă să ajungi pe vreo scenă.

— Știu, dar și asta se poate rezolva. Cel mai greu e să găsești toboșar cu tobe, căci tobe nu se găsesc pe toate drumurile, mai ocupă și loc mult, trebuie spațiu de depozitare. Ne mai gândim.

Fusesse o discuție așa, să se afle în treabă. Dar ce-l mulțumise pe Manole Măgură era faptul că nu-i trebuise mult timp pentru a descoperi că nu era singurul om îndrăgostit de muzica modernă și cu gând să facă muzică în viitor.

Cel mai mult îl chinuia cursul de matematici superioare, care era prevăzut pentru trei semestre. Îl aveau profesor pe Arie A. Arie, un tip brunet, nu foarte înalt, permanent zâmbitor, care îi uimise pe toți cu stilul lui de predare și comportament. La primul curs intrase pe ușă, fără să ia aminte că în urma lui mai intrau studenți care fuseseră la fumat pe coridor, și începuse să vorbească de cum trecuse pragul ușii. Când ajunsese la catedră, deja pronunțase câteva fraze, pe care mai nimeni nu le auzise,

deoarece rumoarea sălii încetase mai târziu. Și profesorul acela vorbea nu prea tare, astfel încât, cu toată liniștea din sală, cei din ultimele rânduri aveau probleme în a descifra ce zicea el.

La ora următoare, știau deja la ce să se aștepte. De cum îl zăreau la capătul coridorului, toți se îmbulzeau să intre în sală și să facă liniște. Profesorul, tot așa, începea să vorbească de cum trecuse pragul ușii.

Stătea pe scaun, se ridica numai când dorea să noteze vreo formulă pe tablă, dar asta nu se întâmpla de prea multe ori. Le spusese că are un curs editat și să-l caute, să nu-i spună că nu l-au găsit, căci exista sigur prin bibliotecă.

Din când în când, din sală se mai puneau câte o întrebare asupra unui termen al vreunei formule. Profesorul nu se uita pe tablă, dădea mâna spre spate și puneu creta undeva pe formula scrisă acolo, întrebând: „unde? aici? sau aici?”, lăsându-i cu gura căscată pe studenți, ei nici cu formula în față nu erau siguri că ghiceau unde era problema, iar acela o știa stând cu spatele!

Dacă profesorul putea fi simpatic și destul de înțelegător la examene, după cum aflaseră de la seriile mai mari, materia pe care o predă, matematici superioare, era de neînțeles pentru majoritatea lor. Se plânseseră și ei față de studenți din ani mai mari și aceia îi liniștiseră:

— Bă, principalul e să treceți examenul! mai târziu nu vă va mai trebui niciodată matematica aia, pe care nu știu de ce o studiem cu atâta frenezie, de parcă la alimentară nu ne primește banii dacă nu știm matematici superioare!

Printre colegii de an, mai mulți bucureșteni se cunoșteau între ei, fuseseră colegi de liceu, iar printre aceștia remarcase și două cupluri care arătau că sunt împreună. Îi admira, tinerii aceia se comportau foarte natural, în sensul că nu arătau ostentativ că erau împreună, pentru ei era ceva normal să fie așa și-atât. De multe ori auzise într-un astfel de grup de foști colegi cum

se fredonau melodii la modă și remarcase că acei tineri erau la curent cu orice apărea în domeniu. Se cam mira, căci la radioul național nu se dădeau prea multe noutăți străine. Mai mult ca sigur oamenii aceia aveau alte surse pentru a asculta tot ce apărea în Vest. Avea să afle că așa era, într-adevăr, bucureștenii aceia, cei mai mulți cu nume ce nu păreau românești, aveau posibilități de a achiziționa discuri abia ieșite în Vest, prin intermediul diverselor rude care ieșeau des din țară, lucrând, evident, în serviciile care dădeau asemenea posibilități.

Cu noutățile muzicale, mai întâi le auzea de obicei la colegii aceia bucureșteni, abia peste câteva săptămâni ascultându-le la vreun magnetofon, înregistrate pe bandă. Încerca să fie la curent cu tot ce era nou în domeniu, în ideea că în curând ar fi trebuit să găsească acea trupă pe care o visa, cu care să facă muzică, muzică de care era plin și pe care o îndrăgea atât.

Când s-a dus prima oară acasă, într-o sâmbătă, ca să mai schimbe din haine, dat fiind că se apropia sezonul rece, a profitat pentru a mai mângâia corzile chitarei lui dragi. Anunțase că o va lua cu el la București și Oprea Măgură nu se arătase prea încântat.

— Ce să faci tu cu chitara acolo, la București? Te-ai lăudat că o să cânți. Ai rezolvat ceva? Nimic! Păi tu credeai că ăia, pe-acolo, te așteaptă pe tine ca să le cânți?

— N-a fost timp, tată, dar o să fac ceva, că doar n-am luat-o degeaba. Acum mai stau pe la cursuri, că e greu, ne omoară ăia cu niște matematici, dar o să vină și timpul să cânt.

Oprea l-a chestionat amănunțit asupra condițiilor de trai de acolo, de la București, dacă stă bine la cămin, dacă mâncarea la cantină este bună, dacă cheltuie mult cu transportul, iar mama stătea lângă ei și asculta răspunsurile băiatului și se minuna și era mulțumită că Manole le spunea numai lucruri bune despre cum trăia el în capitală. Numai când Manole s-a scăpat și a spus că descoperise niște librării din care nu-i mai venea să iasă și că deja cumpărase câteva cărți, nici Gica, nici Oprea nu s-

au arătat deosebit de încântați.

— Mai lasă-le dracu' de cărți, a zis Oprea, că nu de asta stăm noi acum. Trebuie să strângem bani să achităm casa aia la bloc, că de-aia ne-am băgat, să avem și noi o casă a noastră. Cu cărțile alea nu plătim blocul!

Manole l-a lăsat să vorbească, n-a comentat nimic.

Întâmplarea l-a ajutat din nou. **Într-o** zi l-a acostat unul dintre colegii bucureșteni, un tip vesel de felul lui, un pic pistruiat și cu părul roșcovan:

— Tu cauți oameni pentru o trupă nouă de muzică? Mi-a zis Tavi Constantinescu...

Manole nu spusese niciodată că așa ar fi, ideea asta încolțise sigur în mintea colegului său Octavian, care nu putea concepe că un om care declară că știe să cânte la chitară nu ar vrea să cânte **într-o** formație. Dar nici prea departe de adevăr nu era, așa că a adevărit.

— Uite, cunosc pe cineva, un tip de la Construcții, a continuat roșcovanul, îl cheamă Adrian Marcu, e un pletos cam nespălat, dar băiat bun. L-am auzit că ar căuta oameni pentru o formație. Vrei să vă fac legătura?

— El ce știe să facă? a întrebat Manole, prevăzător.

— Zice că e toboșar, dar nu l-am auzit bătând, nu știu ce poate.

— Păi, să încercăm, a fost de acord Manole.

Peste câteva zile au mers împreună la Construcții, la rectorat, unde, **într-o** încăpere nu prea mare de la subsol, se amenajase un mic club, se asculta muzică de la un magnetofon pe care-l adusese cineva pentru o perioadă de timp și se discuta despre câte-n lună și-n stele. Adrian Marcu era prezent, trona la o masă îngustă, cu câteva hârtii în față, pe care tot schița ceva.

Roșcovanul a făcut prezentările și l-a recomandat pe Manole:

— Uite, el este cel despre care ți-am povestit că știe chitară.

Adrian Marcu, un tip brunețel, înalt, cu un început de burtică, cu părul lung și lins, cu un nas mare, s-a uitat de sus la Manole și l-a întrebat:

— Sculă ai?
— Rece.
— Ai cântat cu cineva?
— Nu. N-a fost cazul.
— Ce știi? Solo, armonie, bas?
— Toată lumea începe cu armonia.
— Știi să scoți armonie de la o bucată?
— Nu prea, a recunoscut Manole, un pic rușinat. Nu am studii de specialitate.

Adrian Marcu a strâmbat vizibil din nasul de un metru.

— Eu căutam oameni care știu deja muzică, a zis el, aș vrea ca imediat după sesiunea din iarnă să dăm primul spectacol. N-ai nici instrument... Armoniști găsesc mai ușor, nu-mi mai trebuie. N-ai putea să faci bas?

— Nu mi-a trecut prin minte, a recunoscut Manole. Cred că pot.

— Bine. Mai vorbim despre asta. Ce repertoriu ai?

— Păi, cam tot ce se cântă acum.

— Engleză știi?

— Nu.

— Păcat.

— Dar știu aproximativ tot ce se cântă în engleză. Cunosk și muzica franțuzească.

— Cu francezii n-avem ce face. Nu vezi ce se caută acum? Numai în engleză. Cine pătrunde în topurile americane, e tare cu adevărat. Dar trebuie să fie în engleză. Ai auzit de vreun cântec franțuzesc care a prins în America?

— Nu.

— Bun. Aș zice să ne întâlnim peste două săptămâni, pe la șase seara, tot aici. O să mai fie un om, l-am găsit, cânta cu unii la nunți, acum ar vrea să facă și el muzică adevărată. Și poate o să mai fie unul, un tip mititel, dar ambițios. Stație, ceva, ai putea să faci rost?

— Nu. Eu sunt căminist, nu cunosc mai pe nimeni în București. Dacă mă descurc, mă voi descurca numai pe barba mea.

— Rău. Și eu sunt căminist, sunt din Constanța... Dar se poate face ceva, la vară chiar vreau să mergem pe litoral.

Litoral? La așa ceva visase Manole. Să cânti pe litoral însemna să-ți faci un nume, căci nu oricine cânta acolo, la marile restaurante.

A doua zi se și dusesse la magazinul „Muzica”, unde văzuse tot felul de instrumente, să vadă dacă exista vreo chitară bas. De cum a intrat a și văzut-o și s-a îndrăgostit de ea. Nu avea idee ce însemna chitara bas și a rămas uimit că avea un grif foarte lung. N-a comentat cu nimeni, căci a înțeles singur că pentru a scoate acele sunete foarte joase, corzile aveau nevoie de lungime mare. Chitara era frumoasă foc, platanul era de culoare roșu aprins, griful negru, corzile străluceau metalic, dar costa vreo două mii de lei, un preț aproape prohibitiv.

În sâmbăta următoare s-a organizat o seară de dans chiar în incinta căminelor de la 303, în fața cantinei, unde era un platou pe care puteau încăpea vreo trei mii de oameni. Pe scările de la intrare s-au instalat instrumentele formației care urma să cânte, cu multe ore înainte de ora de începere a spectacolului. Manole și-a făcut imediat drum pe acolo, ca să tragă cu ochiul la preparativele ce se făceau. A rămas uimit de câte obiecte diferite și diverse se puteau instala pe scenă pentru un spectacol! mai ales mulțimea cablurilor de toate sortimentele l-a uimit. Nu-și închipuise niciodată că ar fi nevoie de atâtea cabluri. El își închipuise totul în mic: chitara, cablul spre stație, stația și difuzoarele, asta era tot ce avea nevoie el pentru a se desfășura.

Seara s-a înființat și el la dans. Nu dansul îl interesa, voia doar să asculte formația, cu un nume insignifiant, dar cu instrumente de calitate. Își dădea seama că un concert în aer liber implica și niște stații și difuzoare puternice, căci nu era la fel ca într-o sală, unde audiția este diferită, și era curios dacă stațiile acelea vor scoate decibelii necesari. S-a plasat la vreo douăzeci de metri de podiumul pe care formația începuse să cânte și a stat tot timpul

concertului în zona aceea.

Cei care stăteau la 303 nu plăteau intrarea la spectacol, dar cei care veneau din altă parte și doreau să intre la dans, plăteau la poartă câte cinci lei. Cineva, întreprinzător, adusese o tarabă cu zece lăzi de pepsi și cinci saci cu pachete cu cartofi prăjiți, prețurile erau pe măsura efortului, dar nimeni nu se plângea, leul adăugat la prețul normal al produsului nu mai era contabilizat.

Băieții de pe podium păreau stăpâni pe ei, erau foarte degajați, se auzeau bine, mai toți cântau și vocal, vocile se auzeau clar, se cânta în engleză, se puteau distinge bine cuvintele. Asta i-a plăcut cel mai mult lui Manole. L-a impresionat și faptul că bateristul folosea niște bețe foarte lungi, cu niște cilindri din cauciuc la capete, care produceau un efect teribil când lovea tobele.

Dar cea mai mare surpriză a avut-o când băieții au cântat o melodie cu text românesc, ceva melodios și de efect. A notat că ar fi bine să aibă și un repertoriu propriu.

Seara, târziu, când s-a dus la culcare, mult timp n-a putut adormi. Recapitula toate fazele pe care le reținuse de la formația care asigurase antrenul de la seara de dans, își nota mintal să nu uite anumite aranjamente, ce mai trebuia să învețe, ce mai trebuia să întrebe. Se simțea bine, muzica băieților acelora putea și el s-o facă, nu era mare brânză, doar curaj să aibă și să fie stăpân pe tehnică.

Când s-a întâlnit din nou cu Adrian Marcu, năsosul, acesta era împreună cu alți băieți, strânși într-o încăpere de la mansarda clădirii, unde erau depozitate instrumentele pe care le avea în dotare institutul, un set de tobe, două trompete, un trombon și un flaut, toate de producție indigenă, nu prea arătoase, dar în stare de funcționare. Băieții se cunoșteau mai demult, vorbiseră deja ce era de vorbit, se cunoștea că ei trasaseră deja liniile generale ale viitoarei formații pe care o încropeau. Unul dintre ei muncea undeva, niciodată nu spusese unde anume, dar seara era disponibil, fiind liber, făcuse liceul de muzică dar nu intrase la Conservator ulterior și renunțase la cariera muzicală. Altul, un tip cu o față și un

comportament de șmecher de București, era student la Conservator, în anul al doilea la pian, părea un împrăștiat, dar nu era deloc așa, aveau să vadă mai târziu.

Manole a văzut repede ce diferență era între el, un amator care învățase absolut singur tot ceea ce știa să facă cu chitara, și băieții aceia, care studiaseră sau mai studiau încă teoria și făceau totul conform regulilor. Ei erau în stare să scoată armonia unei piese numai ascultându-o o dată, sau poate de două ori. Și comentau aprins găselnița celor care cântau, dacă la un moment dat aplicau un „la major” acolo unde linia melodică normală ar fi cerut un „la minor”, bucurându-se și mirându-se și ei de ideea compozitorului aceluia care ieșea din canoane.

Adrian Marcu l-a prezentat pe Manole ca fiind viitorul basist al formației. Deja părea hotărât, chiar dacă la prima discuție nu hotărâseră nimic precis. Ceilalți s-au uitat la Manole cam cu milă și cu neîncredere, ei știau bine ce însemna să fie acela basist, dar el a primit decizia senin. Era clar și pentru el că trebuia să facă partea de bas a muzicii pe care o vor cânta ei în viitor.

— Ai chitară? l-a întrebat Lucian, cel de la Conservator.

— Încă nu, dar o voi avea, a răspuns mândru Manole. O să am o „Iolana”.

— Aha, cehească! Foarte bună. Are și corzile moi, e bună. Eu cânt pe o „Iolana” de armonie, parcă ating corpul unei femei, așa de moale și fine sunt corzile. Stație ai?

— Nu. Și nu știu cum să fac...

— Lasă, că ne descurcăm noi. Am eu ceva în plan.

Lucian s-a descurcat, într-adevăr, i-a făcut rost de o stație de 20 de wați, o chestie încurcată, de la un prieten care avea să-i returneze o datorie și-i luase stația ca gaj, dar credea că o va vinde cândva, ca să-și recupereze paguba, a rămas așa, în coadă de pește. Primul pas era făcut, avea stație. Chitara era în magazin, nu-i ducea grija, dar mai trebuia ceva: difuzoare. Și nu orice fel de difuzoare. Pentru bas era nevoie de difuzoare mari, și ca putere, și ca suprafață, ori așa ceva nu prea se găsea pe

atunci.

Adrian Marcu își cumpărase un premier, asta era toba aceea în care toți bateriștii băteau cât puteau, ca să-i acopere pe ceilalți membri ai trupei, dat fiind că întotdeauna tobele erau plasate în fundul scenei, special ca să nu-i acopere pe chitariști și pe soliștii vocali, care aveau nevoie de stații de amplificare ca să se audă și ei, în timp ce toboșarii nu aveau nevoie de electronică pentru a se face auziți. Premierul acela era de producție germană, o armătură subțirică, întărită cu mult metal, iar suprafețele de lucru păreau din ceva plastic transparent. Nu numai că era frumos, dar și sunetele pe care le scotea erau de calitate și foarte diversificate, după cum întindea mai mult sau mai puțin șirul de arcuri. Marcu era încântat de premierul lui și aproape că ar fi mers la culcare cu el, atât de drag îi era de el. Anunțase că în curând își va lua și un cinel turcesc, bătut manual, nu turnat industrial. Aceste două obiecte erau tot farmecul bateriei, restul tobelor puteau fi de o calitate mai îndoielnică, nu erau importante. O pedală bună pentru toba mare putea face minuni, mai ales la ritmurile foarte sincopate, când restul tobelor, în funcție de ce aveai, nu mai erau interesante în economia muzicii.

Adrian Marcu avea părinții despărțiți, el stătea cu mama lui, dar bani primea de la amândoi, iar taică-său avea un salariu bun și-i accepta diversele lui cereri de donații, știind-i patima pentru muzică și tobe. Băiatul se pricepea și la altele, știa cam ce ar fi trebuit cerut de la o stație de amplificare, cum ar fi trebuit confecționate lăzile pentru difuzoare ca să dea tot ce se putea, cum ar fi trebuit construite niște stativ pentru microfoane ca să fie stabile și să nu te trezești că îți cad exact când trebuie să cânti mai cu forță, ca să impresionezi auditoriul. Prin intermediul multelor sale cunoștințe găsise un tip care se lăuda că îi poate construi o stație de amplificare puternică, cu până la zece canale distincte, cu bani foarte puțini. Se înțeleșeseră la preț și începuse să cumpere cele trebuincioase, rezistențe, condensatoare, tranzistori,

lămpi, materiale se găseau, exista un magazin specializat lângă Universitate, unde puteai găsi și vestitele lămpi PL84 pentru televizoarele cele mai folosite în țară. Nu putea cumpăra toate piesele odată, pentru că niciodată nu avea bani destui, începuse să se împrumute, găsise de la cine, iar banii îi restituia pe măsură ce primea alții de la părinții lui. Ba ajunsese să-și vândă cartela de masă și apoi mânca împreună cu unul și altul dintre prietenii lui, sau, când aceștia știau că pleacă acasă pentru două zile sau nu veneau **într-o** seară la cantină, mânca pe cartelele lor. Dorința de a pune pe roate formația era atât de mare încât se sacrifica conștient și fără regrete, încântat că putea avansa în direcția bună pe zi ce trecea.

El nu prea participa la repetițiile pe care grupul le începuse, cu chitare reci, mai mult ca să se audă între ei, ei erau și cei care stabileau ce repertoriu adoptau, știau că aveau nevoie de vreo patruzeci de piese, poate cincizeci, cu care să se producă. La caz de nevoie știau că puteau conta pe încă vreo cinci, șase improvizații de efect, care mai înghițeau câteva minute bune și erau foarte adecvate pentru dansul în forță care se practica în anul acela. Nu le era jenă să folosească improvizațiile, pentru că pur și simplu aveau succes, iar pe de altă parte numai niște cunoscători i-ar fi prins cu fofârlica, dar cunoscătorii erau mai mult ca sigur ocupați, cine știa să cânte avea deja vreun angajament în altă parte.

Prin decembrie, Adrian Marcu a adus un ditamai difuzorul, de putere mare, dar mare și ca suprafață, avea diametrul de vreo patruzeci de centimetri. N-a spus de unde îl luase, **s-a** prefăcut că fusese o bagatelă de fapt pentru el să găsească minunea aceea, îi plăcea să-i uimească pe ceilalți cu ceea ce putea el să rezolve și se simțea bine când îi lăsa în neștiință, să stea ei mereu cu o bănuială în suflet, că nu fusese prea ușor pentru el să aducă obiectul acela...

El adusese și un magnetofon, primitiv, din primele tipuri, dar bun. La el ascultau noile melodii care apăreau prin multele topuri occidentale, schimburile se făceau

rapid, în general existau câțiva inițiați care aveau acces la discuri aduse direct din străinătate și melodiile se copiau în ritm alert de la un magnetofon la altul. Dar magnetofonul acela mai avea și alt scop. Adrian Marcu îi mai pusese un cap de înregistrare și, trecând sunetul obținut la o chitară prin magnetofon, la ieșire se auzea cu ecou, un efect deosebit, care avea mare căutare.

Manole a făcut ce-a făcut și a încropit suma de bani necesară pentru a-și cumpăra chitara aceea. Ceva îi spunea că greșește că-și ia o chitară bas, dar se liniștea tot el, la nevoie o putea vinde, chiar în pierdere, dar o va folosi măcar atâta timp cât va fi nevoie. A făcut exact ca Adrian Marcu, a împrumutat bani de la diferiți colegi, sume mici de la fiecare, să fie sigur că le poate restitui în timp, **s-a** angajat că până la vacanța de vară va returna toate împrumuturile și, **într-o** seară de ianuarie, **s-a** dus să-și ia instrumentul.

Vânzătorul a fost deosebit de amabil, era priceput în ale muzicii și i-a atras și el atenția că o chitară bas este un instrument foarte specializat, că nu poate să facă nimic altceva cu ea decât... bas, să se gândească bine, căci costa cât un salariu bunicel... Manole era hotărât, se gândise bine și au făcut afacerea. Vânzătorul i-a făcut și proba, pe o stație portativă, chitara funcționa perfect, avea și un potențiomtru pentru ton, mai închis sau mai deschis, constructorul se gândise la toate și, pe de altă parte, cablul avea la capăt Jack și nu mufă cu trei piciorușe. La ce era bun sistemul acela? Jackul era lung, se introducea **într-o** gaură specială și nu se putea smulge de acolo fără intervenția omului.

El era pregătit! mai rămânea să iasă pe scenă. Dar până atunci mai era. Trebuia să treacă de sesiunea de iarnă, în trei săptămâni de la începutul lui februarie avea patru examene și două colocvii, poate și un parțial la blestematele acelea de matematici superioare. **S-a** pus cu burta pe carte și le-a trecut pe toate.

examenelor. Pe el nu-l interesa ce făceau ceilalți, presupunea că toți știau să combine plăcerea cu utilul, adică facultatea era facultate, muzica era doar distracție.

Adrian Marcu, băiat descurcăreț, ajunsese până la rector cu cererea de a i se permite să confecționeze în atelierul institutului lăzile pentru difuzoare și reușise să obțină aprobarea. Lăzile rămâneau proprietatea institutului, doar difuzoarele erau ale lui. Zile la rând a stat pe la subsol, unde se afla atelierul de tâmplărie, ajutându-l pe meseriaș la confecționarea acelor lădoaie imense și grele, dar după vreo două săptămâni a ieșit la lumină cu cinci lăzi, fiecare cu scopul ei, căci în fiecare existau montate alt tip de difuzoare, în funcție de scopul în care fuseseră gândite. În același timp obținuse acces și la stația de amplificare a sălii de festivități, o lădoaică metalică mare și grea, care avea șase intrări și era de o calitate deosebită.

Într-o sâmbătă seara, când mai toată lumea doritoare de muzică și dans era prin diversele săli din București, Adrian Marcu a înșirat toate sculele pe care le aveau într-o sală de curs, o sală mare, unde se mai organizau seri dansante și în care aveau loc mai mult de trei sute de persoane, apoi s-a așezat la tobe și s-a pregătit să bată de unul singur. Manole era cu el, împreună cu Viorel Surdu, un tip pe care tot Marcu îl adusese, mare specialist în partea electronică, un om căruia îi plăcea să stea pe lângă el și să se ocupe de pregătirea instrumentelor și strângerea și depozitarea lor. Au așteptat să facă Marcu ce-o face, stând liniștiți pe la mijlocul sălii, să asculte cam cum se auzeau tobele în sala aceea goală. Adrian Marcu stătea foarte rigid în fața tobelor, părea uneori chiar neîndemânatic, dar nu era chiar așa, el de fapt trebuia să mai fie atent și la microfonul pe care îl aducea în fața lui, dat fiind că el era și solistul vocal al formației, un lucru mai rar, toboșarii în general aveau grijă numai de tobele lor, dat fiind că ei au nevoie de spațiu să se miște și asta nu se împăca deloc cu obligația de a-și ține gura într-o poziție fixă, în fața

microfonului.

Viorel Surdu i-a făcut semn lui Manole, întrebător. Manole a înțeles. Era și el de acord. **S**-a apropiat de podium, și-a luat chitara, a aprins stația și a început să-l urmărească pe toboșar, improvizând ceva pe corzi. Dintr-odată sala **s**-a umplut de sunete plăcute și profunde.

Surdu a luat și el o chitară, chiar dacă nu se pricepea decât vag de tot, a introdus mufa în stație, a lăsat-o încet de tot, accentuând și el câte o notă, pe ici, pe colo, dar, dacă tot era improvizatie, toți erau mulțumiți. Manole se așezase pe un scaun, cu spatele către sală, și era atent la Adrian Marcu, să ghicească ce intenții avea, pentru a-l urmări cu improvizatia lui. În momentul acela a fost sigur că reușiseră. Erau pregătiți de spectacole.

La un moment dat a sesizat că Viorel Surdu nu mai cânta, iar Marcu o lăsase mai moale cu tobele lui. **S**-a oprit și el și **s**-a întors spre sală.

Intrase un tip nu prea înalt, dar spătos. Manole îl cunoștea din vedere, îl văzuse prin clubul de la subsol de mai multe ori.

— Gigi Haleț! **s**-a recomandat cel care intrase. Eu zic că voi fi impresarul vostru.

Asta le lipsea, gândise Manole, un impresar. Adică altul care să ia un ban pe munca lor... Dar el niciodată nu ar fi zis ceva împotriva cuiva sau împotriva unei idei emise de altul din formație. Dacă Marcu avea să confirme că acela va fi impresarul lor, așa va fi. Și apoi, poate de un impresar chiar era nevoie, Manole nu prea avea clar în minte rolul acelui om. Totuși, cuvântul în sine îi suna străin, avea impresia că numai marii artiști, și numai cei din Occident, ar fi avut nevoie de un impresar, ori despre ei, el știa bine că erau niște amatori-amatori și că mai mult ca sigur niciodată nu vor ajunge printre marile formații de gen.

Adrian Marcu l-a primit pe Haleț ca pe o veche cunoștință. Se vedea că ei doi abordaseră deja subiectul și căzuseră la un aranjament oarecare. Au început să discute pe marginea subiectului. Haleț îi cerea lista pieselor pe

care le pregăteau pentru repertoriul lor, cu care trebuia să meargă el la ARIA, numai prin intermediul acelei agenții puteau găsi un plasament pe timpul verii, pentru că visul lui Marcu era ca ei să cânte pe litoral în vara aceea, cine cânta pe litoral avea deja un loc ocupat în top. Manole nu prea înțelegea de ce era nevoie să cânte ei pe litoral, el visa totul în mic, lui i-ar fi plăcut un aranjament la un restaurant de categorie mărunță, unde să nu fie pretenții prea mari și de unde să vină un ban sigur, dar Adrian Marcu gândea altfel și Manole văzuse și la ceilalți băieți că tot așa erau de părere, că litoralul era cel mai bun, cel care i-ar fi ridicat dintr-odată.

Manole era intrigat și de alte aranjamente, dar el nu se băga niciodată, se simțea insignifiant în fața celorlalți, care ba aveau studii de specialitate și, evident, îi erau net superiori, ba aveau experiență și, prin asta, iarăși îi erau superiori. El nu avea decât un atu, chitara, care nu putea fi găsită pe toate drumurile, iar basiști cu instrument nu prea se găseau, cei care aveau, erau deja plasați pe undeva, căci în lumea aceea strâmtă de muzicieni, basiștii erau puțini. Majoritatea chitariștilor se uitau să facă solistică, în cel mai rău caz armonie sau solistica a doua. Basul nu se auzea în formație, niciun basist nu visa să facă solistică pe chitara lui, căci nici piesele la modă nu prevedeau un rol deosebit chitarei bas. Este adevărat că fără bas nu se putea cânta, de unde și importanța acordată până la un punct basistului, dar, oricum, el rămânea aproape pe ultimul plan.

În scurtă vreme, în cadrul formației se perindaseră mai mulți oameni, unii veniseră de vreo două ori și apoi dispăruseră, alții rămâneau mai mult timp, dar mai toți veneau fără instrumente, chiar dacă erau buni specialiști, lipsa instrumentelor era un handicap, majoritatea erau studenți, unii nu doreau să pună muzica pe primul plan, veneau mai mult așa, să încerce și ei, alții se lămurau repede că nu era de ei o formație cu pretenții ca a lor, fapt e că în momentul în care se pregăteau să dea primele spectacole, formația nu era deloc încheată. Singurii care

erau oameni de bază erau Adrian Marcu, sufletul acțiunii, Manole Măgură, tipul de la bas, care nu făcea niciodată scandal și nu cerea mai mult decât se putea face, și Viorel Surdu, omul cu electronica, amabil și săritor, dar nepriceput la ale muzicii.

Și situația trebuia rezolvată cumva, căci Gigi Haleț îi anunțase că **într-o** miercuri trebuia să vină cu un tip de la ARIA, să-i asculte, ca să stabilească dacă puteau aspira la un loc pe litoral. Era pe la începutul lunii martie, dar aranjamentele pentru litoral se făceau din vreme.

Adrian Marcu se dădea de ceasul morții că nu avea oameni pe care să se bazeze, repertoriul era stabilit, dar fusese pregătit numai de el și de Manole, cum aveau să iasă ei în fața omului de la ARIA, care avea drept de viață și de moarte asupra lor?

Gigi Haleț i-a scos din încurcătură. În miercurea fatidică, cu câteva ore înainte de a veni omul de la ARIA, în încăperea în care se strânseseră pentru „examen” apăruseră doi tipi necunoscuți, tineri, plini de ei. Erau trimiși de Haleț și Adrian Marcu era în culmea fericirii. Cei doi veniseră cu instrumentele lor, ba aveau și câte o stație de putere mică, gândită pentru studiouri strâmte, pe care le-au aranjat rapid, le-au băgat în priză și au făcut probe. Se auzeau perfect în spațiul acela nu prea mare. Băieții au cerut lista repertoriului, au pus întrebări de bun simț asupra melodiilor, se vedea că se pricep, apoi au cerut să execute împreună o piesă care lor li se păruse mai grea. Adrian Marcu **s-a** instalat la tobele lui, și-a pus microfonul în față și au început. A ieșit de parcă ar fi cântat împreună de-o viață.

Omul de la ARIA a venit însoțit de impresarul lor. Se vedea că e plictisit, le-a spus că mai fusese la cinci auziții în ziua aceea și că era sătul de muzică proastă, spera ca ei să-i facă o surpriză plăcută, apoi **s-a** așezat **într-un** colț și le-a spus să cante o piesă, ce vor ei. Adrian Marcu a stabilit ce anume vor cânta, vorbeau între ei oarecum codificat, avantajul muzicienilor, mai nimeni nu le înțelegea mesajele. Au cântat piesa și au remarcat pe fața

omului de la ARIA o mină de surpriză plăcută. Omul le-a mai cerut o piesă, au cântat-o și pe aceea, tot la alegerea lor, apoi le-a cerut de pe lista repertoriului o piesă la întâmplare. Aici s-au bâlbâit puțin la început, căci cei doi băieți străini nu pricepuseră despre ce melodie era vorba, n-o cunoșteau prea bine și fusese greu să recompună practic armonia după firul melodic. Dar ieșiseră bine și de aici.

— Ce piese românești aveți?

Întrebarea omului de la ARIA a căzut ca un trăsnet. Știau bine că aveau nevoie și de piese românești, eventual originale, dar nu pregătiseră nimic. Haleț a avut inspirația să spună că abia atunci se ocupau de partea națională, că aveau vreo cinci piese, dar nu le repetaseră împreună și nu le puteau cânta atunci. Omul a strâmbat din nas, el avea plan, trebuia să raporteze procentele de muzică națională, a rămas ca în mai, la vizionarea definitivă, să prezinte și piesele românești. Atunci o să le dea și atestatul de formație, dacă va fi mulțumit.

Haleț a plecat cu omul de la ARIA, să-l conducă până la mașina cu care venise, lăsându-i pe ceilalți să comenteze.

Cei doi băieți străini au început să-și strângă sculele. Ei își făcuseră datoria, acum puteau să se retragă. N-au plecat înainte de a-i atrage atenția lui Adrian Marcu că ar trebui să mai exerseze, căci „trage” ritmul și pentru o ureche avizată, acest lucru se simte. Marcu n-a comentat, a recunoscut senin că înainte de anul acela el nu văzuse un set de tobe în fața lui și că practic era începător.

Haleț s-a întors, radios.

— Băi, luăm atestatul dacă băgăm și cinci piese românești! i-a anunțat el, fericit. Hai, ce naiba, putem s-o facem!

El vorbea numai la plural, nu pentru a se băga și el în seamă, ci pentru că era un entuziast incorigibil și dorea mult ca formația să-și capete un nume și să fie apreciată de cine trebuie. Căci nu numai publicul era cel care-și va spune cuvântul, erau obligați să treacă și de treapta cu

atestatul de formație, ori pentru asta era necesar să respecte regulile jocului impuse de cei care puteau să-l acorde.

Viorel Surdu l-a întrebat de unde i-a găsit pe băieții ăia doi, se vedea bine că erau specialiști, dar oare cum de acceptaseră să vină să cânte cu ei? Și mai veneau vreodată?

Haleț îi găsisese prin intermediul unui prieten comun, student la Conservator, fusese coleg cu el la liceu, în Constanța, de unde era el, și băiatul acela îi suflase pontul, căci și el făcuse asemenea aranjamente, pentru o sută de lei se deplasa unde ar fi fost nevoie și cunoștea atâta muzică, încât nu era nevoie de repetiții ca să iasă totul bine.

— Acum ar fi bine să găsim oameni pentru o perioadă îndelungată, continuase Haleț. Cu oameni de intervenție, ca băieții ăștia pe care i-am adus, nu facem nimic. Ei sunt buni doar să ne scoată din încurcături, dar nu vor veni la noi, pentru că au aranjamentele lor, ei sunt muzicanți, nu ca noi. Pentru dansuri, am găsit un om, vine la noi vineri, e deja rodat, nu mai trebuie repetiții cu el, dar el face armonie și nu vrea să facă solistică. Pentru asta ne mai trebuie un om și știu de unde o să-l luăm, dar nu are instrument și ne mai lipsește...

Și n-a mai spus ce mai lipsea. Dar în vinerea următoare a apărut, așa cum anunțase, un om pentru armonie, un tip durduliu, roșcovan, cu niște perciuni până aproape de bărbie.

— Jerry Schwarz! s-a prezentat el, cu o voce sonoră.

Lui Manole nu i-a plăcut de Jerry, era roșcovan și asta îi aducea aminte de fostul lui coleg din școala elementară, vreo trei ani, apoi din liceu, în clasa a opta, Dihtiar Lucian, pistriuat și roșcovan, care plecase în Palestina, nu că nu l-ar fi agreat pe Dihtiar, dar în câteva situații îl simțise superior lui și acela chiar i-o arătase. Dihtiar, pe care în primele clase îl cunoscuse ca Dihter, apoi, înainte de a pleca el în Palestina, își scria numele Dichtiar. Îi trimisese o vedere după ce ajunsese în Palestina lui dragă, pe care îi

povestea pe scurt călătoria, prin Italia, apoi cu vaporul până în Israel. Peste vreun an îi mai trimisese o vedere, cu doar câteva cuvinte, că era bine, dar că nu era ceea ce așteptaseră ei, după care nu-i mai scrisese niciodată. Manole se gândea cu teamă că în timpul războiului de șase zile al Israelului, prietenul său Lucian avea vreo optsprezece ani, vârsta cea mai potrivită pentru a lupta. Poate oasele lui se uscau acum în nisipurile Sinaiului sau pe înălțimile Golan, cine știe, sau poate zăcea în vreun așezământ spitalicesc...

Jery purta niște favoriți lungi până mult sub urechi, care, evident, aveau aceeași culoare roșcată cum avea tot neamul său. Așa se purta la vremea aceea, și Manole nu făcea excepție de la regulă, favoriți, părul lung și eventual mustață. Dacă favoriți putea să-și lase, Manole suferea din cauza părului. De îndată ce acesta îi creștea prea mult la ceafă, începea să se întoarcă și, pe de altă parte, îi murdărea gulerele, chiar dacă se spăla la două zile. Avea părul gras și i se năclăia foarte repede. Jery însă excela în toate, părul lui era sârmos și umflat, iar mustața nerasă îl făcea să semene cu cei mai mulți cântăreți ai timpului, care reluasera moda din romanele epocii victoriene. Iar muzică știa bine, făcuse liceul de muzică, dar nu intrase apoi la Conservator, spre surpriza multora, și se grăbise să dea apoi la Arhitectură, unde intrase cu succes, spre altă surpriză a cunoscuților săi. Cunoștea bine teoria, avea ureche muzicală, putea să scoată armoniile melodiilor fără să se poticnească la schimbări neașteptate de ritm și mod. De la el a învățat mai târziu Manole să scoată și el armoniile și să le scrie știmatele, adică schițele de acorduri, pe măsuri, după care putea apoi să cânte mai ușor melodiile.

După prima impresie, de neplăcere, l-a acceptat pe Jery, dar numai pentru că așa era obligat, cu el urma să-și ducă traiul în trupă pentru cine știe cât timp. Neplăcerea a rămas însă, nu-l putea accepta pe evreul acela în cercul lui de prieteni, avea un simțământ de repulsie pentru el, peste care nu putea trece, cu toate că în fundul sufletului său ar

fi dorit-o. Fatalist, a acceptat situația ca atare și n-a mai încercat s-o schimbe vreodată.

A muncit împreună cu Jerry Schwarz și cu Adrian Marcu vreo zece zile, roșcovanul încercând și ceva solistică, pentru a compensa lipsa unui solist adevărat, mergea și așa, dar numai pentru repetiții, căci nu erau ei de talia unui Jimi Hendrix ca să poată susține concerte în doar trei oameni. Și într-o seară, spre surpriza celorlalți, a anunțat că el ar fi încântat dacă ar putea cânta pe undeva, să scoată un ban, că așa, să piardă timpul cu niște repetiții sterpe, asta putea s-o facă și la el la cămin, nu era nevoie să vină în fiecare seară o jumătate de oră cu tramvaiul și să alerge după cel de întoarcere, să ajungă până la ora zece seara la cămin, căci altfel îl scria portarul în registrul de întârziați, și mai sărea și peste mesele de seară, din cauza nepotrivirii orelor cu programul cantinei.

Adrian Marcu l-a privit lung, neavând ce să-i spună. Aici, el era un pic depășit. Se baza pe Haleț, care promisese că le va aduce om pentru solistică, însă nu avea nicio veste.

Au spart gașca pe seară, într-o atmosferă încordată. Manole era total nemulțumit de lânzezeala în care se mulțumeau să existe, mereu părea să mai fie nevoie de câte ceva înainte de a se arunca în spectacole, ba un difuzor mai puternic, ba niște stative pentru microfoane. Începuse chiar să-l bănuiască pe Marcu Adrian că se pregătea de fapt numai pentru sezonul estival, care era încă departe în momentul acela, fără nicio pregătire sau aranjamente prelabile pentru rodarea trupei.

Peste două zile însă, Gigi Haleț le-a adus omul care le lipsea! Un tip înăltuț, brunet, puțin bucălat, cu o privire deschisă, care se vedea că e mai tânăr decât ei.

— El este Silviu Hera, l-a prezentat impresarul, vesel, elev în penultimul an la liceul de muzică. El o să ne facă solistica.

Era clar pentru Manole, nu vor putea conta pe un elev. Băiatul ăsta stă în București, are părinții lângă el, nu-și poate stabili un program în funcție de nevoile lor. Apoi,

probabil are ore multe, artiștii în general nu muncesc numai în cadrul orarului de școală, ei trebuie să facă multe ore de exerciții și de repetiții la instrumentele lor, deci băiatul acela nu va avea prea mult timp pentru formația lor. Asta era convingerea lui Manole, care vedea cum se îndepărtează din nou momentul lansării lor pe piață.

Silviu Hera era deja fumător, fuma Carpați cu filtru, dar avea un stil ciudat de a o face, sugera filtrul țigării adânc în gură, după care elibera fumul repede, **într-un** nor albicios, dovadă că nu prea-l trăgea în piept. Fumase atunci repede două țigări, în timp ce-i asculta pe cei trei „veterani” cum se chinuiau să înjghebeze o nouă piesă, vesel nevoie mare. La un moment dat a intervenit și le-a spus că la o anumită măsură trebuia introdus „la major”, suna mai bine așa, și chiar și basul trebuia să execute acolo un diez, ca să se audă mai bine efectul. Jerry Schwarz, care scosese armonia, a recunoscut că așa era mai bine, dar lui i se păruse mai dulce sonorul cu un „fa major” și de aceea hotărâse că așa vor cânta. Manole i-a ascultat pe amândoi, înjurându-i în gând pentru urechea și știința pe care o aveau în descifrarea sunetelor, pentru că el nu făcuse diferența între cele două armonii și nici după ce schimbaseră tonalitatea în acel punct el nu sesiza o diferență notabilă.

Apoi i-au dat o chitară noului venit, care și-a petrecut cureaua, prea mică pentru înălțimea lui, pe după umeri, a pipăit de mai multe ori griful instrumentului, a întrebat ca să verifice cum era acordajul corzilor, a scos câteva sunete parcă la întâmplare și a spus că el este gata, ce urmează?

Au pornit o piesă ușoară, lentă, care avea ceva elemente de solistică pe undeva, pe la mijloc, și Silviu Hera a interpretat întocmai acea parte, așa cum o știa cu toții de pe magnetofon, dând dovadă clară că se pricepea la muzică și la chitară. I-a surprins pe toți când le-a spus că era prima dată când punea mâna pe o chitară.

— Cum, prima dată? **s-a** mirat Adrian Marcu, pe care multe lucruri nu prea-l mirau de obicei.

— Așa cum auzi, acum am pus prima dată mâna pe o

chitară, a repetat Silviu Hera, zâmbind. Eu fac pian și vioară, dar să pun mâna pe o chitară n-am avut încă ocazia.

Răspunsul lui îl uimise mai mult pe Manole. Cum adică? Acum a luat și el o chitară în mână, pentru prima dată, și se plimbă pe griful ei ca un cunoscător de ani de zile?! Cum naiba făceau ăștia?! Mare șmecherie, zău!

— La vioară în ce an ești? l-a întrebat Jerry.

— Fac vioară de la patru ani. Pian de la zece.

Și au făcut o seară care le-a plăcut tuturor, mai ales lui Manole, care era fericit să vadă un specialist al instrumentelor și, mai ales, un tip amabil și atent cu el, care știa cea mai puțină teorie.

La final, Gigi Haleț a tras concluzia, care l-a umplut pe Manole de mulțumire:

— Băieți, acum sunteți gata să cântați sâmbăta la dans! Sâmbăta asta facem dans aici. Dansul începe la șapte și jumătate seara. Mă ocup să punem ceva afișe în oraș, să furăm mușterii altora, de la hidro și de la Staco. Marcule, stai aci și repeți de unul singur în fiecare noapte, să nu aud că i-ai tras în urmă pe băieți!

Manole a văzut chiar a doua zi un afiș pus de oamenii lor. Se anunța ziua și ora, localul și, cu litere mari, să sară în ochi: intrarea gratuită! Gigi Haleț avea cu adevărat simț organizatoric, prefera să nu câștige nimic, dar să atragă publicul pentru data următoare.

Sâmbătă, imediat după prânz, Manole s-a și înființat, entuziast și în același timp încordat și emoționat. În sala în care urma a se petrece dansul încă mai erau ore, ca niciodată sâmbăta după masa, dar nu era nimic, ei mai aveau de pregătit fiecare câte ceva, muzicienii, adică Manole singur, căci ceilalți nu veniseră încă, mai repetau câte ceva, Adrian Marcu și Viorel Surdu mai aranjau ceva pe la lăzile cu difuzoare, între timp mai făcuseră una și acum încercau să o facă să funcționeze. Pe la cinci a apărut și Jerry Schwarz, senin, el venea, „se producea”, după care pleca, pentru el spectacolul nu reprezenta mare brânză, căci el avea experiență, mai făcuse dansuri cu alte

trupe. Lui Manole Măgură îi era necaz pe el că era așa senin, în timp ce pe el îl treceau numai gânduri negre, având impresia că nu se va descurca prea bine în seara aceea.

Imediat după ce **s-au** terminat cursurile în sala aceea, a apărut o trupă de băieți, comandați de Gigi Haleț, toți având o banderolă albastră pe braț, semn distinctiv că făceau parte dintre organizatori, și au început să scoată pupitrele din sală, pentru a le depozita pe coridoarele alăturate. Au mai lăsat doar câteva pupitre, pe lângă pereți, întoarse cu băncile spre sală, ca să mai stea pe ele cei care oboseau. **Într-o** încăpere alăturată se organizase garderoba, erau acolo doi băieți care primeau hainele groase și alte obiecte, dădeau în schimb un cupon pe care scria un număr și vizitatorii puteau sta liniștiți la dans, preluându-și hainele la plecare în baza cupoanelor numerotate. **Într-o** altă sală se organizase și un punct de servire cu răcoritoare, unde Manole aflase mai târziu că exista și bere pentru cine trebuia și țigări scumpe, care nu prea se găseau în comerț.

După ce au înlăturat pupitrele, cei din echipa de organizare au venit cu patru măști și câteva cârpe umede, au stropit podeaua, au măturat, au șters praful de pe pupitre și bănci, după care au dispărut.

La șase și jumătate se deschidea cantina. **L-au** luat și pe Manole la masă, aveau cartele de la cei care plecaseră acasă. Au mâncat bine și **s-au** întors în sală, ca să ajute la întinderea cablelor și aranjarea lăzilor cu difuzoare.

Pe la șapte au început să apară primii vizitatori. Erau cunoscuți ai lui Gigi Haleț, și mai veniseră cu câteva perechi, prieteni de-ai lor, pe care îi lămuriseră să încerce și o nouă locație pentru dans. Aceia erau obișnuiți ai sălilor de dans de sâmbătă, cunoșteau toate locurile unde se dansa și formațiile care asigurau muzica. Cine dorea muzică de calitate, se ducea la Medicină, cine se mulțumea cu muzică de care-o fi, alegea alte săli. De obicei, aceștia erau ori necunoscători ai muzicii, ori pur și simplu nu doreau decât un loc unde să-și poată strânge perechea la

piept și să se simtă bine.

La ora șapte și jumătate au început spectacolul. Silviu Hera abia venise de câteva minute, avusese ore de pian până la șase, nu putuse să le evite, cariera lui cerea sacrificii, cu adevărat, căci el ar fi preferat să vină mai devreme, ca să se mai joace puțin pe corzile chitarei. Fără vorbe multe, au început cu o improvizație pe armonie clasică, o melodie foarte ritmată, în care fiecare instrument avea partea lui de improvizație, nu cine știe ce, dar părea ceva de efect și erau încântați să înceapă cu asta.

Spre surpriza tuturor, nimeni din sală nu dansa. Toți se uitau la ei, fiind curioși să afle dacă se descurcau sau era mai bine să meargă la alte săli de dans, căci mai era timp, chiar dacă acolo se plătea intrarea și aici era gratis.

Când au încheiat improvizația, Manole a constatat că el transpirase, cu toate că în sală nu era prea cald. Emoția își spusese cuvântul. Iar când sala a izbucnit în aplauze și toți **s**-au pregătit să intre în arena de dans, așteptând o altă piesă ritmată, el **s**-a emoționat complet și parcă-i venea rău de la stomac. **S**-a uitat către coechipieri, ăia nici nu tresăreau, pentru ei totul părea doar rutină.

Piesa următoare era și cu voce și tuturor le era un pic teamă că Adrian Marcu **n**-o să se descurce și cu tobele și cu microfonul. Dar, spre mulțumirea lor, totul a fost în regulă. Perechile dansau și nu prea băgau de seamă ce anume se cânta, principalul era să existe ritmul tobelor și acompaniamentul chitărelor, în rest nu mai conta nimic.

Restul a fost floare la ureche. Abia atunci, fiind în miezul evenimentelor, Manole a înțeles că **n**-ar fi trebuit să-i fie frică de spectacolul pentru dans, pentru că acolo mai nimeni nu îl urmărea în mod special pe el, așa cum, de fapt, nu îl urmărea în mod special pe niciunul dintre ei.

La prima pauză, necesară tuturor, și dansatorilor, nu numai muzicanților, **s**-a tras aproape de ceilalți băieți și a ascultat comentariile lor privitor la ceea ce realizaseră. Totul părea să mulțumească, băieții erau încântați și considerau că pot susține și un program mai acătării, dacă

mai repetau câteva zile, în ideea de a organiza seri de dans cu intrare.

4

Se imprimăvăra bine. Primăvara în București parcă era altfel decât în Craiova. Arborii din curțile căminului începeau să înfrunzească, unii scoteau deja flori, înainte de apariția frunzelor. Manole nu cunoștea ce arbori erau aceia, nu mai văzuse așa ceva, dar era convins că fuseseră moșteniți odată cu clădirile, nu trecuseră decât douăzeci de ani de la debarcarea regelui, iar copacii aceia arătau a fi bătrâni, nu păreau plantați de curând.

Multă vreme timpul fusese cald, dar brusc se stricase, pe la începutul lui aprilie, și începuse să plouă abundant. Pe străzi apa se aduna în băltoace, iar lumea revenise la hainele de iarnă.

Într-o zi, era pe la mijlocul săptămânii, în timp ce trupa era strânsă în cămăruța de la mansardă, pentru o mică repetiție, a apărut Gigi Haleț, venind de afară, din oraș. Era agitat și respira greu, semn că alergase mai înainte. **S-**au uitat întrebători la el.

— Ce vă uitați așa? a întrebat el. Voi n-ați auzit că e miliția pe străzi?

Miliția pe străzi mai fusese, nu părea să fie ceva periculos în asta, curcanii își făceau și ei treaba, ce era însă așa important acum?

— Am încurcat-o, a continuat Haleț. Abia am reușit să scap. Îi opresc pe toți pletoșii de pe stradă și le fac o cărare cu mașina de tuns, drept pe mijlocul creștetului. Nu importă dacă ai sau nu părul prea lung, dacă e mai bogat, te potcovesc cu cărarea. Îi controlează pe toți la acte și, dacă văd că ești student, poți să fii ras în cap, tot îți fac cărare! Și nu e numai o echipă, sunt vreo cinci, n-ai pe unde să scapi. Țștia au informații că aici e și cantina și-i așteaptă la intrare și la ieșire, căci trebuie să treacă pe-aci, ori să plece de la cursuri, ori să vină la masă. Am auzit că azi dimineață erau la căminele din Tei. Nici nu știu ce să mai fac...

Marcu se întristase cel mai tare. El ținea mult la

părul lui lung și cam slinos și n-ar fi vrut în ruptul capului să renunțe la podoaba lui capilară.

Manole se gândea numai la faptul că era deja spre ora nouă seara și frizeriile se închiseseră demult, dacă pica pe mâinile ăloră și-i făceau cărare, cum ar mai fi circulat el a doua zi? **Într-o** clipă a găsit soluția: va dormi acolo, în cămăruța aceea, unde era cald și bine. Ochise de mult timp o bucată de cortină, nefolosită sau care ar fi urmat să fie montată undeva, o va întinde pe jos și va dormi foarte bine acolo. A doua zi o mai vedea ce se va mai întâmpla.

Și așa a făcut, a rămas acolo peste noapte. A aranjat patru scaune unul lângă altul, a pus cortina de-a lungul lor și **s-a** culcat pe ea, toată noaptea chinu**indu-se** să nu cadă de pe așternutul strâmt.

A doua zi a așteptat să se audă zgomote în clădire și abia atunci a ieșit. **S-a** spălat pe ochi la un grup sanitar și **s-a** dus să caute vreun prieten, ca să întrebe dacă mai erau echipele de milițieni prin zonă. A aflat repede că nu mai erau, dar că umbla vorba că **s-ar** întoarce pe seară, să mai prindă ceva pletosi.

Vreo trei zile a durat vânzoleala aceea și multe plete au dispărut de pe străzi, împreună cu mai multe bărbi. Și milițienilor nici măcar nu le puteau reproșa prea multe, ei le cereau actele de identitate și, cum majoritatea studenților aveau pe el poza de la paisprezece ani, când nu aveau atâta păr pe cap, era clar că nu mai semănau cu cei din poză, și atunci civilii care-i însoțeau pe milițieni puneau în funcțiune mașinile de tuns, obligâ**ndu-i** să facă ceva pentru a reveni la forma recognoscibilă în pozele de pe buletine.

În seara aceea, când dormise acolo, în cămăruța cu instrumente, dăduse peste o cărțuție care la prima vedere nu-i spusese nimic: „Pe frontul de vest nimic nou”. A luat-o cu el, la cămin, **s-o** citească atunci când va avea chef. Rămăsese în urmă cu lectura, el, care citea enorm și cu drag. Și-a dat seama că așa va rămâne atâta timp cât pasiunea pentru muzică îl va stăpâni. Nu putea să facă mai multe lucruri în același timp, iar dacă ceva îl pasiona,

atunci făcea acel lucru cât putea mai bine, dar numai pe acela, restul nu mai conta. Parcă era o boală, așa de mult se dedica lucrului pe care îl făcea la un moment dat.

A citit câteva pagini din cărticica aceea și n-a mai lăsat-o din mână până când n-a terminat-o. Se simțea stors, epuizat, de parcă participase efectiv la aventurile tinerilor războinici din carte. Mai ales ultima parte, în care Paul Baumer merge în permisie acasă și se întâlnește cu familia și profesorul lor care-i influențase în privința participării la război, mai ales partea aceea i se păruse ceva deosebit și total. Finalul cărții era de așteptat, în trei rânduri se povestea o istorie întreagă.

A realizat atunci că de multă vreme nu numai că nu mai citise mai nimic, dar nici nu mai scrisese ceva. Parcă i-ar fi fost dor să mai scrie, niște idei avea, le strângea **într-**un carnetel pe care scrisese, ca titlu, „Idei literare”, le punea acolo, mai dezvoltate sau mai puțin extinse, pentru ca în viitor, când va avea timp și poftă, să le aștearnă pe hârtie. Dar cine știe când va mai fi vremea aceea...

Pe la sfârșitul ultimei clase de liceu dăduse peste o cărticică îngălbenită de vreme și cu colțurile ferfenițe care-i atrăsese atenția mai mult din cauza numelui autorului, Henri Stahl. Cărticica era un curs de stenografie, cu un sistem adaptat limbii noastre. Manole se apucase să studieze scrierea aceea ciudată și în câteva zile stăpânea bazele. Era încântat de ideea de a folosi cunoștințele acelea de steno pe care le acumulase de unul singur, și le-a pus în practică imediat la cursurile de la facultate, la acelea care aveau numai vorbe, nu și relații matematice. Nu folosea decât foarte puține cuvinte, prepoziții și conjuncții în general, pentru că acestea erau foarte simple, dar și atât era bine, căci făcea diferența între a scrie „de”, cu litere, și a trasa doar o linie orizontală mai lungă în locul aceluia cuvânt. Și la fel cu mai multe cuvinte scurte și des folosite în expuneri. Cu metoda aceasta, nu obosea și putea să noteze aproape toate cuvintele pe care le debitau profesorii, spre deosebire de mulți alți colegi de-ai lui, care notau două fraze din trei,

pentru că nu se puteau concentra și nu aveau viteza necesară la scris.

Metoda l-a ajutat mult în primul semestru, dar când a început al doilea semestru și a început să mai lipsească de pe la vreun curs și le cerea apoi colegilor lui, reciproca trebuia să fie adevărată și colegii au început să-l ocolească, pentru că din cursurile lui nu reușeau să descifreze toate semnele acelea ciudate și, încet, încet, a fost obligat să renunțe la notările stenografice, cu timpul uitând complet tot ce învățase cu atâta drag.

Serile de sâmbătă și le petrecea la dans, cântând pentru cei mulți care veneau să danseze și să se simtă bine. Pentru că terminau spre miezul nopții, mergea să doarmă la căminul lui Adrian Marcu, intrau câte cinci oameni odată și portarul nu-i mai întreba de legitimații, îi cunoștea mai pe toți și aflase că ei erau ăia care cântau și deci puteau veni mai târziu la cămin. Duminica și-o petrecea tot cu băieții căminiști, mânca la cantina lor, pe cartelele celor care mai plecau acasă. De obicei se ducea cu Marcu la sala lor de instrumente de la mansardă și roboteau pe la instrumente sau ascultau împreună muzică nouă la magnetofon.

Cântările mergeau bine, Haleț le asigura câte șaptezeci și cinci de lei fiecăruia, și lui Manole suma i se părea destul de mare, mai ales că el făcea muzica numai din plăcere. Poate nici n-ar fi luat banii dacă n-ar fi avut datoriile acelea de când se împrumutase pentru a cumpăra chitara, dar că veneau niște bani, era foarte bine.

Curând a remarcat că Gigi Haleț lua mult mai mulți bani, el recunoștea doar două sute de lei de seară, dar mai târziu se scăpase față de alții și vorba ajunsese și la urechile lor, că lua chiar și cinci sute de lei, o sumă considerabilă, chiar dacă mai dădea câte ceva și oamenilor care se ocupau de organizarea și curățenia sălii și de împrăștierea afișelor prin oraș. Manole n-a zis nimic, el se bucura că era în centrul și-n vârtejul evenimentelor și se mulțumea cu ce i se dădea.

Pe la mijlocul lunii mai, Haleț a venit cu o veste

neășteptată și de necrezut: obținuse un contract de zece zile la Hotel Ambassador. Formația pe care o avea restaurantul de la acel hotel își luase concediu zece zile, ei nu puteau lua concediu decât toți odată și în momentul acela ARIA nu găsisese nicio trupă liberă. Din om în om, vestea se dusesese și Gigi Haleț îl contactase pe funcționarul acela care venise să-i audieze cu un timp în urmă, care îi vânduse imediat pontul și le dăduse trimitere către Hotel Ambassador.

Manole Măgură era neîncrezător în șansele lor, căci una era să cânte pentru studenții lor, la dans, unde lumea nu era atentă decât la ritm, și alta să cânte la un restaurant de prima clasă, unde pretențiile puteau fi cu totul altele. Și-a exprimat deschis temerile, dar Jerry l-a liniștit, el mai fusese pe la cârciumi cu ștaif și știa ce se cerea pe acolo.

— Manole, acolo ne trebuie muzică în surdină, să nu-i deranjăm pe șmecherii de la mese, care acolo vin numai să discute, să pună la cale tot felul de afaceri, fie că sunt români, fie străini. Totul e să cântăm în surdină, doar pentru a asigura fundalul sonor. Nu te teme, ne vom descurca bine!

În ziua următoare și-au dus instrumentele la hotel, căci în seara aceea aveau să înceapă. Programul era de la ora opt la ora unu dimineața, cu pauze de câte zece minute la fiecare oră. Iar pentru cele zece nopți urmau să primească câte o mie două sute de lei impozabili, spre fericirea lui Manole, care se și vedea cu datoriile achitate, să scape odată de grija lor.

Jerry avusese dreptate. La hotel se cerea o cântare de douăzeci de decibeli, nu mai mult, doar atât cât să se acopere o voce normală, ca să nu se audă de la o masă la alta ce se vorbea. Și numai melodii lente, de *café-concert*.

Încă din prima seară au remarcat că pe la restaurantul acela se perindau multe personalități ale lumii muzicale, mai ales tinerii interpreți pe care Manole îi văzuse până atunci numai pe ecranul televizorului. Spre deosebire de impresia pe care i-o făceau de pe ecranul de

sticlă, oamenii aceia arătau mult mai normal acolo, în sala restaurantului, și aveau și gesturi de oameni normali. Ce nu-i plăcuse însă lui Manole a fost faptul că băieții aceia, cum se apropiau de o masă la care de obicei cineva le făcuse semn să se așeze, erau întrebați, fără excepție, ce vor să bea, de parcă ei numai de aia veneau pe-acolo, să bea câte ceva cu cei de la mese, care mai apoi se puteau lăuda că i-a dat de băut lui cutare sau cutare artist, că se are la belciuge cu el, că ce mare chestie să bea cu artiștii care erau așa departe de spectatorii obișnuiți de la concerte sau din fața televizoarelor.

Manole era foarte dezamăgit de cum îi cunoștea el acum pe Dan Spătaru, pe Aurelian Andreescu și alți câțiva, pe care îi adora de pe vremea când apăreau numai pe la televizor, în emisiunile de varietăți de duminică seara, iar acum îi vedea doar ca pe niște boemi amatori de băuturi fine, niște încrezuți care se foiau prin restaurantul acela, stăteau vreo jumătate de oră ca să mulțumească doi meseni cu dare de mână, poate oameni importanți și influenți în domeniu, nu se știa, pentru a pleca apoi către un alt restaurant de fițe, unde bănuia că făceau același lucru. Era totuși mulțumit că nu vedea decât partea bărbătească a artiștilor, în cele zece zile văzând o singură dată o artistă, și aceea venită doar să caute pe cineva și, negăsindu-l, plecase imediat, fără să accepte invitațiile unora de la mese.

În sâmbăta următoare nu mai dăduseră dans, căci angajamentul la Hotel Ambassador era pentru zece zile consecutive. La începutul acelei perioade totul li se păruse destul de ușor, dar după două nopți văzuseră că programul nu le era prea prielnic, până ajungeau să se culce se făcea trei dimineața, pe timpul nopții autobuzele circulau la intervale mari, nu ca ziua. Apoi, în loc să doarmă suficient, dimineața mergeau la cursuri, unde de obicei mai că adormeau în bănci. Cel mai greu era de Silviu Hera, care ar fi trebuit să fie proaspăt în fiecare dimineață, el nu avea orar ca studenții, el trebuia să-și facă repetițiile, cu mintea clară și cu trupul odihnit.

Pentru sâmbăta aceea în care nu puteau ei să facă dansul, Gigi Haleț a găsit o formație de înlocuire, nu era cine știe ce, n-aveau nici ăia vreun nume cunoscut, dar puteau să cânte și să țină „cald” locul de dans pentru sâmbăta următoare, când ei se vor fi întors de la hotel. Atât de bine se descurcaseră băieții aceia de înlocuire, că **primiseră** imediat un contract pentru patru săptămâni la Hidro.

Cele zece zile au trecut totuși repede. Și-au luat sculele, și-au primit banii și **s-au** retras la locul lor, chiar în sâmbăta în care era nevoie de ei pentru seara de dans. Nu mai aveau prea multe seri pentru dans, căci se apropia sesiunea de vară, când mai toți studenții se uitau mai degrabă spre examene decât spre dans, dar nici în sesiune nu se făcea pauză.

Într-o zi au fost chemați cu toții, pe bază de liste, nu cumva să lipsească vreunul, să-l primească pe generalul de Gaulle la noul rectorat al Politehnicii bucureștene, care abia fusese terminat, de bine de rău, în vederea acestei vizite. Manole **s-a** dus bucuros, să-l vadă pe marele general (mare și la figurat, dar și la propriu!), de care se simțea apropiat, pentru că renunțase la Algeria - așa i se părea lui normal, că ar fi trebuit ca toate coloniile din Africa să-și dobândească independența. A fost plasat împreună cu colegii lui de an la intrarea pe alee, chiar pe Splai. Vizita urma să aibă loc pe la ora unsprezece, dar, evident, ei au fost chemați de la șapte, cantina se deschisese de la ora cinci în ziua aceea, să nu fie discuții că **s-ar** fi întârziat din cauza micului dejun.

Așteptând acolo, în stradă, Manole trăgea și el cu urechea la ce se discuta printre colegii lui. Cineva aruncase o vorbă, că în Franța erau mișcări de stradă, că studenții se ridicaseră împotriva societății de consum și a capitalismului - cu toate că ei înșiși erau produsul acelei societăți, ei erau cei născuți după război, iar ultimii zece ani fuseseră cei mai buni pentru francezi de când se știa Franța. Asta chiar că nu putea să înțeleagă Manole, cum naiba să te ridici împotriva societății care-ți asigură tot ce

vrei și ce nu vrei, la prețuri accesibile pentru mai toată lumea? Păi să-i fi adus pe studențașii ăia aici, în România, să vadă ce găseau ei prin magazine, și abia după aia să facă ei greve și să ridice baricade, cum spuneau cei care știau, că făcuseră prin Cartierul Latin, după ce ocupaseră Sorbona. Și ce dacă ocupaseră Sorbona? Să-i lase acolo, să stea până le vine rău, că dacă nu-i bagi în seamă, nici că vor mai continua.

Cineva îl întreba pe altul dacă văzuse liftul din rectorat, cât de înalt era, avea peste doi metri și cincizeci. Fusesse făcut special pentru general, care bătea liniștit doi metri înălțime și le făcea viața amară gărzilor lui de corp.

În toamna trecută primise de la prietena lui din Lyon o revistă, care pentru el reprezentase o noutate totală, „Salut les copains!” îi zicea, era o revistă pentru tineret, în care se găseau o mulțime de fotografii și articolașe despre idoli generației, în general cântăreți de muzică ușoară, informații frivole, dar care lui îi merseseră la inimă, pentru că el se simțea făcând parte din aceeași generație a acelor idoli. Pe pagina din mijloc era chiar o fotografie de grup, peste treizeci de vedete, în care recunoscuse cu bucurie nume pe care le asculta, rar, pe la radio. Până mai anul trecut încă se dădea muzică franțuzească la radio, dar deodată se rărise, nu în favoarea altei nații, ci în favoarea muzicii românești, o muzică fadă, standard, care prindea totuși în anumite medii, dar nu și în cel al lui Manole.

Mașina generalului a trecut ca vântul printre șirurile de studenți ce-și agitau stegulețele, fără să-și arate fața ca să-i bucure și pe ei. Mai încolo, spre clădirea rectoratului, studenții îmbătrâneau deodată și majoritatea erau îmbrăcați în costume standard, din tergal, materialul cel nou ieșit pe piață, toate cu croială asemănătoare și cu piepturile umflate de tocurile armelor. Iar în clădire, chiar că erau numai „băieți cu ochi albaștri”, de la facultatea „ochiul și timpanul”, cum zicea unul dintre colegii de pe trotuar, care se vedea că cunoștea câte ceva din dedesubturile vizitelor protocolare.

În zilele acelea apăruse în cămin un grup de

vietnamezi, ușor de recunoscut după figurile lor specifice de orientali, destul de gălăgioși când erau în grup mare, dar potoliți când erau mai puțini. Erau foarte dornici de vorbă și încercau să pornească discuții cu toți cei pe care îi întâlneau prin cămin sau prin curte.

Manole a intrat în vorbă cu ei destul de ușor, luându-i la fix, că de unde sunt ei și ce caută pe-acolo. Băieții au răspuns, senini, apoi au spus că sunt în anul pregătitor de limbă română. După doar câteva săptămâni vorbeau destul de cursiv limba noastră, cu un accent ciudat. Aveau și fete cu ei, le-a văzut la facultate, când se strâneau toți pentru cursurile lor. Toți purtau cămașă albă și pantaloni sau fustă bleumarin și păreau curați și grijulii. Manole s-a apropiat de un grup de cinci vietnamezi, care stăteau într-o cameră din același pavilion cu el și îi mai întreba de vorbă, sau le dădea câte o explicație din domeniul limbii, ei învățau româna trecând prin rusă, pe care o stăpâneau destul de bine. Băieții aceia i-au povestit cum veniseră ei prin Rusia, cu transsiberianul, că făcuseră zece zile numai cu trenul și, surpriză pentru Manole, că ei erau și din Vietnamul de Nord, dar și din cel de Sud. Păi cum adică, ăia din Sud nu-i aveau acolo pe americani, să-i învețe ei? Orientalii aceia râdeau și-i răspundeau că într-o zi Vietnamul va fi o singură țară și atunci va fi nevoie ca toți să aibă aceleași școli. Manole se cam mira, căci nu vedea el cum să renunțe americanii la un așa poligon de încercare pentru noile arme, dar băieții aceia continuau să-și susțină crezul.

Într-o zi, l-a văzut trist pe unul dintre cei cu care se împrietenise și l-a întrebat ce se întâmplase. Acela i-a mărturisit că-i muriseră rude și prieteni în bombardamente, dar întâmplarea se petrecuse cu două săptămâni în urmă și el abia atunci aflase. L-a cuprins mila și mai tare, păi dacă nici despre morți nu afli decât când e prea târziu...

Peste câteva zile, Gigi Haleț a adus cu el un băiat străin, nu-l cunoștea niciunul dintre ei. Gabriel Drăgan îl chema. Manole nu s-a mirat și nici nu a pus întrebări, ca de obicei, doar stătea și aștepta să-i deslușească și lui

careva care era aranjamentul. Băiatul acela a cântat cu ei câteva piese, după care **s-a** pregătit să plece, părea că atâta avusese de făcut, își făcuse treaba și acum pleca. Manole **s-a** dat aproape de el și **i-a** zis, admirativ, că **l-a** impresionat ce voce puternică avea, puternică și clară. Drăgan **i-a** mulțumit, fâstâcit, nu se așteptase la un cuvânt bun de la careva, după care a plecat.

Abia atunci a înțeles Manole că fusese adus ca eventualul solist al trupei, ca să-**l** lase pe Adrian Marcu liber, să-și vadă numai de tobele lui. Marcu și Haleț **s-au** ciondănit multă vreme, toboșarul nu voia în ruptul capului să renunțe la solistica vocală, poate și din teama că dacă rămânea numai cu instrumentul, **n-ar** mai fi avut același ascendent în trupă. **L-a** criticat zdravăn pe Gabriel Drăgan, că falsează nu știu unde, că avea o voce prea spărțigoasă, mai bine face el voce și aduce un toboșar de meserie. Ce să mai asta era cea mai bună soluție!

Și peste două zile a și adus un nou toboșar, un tip cu atestat ARIA, era student la Conservator, la percuție și pian, un tip cam plin de el, dar priceput la tobe, se vedea că le exersa zilnic. El **i-a** uimit pe toți spun**ându-le** că și pentru tobe există partituri, notațiile erau altele decât pentru partea muzicală, dar similare, mai ales pentru împărțirea în măsuri.

Și la următorul spectacol Adrian Marcu **le-a** arătat cam ce însemna un solist vocal care nu mai ducea grija unui instrument, și se mișca pe scenă ca marii interpreți din domeniu, cu tot felul de figuri, mai ales cu stativele microfoanelor, pe care le folosea ca pe o parteneră de dans, sau le ridica în poziții imposibile, având grijă să le țină în echilibru și să nu piardă nimic din partea vocală.

Când au intrat în sesiunea de examene, au lăsat-o mai moale cu întâlnirile pentru repetiții. Între timp, Adrian Marcu se declarase mulțumit de materialele pe care le aveau și declarase că se considera pregătit pentru litoral. Se strângeau numai la spectacolele de sâmbătă seara, și sala lor căpătase deja un renume printre cele câteva unde se strângeau la dans studenții. Haleț încercase și în Tei,

dar când aflate că acolo dansurile se făceau în cantină, în sala de la parter, care era foarte mare, renunțase la idee. Acolo le-ar fi trebuit stații mult mai puternice, ca să acopere întreg spațiul.

Manole a avut o surpriză plăcută să constate că poate lua examenele, mai ales cel de matematici superioare, unde avusese și baftă să cadă pe un subiect pe care-l înțelesese din prima și-l expusese cu măiestrie. Doar la mecanică avusese insucces, niciodată nu se avusese bine cu fizica, era bun la rezolvarea problemelor, dar să rețină atâta teorie nu putuse niciodată și după două ore din trei de la proba scrisă renunțase. Știa că nu va trece acel examen. Îi era necaz, dar asta era și nu mai avea ce face.

S-a repezit până acasă, la Craiova, să-și lase din haine și să ia altele, pentru vară. A dat raportul asupra examenelor, mama s-a întristat tare când a aflat că avea o restanță, dar el s-a arătat optimist. Și, ca s-o împace, a invitat-o la mare, în toată vara aceea, pe banii lui, căci el era convins că va avea bani destui ca să asigure sejurul pentru toată familia pentru două, trei săptămâni. Mama s-a mai bucurat, dar în sinea ei era complet neîncrezătoare.

Manole s-a întors la București cu o zi înainte de a pleca la mare. Era foarte agitat și nerăbdător. La mare mai fusese, știa cum e, dar numai în tabere și niciodată pe cont propriu. Pentru el, litoralul însemna mirosul de sare, specific, căldura plăcută, puțin umedă, musculițele care îl necăjeau când îi era lumea mai dragă, zgomotul valurilor, nisipul mai fin sau mai grosier în care i se înfundau tălpile, înghețata și băuturile răcoritoare care acolo se găseau mereu.

Lăzile de difuzoare fuseseră deja duse la gară, pentru că trenul pleca în toiul nopții. A dormit la cămin cu Adrian Marcu, pentru a fi gata la ora trei, când urmau să plece la gară. Erau numai ei doi și Viorel Surdu, ceilalți urmau să vină de pe la casele lor. Ei trei aveau misiunea să ia cutiile cu sculele ce nu fuseseră trimise la gară.

Noaptea au plecat la gară cu un taxi, în care abia au avut loc ei și restul instrumentelor. Manole nu mai mersese

niciodată cu un taxi și i-a plăcut.

În Basarabi i-au găsit și pe ceilalți. **S**-au ocupat de aducerea și încărcarea materialelor în vagonul de poștă al trenului, apoi **s**-au urcat și ei în tren, în primul vagon, să fie aproape de cel cu mărfurile, la coborâre, ca să le dea jos repede.

Băieții erau încă adormiți, nu prea aveau chef de vorbă, dar Manole se simțea bine și așa. El luase loc la fereastră și se uita afară, fericit că pleacă, în sfârșit, în marea lui aventură. Dar, ca de obicei mai târziu, de îndată ce trenul **s**-a pus în mișcare, el și-a găsit o poziție oarecum mai comodă și a adormit. Și a dormit mai tot drumul, ca și când **s**-ar fi găsit în cel mai comod pat.

Pe peronul din gara Constanța mecanicul a tras trenul astfel încât vagonul de poștă să vină chiar în fața magaziilor. **S**-au repezit cu toții să ajute la descărcat și în mai puțin de două minute toate lăzile erau pe peron. Le-au tras una lângă alta, sub un acoperiș, cu gând să stea la umbră și materialele, și ei. Adrian Marcu și Silviu Hera au plecat să contacteze restaurantul unde aveau aranjat contractul, pentru a se întoarce mai târziu să ia sculele și să-i ia și pe ei.

Au stat acolo mult timp. Manole nu-și făcea griji, problemele organizatorice erau pentru Marcu și Haleț, el nu avea altceva de făcut decât să se gândească la cum va cânta și cum se va descurca. Îi mai treceau prin minte gânduri neliniștitoare, cum ar fi că putea să aibă, el sau altul din trupă, un accident, să-și rupă o mână sau ceva similar și să nu mai poată cânta, dar gândurile acelea le ținea numai pentru el, căci nu avea rost să se arate alarmist atâta timp cât totul părea să meargă bine.

Părea, căci nu mergea deloc bine. Mult după ce trecuse prânzul, apăruseră și cei doi care fuseseră plecați, cu o veste care le doborâse și ultima brumă de moral pe care o mai aveau: la terasa „Pescăruș” era angajată deja o formație și responsabilul nu avea cunoștință despre niciun aranjament cu ARIA, asta i se trimisese, asta primise, despre ei nu știa nimic. În ziua aceea era deja târziu să mai

caute ceva și era nevoie să rezolve situația lor, ce făceau ei, ce făceau cu sculele, nu puteau să le lase niciunde. Adrian Marcu găsisese soluția, cea mai proastă, dar era o soluție. Fusesse pe acasă, unde stătea el, vorbise cu mama lui și o pusese în fața unei dileme pe care el o rezolvase și biata femeie fusese nevoită să o accepte: vor depozita instrumentele în uscătoria scării, iar ei, șase oameni, vor dormi în apartamentul ei.

Au cărat sculele, le-au urcat tocmai la etajul patru, le-au pus în uscătorie, iar ei au cotropit micul apartament de două camere, din care o dădeau afară pe stăpână, ea urmând să doarmă la o soră a ei, cinci blocuri mai încolo.

Se însera când ei terminaseră cu totul și Marcu i-a luat pe toți la Mamaia. Manole nu a vrut să meargă cu ei, el era prea obosit și lovitura îl năucise. Prefera să stea acasă și să rumege noutatea.

Câte planuri își făcuse el și ce ieșise. Nu se băgase în vorbă, îl lăsase pe Adrian Marcu să explice ce se întâmplase și înțelesese că omul de la ARIA le dăduse pe bune dispoziția de plasare pentru terasa aceea din Mamaia, dar mahării de la restaurant nu erau obligați să angajeze pe cei care li se trimiteau de la centru, dacă aveau ei pe cineva mai acătării, pe aceia îi luau. Și îi și spusese lui Marcu, ei aveau interes să acopere tot sezonul, să nu mai ducă grija muzicii, de la 15 mai ei angajau pe cineva care urma să stea până la sfârșitul lunii septembrie. Dar tot responsabilul terasei îi dăduse o sugestie, să încerce la restaurantele nou deschise, poate acelea nu aveau încă aranjamente cu trupe de muzică.

În seara aceea ei se duseseră în Mamaia, chipurile să mai întrebe pe ici, pe colo, dacă nu aveau nevoie de o trupă de muzică, dar de fapt se blocaseră la o terasă, cu doar douăzeci de lei în buzunar și asistaseră la spectacolul prezentat de o trupă din Timi-șoara, care-și căpătase deja un nume pe la radio, unde avea vreo trei piese ce se dădeau mai în fiecare seară. Manole îi așteptase cu sufletul la gură, să vină cu veștile bune, parcă și vedea că atunci, în toiul nopții, vor încărca sculele și le vor duce la locul de

cântare, și îi era cam necaz, căci el **s**-ar fi culcat și ar fi dormit noaptea, dar dacă cumva era nevoie de cărat sculele, mai bine le căra și dormea în altă zi mai mult. Dar gândurile lui nu se adevăraiseră, băieții se întorseseră veseli nevoie mare, lor le pierise deja grija, de parcă veniseră acolo la pensiune.

A doua zi trupa a plecat din nou în căutare de plasament, fără Manole, care prefera să meargă la cumpărături, trebuia să mănânce și ei ceva, nu puteau colinda toată ziua și să vină acasă și să rabde de foame. Noroc că era vară și se găseau deja legume, iar mama lui Adrian Marcu, o femeie de nota zece, le pregătea o ditamai oloaie de mâncare. Manole a rămas cu ea, să facă cumpărăturile și să o ajute pe la bucătărie, mai mult cu privitul, căci femeia avea ritualul ei la preparatul mâncării și nu-l lăsa să se bage prea mult. Dar, în timp ce mâinile îi alergau printre castroane și tocătoare, ea i-a povestit băiatului mai toată viața ei, insistând mai ales asupra faptului că Adrian al ei crescuse ca-n puf, căci taică-său avea posibilități și-i dădea bani mulți și de câte ori îi cerea, dar că el nu-i ascultase pe ei, pe părinți, și se dusese în București, în loc să stea acolo, la Constanța, unde erau câteva facultăți tehnice unde ar fi putut intra și el fără mari probleme.

Manole nu critica nimic, mai ales că era de acord cu Adrian Marcu, bine făcuse că plecase de sub oblăduirea părinților, era mai bine așa, în libertate, dar nu-i spunea nimic femeii. Ea chiar încercase să-l tragă de limbă, să afle cam ce făcea fiu-său pe-acolo, pe la București, căci el nu-i povestea niciodată nimic, zicea că totul era în regulă, dar ea bănuia că nu era chiar așa. Manole nu suflase mai nimic, susținând că ei nu se văd decât la cântări, în rest nu au program comun și nici nu se văd decât atunci când este nevoie să se strângă pentru vreo treabă anume.

Mama lui Marcu nu l-a crezut, și i-a și spus-o. Ea era convinsă că relațiile dintre ei erau mult mai apropiate decât lăsa Manole să se înțeleagă.

Seara, băieții **s**-au întors tot cu coada între picioare.

S-au iscat și ceva discuții, toți fiind porniți împotriva lui Adrian Marcu, care îi ținea pe-acolo, fără bani și fără mai nimic, doar în ideea că peste o zi, două, va găsi ceva pentru toți. Unii propuneau chiar să plece înapoi la București, poate acolo mai găseau vreun plasament, ceva. Nu mai doreau să stea acolo, unde mâncau numai o dată pe zi și nici nu vedeau o rezolvare rapidă. Abia **s**-au mai potolit **într**-un târziu, mai mult pentru că erau prea obosiți.

Următoarele două zile au fost la fel de infructuoase. Manole **n**-a participat nici atunci la căutări, el a preferat să meargă la plajă, la intrarea în Mamaia, unde ajungea pe jos în mai puțin de o jumătate de oră.

Dar în ziua următoare Adrian Marcu **s**-a întors, în sfârșit, cu o veste bună, undeva după prânz. Găsise și aranjase un angajament pentru toată luna iulie și jumătate din august. Se vedea pe figura lui că se descărcase de încordarea pe care o avusese atâtea zile, speriat că urma să-i țină pe toți acolo, la el, mai multe zile decât ar fi putut suporta mama lui.

Când a aflat Manole unde găsise plasamentul, se mirase tare. Era vorba de Zodiac, o stațiune în coasta Olimpului, care chiar atunci, în vara aceea, se dădea în funcțiune, nimeni nu auzise de ea, în afara celor care aveau deja bilete pentru sejur acolo. Numele nu-i spunea nimic lui Manole, dar principalul era că se găsise ceva și nu veniseră degeaba pe litoral, cu atâtea speranțe.

Ceilalți, care plecaseră și ei în căutare de aranjamente, se întorseseră și ei aproape imediat, tocmai la timp pentru a încărca sculele **într**-o dubă care venise special pentru ei. **S**-au plantat și ei în spate, printre lăzi și cutii și, cu toate geamurile posibile deschise, ca să nu le vină rău acolo, închiși **într**-un spațiu cu puțin aer, au pornit către sud, spre marele aranjament.

Zodiac se numea un punct de pe harta litoralului unde se construise un restaurant destul de mare, iar în jurul lui, pe niște alei tăiate grosier printr-o pădurice de

sălcii, fuseseră ridicate niște căsuțe din lemn, fiecare cu un nume de zodie, dar pentru că zodiile erau prea puține, găseai și căsuța „fecioara 4” sau „racul 3”. Căsuțele erau de două până la opt locuri, câte două identice lipite spate în spate. În trei locații diferite erau niște cabine pentru dușuri, cu apă caldă toată ziua și toată noaptea.

De acolo, de lângă restaurant, care era centrul „localității”, nu se vedea marea, dar departe nu putea fi, căci briza aducea mirosul de sare specific.

Au descărcat materialele în fața restaurantului, apoi le-au transportat înăuntru. Undeva într-un lateral al sălii era un podium destul de spațios, pe care au instalat tot ce se putea instala, au făcut legăturile, au băgat totul în priză și au făcut probe, să audă dacă funcționa totul. Adrian Marcu dispăruse la un moment dat, pentru a se întoarce mai târziu cu șeful stațiunii, un tip gras și care transpira din gros. El le-a cerut doar atât: să nu cânte tare, căci acolo el avea mai mult oameni în vârstă, care veneau seara la restaurant ca să se simtă bine, nu ca să plece cu timpanele sparte. Le-a spus și ce program aveau, de la opt la unu, în fiecare seară, iar banii îi vor primi la fiecare două săptămâni. Dacă nu aveau bani, puteau cere un împrumut de două sute de lei fiecare, ce vor fi reținuți din prima plată.

De pe podium, unde fiecare își încerca instrumentul, Manole privea sala de mese. Remarcase imediat că într-o parte, mai mare, a sălii, erau așezate niște mese mai boierești, probabil pentru oaspeții de seară, iar dincolo, mai în fundul sălii, erau înghesuite alte câteva mese, unele neacoperite. O mulțime de chelnerițe, în uniforme galbene și cu șorțuri albe, cu volănașe, se agitau printre mese. Băieții s-au băgat în vorbă cu ele și fetele le-au explicat cum stătea treaba. Ele erau angajate doar pe timpul sezonului acolo, veneau din toate colțurile țării, căci aici era o pâine bună de mâncat pe timpul verii, mai ales dacă aveai și străini, cum aveau ei, un grup masiv de olandezi și unul de suedezi. Personalul angajat avea dreptul la o masă completă în fiecare zi, dar trebuia să ajungă la masă mult

înaintea orelor în care se servea masa turiștilor. Aveau și locuri de dormit în căsuțele cu multe paturi și pentru asta nu se plătea nimic. Avantajul de a face parte din rândul personalului.

Până pe la șapte au terminat de aranjat sculele și **s**-au dus să mănânce în partea rezervată personalului. Una dintre chelnerițe i-a servit și pe ei, cu toate că **-** au aflat mai târziu **-** nu ar fi avut obligația aceasta, dar îi văzuse amărâți și obosiți și i se făcuse milă de ei.

Speranțele și mândria lui Manole începuseră să se înmoaie, pentru că înțelesese ce sală găsiseră. Chiar dacă era vorba despre litoral, mult visatul litoral unde puteau căpăta un nume, urmau să cânte în fața unor grupuri de turiști în majoritate străini, care nu erau interesați să aprecieze și să ducă vorba ulterior, iar stațiunea era așa depărtată de lumea citadinilor, încât nu vedea cum ar fi venit tineretul la dans, seara, când alături de Constanța era Mamaia... Era cât se poate de clar că nu vor avea parte de ceea ce sperase el, de câștigarea notorietății în lumea lor strâmtă.

Pe la ora opt au început programul, pentru prima dată pe o scenă pretențioasă, **într**-un spațiu străin, unde habar **n**-aveau cum se vor auzi instrumentele. Și au început cu o improvizație pe o temă veselă și alertă, atrăgând imediat atenția clienților, unii care abia terminau cina de la cantină, alții care deja veniseră pentru restaurant. Deodată toți au întors capetele spre ei și se vedea pe fețele lor că erau plăcut impresionați.

Au tăiat-o repede cu improvizația aceea și au băgat o piesă de rezistență, lungă, mai lentă, cu multă armonie, unde Manole ajuta și el cu vocea, cu un lălăit melodios, început întotdeauna moale și apoi mereu crescător, chestii de efect, inventate de el după partitura originală, dar care cu piesa ieșită pe piață nu se auzea astfel, numai că el dorea să dea o altă interpretare acelei piese, nu trebuia să fie exact la fel cu originalul, trebuia să se vadă și aportul lor, nu-i așa?

După încă două piese a apărut responsabilul

localului, **s**-a postat în fața lor și, fără o vorbă, le-a făcut semn să rotească potențiometrele. Era prea mare nivelul de zgomot.

S-au executat imediat, au încercat mai multe variante, până când șeful de sală, care nu mai pleca din fața lor, a făcut semn că așa e bine și atunci au lăsat stațiile la acel nivel de putere. Numai că ei mai aveau și la instrumente câte un potențiometru de volum, din care, dacă voiau, puteau obține sonor mai puternic, fără să umble la stații. Și chiar asta au făcut mai spre partea a doua a serii, când clienții mai în vârstă au început să se retragă, iar cei rămași au ieșit pe ringul de dans. Era vremea când muzica bună se asculta la putere maximă și când se leșina numai la vederea unui grup mult îndrăgit.

În noaptea aceea au dormit ca niște pui de găină, obosiți nu neapărat din cauza orei înaintate, ci din cauza activității de toată ziua. În zilele următoare nu a mai fost la fel, dat fiind că se puteau scula oricând, pentru micul dejun nu erau prea interesați, numai Manole era, lui îi era foame de cum se trezea și trebuia să mănânce ceva. Se scula singur în fiecare dimineață și mergea la restaurant pentru a profita de masa gratuită care se asigura personalului. De obicei prindea un loc la o masă cu doi chelneri tineri, care aduceau de la bucătărie, unde cunoșteau secretele, numai bunătați, din cele ce erau asigurate grupurilor de străini, produse românești, dar pe care nu le văzuse niciodată în comerț.

La prânz se așeza la o masă cu ai lui și își puneau ciorbă, atât cât voiau, din**tr**-un castron imens, unde se zicea că ar fi fost cam patru porții, dar erau în fapt dublu, și cum ciorba la cazan era foarte bună, Manole mânca întotdeauna două porții. De pâine nu se făcea economie, așa că totul era perfect. La felul al doilea, invariabil primeau piure cu o bucățică de carne înăbușită, dar de fiecare dată parcă avea alt gust.

Au descoperit repede că acolo lumea era mică, cei mai mulți dintre cei care se plimbau prin stațiune făceau parte din personal, căci turiștii nu aveau de ce să se

plimbe pe acolo, ei erau mereu plecați, ba la plajă, ba cine știe în ce stațiune, să vadă locuri și lucruri noi. Pe terasa restaurantului era un bar încăpător, iar afară, două jocuri mecanice, unde oricine putea băga un leu și să joace trei bile. Din când în când, în funcție de punctajul obținut, se mai asigurau niște jocuri suplimentare, dar asta se întâmpla destul de rar. Numai că **într-o** noapte l-au găsit pe un tip care avea douăzeci și cinci de jocuri suplimentare, maximul care se putea. **S-au** cam mirat ei ce noroc avusese tipul acela, dar în seara următoare l-au văzut desfăcând puțin capacul din spate al jocului și împingând cu un băț undeva, probabil pe un contact numai de el știut, și imediat a câpătat cele douăzeci și cinci de tururi.

După vreo zece zile a apărut și Victor, fratele lui Manole. **S-au** bucurat amândoi de revedere. Victor terminase și cu examenul de stat, îl luase, nu mai avea nicio problemă, acum urma să meargă la Craiova, să se angajeze. Dar până atunci mai avea timp și de o mică vacanță, pe care era încântat să și-o petreacă la mare, cu Manole. La masă a mers și el cu grupul lor, o persoană în plus nu se simțea la castronul de ciorbă.

Mai în fiecare zi trecea pe deasupra stațiunii un avion utilitar care împrăstia insecticide împotriva țânțarilor, care erau o plagă pentru zona aceea. Au înțeles de unde veneau țânțarii: pe acolo fusese o mlaștină, cu apă dulce, și în mijlocul ei se ridicase stațiunea Zodiac, urmând ca mai târziu mlaștina să fie asanată, pentru că dinspre mare veneau construcțiile de la Olimp. Dar până atunci mai era ceva, iar țânțarii erau un adevărat pericol pe seară.

În a doua sâmbătă au fost anunțați că în seara aceea nu vor avea program, restaurantul se închidea imediat după ora opt, pentru a se face dezinsecție. Grupurile de turiști au fost anunțate și ele că în seara aceea nu va fi program de restaurant și cineva a aranjat ca trupa de muzică să vină cu ei pe plajă, după ora opt, unde vor face un foc de tabără și vor cânta cântece la modă. Băieții au fost de acord, chitariștii și-au luat instrumentele reci și au

mers cu toții pe plajă, împreună cu turiștii.

Manole a căzut întâmplător ca acompaniator pentru grupul de olandezi, unde erau turiști de toate vârstele, începând de la copii de zece ani până la bătrâni. Cu el a mai venit Victor și Viorel Surdu, electronistrul. Ceilalți se duseseră cu suedezi.

La focul de tabără încropit de cei din stațiune au stat și-au cântat la cerere ce cunoșteau ambele părți. **S**-au simțit bine cu toții, olandezii aceia cu femeile lor pistruiate și roșii în obraji, care nu știau decât limba lor și, vag, engleza sau franceza și ei, care se descurcau numai în franceză. Abia atunci constatasese Manole ce utilă îi fusese lui corespondența cu franțuzoaica din Lyon, că-l ajutase să-și îmbogățească vocabularul și să stăpânească topica frazei.

El și Victor se apropiaseră de o familie tânără, Anita și André, cu care au discutat lucruri nepretențioase mult timp, mai ales după ce lumea se plictisise de muzică și stătea mai mult la taclale. Încet, încet, Manole l-a băgat pe Victor la înaintare, familia aceea nu prea cunoștea muzică și devenise neinteresantă pentru el.

Când **s**-a spart petrecerea, i-a căutat pe ceilalți și le-a propus să meargă în Olimp, la hotelul dat în funcțiune, să asculte și ei cum cânta trupa aceea din Oradea. N-a găsit prea mulți doritori, „specialiștii” nu aveau de ce să fie interesați, ei știau destule despre muzică și erau plictisiți. Amatorii însă, adică Manole și Adrian Marcu, **s**-au dus să-i vadă pe băieții aceia.

Încă de departe se auzea muzica acelora, distingându-se clar un sonor de orgă. Eh, orgă!... Numai oamenii cu bani își puteau procura așa ceva. Dar, apropiindu-se bine, au constatat ce clar se auzeau și instrumentele, și vocile. Teribil. Oare la ei tot așa se auzeau?

Peste vreo două zile, când Manole cu Victor mergeau la masa de prânz, la restaurant, pe aleea centrală a stațiunii i-a acostat un tip mai în vârstă, trecut de patruzeci de ani, **întrebându-i** dacă sunt angajați cu

formația de muzică.

— Eu sunt, a răspuns Manole, bănuitor.

Nu-i plăcea omul. Din prima clipă l-a văzut un tip ascuns.

— Pacel Codârcea mă numesc eu, **s**-a prezentat omul și a întins mâna către Manole.

Manole i-a strâns mâna, bărbătește. În clipa în care și-a retras-o, o țigară i-a căzut parcă din palmă.

— Ia? **s**-a mirat străinul. Ți-a căzut o țigară.

Manole **s**-a aplecat și a ridicat țigara căzută. Era „Amiral”, deci nu era a lui. El fuma „Litoral”. Doar ce apăruseră mărcile acelea, împreună cu „Snagov”.

— Nu-i a mea, a anunțat el, neștiind ce să facă cu țigara.

— Nu-i nimic, a zis Pavel Codârcea și l-a bătut pe umăr.

Când și-a retras mâna, în palmă avea altă țigară, de parcă i-o luase de pe spinare, de undeva.

— Păi ce avem noi aici? **s**-a mirat el, prefăcut.

A trecut țigara cea nouă în mâna stângă, iar mâna dreaptă a întins-o spre burta lui Manole, scoțând de acolo o altă țigară.

Abia atunci **s**-au prins ei că Pavel Codârcea glumea și că țigările acelea nu erau prea multe, dar le plimba el cum voia.

— Ești circar? l-a întrebat Manole, mai blând.

— Ai ghicit! Ți-a plăcut? Vreau să dau un spectacol aici, la voi. Cu cine trebuie să vorbesc?

— Cu responsabilul, are biroul în spatele restaurantului. E băiat bun, dar nu pot să-ți pun nicio pilă.

— Bine. Îți mulțumesc. Poate ne mai vedem. Să-mi iau bagajul...

Bagajul lui era o geantă mare, nu prea grea, după cum o manevra, dar burdușită cu lucruri, pe care o lăsase pe trotuar când le ieșise lor în întâmpinare.

S-au despărțit, dar seara l-au văzut intrând în restaurant, îmbrăcat curățel, cu geanta după el. **S**-a apropiat de podium, l-a salutat pe Manole ca pe o veche

cunoștință, apoi a scos din geanta aceea încăpătoare o placă îngustă, pe care a transformat-o rapid **într-o** măsuță joasă, pe care a pus câteva obiecte mici și a așteptat o pauză. A stat liniștit **într-o** parte, să nu deranjeze și să nu atragă atenția asupra lui.

La pauză **s-a** apropiat de trupă și i-a întrebat dacă poate folosi și el un microfon de-al lor. Pentru că părea că Manole l-ar cunoaște, au fost de acord să-i dea acces la un microfon cu stativ. L-au pus în fața podiumului, Codârcea și-a tras măsuța lângă el și a anunțat în patru limbi că va prezenta câteva numere de prestidigitație. Așa cum avea să recunoască mai târziu, nu cunoștea prea bine nicio limbă, de italiană se legase el mai mult, dar câteva fraze știa să le spună și în alte trei limbi străine.

Și a început niște tururi cu cărți de joc, cu care i-a lăsat cu gura căscată absolut pe toți, atât pe consumatorii din sală, cât și pe băieții din trupă și pe oamenii din personal, care se strânseseră ciopor încet, încet, pe măsură ce în sală se făcea liniște și după o figură reușită se auzeau ropote de aplauze. Din niște cărți de joc normale, Codârcea făcea cărți de dimensiuni duble, apoi le micșora la loc, dar nu se oprea aici, le micșora pe acestea la jumătate și din nou la jumătate.

Apoi **s-a** apropiat de câteva mese, unde stăteau grupuri de suedezi, și a început să le scoată țigări și monede din locurile cele mai neașteptate, din părul femeilor, din urechi, chestii pe care mulți le mai văzuseră poate, dar acum se petreceau aievea, și ei erau personajele principale și pentru asta erau fericiți.

În acea primă seară, spectacolul lui Pavel Codârcea **s-a** rezumat la atât, dar a avut un succes teribil. La final, când a mulțumit pentru atenția acordată, de la mese **s-au** ridicat mâini care țineau bancnote, semn că era chemat să le preia. **S-a** dus printre mese, întinzând nelipsitul joben negru, pe care îl folosea la recuperarea monedelor, acum pentru strângerea banilor. Apoi și-a strâns măsuța și a dispărut repede, în timp ce trupa de muzică își reluase programul.

Noaptea, după program, l-au găsit la jocurile mecanice, vesel nevoie mare. Câştigase o grămadă de bani, atât româneşti, cât şi valută străină, dar câştiga şi acum, la jocul mecanic.

Manole **s-a** arătat neîncrezător:

— Mă, tu ai aranjat cu băiatul ăla care se pricepe să umble în spatele aparatului, să-ţi dea jocuri multe pe degeaba!

Pavel Codârcea îl rugase să i se adreseze direct, cu „tu”, el nu ţinea la etichetă şi, pe de altă parte, susţinea el, aşa se simţea şi el mai tânăr.

— N-am umblat, Manolescule, dar am un noroc chior! **s-a** apărat el, vesel. Eu nu am nevoie să umblu acolo, în spate, să păcălesc aparatul.

În ziua următoare, Manole a avut două surprize mari.

Prima a fost pe la cinci după amiaza, tocmai se sculase după un somn bun, toată dimineaţa fusese la plajă şi soarele îl doborâse. Se ducea, ca de obicei, la barul din coasta restaurantului, ca să bea o pepsi cu multă gheaţă. Aşa simţea el că se trezeşte din toropeală, îi plăcea gustul acelei băuturi care doar cu un an înainte fusese admisă în ţară, fiind considerată mai înainte făcând parte dintre produsele decadentei Occidentului, iar la bar îşi lua câte cuburi de gheaţă dorea, şi asta-i plăcea şi mai mult. Pe drum **s-a** întâlnit cu Pavel Codârcea, care părea că-l aştepta, aşa avea el impresia.

— Mergi la bar să bem o pepsi? l-a întrebat Manole, văzându-l cam nehotărât.

— Da. Hai, că aş bea şi eu ceva rece.

Au intrat în bar. Draperiile erau trase, ca să nu intre soarele prin ferestrele cât un perete de mari, înăuntru era semiîntuneric şi răcoare. Un tonomat cânta în surdină, pus de vreunul dintre clienţi.

Au mers la bar şi au cerut două pahare cu pepsi. Manole le-a luat pe amândouă şi a mers la o masă liberă. Pavel Codârcea a mai întârziat la bar, vorbind pe un ton scăzut cu barmanul, un tip spre cincizeci de ani, scund, negricios şi cu mult păr sârmos pe cap. Omul îl privea

atent pe Pavel și aproba tot ce-i spunea acesta. Apoi Codârcea a venit și el la masa la care se așezase Manole.

— Îl cunoști pe barman? l-a întrebat băiatul.

— Nu. De unde ți-a venit ideea asta?

— Păi ce-ai vorbit atâta cu el?

— L-am rugat să nu ne ceară plata pentru băutura asta.

— Cum, l-ai rugat?

— Da. Simplu.

— Și el a acceptat?

— Desigur. Mai trebuie doar să vedem dacă ne mai dă o porție mai târziu, căci așa am aranjat cu el.

Manole l-a privit lung. Nu mai știa ce să creadă. Înclina să nu-l creadă pe omul acela ciudat, care știa să facă atâtea chestii. Ceva îi spunea că el îl mințea, sau că-i ascundea o parte din adevăr. Cum să accepte barmanul acela să le dea lor băutură pe gratis, când el venise pe litoral hotărât să facă bani, în afară de salariul primit pe cele trei sau patru luni el trebuia să-și facă ciubucul, câte un leu la fiecare sticlă de băutură pe care o desfăcea... Nu, aici era ceva în neregulă, dar atunci n-a înțeles.

Au pierdut vremea cu paharele acelea cu pepsi, Manole ascultându-l pe Pavel Codârcea cum îi povestea câte ceva despre el. Îl asculta, căci știa să fie un bun ascultător, rareori îl întrerupea, știind bine că puțini povestitori reușesc să se întoarcă la ideea inițială dacă le întrerupi discursul.

Pavel Codârcea nu se însurase niciodată, după cum spunea el, pentru că nu avusese timp, dar nici ocazia de a cunoaște vreo femeie care să-l ia pe el de bărbat.

— Mă, băiete, că e ușor să zici, hai să mă însor, dar cum pot eu să țin o femeie, când eu abia pot să-mi duc zilele de unul singur? Aș face o greșală să mă mai leg de o persoană care altfel ar putea trăi fără mine, fără să fie legată într-un fel de mine. Eu câștig suficient pentru mine, pe timpul verii încasez și cincizeci de mii, apoi mă retrag în stațiuni de boieri, nu de bolnavi, că ăia sunt cărpănoși și cu punga strânsă, dacă fac Predealul și Sinaia din

octombrie până în februarie, mai împușc vreo patruzeci de mii, fă și tu socoteala cam câți bani fac eu. Chiar dacă dau niște impozite la stat, tot îmi rămân destui. Valuta o schimb la bancă, la cursul pe care mi-l oferă ei, nu am pretenție să-mi dea mai mult, eu sunt mulțumit că mi-o schimbă și nici nu mă mai întreabă de unde o am, declar eu singur acolo, la bancă, de unde provine valuta... Mai înainte m-au mai întrebat, că de ce iau eu mărci și dolari de la străini, până s-au lămurit că e mai bine să declar eu singur valuta și s-o schimb, că statul ăsta e mort după dolari, decât să-i fentez și s-o vând la bișnițari și la studenții care vor să-și ia și ei câte ceva de prin șopuri.

— Casă, ceva, ai și tu?

— Da, am o casuță în București, de fapt e a mamei, ea mai trăiește, e o chichineată cu două camere și bucătărie, undeva în Rahova, sper să nu ajungă ăștia cu blocurile lor și pe-acolo, să ne demoleze. Dar acasă nu prea stau, ca să câștig atâția bani, trebuie să alerg. Ai văzut cum am făcut aseară? Aia e numai o parte a spectacolului pe care pot să-l susțin. I-am cerut voie șefului stațiunii pentru seara de ieri, dacă îi place și e de acord, mă angajează o lună sau cât vrea el, dar de obicei o lună se face, și în fiecare seară dau un spectacol de o oră, împărțit în patru părți egale. Am tururi pregătite pentru circa patru ore, deci nu repet aceleași chestii în seri consecutive, ca să nu plictisesc publicul. Azi dimineată am fost la el și m-a trecut pe statul de plată, până la sfârșitul lunii. După aia plec în altă stațiune. Pierd două zile, dar reușesc eu să mă angajez. Spre sfârșitul lui august mă duc la Eforie, acolo am mai fost și mă cunoaște lumea. În septembrie vin familiști mulți și atunci e de mine, chiar dacă valută nu prea iau. Dar nu-i bai, valuta o iau aci, de la străinezii ăștia. Păi să vezi tururile cu baticurile! Ța spectacol! îi las tuț pe toți.

Se cam terminase băutura din pahare și Manole ar fi vrut să iasă, dar Pavel Codârcea nu l-a lăsat.

— Hai, mă, să mai bem un pahar!

Și i-a făcut semn barmanului, care a turnat pepsi în

alte pahare, a pus câte un pumn de gheață, paie noi și le-a adus la masa lor. Era prima dată că el ieșea în sală, de obicei stătea în dosul barului și servea de acolo, pentru sală avea doar o picoliță care debarasa mesele.

Manole **s-a** mirat iarăși, căci el știa regula locului, dar bănuia, nici el nu știa de ce, că Pavel Codârcea îl cunoștea cumva pe barman, sau aranjase cu el figura aceea, probabil pe bani mulți, nu se putea altfel.

— Dar figurile astea pe unde le-ai învățat? a întrebat Manole.

— Am fost circar, am lucrat cu mai multe circuri, încă din tinerețe. Apoi m-au închis, habar n-am de ce, am săpat ceva piatră la canal, după care mi-au dat drumul, dar tinerețea mea se cam dusesse, mi-au mâncat cei mai frumoși ani. Acum nu prea mai am teamă de ei, **s-au** mai schimbat vremurile, doar că nu pot să mai ies legal din țară. Nu-mi mai dau ăștia pașaport...

În momentul acela **s-a** apropiat de masa lor un turist străin, zâmbitor, care i-a cerut ceva lui Pavel Codârcea. El a înțeles, omul voia să le facă un mic spectacol acolo, în bar.

S-a ridicat de la masa lui, **s-a** apropiat de masa celui care i se adresase și a luat de pe ea o cutie de chibrituri. Și-a frecat un pic mâna stângă, ca și când ar fi vrut **s-o** încălzească, apoi a pus cutia de chibrituri pe dosul brațului și cu mâna dreaptă pusă la vreo treizeci de centimetri deasupra ei părea **s-o** tragă când în sus, când în jos. Oamenii au rămas cu gura căscată și unul dintre ei **s-a** repezit să cerceteze cutia, sperând să găsească ceva preparat la ea. În râsetele celorlalți a lăsat-o pe masă. Cutia era o cutie obișnuită de chibrituri, n-avea nimic neobișnuit în ea.

Apoi Pavel Codârcea a făcut un tur de țigări, aproape zece minute a tot scos țigări din cele mai neașteptate locuri, după care, drept încheiere, și-a trecut o țigară dintr-un obraz în celălalt, spre marea mirare a asistenței, care rămăsese cu gurile căscate.

Un ropot de aplauze a încheiat micul spectacol.

Cineva a luat un bol și a trecut pe la mese, pentru ca privitorii mulțumiți să-și depună acolo obolul. Apoi l-a adus și l-a pus pe masa lui Pavel Codârcea.

— Uită-te, Manolescule, ce mulțumiți au fost oamenii ăștia. Cred că am pe puțin cincizeci de mărci aci.

— Mă, da' cum ai făcut cu cutia de chibrituri? Că parcă era legată cu ață de mâna cealaltă.

— Ai văzut că nu i-am făcut nimic, și aici e tot efectul, să lucrezi cu materialul clientului. L-ai văzut pe ăla, cum s-a repezit să verifice dacă nu e trucată sau de noi fi schimbat-o eu cu una preparată. Da' de unde, era chiar cutia suedezului. Dacă te uiți la ea, e o cutie de tip vechi, nu din astea de au apărut acum, din carton, care sunt prea moi pentru turul ăsta. Cutia e din aia din așchii de lemn, este destul de rigidă și așa poți să prinzi puțin pielea de pe braț când o închizi cu capul în jos. Dacă ridici un pic mâna, pielea se întinde un pic și cutia basculează în sus. Dacă lași brațul jos, pielea se strânge la loc și cutia se culcă. Poți să încerci singur, dar nu acum, să nu te vadă fraierii ăștia, să le mai iau banii cu turul ăsta și altă dată. Simplu!

— Extraordinar! a exclamat Manole. Ce simple par lucrurile când mi le explici tu!

— Păi sunt simple. Ce, crezi că marile tururi se fac cu minuni? Nu, totul are o explicație cât se poate de simplă. Până și tururile mai complicate, care necesită ceva aranjamente prealabile.

— Porumbei ai?

— Nu, și îmi pare rău că nu-i pot folosi. Am alergie la păsări, cu toate că le iubesc, dar n-am ce face, dacă așa m-a făcut pe mine natura... Ce tururi ar mai ieși dacă aş scoate porumbei dintr-o flacăra, ehei...

— Dar țigara cum ai trecut-o dintr-o parte în alta?

— N-am trecut-o, și toată lumea ar trebui să-și dea seama că nu e posibil așa ceva. Am două țigări și mă bazez pe iuțeala de mână. Dar figura este de efect și știu bine că-i las pe toți cu gura căscată. Ai văzut aseară cum scoteam monedele de peste tot? Ei bine, n-am decât șase sau șapte

toate, pe care le strâng abia la final, ca să se audă multe pe fundul jobenului. În timpul turului lucrez numai cu două, pe care le palmez și le scot la iveală după necesități, dar lumea nu e atentă și nici nu-mi privește prea atent palmele. Oamenii bănuiesc ceva, dar sunt atenți în prea multe locuri simultan.

Și a scos o monedă de trei lei, pe care a început **s-o** plimbe printre degete, pe deasupra lor, făcând-o să dispară și să reapară, în funcție de poziția în care își ținea palma. Turiștii erau numai cu ochii pe el, chiar dacă micul lui spectacol se terminase, ei bănuiau că va mai arăta ceva.

În sfârșit, au terminat băuturile și **s-au** ridicat de la masă. Pavel Codârcea i-a făcut un semn de salut barmanului, care i-a zâmbit și l-a salutat cu o înclinare a corpului.

— Manolescule, poți să vii aici, la bar, și să comanzi ce vrei tu și nu plătești nimic atâta timp cât e barmanul ăsta de serviciu, i-a zis Pavel, privind încruntat de-a lungul aleii centrale a stațiunii. Mi-a ieșit figura!

— Ce figură? **s-a** mirat Manole.

— Lasă, cine știe prea multe moare devreme. Rămâne așa cum ți-am zis eu.

Pe seară a avut a doua surpriză din ziua aceea. Venise mai devreme la restaurant, cu Victor și Viorel Surdu, i se păruse lui că un difuzor zbârnâia când executa o anumită notă, era sigur că intra în rezonanță la frecvența aceea, difuzorul sau lada lui și voia să asculte și alte persoane zgomotul, ca să depisteze de unde provenea și să încerce să-l elimine. Pe când tot încerca note de diferite frecvențe, apropiate de cea cu pricina, Victor l-a oprit la un moment dat și i-a zis:

— Hopa! A venit mama cu tata!

Într-adevăr, Oprea Măgură și cu Gica erau în ușa restaurantului. Mama se uita cercetătoare și cu o privire nemulțumită în toată sala, sperând să dea de vreo figură cunoscută. Victor își dăduse seama că nu-i văzuse și a pornit în întâmpinarea lor, atrăgându-le atenția cu fluturări de mână.

I-a adus aproape de podium, să-l vadă și pe Manole. El a lăsat chitara, ca să-i salute și să-i bage în seamă.

— Aici cântați voi? a întrebat Oprea Măgură, privind bănuitor în toate colțurile.

Zisese „voi”, dar nu se știa dacă „voi” îl includea și pe Victor, sau era vorba numai despre trupa de muzică. Părea neîncredător că puteau ei să cânte în sala aceea de un hectar jumate, acolo era nevoie de unii care să fie puternici, nu ca Manole al lui și slăbănogul de Viorel Surdu, pe care se vedea bine că el nu dădea nici doi bani.

— Unde v-ați instalat? a răspuns Manole cu o întrebare, tehnica lui de a îndepărta întrebările incomode care urmau să vină.

— În Constanța, prin Soveja, i-a răspuns Oprea, știind că Manole cunoștea bine partea aceea de oraș unde găseai cazare pe timpul verii la familii de țanțari, adică de aromâni veniți de prin munții Pindului cu două, trei generații înainte.

— Aha, acolo e bine. Da, aici cântăm noi, a răspuns mai apoi Manole la întrebarea precedentă. În fiecare seară...

— Și bani vă dau?

— Da.

— Ați luat ceva până acum?

— Nu, sâmbăta asta e prima zi de plată.

— Și voi mai aveți ceva bani să trăiți pe-aci?

— Avem, că pe mâncare nu prea cheltuim, mâncăm aici, cu personalul. În rest, pe ce să dăm noi banii? Stați aici deseară, să ne vedeți?

— Nu stăm, că noaptea nu mai circulă autobuzele ca ziua.

— Păi nu vă duceți cu trenul?

— Ce să ne mai încurcăm și cu trenul? Că de la gara din Constanța până unde stăm noi mai mâncăm o pâine și cine știe cum or merge troleibuzele pe-acolo... Lasă, v-am văzut cum sunteți aranjați aici, ajunge. Rufele aveți unde să vi le spălați?

— Da. Avem tot ce ne trebuie. Ziua nu facem mai

nimic, stăm la plajă, marea e la cinci sute de metri. Noi numai seara avem treabă aici, de la opt la unu.

— Bine. **Faceți**-vă treaba aci, noi ne dăm mai la o parte.

Și Oprea l-a tras mai la o parte pe Victor, să-l descoase pe el dacă era chiar așa cum zicea Manole, că ei o duc bine acolo, că au de toate și că viața era ușoară. Au stat de vorbă mai mult timp, până când fostul milițian **s**-a declarat mulțumit, dar nu pe față, să nu și-o ia în cap, că se putea trăi și din muzică. El nu-i știa decât pe lăutarii din Dăbuleni și pe cei din spatele pieții din Craiova, ăia trăiau cu adevărat din banii câștigați la nunți, dar aici nu era nicio nuntă și nici nu aveau vioară sau acordeon, ce drac de muzică **s**-o fi putut face cu chitarele alea strălucitoare!

Când au terminat de vorbit cu Victor, Manole i-a întrebat dacă nu vor să mănânce sau să bea ceva. Știa dinainte răspunsul, că de mâncat nu doreau, dar de băut un suc, asta da, ar fi vrut. Manole le-a zis să meargă alături, la bar, căci la restaurant nu găseau la ora aceea nimic, decât dacă ar fi cerut și ceva mâncare. Oprea a fost de acord imediat, dar Gica **s**-a roșit toată, cum să meargă ea **într**-un bar?! Ce să caute ea acolo, cu toți bețivanii ăia și în fum de țigară? Căci ea așa își închipuia barul, cu un fum de să-l tai cu cuțitul și un loc unde se serveau numai băuturi alcoolice. Oprea a făc**ut**-o să accepte, i-a zis că nu vor sta prea mult.

Când au intrat în bar, Manole era primul. Barmanul, de cum l-a văzut, a și ieșit de după bar și a venit să-l întrebe dacă voia „ca de obicei”, pentru toată lumea. Manole a făcut „da” din cap și **s**-au așezat la o masă. Se simțea un pic stânjenit, era sigur că Oprea auzise întrebarea barmanului și acum era sigur că acesta își închipuia tot felul de chestii, cu zeci de sticle de alcool care urmau să apară, sau băuturi scumpe, în cantități mai mici, dar în pahare elegante și ornate, așa cum mai văzuse și el în alte baruri procopsite. Și a fost foarte mulțumit să vadă fața dezamăgită a lui Oprea, atunci când barmanul a venit cu o tavă pe care avea numai niște cupe largi, cu

pepsi și multă gheață, și cu paiele alături.

Oprea a fost primul care și-a desfăcut paiul și a sorbit un pic din pahar. Dar numai un pic, căci băutura aceea nu avea pic de alcool și el nu înțelegea să-și piardă timpul cu chestia aia venită de la americani, care nu l-ar fi ajutat în niciun caz să se simtă mai bine decât până atunci. În schimb, a invitat-o pe Gica să bea.

— Bea, femeie, că e dulce și cu acid.

Gica se uitase cum făcuse el cu paiul și a îndrăznit să facă și ea la fel. Și când a sorbit prima dată din pahar, a fost încântată.

— Numai asta bei tu aici? l-a întrebat ea pe Manole.

— Păi n-ai auzit ce m-a întrebat omul ăsta de la bar? Asta-mi place și asta beau.

— Dar n-ar alcool, nu?

— Nu, mamă, asta n-are alcool. Asta e pentru oameni însetați.

Mama era încântată, și ei îi plăceau băuturile dulcege și acidu-late, spre deosebire de Oprea. A băut tot paharul, fără să mai aștepte să se mai topească din gheață, ca să se răcească bine. Manole i-a făcut un semn discret barmanului și acesta a mai adus un rând de pahare, luându-le pe cele din care se băuse mai mult sau mai puțin.

Când s-au ridicat de la masă și au ieșit, Oprea s-a întors discret spre Manole și l-a întrebat dacă nu plătește consumația. Manole abia afară i-a răspuns:

— Tată, eu nu plătesc aici. Am un prieten care se ocupă de toate și el mi-a aranjat cu barmanul să consum ce vreau și cât vreau și mai vedem, mai târziu.

Oprea s-a mirat tare, abia atunci a bănuț el că totuși fiul lui cel mic era cineva, dacă pentru el se făcuseră astfel de aranjamente, cu oameni necunoscuți, nu se putea altfel decât dacă era cu adevărat cineva. Și atunci feciorul lui a crescut în ochii lui.

Zilele se scurgeau în aceeași monotonie, dar pe Manole nu-l deranja. El se simțea bine acolo, dimineața

mergea la plajă, cu Victor și poate și cu alții, care se sculau pentru micul dejun, căci de obicei nu prea se sculau, căci ei, după ce terminau programul lor, plecau în stațiunile vecine, să petreacă și ei, și reveneau la ziuă. După prânz mai trăgea un pui de somn reconfortant și abia apoi, dacă mai avea chef, se ducea și el în una dintre stațiunile vecine, dar de obicei prefera să stea acolo, în Zodiac, la jocurile mecanice de pe terasa restaurantului. Acolo, de câte ori avea chef, își băga nasul în bar și cerea un pahar cu pepsi și îl bea afară.

De la un timp, cunoscuții lui băgaseră de seamă că barmanul se comporta cu el în mod special și că el nu plătea niciodată și îl cam tachinau pe tema asta, dar el nu-i băga în seamă. Numai că într-o zi l-a întrebat pe Pavel Codârcea cum naiba făcuse el de aranjase chestia aia, care lui, sincer, îi plăcea, dar uite, dădea naștere la discuții și el nu știa cum să răspundă întepăturilor colegilor.

Pavel nu i-a răspuns în mod clar, s-a uitat doar lung undeva, în zare, apoi i-a spus că în seara aceea va face ceva ce de obicei nu mai făcea demult, și dacă Manole va înțelege, bine, dacă nu, asta e.

Și în seara aceea Pavel Codârcea a schimbat programul pe care îl prezenta de unul singur. A început cu tururile cu țigări, care produceau uimire și ilaritate printre spectatori, apoi și-a prezentat din nou pachetele cu cărți de joc care ba se măreau, ba se micșorau, numai că de data asta, la final, din mâna în care ținuse și prezentase ultimele cărți aruncase un pumn de confetti, spre marele deliciu al asistenței. Manole știa că lui i-ar fi convenit să poată vorbi mult în timpul tururilor pe care le executa, pentru că ar fi câștigat timp, ca să pară că tururile durează mai mult, iar pe de altă parte ar fi distras atenția asistenței, dar îi era greu să debiteze texte bogate în limbi străine și să fie atent în același timp la mișcările pe care trebuia să le facă.

La a treia pauză, când intra în scenă din nou, Pavel Codârcea s-a apropiat de o masă dublă, unde se aflau niște bărbați mai în vârstă dintr-un nou grup de olandezi, veniți

de două zile, care nu văzuseră încă întregul lui spectacol.

Cu gesturi largi, ca să fie bine văzut de ceilalți spectatori de la mese, a făcut câteva pase peste masă și grupul de consumatori, după care a început să-i arate unuia dintre bărbați către ceasul pe care acesta îl avea la mână, insistând să-l facă să înțeleagă că acel obiect l-ar fi interesat pe el și nu altul. Dar, în timp ce făcea tot felul de gesturi spre ceasul omului, atrăgând atenția tuturor spre acel obiect, deodată i-a scos cureaua de la pantaloni, fără ca acela să sesizeze mișcarea și fără să simtă ceva. Nu era ceva aranjat, în primul rând pentru că Pavel Codârcea nici nu-l cunoștea pe acel turist, dar și cel păcălit a avut o reacție de surpriză teribilă când, atent la ceasul de la mână, să nu-i dispară pe neașteptate, **s-a** trezit că-i cad pantalonii în vine, spre hazul tuturor. Omul **s-a** aplecat și și-a ridicat pantalonii, uitându-se cu uimire la betelie, unde ar fi trebuit să găsească cureaua pe care era sigur că o avusese. Abia atunci a văzut-o la Pavel în mână, care i-o întindea zâmbind binevoitor. Scena a fost însoțită de aplauze puternice, în timp ce oamenii de la mese comentau de zor între ei, căci îi păcălise pe toți, ei puteau să privească toată scena fără să se implice, deci ar fi putut să vadă ce urmărea Pavel Codârcea, dar nu, toți se uitau cu mare atenție la ceasul omului, pe care erau siguri că iluzionistul avea să-l facă să dispară.

Noaptea, când au terminat toți programul, Manole cu Victor și Pavel Codârcea **s-au** dus la bar, acolo ținea deschis până la cinci dimineața. **S-au** așezat la o masă și barmanul le-a adus câte un pahar cu pepsi.

— Cum naiba ai făcut chestia aia cu cureaua omului? nu **s-a** putut abține Manole să întrebe.

Pavel **s-a** codit să răspundă direct și clar.

— Ei, ce mare șmecherie? V-am pus pe toți să urmăriți ceasul omului și eu umblam la curea.

— Păi el nu simțea că-l pipăi?

Pavel n-a mai răspuns. A privit cum privea el uneori, lung, în zare, undeva, și a oftat.

— Manolescule, ascultă la mine vorbă de om bătrân.

Tu caută-ți o altă formație sau caută-ți oameni să faci ceva serios.

— Ce-ți veni?

— M-am uita în seara asta la toți și le-am citit gândurile. Lucian și bateristul ăla au gând de ducă. Silviu Hera este încă elev, pe el nu te poți baza prea mult. Mai rămânești doar tu și cu Marcu, amândoi entuziasmați, dar Marcu nu poate organiza nimic acătării. Rămâi numai tu. Poți să te bazezi pe Gigi Haleț, am văzut că el este un tip descurcăreț și entuziast, dar vezi că el nu se agită dacă nu-i iese și lui ceva gros la buzunar. Să nu-mi porți pică pentru ceea ce ți-am spus acum. Țin la tine și doresc să te pun în gardă. Și acum, hai să ne veselim!

Și s-a ridicat și s-a dus către masa unor turiști, care abia îl așteptau, să-i vadă din nou tururile cu țigări și monede, mai de aproape decât în spectacolul din sala restaurantului. S-a foit pe lângă ei, erau români, a vorbit cu ei în timp ce-și făcea numărul, apoi a insistat pe lângă o fetișcană care părea a fi cu un tip prea în vârstă față de ea, fata râdea fericită că era băgată în seamă, apoi deodată a tăcut și parcă i se făcuse rău, dar era numai o părere, căci și-a revenit în câteva secunde, mai exuberantă decât înainte.

Pavel Codârcea s-a retras la masa lor și le-a șoptit celor doi frați:

— Peste zece minute fata asta o să se ridice de pe scaun, o să tragă o chiuitură cum n-ați auzit demult și o să-l pocnească pe tipul cu care este de o să-l doboare de pe scaun. Mie nu-mi place deloc de el. Să fiți atenți.

Minutele au trecut repede și fata aceea a făcut exact ceea ce spusese Pavel că va face. S-a ridicat de pe scaun, s-a uitat fix la însoțitorul ei, a țipat deodată tare, speriiindu-i pe mulți, apoi i-a tras o palmă bărbatului, peste obraz, atât de tare că l-a doborât de pe scaun. Omul s-a ridicat, nedumerit, privindu-l pe fetișcană cu uimire, neînțelegând ce avusese cu el. Fata l-a privit și ea tot cu uimire.

— George, ce cauți pe jos? l-a întrebat tare.

Bărbatul a rămas prost. Tot ea îl întreba ce căutase el pe jos?

— Trebuia să fac asta! i-a zis fata liniștit și **s-a** așezat pe scaun ca și când nu **s-ar** fi întâmplat nimic deosebit.

— Cum dracu', trebuia să faci asta? **s-a** răstit bărbatul. Aproape mi-ai mutat falca din loc.

— Eu?! **s-a** mirat fata.

— Da' cine naiba m-a lovit?

— George, ne privește lumea, zău așa...

Dar bărbatul **s-a** ridicat și i-a spus că ar fi bine să plece amândoi de acolo. **S-a** ridicat și ea și au ieșit împreună.

Pavel Codârcea mustăcea și se vedea că era fericit. Îi ieșise încă o figură, pe care mai nimeni n-o înțelegea.

— Pavele, ce-a fost asta? l-a întrebat Manole, uimit.

— Habar n-am. Dar așa trebuia să se întâmple.

— Habar n-ai, pe dracu'! Cui îi spui tu chestiile astea?

Pavel a oftat, **s-a** apropiat un pic de el și i-a povestit pe un ton scăzut:

— Mă, Manolescule, tu habar n-ai ce am suferit eu și cum am reușit să supraviețuiesc. Nu-ți doresc să afli pe pielea ta, acum poate nici nu mai e posibil, nu știu, dar unde am fost eu când eram ca tine nu-i doresc nimănui să ajungă. Mi-am ispășit pedeapsa, pentru nu știu care vină, dar acolo am aplicat ceva ce am învățat și eu de la un om bătrân. Îmi pusese rău doi paznici, și i-am lămurit să facă ceva ce n-ar fi făcut niciodată. Și au făcut, și au dispărut și ei așa cum dispărușem eu, dar așa am scăpat eu. Am învățat să-mi aleg oamenii, după anumite criterii. E greu să vă explic eu cum se face, trebuie să ai și oarecare înclinație de la natură pentru astfel de lucruri, căci nu merge chiar cu oricine. Principalul e că am folosit puterea asta, cu folos, când m-a durut mai tare. Iar acum, dacă vreau să fac ceva deosebit, să impresionez asistența, o mai fac, dar în cu totul alte scopuri... Așa am făcut și cu băiatul ăsta de la bar. Ce, el nu poate să ne dea ceva din ciubucul lui pe care îl face mai la fiecare sticlă de băutură pe care o

desface? El știe că eu știu și uite, n-are nimic împotrivă să ne dea și nouă câte ceva. Las că nu sărăcește el numai din atâta! De pe urma ăstora e bine să profiți cât poți. După ce plec eu de aici se vor schimba lucrurile, că nu vreau să-l las încurcat... Dar până atunci, mai e.

Manole **s-a** mirat tare, Pavel Codârcea vorbea parcă cu sens, parcă aiurea, nici să te faci să înțelegi, nici că se ținea de povești. Nici nu mai știa ce să creadă din ceea ce-i spunea, el avea impresia că Pavel avea și folosea niște puteri pe care el, Manole, nu le înțelegea, dar care existau cu siguranță, altfel nu se putea. Manole nu prea credea în poveștile cu puterile nefolosite ale creierului uman despre care mai citise câte ceva, destul de vag. I se părea că nu e ceva dovedit științific și atunci nici nu putea să existe așa ceva în realitate.

Profitând de timpul liber pe care îl avea, Manole încercase să compună câteva piese, măcar muzica, pentru că textele nu-i veneau în minte deloc. Începuse prost, el avea în minte diverse linii melodice, care lui îi plăceau și era convins că puteau fi interesante, fără să se gândească prea mult la textul ce urma a fi mai apoi adaptat pe acele linii. Alții porneau de la texte, în general poeziile marilor noștri poeți, poezii de dragoste, din care extrăgeau eventual doar trei, patru strofe, pun**ându-le** pe muzică, adică adaptând muzica la texte. Gigi Haleț, care era încântat că unul dintre ei se ocupa și de compoziție, îl susținuse de la început, spun**ându-i** că textele nu vor fi o problemă prea mare, îl ajută el să depășească momentul acela.

Muzica îi ieșea, încerca **s-o** repete de mai multe ori, ca să o rețină, nefiind în stare **s-o** pună și pe note și neavând curajul de a le cere celor de meserie să-i scrie notele, ăia îl cam luaseră în râs când le spusese că încerca să compună și mai și ascultaseră ce zicea el că făcuse deja. Nu pricepea de ce erau răi, le și spusese, „bă, dacă ce am compus eu nu e bun, faceți bă, voi, ceva mai bun, să arătați că sunteți de meserie!” Dar ceilalți o luaseră tot în glumă, că nu erau ei în stare să lanseze vreau șlagăr, ceva.

Manole nu era de acord cu ei, dacă nu încercau, nu știau ce pierd, dar în sinea lui bănuia că lor nu le stătea gândul la muzică, ei se bucuraseră că veniseră la mare să stea o lună pe bani, acum, la finalul angajamentului, se și gândeau să plece care încotro, poate la vreun contract mai bun, cine știe, sau poate entuziasmul lor nu ținea decât vreo două săptămâni, cine știe.

Surpriza a venit din partea cui se aștepta mai puțin. Adrian Marcu le-a cerut **într-o** zi să asculte ce a compus el, avea și text, pe care intenționa să-l mai modifice, iar melodia era chiar plăcută. Marcu nu cunoștea teorie muzicală, habar n-avea ce era acela un mod minor sau unul major, dar Silviu Hera i-a pus melodia pe armonie, i-a exemplificat chiar și o improvizație între două strofe, care mergea excelent, după care Manole a scris repede știma armoniei, ca să nu o uite.

Victor n-a mai stat cu el până la finalul contractului lor acolo, la Zodiac. A zis că pleacă acasă, să se îngrijească și de serviciul lui pe care trebuia să-l înceapă de la întâi și dus a fost. Manole a rămas singur cu visele lui și cu viața liniștită pe care o ducea acolo.

Prietenul Pavel Codârcea se pregătea și el de plecare, anunțase că în momentul în care pleca el, Manole, cu trupa sau singur, în altă parte, va pleca și el. Încă nu hotărâse încotro o va lua, se gândea la Mamaia, pentru luna august, cu toate că îi era cam teamă, acolo miliția și securitatea erau la ele acasă și nu prea avea chef să fie mereu anchetat asupra provenienței valutei pe care mai în fiecare seară o primea pentru micile tururi speciale pe care le făcea la câte o masă de boieri mai arătoși.

L-a abordat pe Gigi Haleț, care se cam agita să le găsească alt contract, **întrebându-l** dacă aveau vreo speranță pe undeva. El, Manole, n-ar fi vrut să plece de pe litoral, i-ar mai fi plăcut o lună de contract la vreo terasă, dar îi era teamă că ceilalți îi vor face figura și vor pleca în alte părți. Haleț s-a arătat optimist, el era convins că vor avea un nou angajament.

— Nu te minte, îi spunea Pavel Codârcea, el este

convins de ceea ce spune și are și așa, un mod de gândire optimist, dar îți spun eu că în structura actuală a trupei voi n-o să faceți mare brânză. Eu ți-am mai spus, ăștia care știu muzică sunt cu gândul la plecare și nimic nu-i va opri. Nu sunt oameni pe care să te poți baza. Vezi ce faci, dacă nu mai poți fi cu ei, ține-te de Marcu, măcar ăsta este entuziast și dornic să facă ceva. Dar cu aerele lui de mare cântăreț, nici cu el nu-ți văd un viitor sigur. El o să aibă probleme cu școala, o s-o lase pe locul secund în fața muzicii.

Cu două zile înainte de li se termina contractul la Zodiac, șeful localului i-a anunțat că nu-l mai prelungește, avea în program altă trupă s-o aducă în locul lor. Nu era ceva neobișnuit, mai toate localurile schimbau formațiile de muzică la intervale regulate, pe principiul că ce era nou putea atrage mai multă lume, ca să le mărească deverul.

Spre mulțumirea lui Manole, găsiseră un alt aranjament. Nu era tocmai ce ar fi dorit el, dar era un angajament și asta era important. Gigi Haleț le aranjase la o terasă în Eforie, chiar spre faleză.

Și-au luat salariile, au plătit ce mai aveau de plătit pe acolo și s-au mutat cu scule cu tot la Eforie. Localul avea altă construcție și nu le-a prea plăcut, era mai strâmt, dar avea un ring de dans mare în fața podiumului, deci aici vor veni mulți tineri ca să danseze. Într-un fel, bucuria lor, căci pentru dans puteau da instrumentele la volum mare, ceea ce le plăcea lor cel mai mult.

Programul era mai lung, de la șapte la două, dar și banii promiși erau mai mulți. Au fost cazați într-o vilă boierească de pe vremuri, unde podelele scârțâiau peste tot și tare, iar seara sau și prezentat la program.

Niciodată n-avea să înțeleagă Manole ce se întâmplase, ei cântaseră așa cum aveau obiceiul, bine, tare și mult, pauzele lor erau foarte scurte, atât cât să fumeze câte o țigară și să bea un pahar cu apă, dar când au terminat programul, șeful restaurantului l-a chemat pe Adrian Marcu și i-a spus că nu-i plăcea de ei și că a doua zi să-și strângă sculele și să se ducă în alte părți, căci acolo

vor aduce o formație de renume.

Lovitura l-a năucit pe Manole. Că cineva nu fusese mulțumit de ei, asta înțelegea. Ce nu înțelegea, era motivul pentru care nu era mulțumit. Bănuia că se trăsese răni, sfori, văzuse el bine că nu calitatea formațiilor prima acolo, ci relațiile și, poate, „darul” împins acolo unde trebuia. Nici nu mai conta, important era că se trezeau deodată fără angajament. Și imediat au început discuțiile și neînțelegerile, de parcă ceilalți abia așteptaseră acea întâmplare ca să-și pună în aplicare planurile pe care le coceau de mai mult timp, dar despre care nu suflaseră o vorbă. Lucian și bateristul au dispărut chiar din noaptea aceea, cu instrumentele lor, adică o chitară și premierul de la tobe, pe care erau proprietari, iar Silviu Hera i-a anunțat că el pleacă acasă, la București, că el ar fi trebuit să exerseze la pian toată vara.

Manole a încercat să-l facă să rămână.

— Dar cu cine mai facem noi trupă? l-a întrebat Silviu, liniștit. Rămânem doi instrumentiști, tu și eu. Dar noi nu suntem Jimi Hendrix, ca să lucrăm doar în doi oameni și tobe. Căci și ăla, ai văzut bine câți oameni lucrează pe lângă el, la stații, ca să scoată toate efectele alea. Nu, nu cred că vom fi în stare. Și apoi, câteva zile tot stăm pe dreapta, se face jumătatea lunii și oricum ar trebui s-o întind acasă.

Manole nu avea ce să-i răspundă. Silviu avea perfectă dreptate. Numai că nu-i venea să accepte situația. După ce totul mersese așa bine o lună de zile, acum nu mai mergea nimic...

Adrian Marcu i-a anunțat că și el se retrage, că i-a ajuns, că așa nu mai mergea, cu oameni din ăia, nehotărâți, lui îi trebuia o trupă solidă. O să ducă el sculele la Constanța și de acolo la București și poate se vor întâlni în toamnă iarăși.

Manole nu prea știa ce ar fi trebuit să facă. Viorel Surdu i-a propus să plece a doua zi la Mamaia, acolo se vor descurca în vreun fel, cu bani puțini. Fără să stea pe gânduri, a acceptat și a doua zi, cu gențile pline cu haine și

cu chitara pe care nu vrusese **s-o** lase, au plecat cu autobuzul spre Constanța.

Pavel Codârcea, care îi însoțise și el până la Eforie, unde găsisse un local pentru două săptămâni, **s-a** despărțit de Manole emoționat, se vedea bine că lui îi părea rău că se despart.

— Manolescule, cred că aici se despart drumurile noastre, **i-a** zis circarul. Vezi ce faci, ai grijă de tine. Să faci muzică, dar să-ți vezi și de viață, căci lumea asta nu înseamnă numai muzică. Dacă vezi că nu te descurci la Mamaia, **du-te** acasă. Mai bine ca acasă nu este nicăieri. Și nu te aventura, lumea nu este așa cum o vezi și o crezi tu. Lumea e rea și abia așteaptă să-ți ia tot ce ai tu mai scump. Să nu mă uiți... Poate o să te caut prin București, nu se știe...

Cu Viorel Surdu **n-a** aranjat mai nimic. Ăla **l-a** dus tocmai la tabără, în nordul stațiunii, unde se instalau turiștii cu corturile și unde se aflau deja montate mai multe corturi ale unei administrații locale, a căutat-**o** pe o femeie pe care o cunoștea el și despre care știa că lucra pe timpul verii acolo, a și găsit-**o**, dar femeia nu **i-a** oferit mai nimic, zicându-**i** să treacă pe seară pe la ea, poate găsește ceva pentru ei. **S-au** dus pe plajă, în marginea câmpului cu iarbă, au pus puținele bagaje între ei și **s-au** culcat la umbră. La vremea prânzului **s-au** dus la o autoservire și cu cinci lei au mâncat pe săturate, iar după masă **s-au** retras din nou la umbră, așteptând să treacă timpul.

Pe seară, Viorel Surdu a găsit-**o** pe femeia aceea care le promisese să găsească ceva și ea **le-a** arătat un cort al administrației, spunându-**le** să intre în el nu mai devreme de ora zece, având grijă să nu-i vadă careva.

Manole **i-a** spus colegului său că el se duce cu bagajele la gară, îi era mai mult de chitară, că **n-avea** unde **s-o** lase și trebuia **s-o** care peste tot cu el și-**l** încurca tare, așa că cea mai bună soluție era să o ducă la bagaje, în gară, urmând **s-o** recupereze oricând mai târziu, **de-ar** fi fost nevoie de ea. Așa a și făcut și **s-a** întors repede la Mamaia.

Femeia aceea nu-i păcălise, când au intrat în cortul acela, mare și bine făcut, au găsit înăuntru o stivă de saltele, peste care **s**-au culcat ei, dormind fără grijă până dimineața.

A doua zi au avut același program, și zilele următoare la fel. Numai că Viorel Surdu a început să dispară de pe plajă cât timp stăteau pe acolo ca să doarmă și Manole a bănuț că își găsisese ceva cunoscuți și că se pregătea să-l părăsească. Dar nu i-a zis nimic, căci el era cel care aranja să aibă și ei un loc unde să doarmă noaptea, când nu aveau pe unde se duce, căci dacă **s**-ar fi dus la vreo terasă, undeva, ar fi trebuit să scoată bani din buzunar, ori Surdu nu prea mai avea, sau poate nu voia să și-i cheltuiască pe ai lui, că mereu îi zicea lui Manole să plătească el masa de prânz, că-i dă el banii mai târziu, dar niciodată nu-i mai dăduse.

Și **într-o** zi **s**-a produs și inevitabilul. Viorel Surdu l-a lăsat pe plajă, după ce mâncaseră de prânz la aceeași autoservire din tabără și, zicându-i că se duce să-și cumpere țigări, a dispărut definitiv. De atunci, Manole nu l-a mai văzut niciodată. L-a tot așteptat să revină, dar Viorel n-a mai venit.

Asta nu era un dezastru, dar Manole era îngrijorat, căci se apropia seara și el nu știa dacă va mai avea unde dormi. A amânat problema, sperând poate în revenirea lui Viorel Surdu sau în cine știe ce altă minune, dar nicio minune nu **s**-a produs și **s**-a trezit cam singur pe plajă, lumea se retrăsese la corturi și vedea cum își pregăteau cina la lămpi de voiaj și de peste tot mirosea frumos, a mâncare boierească. A înghițit în sec și **s**-a furișat spre cortul care până în noaptea precedentă fusese plin cu saltele și unde dormiseră ei. Dar încă de departe a remarcat că la intrarea acestuia era lumină, decin cineva îl ocupase cu forme în regulă. Când **s**-a mai apropiat, a văzut că așa era, două muieri grase se agitau în fața cortului în jurul unei lămpi de gătit. Cortul era ocupat.

A pornit pe trotuarul din marginea șoselei centrale a stațiunii, **întrebându-se** ce ar putea face. La un moment

dat **s**-a întors, sperând să găsească alt cort liber, nu se putea să fi luat toate saltelele din acel cort și să le ducă în altă locație, precis le-**au** schimbat doar locul în alt cort. Speranțe deșarte! Nicăieri nu se vedea vreun cort neluminat.

A pornit din nou pe marginea șoselei. Trecea pe lângă hoteluri, se auzea muzică de pretutindeni, ăia erau niște fericiți, aveau un angajament și n-**aveau** griji, dar el nu avea nici angajament, nici unde dormi.

Trecuse de miezul nopții și i se făcuse frig, cu toate că era vară. Se tot gândea ce să facă. Putea să plece la gară și să ia primul tren spre București, iar de acolo să plece acasă, la Craiova. Dar se simțea atât de obosit că nu-i venea să se urce în primul troleibuz care trecea pe lângă el. Ar fi preferat să doarmă.

Dincolo de șosea a zărit niște lumini și brusc a găsit rezolvarea de moment. Și-a amintit că văzuse în acea locație, în câteva seri, niște mașini trase în marginea stufărișului de pe malul lacului, în care bănuia că stăpânii dormeau noaptea, din cine știe ce motive, poate ca să nu plătească o cameră la hotel, sau poate că nu găsiseră în altă parte și erau obligați să rezolve cumva problema. Dacă ăia puteau să doarmă acolo, el de ce n-**ar** putea? Da, dar oamenii aceia dormeau în mașini, el unde ar fi dormit? Simplu: în stuf! Acum îi era necaz că nu-i venise ideea mai devreme, ca să aibă timp pe lumină să-și găsească un loc bun și să și-l amenajeze. Dacă nimerea în apă pe întuneric?

A intrat în stufăriș, a înaintat doar trei pași, de teama apei și, pe pipăite, a culcat stuful **într**-un cerc aproximativ, făc**ându**-și o saltea. Considerând că era foarte bine ceea ce făcuse, tot pe pipăite, a îmbrăcat toate hainele pe care le avea la el, și-a pus geanta drept căpătâi și, ghemu**indu**-se, a încercat să adoarmă. Imediat ce **s**-a oprit el din mișcare, l-**au** atacat țânțarii și n-**a** reușit să scape de ei decât acoper**indu**-și și capul cu un tricou mai jerpelit pe care nu-l pusese pe el. Numai așa a putut să adoarmă. Toată noaptea **s**-a răsucit pe toate părțile, nimic nu-i convenea, nu se putea întinde, țânțarii îi dădeau ocol, chiar

dacă nu puteau să-l înțepe, dar sperau ei să găsească o bucată de piele neacoperită să sugă și ei un pic de sânge, fapt e că atunci când ceața dimineții **s-a** ridicat și soarele de august a început să pârjolească locul, **s-a** sculat și el, mai obosit decât atunci când se culcase. **S-a** ridicat, **s-a** dezbrăcat de toate cămășile și tricourile pe care le avea, le-a pus în geantă, a plecat către plajă și **s-a** așezat din nou la somn, fără grijă, cu capul pe geanta cu haine.

În seara următoare **s-a** dus din nou în stufăriș, de data asta încă pe lumină, ca să vadă ce face, a intrat, și-a amenajat un cuib mai bun decât cel dinainte cu o seară și **s-a** culcat mai mulțumit.

Părea că putea să-și mai petreacă ceva zile pe acolo, stând degeaba, ca la mare, unde **n-ai** ce face decât să te expui la soare și să mănânci câte ceva din când în când, dar în ziua următoare **s-au** adunat nori și timpul părea pus pe ploaie. Asta l-a făcut să se hotărască: trebuia să plece. Distracția îl putea costa mult prea mult.

Spre București și apoi spre Craiova a mers numai cu trenurile de noapte, personale, ca să-l coste mai puțini bani, căci, cu toate că luase destui în vara aceea, se prefiraseră printre degete **într-o** viteză amețitoare și el mai avea nevoie și pentru perioada cât urma să se întoarcă la București pentru restanța la mecanică. Chiar dacă avea să stea doar două zile în capitală, tot îi trebuiau ceva bani.

Oprea Măgură **n-a** comentat întoarcerea lui de pe litoral mai devreme decât se așteptaseră cu toții. A simțit că Manole era supărat și l-a lăsat în pace. Știa el bine că feciorul lui cel mic nu se putea descurca prea mult timp din muzică. Ce-i aia, să cânti? Da, lăutarii câștigau bine, dar el, Manole, nu era lăutar. Cum adică, stai acolo, pe o estradă, cum îl văzuse el pe Manole, zdrăgănești din chitara aia lungă de doi metri, cânti **într-o** limbă pe care el **n-o** înțelegea și mai vrei să câștigi și bani! Păi treabă-i aia?

El avea alte treburi, nu muzica lui Manole. Pensionar tânăr, încercase să stea pe acasă, cum își închipuia el că fac pensionarii, dar asta nu ținuse mult, pentru că acasă nu găsea mai nimic de băut, așa că începuse să-și facă

drum prin oraș, pe la diverși cunoscuți, poate mai pica ceva de băut, și chiar găsea. Cu ocazia deplasărilor făcea și micile cumpărături, să nu se mai ducă Gica pe la piață să care tot felul de plase pline ba cu aia, ba cu ailaltă.

Pe la prietenul lui, Caragiale, se ducea cel mai des, chiar dacă era departe. Dar acolo, la cârciuma aceluia, mai dădea și peste oameni care aveau nevoie de cunoștințele și relațiile lui pentru a-și rezolva diverse probleme. Și de acolo pica ba vreun chil de vin, ba vreo găină de la curte, niciodată nu se știa ce poate pica.

Când se întorcea acasă afumat, Gica îl simțea și începea imediat să-l boscorodească, dar el devenise aproape imun, nu mai bea mult ca înainte, doar se parfuma un pic, mai mult să-i dea prilej de supărare Gicăi decât să se simtă el rău, venea acasă și se culca imediat, căci burta o umplea de obicei odată cu băutura, făcea el ce făcea și-i fenta pe mahalagiii aceia să ia și ceva mezelicuri.

Pe Manole îl găsea de obicei la masa cea mare, cu niște hârtii scrise de mână în față, el zicea că sunt cursuri, dar ce cursuri or fi fost alea, nu se știa, că se uitase și el odată pe ele și nu înțelesese nimic, erau mai multe formule decât texte, cum știa el de când făcea cursurile politice și studia operele lui Marx și Engels (pronunțat ca în românește, cu - ge).

Nu mult după ce se întorsese Manole de la mare, când se întorsese Oprea acasă, pe seară, obosit, de pe unde alergase el după vreo gură de alcool, băiatul îl întrebase curios:

— Tată, ai idee, se întâmplă ceva în Cehoslovacia?

— Nu, mă, ce-ți veni? De unde ideea asta?

— N-ai auzit nimic pe la radio?

— Nu. De unde să aud eu la radio?

— Tată, am dat acum un sfert de oră pe radio, să caut piesa de teatru care trebuie să înceapă la nouă, și am auzit la Radio Luxemburg că la Praga au intrat rușii și că se duc lupte. Credeam că știi ceva...

— Dă-i, bă, dracu', mint ăia cât nu încape! Ce ascuți tu radio cum îi ziseși? ăia sunt niște imperialiști și ne mint

cum vor ei, să-i credem noi, că suntem mai proști.

Manole n-a mai comentat, derutat de faptul că o atare știre nu-l impresionase pe Oprea, ba chiar îi acuzase de minciună pe cei care prezentaseră știrea. Mai târziu mai încercase să prindă un buletin de știri în românește pe vreun post străin, dar n-a mai reușit. La televizor nu se pomenea nimic, era clar că ceva era în neregulă cu știrea aceea.

A doua zi însă a profitat de faptul că era singur pe-acasă și a încercat să prindă „Europa liberă” pe unde scurte și chiar a reușit. Cu toate că bruiajul era destul de puternic, a auzit destule vorbe ca să-și poată face o imagine mai completă asupra evenimentelor din Cehoslovacia.

În seara zilei de 18 august 1968, la ora 20, 30, pe aeroportul din Praga aterizase un avion al Aeroflot-ului, o cursă normală de pasageri, venind de la Kiev. Numai că pasagerii din avion erau parașutiști sovietici, îmbrăcați civil, toți cu pardesiile îndoite pe braț. Când au ajuns la punctul de control, un ofițer de grăniceri ceh a remarcat că toți pasagerii acelui zbor erau prea grași, de parcă ascundeau câte ceva pe sub hainele de deasupra. A încercat să dea alarma, dar era prea târziu. De sub pardesiile îndoite pe brațe au ieșit la iveală pistoale mitralieră și parașutiștii sovietici s-au împrăștiat imediat în clădirea aeroportului, fără a folosi armele decât pentru amenințarea localnicilor. **Într-o** jumătate de oră erau stăpâni absoluți ai aeroportului, deschizând calea pentru aterizarea mai multor avioane de transport militare, tip An-2, care în următoarele ore aveau să aducă cu ele materialul greu necesar continuării acțiunii. Divizia 103 aeropurtată de gardă se desfășurase în numai patru ore pe aeroportul din Praga, după care plecase spre oraș.

În același timp, 200.000 de soldați și 2000 de tancuri sovietice intrau din RDG. Parașutiștii au făcut joncțiunea cu tancurile chiar a doua zi, la periferia Pragăi.

Alți 400.000 de soldați și 6.300 de care armate ale trupelor Pactului de la Varșovia au intrat din trei părți în

Cehoslovacia, conform unui plan elaborat încă din 8 aprilie.

Președintele Ludvík Svoboda fusese arestat imediat. Blindatele sovietice au ocupat Praga până în seara de 20 august.

Soldații cehoslovaci erau pregătiți să se lupte și așteptaseră în van o decizie politică în acest sens. Unii desenaseră în albastru pozițiile armatelor sovietice pe hărți, aceasta fiind pe atunci culoarea care desemna unitățile dușmanului.

La epoca aceea, generalii armatei cehoslovace erau legați de sovietici, pe care îi considerau drept superiorii lor. Ei studiaseră școli sovietice. Moscova avea informații precise despre armata cehoslovacilor. În acest sens, ea făcea parte din armata sovietică. Se vehicula ideea că înaltul Comandament era la curent cu preparativele invaziei și fusese ajutat de membri ai ministerului apărării cehoslovac. Era imposibil ca o regrupare masivă de trupe sovietice la frontierele Cehoslovaciei, timp de mai multe luni înaintea intervenției, să fi trecut neobservată de către înaltul Comandament militar cehoslovac.

În schimb, ofițerii cehoslovaci de grade inferioare doreau să intervină. În absența unei decizii politice, ei au opus o rezistență pasivă, refuzând să-și predea armamentul către sovietici.

Poporul primise instrucțiuni prin radio să nu opună rezistență, dar stătea pe străzi, privind tancurile sovietice mărșăluind prin Praga și încercând să le facă viața grea tanchiștilor. Panourile indicatoare erau deplasate, le arătau pumnii, îi huiduiau ca din întâmplare, scuiپau în direcția lor.

Alexander Dubček a fost arestat, pus în lanțuri și dus la Moscova, împreună cu toată conducerea partidului. În URSS, Dubček a fost supus zile la rând unor presiuni psihice și fizice deosebite, până când n-a mai putut rezista și a semnat declarația care justifica intervenția rușilor.

Manole nu putea înțelege cum fusese posibil așa ceva, țări comuniste să invadeze o altă țară, tot comunistă.

Nu știa ce se întâmplase în Cehoslovacia înainte de invazie, poate rușii aveau motive să intre acolo, dar poate totuși mai existau și alte metode, nu neapărat cele militare, de a se rezolva problema. El știa vag că Cehoslovacia era o țară cu o economie mult mai dezvoltată decât a restului lagărului socialist și bănuia că numai invidia stătea la baza invaziei.

În 21 august, când **s**-a anunțat că în Piața Palatului din București se va ține un mare miting, a avut o tresărire de mândrie. Iată, exista o țară care nu era de acord cu tătucul de la Moscova! Dar în același timp **s**-a înfricoșat. Dacă România se declara în mod deschis împotriva invaziei Cehoslovaciei, nu era posibil oare ca și pentru noi să urmeze același scenariu? Căci zvonistica era la apogeu, oameni „informați” afirmau că pe Prut erau masate tancurile noastre, cu arme noi, secrete, cu laser, pe care noi le aveam și rușii nu, gata să fie folosite împotriva dușmanului dacă ar fi îndrăznit să comaseze armate de invazie la granița de răsărit. Până aici, poate totul era încă bine, dar gândul că țara ar fi avut nevoie de toți oamenii buni de luptă îl speria tare rău. Căci el avea vârsta adecvată pentru a purta o armă și a merge la război... Se și vedea chemat a doua zi la centrul militar, îmbrăcat în uniformă și trimis cu primul tren pe Prut... Se împăcase repede cu ideea asta, dacă țara se sprijinea pe el, un soldat neinstruit, se va duce cu drag și va face tot posibilul să-i împiedice pe ruși să ne invadeze.

Noroc că peste două zile discursul și-a schimbat direcția, probabil tătucul de la Moscova dăduse semnalul necesar și am fost obligați să schimbăm cuvintele cu o sută optzeci de grade, fapt care **l**-a dezamăgit teribil pe Manole. Acum nu-i mai era teamă că-**l** vor chema la armată, să lupte împotriva rușilor, singurul dușman pe care și-**l** putea închipui atunci și pentru o lungă perioadă ulterior.

Mulți cehi se aflau în momentul invaziei în vacanță, în alte țări, căci ei se puteau duce, ca și sârbii, unde doreau în lumea asta, aveau bani și libertate. Mai târziu a aflat că mulți dintre aceștia nu **s**-au mai întors în țara lor,

emigrația cehoslovacă din anul acela însumând aproape patru sute de mii de suflete.

Evenimentele acelea l-au făcut să se îndoiască de viitorul luminos al comunismului. Dacă după criza rachetelor din Cuba avusese primul semn că societatea comunistă nu era cea mai bună dintre societăți - dovadă că era slabă în fața amenințării americane - acum s-a îndoit și mai mult. Dar doar așa, un nou semn de întrebare, nu era ceva definitiv.

Pe la începutul lui septembrie a plecat la București, să vadă de n-o putea să dea restanța aia blestemată mai repede, cu altă serie. În gară s-a întâlnit cu Adrian Marcu, care și el venise cam pentru același lucru și trenurile lor sosiseră în același timp. S-au bucurat de revedere și au stat puțin să discute. Apoi s-au despărțit, dar și-au dat întâlnire în cămăruța lor de la mansardă, unde țineau sculele.

Manole s-a învățit pe la secretariatul facultății mult timp, fără să găsească pe cineva cu care ar fi putut vorbi. La avizier erau afișate toate instrucțiunile și probabil funcționarii erau și ei în vacanță.

S-a întâlnit din nou cu Adrian Marcu și de data asta au stat de vorbă pe îndelete. Marcu i-a povestit ce făcuse el după ce se despărțiseră la Eforie, cum transportase echipamentul de unul singur cu trenul, căci nimeni nu vruse să-l ajute, dar lasă, că știe el cum să acționeze mai departe. Manole a profitat de discuție ca să pună problema celor două posturi libere și Marcu a zis că ar cam avea el soluție pentru asta, să se vadă la începutul anului școlar următor cu bine și vor vedea ei. Apoi l-a întrebat dacă n-ar vrea să vină cu el la Constanța, era singur acasă, mama lui plecase trei săptămâni la băi, la Covasna.

— Bă, și ce dracu' mâncăm noi acolo, la tine acasă? l-a întrebat Manole.

— Lasă că nu murim noi de foame, l-a asigurat Marcu. Băgăm o fasole cu costiță... Ce, nu știi cum se face dublu pe o cartelă?

— Vorbești tu așa, dar nu e ușor.

— Manole, știu că tu nu ești prea pretențios la mâncare. Eu nici atât. Există atâtea conserve în comerț, ieftine și bune, mai luăm o brânză, ceva. Hai bă, că o săptămână nu murim noi. După aia venim aci, dăm restanțele și ne despărțim.

Manole a acceptat. Dacă l-ar fi știut pe Marcu un pretențios la mâncare, n-ar fi acceptat să meargă la el, căci niciunul nu se pricepea să pregătească o mâncare.

Zis și făcut, au plecat la gară. Acolo, Manole a dat să intre în sala unde erau casele de bilete, dar Marcu l-a oprit:

— Ce, bă, vrei să-ți iei bilet?

— Păi da' cum?

— Hai, bă, că eu nu mi-am luat niciodată bilet!

— Și dacă ne prinde controlorul?

— Păi cu el mergem. Lasă că aranjez eu.

Și s-au dus la tren. Marcu a așteptat să vadă un controlor de la trenul cu care voiau ei să meargă, s-a apropiat de el și, uitându-se în cu totul altă direcție, de parcă nu avea nimic de împărțit cu ceferistul, i-a vorbit încetișor ceva. Controlorul i-a răspuns ceva și Marcu s-a îndepărtat de el.

— Hai, bă, că am aranjat, i-a zis lui Manole. Ne urcăm în primul vagon.

S-au urcat unde a zis Marcu și au stat pe coridor. Era tren accelerat și toate locurile erau ocupate.

Și așa a aflat Manole că se putea circula cu trenul fără să cumpere bilet. Cu douăzeci de lei puteau merge liniștiți până la Mangalia, dacă ar fi vrut. „Nașul” a venit la ei pe la Cernavodă, le-a luat banii și asta a fost tot.

— Bă, Măgurică, păi dacă-mi luam eu bilet de câte ori am mers cu trenul, dădeam faliment până acum! i-a zis Marcu, pe un ton de om important și care știa multe.

Manole a cam regretat că plecase la Constanța, în loc să rămână în București sau să se întoarcă la Craiova, căci de cum au ajuns la mare s-a pus ploaia și abia peste cinci zile s-a mai oprit. Tot răul spre bine, așa erau obligați să stea în casă și să învețe. Dacă timpul ar fi fost frumos, i-ar

fi tras așa să meargă la plajă, căci de obicei se mai putea face plajă în luna septembrie.

S-au întors la București tot cu „nașul” și acolo **s**-au despărțit, fiecare mergând să-și dea restanța. Și Manole a reușit **s**-o treacă, spre marea sa mulțumire și liniștire.

7

Noul an universitar îl găsea pe Manole deja veteran, avea în spate un bagaj de cunoștințe bogat. De data asta venise mai liniștit sufletește, nu mai era îngrijorat că nu **s**-ar fi putut descurca în hățișul birocrăției aranjamentelor cu căminul, cu cazarmamentul și cu cartela pentru cantină.

Cu bagajele după el, **s**-a dus direct la 303, la același cămin din anul precedent, acum știa cum să se descurce. A stat la rând, la administrație și, când a ajuns la omul care făcea repartizările, a văzut că era același om din anul trecut. I-a întins carnetul de student, administratorul **s**-a uitat la nume, a ridicat ochii și l-a privit, pentru a-i pune aceeași întrebare din anul precedent:

— Ești rudă cu...?

Manole a dat afirmativ din cap. Știa că asta se aștepta de la el.

— Unde ai stat anul trecut?

— La B26. Era bine. Se mai poate tot acolo?

Omul **s**-a uitat în tabelele lui și i-a confirmat, se mai putea. I-a dat cartonașul pentru cazarmament, Manole i-a mulțumit și a plecat la magazie, unde a primit din nou o pătură nouă, ca și în urmă cu un an.

Noii colegi de cameră erau tot din anul terminal, erau de la altă facultate, dar lui îi era indiferent, n-avea nimic comun cu ei. La fel ca mai înainte, el nu încerca să schimbe nimic din regulile locului. Folosea căminul numai ca spațiu de cazare pentru noapte, căci ziua era plecat.

În aceeași zi a mers să-și ia cartela pentru cantină, iar seara **s**-a și dus să-l caute pe Adrian Marcu, la cămăruța lor.

— Bine că ai venit, Măgurele! **s**-a bucurat Marcu. Hai că sâmbăta asta avem dans!

— Și cine cântă? Noi doi?

— Vine Silviu și aduce și un om cu el, numai că...

Marcu tăcuse, încurcat.

— Spune, bă, care-i problema?

— Numai că omul acela e basist și nu știe armonie!

— Păi și cum gândești tu să facem noi, doi basiști...

Bă, ce gând ai tu?

— Cred că o să treci pe armonie.

— Cum să fac eu armonie?! Păi nu știu toate schemele!

— Până sâmbătă mai ai trei zile, e suficient.

— Și banii de i-am băgat în chitara aia bas? La ce m-ai pus s-o cumpăr?

— Păi crezi că eu știam unde ajungem?

— Dar te-ai gândit că nu pot să fac armonie?

— Ba poți.

— Bă, tu vrei să scapi de mine!

— De unde ideea asta?

— Lasă, bă, că știu eu! Mereu ai adus oameni noi, de meserie. Acum probabil tot așa vrei să faci. Dar îți amintești cum te-au lăsat toți cu fundul în baltă. Unde e bateristul ăla și cu ăla de la Conservator? Unde sunt ei acum, când ai nevoie de ei? Dintre toți, numai eu ți-am rămas credincios, și acum vrei să te debarasezi și de mine.

— Măgurică, habar n-ai ce vorbești. Tu ești un pion principal aici, fără tine nici nu mă gândesc să merg mai departe. Hai să faci cum zic eu și va fi bine.

— Să zicem că schimb postul. Dar cu chitara ce fac?

— Ți-o vând eu și-ți fac rost de o „Iolana” de armonie.

Eh, așa parcă mai mergea. Al naibii, se gândise deja la toate!

Manole a fost obligat să accepte. Noroc că în vară, în timpul liber, scosese știmatele pentru întregul repertoriu și exersase pe o chitară rece, nu era adevărat că nu cunoștea armoniile pieselor pe care le cântau ei. Dar surpriza fusese prea mare și nu știuse să iasă cu bine din ea.

În zilele acelea trei repetase intens, la rece, tot repertoriul, ca să nu fie obligat să privească mereu pe carnețelul în care scrisese știmatele. Și în sâmbăta aceea se

prezentase pentru spectacol, cu cinci ore mai înainte.

Adrian Marcu se ținuse de cuvânt și-i adusese chitara cea nouă, care semăna perfect cu cea pe care o avusese el înainte, basul, doar că era mult mai mică, parcă era o jucărie pentru copii. Griful era tot așa, făcut excelent, cordajul fiind deosebit de moale la pipăit. Și asta era foarte important, căci buricele degetelor de la mâna stângă aveau cel mai mult de suferit din cauza unui cordaj rigid, cum observase și el de la o altă chitară, realizată în mod artizanal, la care constructorul nu știuse sau nu putuse să pună griful în poziția cea mai bună pentru a face cordajul moale.

Dansul îl dădeau în aceeași sală de la Construcții, Gigi Haleț și cu trupa lui puseseră afișe în locurile strategice, se părea că era singura trupă care asigura dans în ziua aceea, studențimea nu-și revenise încă după vacanță și ceilalți probabil nu știuseră să se organizeze din timp pentru spectacole.

Basistul pe care îl găsisese Marcu era un tip mititel, brunet, student la Conservator în primul an. Se prezentase simplu, Dan Bădulescu, apoi nu mai scosese nicio vorbă toată seara. Se cunoștea cu Silviu Hera și numai pe el îl întreba în ce game cântau melodiile, și informația aceea îi era suficientă, nu numai că era tobă de teorie, dar cunoștea și toate melodiile de succes ale momentului. El avea chitara lui bas, o urâtenie de instrument, doar cu patru corzi, dar din ea scotea niște sunete bine legate, armonioase. Abia ascultându-l pe el vedea Manole cam cum ar fi trebuit să facă el în anul trecut, când era basist. Dan Bădulescu mergea pe minimum de efort, rar făcea câte o înfloritură, în timp ce el, Manole, se chinuise să respecte basul din originalele melodiilor.

Cu armonia s-a descurcat mai mult decât bine, știa el că așa va fi, Silviu Hera chiar l-a felicitat la un moment dat, el nu se aștepta la așa ceva.

Pentru sâmbăta următoare, Gigi Haleț le aranjase o cântare la Hidro, undeva spre Sfânta Vineri, unde era o sală mare și renumită pentru spectacolele care se dădeau

acolo. Și după primul spectacol au rămas șase săptămâni acolo, semn că lumea era mulțumită de ei și semn că își ridicaseră cu siguranță nivelul calitativ al muzicii. Și nu numai atât, pentru cele șase spectacole contractate aveau și bani mai mulți, Haleț se descurcase foarte bine în aranjamente.

După vreo trei săptămâni, Gigi Haleț i-a anunțat că se pregătea o ediție nouă a unui festival studentesc care se desfășura în fiecare an. Și **într-o** joi seara **s-au** dus la Casa Studenților, Haleț, Marcu și Manole Măgură. Cineva de la cultură dorea să strângă la un loc toate formațiile cu pretenții din Bucureștiul studentesc, ca să facă și o evidență și să le traseze sarcini în domeniu.

I-au băgat în sala de spectacole și Manole a avut o surpriză să constate cât de multe formații studentești erau în capitală. Sala era aproape plină de lume.

Practic, cei care îi chemaseră nu aveau treabă decât cu impresarii sau cu conducătorii de formații, nu se știa cine lansase zvonul că trebuia să fie toți acolo, unii au început să plece imediat, însă Manole n-a plecat, lui îi plăcea acolo, să simtă „mirosul” de muzică, să asculte ce se discuta între vecini - numai oameni plini de ei, poate pricepuți, dar egali cu el, care venise pentru aceeași treabă.

Printre primii chemați la masa de pe estradă a avut surpriza să vadă o fată, mititică, brunetă, cu un păr lung peste umeri și lins, cum se purta pe atunci, și cu o fustiță de două palme. L-a întrebat pe Haleț dacă o cunoaște și acesta i-a spus că era basista de la „Venus” și că în seara aceea aveau spectacol chiar acolo, în sala aceea. Manole **s-a** hotărât să vină și el la spectacolul acela, avea timp să meargă la cantină, pentru cină, și să se întoarcă.

La un moment dat rămăsese singur pe rândul de scaune unde se așezaseră ei. **S-a** apropiat de el un băiat cu început de chelie. L-a privit, l-a recunoscut, dar nu știa de unde să-l ia. Celălalt a zâmbit și i-a întins mâna, înțelegându-i încurcătura.

— Manole, nu mă mai recunoști? Gabi Drăgan!

— Ce vrei, te-am văzut o singură dată, dar chipul mi-a rămas în memorie. Ce faci? Stai aci, lângă mine.

— Ce să fac? Cânt și-mi merge bine.

— Ai o trupă, ceva?

— Cânt cu „Mondial”. Viață grea, băieții ăia sunt de-o parte, iar eu sunt de cealaltă parte. Nu prea mă ascultă ei, căci eu sunt cel care a venit mai târziu, dar încercăm să ne adaptăm. Avem un angajament la Hotel Ambasador, pentru două luni. Nu prea-mi place, sala nu e bună, dar m-am axat pe compoziții proprii și avem succes. Am fost și la televiziune, nu știu dacă ne-ai văzut...

— Nu mă uit la televizor, eu sunt căminist și e mai greu.

— Păcat. Cele mai bune melodii le-am filmat la televiziune.

— Dar la radio nu tot voi sunteți?

— Ba da. Ne ascuți?

— Da. Nu știam că tu erai cel cu vocea, dar ar fi trebuit să-mi închipui. Bravo! Te invidiez. Uite ce-am pierdut anul trecut, că n-a vrut Marcu să te țină vocalist!

— Așa a fost să fie. Eu mă bucur că n-a vrut el, atunci. Marcu e năsosul ăla care e acum la comisie, pe estradă? și l-a arătat pe cel numit, care discuta aprins cu cei din comisie.

— Da, el este. Acum e tot toboșar și vocalist. Astă vară am fost la mare, am cântat.

— Și noi am fost, la Mamaia, la „Perla”.

Manole s-a strâmbat în sinea lui. „Perla” din Mamaia era numărul unu în domeniul angajamentelor. Cine cânta acolo, cucerea piața definitiv. Nici nu i-a mai spus unde cântaseră ei, la „Zodiac”, poate nici nu cunoștea numele.

— Acum facem un disc, a aruncat Gabi Drăgan, ca fiind ceva ce se făcea în fiecare zi.

Manole a tăcut câteva momente, să rumege noutatea.

— E greu să faci un disc? a întrebat el, cu toate că știa că celălalt aștepta o altă întrebare.

— Destul de greu. Eu credeam că te duci acolo, în studioul de înregistrări, cânti și gata, s-a făcut banda. Da’

de unde! Au ăia un dar de a te freca, ce nu **s**-a văzut! Ba că nu ies acutele bine, ba o voce a tremurat și **n**-a luat tonul bine... Dar, până la coadă, important e să facem discul. Când **l**-oi vedea pe piață, voi ști că am dat lovitura. Luăm o grămăjoară de bani pe el, dar mai important e că ne află lumea. Nu e simplu să pătrunzi în lumea ăstora, care te difuzează, ei sunt și pretențioși și, dacă li se pare că ceva nu va merge bine, odată te taie de la contract și caută alții. Un disc ne mărește șansele pentru difuzare la radio, lucru foarte important. Patru, cinci ani dacă stăm în topuri, ne știe lumea și avem șanse mari.

S-au despărțit, Manole rămânând cu un gust amar, nu că ar fi fost invidios pe succesul celorlalți, dar îi era necaz că pentru trupa lor el nu vedea un viitor tot atât de colorat. Cu cine? Cu Marcu cel năsos, care credea că dacă se mișcă frumos pe scenă îi lasă pe spectatori cu gura căscată? Cu Silviu Hera, care venea să cânte cu ei numai pentru că-**i** plăcea la nebunie chitara și dorea să arate ce poate? Cu Dan Bădulescu, care mergea numai pe linia de minimă rezistență, fără a arăta nicio undă de entuziasm?

Avusese el o idee, să facă un cor de voci pe post de armonie suplimentară, căci toți trei chitariștii știau ce note trebuie să aplice, dar ceilalți doi se arătaseră reticenți, ar fi trebuit să mai muncească ceva în plus, iar Adrian Marcu se opusese, pe motiv că dacă în original nu era așa ceva, ce rost avea să facă ei o inovație? Dar Manole îl bănuia că-**i** era teamă să nu-**l** acopere ei cu vocile și să nu mai iasă el în evidență, cu engleza lui de baltă.

În seara aceea a revenit la Casa Studenților, pentru spectacolul formației de fete. **S**-a tras mai aproape de podium, ca să le audă mai bine, el nu era interesat de dans, venise numai pentru muzică.

A avut o mare surpriză privindu-**le** pe cele cinci fete. Nu mai erau aceleași pe care le zărise mai devreme. Se îmbrăcaseră în hainele de spectacol, tricouri gălbui, fustițe mov, toate de două palme, și niște cizme până deasupra de genunchi, cu sclipiciuri pe ele. Arătau foarte modern și foarte atrăgător. Iar surpriza următoare a fost cum cântau.

Voci tinere, cristaline, clare, instrumente bine reglate. Se cunoștea că erau de meserie. Toate erau conservatoriste, până și fata de la tobe, o urâtenie cu părul sârmos, vâlvoi, dar bătea în tobele alea de parcă voia cu tot dinadinsul să le spargă. Atunci a aflat el că și fetele pot să bată în tobe, nu era un instrument rezervat numai bărbaților.

Dintre toate fetele acelea i-a rămas în memorie basista, bruneta aceea mititică și înfaptă, care cânta și vocal. I-a plăcut teribil de ea. Și a mai remarcat două chestii: fetele cântau muzică din repertoriul internațional, dar numai cea care se potrivea vocilor feminine, și printre acele piese intercalau și compoziții proprii, care sunau foarte bine și pe care el era deja gelos. Cum naiba, toată lumea e în stare să compună piese originale, iar ei se cramponau numai de repertoriul străin!...

Când s-au reunit data următoare, Manole le-a spus celorlalți ce văzuse și auzise el și le-a sugerat să se ocupe și ei de piesele lor, pe care le aveau pregătite, dar nefinisate. Le-a povestit și discuția pe care o avusese cu Gabriel Drăgan și le-a atras atenția că probabil nu vor depăși un anumit nivel dacă nu vor avea în repertoriu și câteva piese originale.

La repezeală au pregătit patru piese, două ale lui Adrian Marcu și două ale lui Manole, pe texte de Gigi Haleț, care avea o mulțime de idei și un bun simț al melodiei, propunând texte adecvate după ritmul melodiei. În sâmbăta următoare le-au și lansat la dans, însă puțini oameni au remarcat textele în românește. Acolo lumea venea la dans și la giurgiuleală, nimeni nu era interesat de melodii și de texte, principalul era să existe un ritm pe care să se miște.

Urmare chemării aceleia la Casa Studenților, au venit de la un Comitet al Culturii doi indivizi, trimiși să facă selecția unor interpreți amatori pentru marele festival studentesc din toamna aceea. S-au pus ceva afișe prin care se anunța selecția în trei seri la rând și ei, trupa, nu puteau lipsi de acolo, dat fiind că se presupunea că ei îi vor acompania pe soliștii selectați.

Cei doi trimiși de la centru erau țigani, tineri, dar se pricepeau la instrumentele lor de suflat, saxofon și trompetă. Erau destul de amabili, dar nu foarte interesați să facă ceva deosebit. În sala de festivități, pe scenă, unde se afla un pian destul de dezacordat, ei aveau datoria să-i asculte pe cei care ziceau că au voce și doreau să intre pe lista spectacolului pentru festival. Toți au avut surpriza să constate ce mulți oameni se credeau chemați pentru muzică, veneau și unii care nici măcar ureche muzicală nu aveau, dar ei erau convinși că vor da lovitura atunci.

Manole și Adrian Marcu pierdeau timpul pe-acolo, la auziții, căci ei nu aveau ce face decât cel mult să-și exprime o părere asupra preopinienților care doreau să se „producă” pe scenă. Dar părerile lor nu erau importante, cei doi țigani trimiși de la centru își formau singuri impresiile și se vedea bine că erau nemulțumiți de rezultat, căci din mulțimea amatorilor abia reușeau să rețină două sau trei nume, cu care să mai lucreze eventual vreo săptămână, ca să-i poată pune în program. Până la urmă au reținut cinci oameni, în speranța că vor încropi un program de maxim o jumătate de oră, așa cum erau regulile la festivalul acela studentesc.

În serile următoare au tot făcut repetiții cu interpreții amatori, pe care i-au pus cât de cât la punct, ei interpretau numai melodii românești, asta era încă o regulă a festivalului, numai în afara concursului erau permise și piese străine, dar asta implica multe alte lucruri, înscrierea ca atare, la secția „hors concours”, lucru care nu era deloc simplu, acolo era o comisie care analiza cu răspundere toate aspectele. Dar Gigi Haleț a zis că-i bagă pe ei, trupa lui Marcu, în afara concursului, pentru un recital de o jumătate de oră, și acolo existând limita de timp.

La repetițiile cu soliștii, Manole a constatat că armoniile pentru secția de suflători, grup cunoscut sub numele generic de „brass”, erau un pic diferite de cele pentru alte instrumente. Instrumentele de suflat mergeau în „și bemol”, așa erau ele construite, și atunci toate

celelalte instrumente erau obligate să se adapteze după ele. Greu nu era, dar Manole lucrase atâta timp în moduri nealterate, că uneori îi era dificil să adapteze treapta de urcare. Noroc că avea posibilitatea să noteze știmatele și totul ieșea perfect, el citea notațiile pe care le făcuse și ținea ritmul înainte.

Cu trei zile înaintea spectacolului de la Casa Studenților au făcut o primă repetiție generală, țiganii ăia au mai adus doi băieți, suflători, cine știe de unde, care se vedea bine că se pricepeau și la instrumentele lor, și la muzica ce era interpretată. Fetele și băieții și-au făcut numerele, totul părea să iasă suficient de bine, doar Manole nu părea prea încântat. Pentru el, melodiile acelea românești, după ce că nu spuneau prea multe urechilor lui, mai aveau și o armonie cumplit de complicată, fără nicio linie din cele pe care le știa el atât de bine.

În seara următoare au repetat spectacolul, complet, de data asta în fața unei comisii din institut, numai moși care nu pricepeau nimic din muzica modernă. Când l-au văzut pe Adrian Marcu la tobe, unul dintre ei, secretar de partid, s-a și legat de el, că-i spusese să se mai tundă, dar Marcu nu se tunsese și, neștiind că vor avea asistență, nici nu-și legase părul la spate, cum obișnuia când nu voia să arate că are păr bogat. S-a angajat că la spectacolul de la festival n-o să i se vadă părul mare.

Comisia a tot pus întrebări, de ce piesa aia și nu alta, de ce trebuie să se miște ei atâta pe scenă, de ce aia, de ce ailaltă, dar până la urmă au dat liber la program și asta i-a mulțumit pe toți. Doar când au întrebat de unde sunt suflătorii aceia, care făceau toată muzica pe scenă și se mișcau la unison, după legile știute numai de ei, răspunsul a fost nemulțumitor: băieții nu erau studenți, ca să se poată lăuda și ei, comisia, că uite ce oameni pricepuți trimit ei la festival...

Pentru spectacolul de la festival au făcut publicitate de la om la om, ca să vină cât mai mulți prieteni, să-i susțină. Simțeau nevoia să simtă că sala era aproape de ei.

Și-au cărat sculele la Casa Studenților, le-au dus în

spatele scenei, gata să intre de îndată ce formația de dinaintea lor își va fi terminat programul, aveau câteva ajutoare care să le monteze bateria și lăzile de difuzoare, au dat zor și au așteptat intrarea. Manole era cel mai emoționat, pentru el diferența dintre spectacolul acela și cântările de la dans era mare. La dans, nimeni nu se uita și asculta atent ce făcea fiecare dintre ei, aici, în schimb, sala era numai cu ochii pe ei și orice greșeală era văzută clar și, după cum cunoștea el publicul, sancționată pe loc cu fluierături și băți din picioare.

Înainte lor era un grup de la Medicină, nu părea cine știe ce, dar totul se auzea foarte clar și băieții mergeau corect. La final, aplauzele **s-au** auzit mai din**tr-o** parte a sălii, unde probabil era galeria mediciniștilor. Apoi cortina **s-a** tras, cineva a anunțat că în cinci minute programul va continua și li **s-a** făcut semn să intre în scenă.

Rapid de tot și-au montat sculele, cu ajutorul băieților, au pus stațiile în funcțiune, și-au acordat instrumentele, după care cineva le-a atras atenția că se trage cortina și să facă liniște.

Când **s-a** deschis cortina, Manole a avut o surpriză teribilă. Din față, de undeva mai de sus, îi băteau în ochi trei proiectoare colorate, care se mai și mișcau câte un pic, orbindu-l complet. Pe scenă luminile **s-au** stins, sau au rămas cele mai slabe aprinse, astfel încât nu mai putea desluși știmatele pe care le avea înscrise pe o foaie de hârtie prinsă **într-un** stativ din fața lui. A început să transpire din gros, nu-și amintea toate armoniile de la melodiile care urmau a fi interpretate, iar de citit nu le putea citi. **S-au** uitat disperat în jur, dar ceilalți erau ocupați cu ale lor și n-aveau de gând să-l ajute în niciun fel. Rezolvarea a găsit-o pe loc: a rotit potențiometrul de volum de la chitară spre minim, ca să nu se mai audă prea tare. Astfel, dacă greșea cumva vreun acord, nu se va mai auzi printre atâtea alte sunete de la celelalte instrumente. Și așa a cântat tot spectacolul, fentând acolo unde chiar nu-și aducea aminte armonia și insistând în pasajele pe care și le amintea bine.

După prima melodie, de deschidere, o improvizație pe o linie de la Beatles, sala a răsunat de aplauze și spectatorii se ridicaseră în picioare. Manole a rămas cu gura căscată, era imposibil ca la o improvizație lumea să fie atât de entuziasmată. Și totuși așa părea, și se mai și fluiera admirativ și se striga și „bravo!”

A intrat în scenă o solistă, o fată micuță, blondină, cu o voce frumoasă, dar neșlefuită. Când a început să cante, sala a izbucnit în aplauze și fluierături admirative, pe ici, colo auzindu-se și niște vorbe de duh. Nu, nu se putea așa ceva, aici era ceva în neregulă, dar Manole nu-și putea închipui despre ce era vorba.

După ce terminase fetița aceea, din sală iarăși s-au auzit aplauze și ovații entuziaste. Ba unul a strigat tare „Bă, Marcule, dă bă mai tare în tobele alea!”, semn că era vreun cunoscut de-al lor, dar în lumina proiectoarelor acelora Manole n-a reușit să-l depisteze pe cel care strigase.

Și așa, tot spectacolul, sala a fost în delir, fiecare interpret și piesă fiind întâmpinați cu aplauze și fluierături șmecheroase.

S-a terminat spectacolul lor, s-a închis cortina, ei și-au tras sculele în spate, căci peste o oră urmau să dea spectacolul în afara concursului și au profitat de pauză ca să coboare în sală.

Spectacolul următor n-a mai avut parte de tot atâtea aplauze, sporadic se auzea câte ceva, ba chiar se mormăia cu voce tare, să se audă, „bă, duceți-vă la cules porumbi!”, „bă, cine v-a mai adus și pe voi aci?” și chestii similare. Manole a aplaudat fiecare piesă, el știa ce însemna să primești recunoștința sălii, băieții aceia de pe scenă își dădeau toată silința și munceau, era frumos din partea lui să-i încurajeze, dar restul sălii era mult prea tăcută.

La pauza următoare s-a luminat sala și a constatat că din cele cinci sute de locuri, mai mult de patru sute erau ocupate de oamenii lor, cunoștințe, colegi, prieteni. Gigi Haleț organizase lucrurile atât de bine, încât fusese nevoie ca cineva să intervină pentru a mai lăsa libere locuri în

sală și pentru alții, de la alte facultăți, dar și aici Haleț îi trăsesese în piept pe organizatori, el adusese un grup masiv de spectatoare de la Medicină, pe care organizatorii le crezuseră a fi susținătoare ale formației lor, dar fetele erau acolo pentru Haleț și formația lui, nu pentru alții.

La începutul serii, fiecare spectator primea un cartonaș pe care erau înscrise niște întrebări, la care trebuia pus un „x” în răspunsul convenabil. Acele cartonașe erau pregătite pentru a întocmi clasamentul final, căci sala întotdeauna era cea care aprecia cel mai bine valoarea unui spectacol, cel puțin așa era în teorie, iar comisia de evaluare urma să ia în considerație voturile care se exprimau pe acele cartonașe. La capătul fiecărui rând de scaune Gigi Haleț avea oamenii lui, care se ocupau efectiv de bifarea pe cartonașe a celor mai favorabile răspunsuri.

Câțiva cunoscuți mai apropiați **s**-au adunat în jurul lor și le-au dat sfaturi, cum să cânte și cum să se comporte, lăudându-i pentru prestația de la spectacolul de concurs.

După alte două trupe, **s**-au urcat din nou pe scenă, de data aceasta numai ei, trupa lui Marcu. Au cântat așa cum numai ei știau **s**-o facă, în fluierăturile și aplauzele sălii, care era numai în picioare, ba unii începuseră să danseze, în spațiul din fața scenei.

La final, Gigi Haleț le-a făcut tuturor o surpriză. Le-a împins în scenă un set complet de tobe, un puștan de vreo paisprezece ani a luat loc pe scaunul mult prea înalt pentru el și Haleț le-a cerut în șoaptă să improvizeze ceva pe baza tobelor. Momentul de derută de la început a trecut repede, Silviu Hera a început un ritm ușurel, toboșarul cel nou a intrat imediat, la fel de ușor, după care totul **s**-a amplificat în cascadă, fiecare instrument intrând când credea de cuviință, cu chestii simple, care ulterior se complicau, pe măsură ce tobele se complicau și ele. La un moment dat au lăsat-o moale, ca să dea posibilitate tobelor să poarte un „dialog” între ele, cu niște improvizații cărora Adrian Marcu le-a făcut față cu brio, arătându-și măiestria

necunoscută celorlalți. Finalul a fost plin de zgomote, fiecare instrument dorind să fie ultimul, cel care dădea tonul de încheiere.

Sala era în delir. După părerea multora, piesa aceea complet improvizată fusese magnifică și, probabil, cea mai reușită a întregului lor spectacol.

Și-au scos sculele în spatele scenei și au mai așteptat mai mult de o oră, până când **s-au** „produs” și alte două formații, ca să nu deranjeze cu zgomotele dacă târau lăzile afară, să le ducă la Construcții. Când **s-a** dus Manole în sală, ca să urmărească cele două formații, sala se golise mai mult de jumătate. Băieții care veniseră cu sarcini precise, să-i susțină pe ei, nu mai erau interesați și de ceilalți, spre marea dezamăgire a acelor băieți. Manole nici măcar nu încerca să se gândească la ce-or fi simțit aceia, văzând sala mai mult goală în fața căreia erau obligați să cânte...

Ce-i plăcuse lui cel mai mult era faptul că avuseseră grupa de brass, suflătorii aceia pe care în cele mai cunoscute piese ale momentului interpreții, mai ales de soul, o foloseau cu succes. I-ar fi fost drag să aibă mereu o secție de brass, dar știa că nu va fi așa.

Au luat locul al treilea la festival, cu spectacolul pe care îl dăduseră și care fusese notat de public. Fuseseră discuții aprinse în comisia de premiere, căci mai toată lumea era conștientă că nu asta era valoarea formației încropite ad hoc, dar nu avuseseră cum să treacă ușor peste numărul impresionant de voturi. Până la urmă căzuseră la un compromis, le dau premiu, dar nu pe primul, căci era clar că nu-l meritau, ci pe al treilea. Nu erau primii, dar erau pe podium.

Peste vreo două săptămâni, Gigi Haleț le-a aranjat două seri la Casa Ziariștilor, undeva dincolo de Piața Romană, **într-o** viloaie de boiernași. Și-au dus sculele acolo, sala era foarte mică, ei nu făceau altceva decât să întrețină atmosfera în spatele altor artiști care se produceau, un mim, un prestidigitator, trei cântăreți care atunci se cam lansau, nu aveau treabă prea multă de făcut,

dar le-a plăcut. Manole n-a înțeles mai deloc la ce o fi servit acel spectacol, căci publicul din sala aceea micuță nu prea urmărea evoluțiile celor de pe scenă. Dacă în prima seară n-a îndrăznit să părăsească perimetrul estradei de pe care cântau, în seara următoare programul s-a mai destins și s-a schimbat. Spectatorii nu mai stăteau pe scaune, se agitau de colo până colo, a venit cineva și le-a spus să cânte, ușor, dar să cânte continuu, ei s-au conformat, în fond de-aia luau banii, ca să cânte. Au îndrăznit să-și cânte și compozițiile proprii, chiar și Manole s-a băgat la microfon ca solist vocal, până când a remarcat că într-un colț al sălii erau câțiva bărbați care îl urmăreau cu atenție și care la finalul micului său recital l-au aplaudat. S-a rușinat tare, lui nu-i plăcea să fie în centrul atenției, nici nu era prea sigur de calitatea pieselor pe care le compusese, dar aplauzele tipilor acelora l-au impresionat în mod plăcut.

Într-o pauză, care s-a anunțat mai lungă, a mers la bar, unde se serveau tot felul de băuturi, cu alcool sau fără. A cerut și el o sticlă de pepsi, era rece ca gheața, și a stat la bar s-o bea.

Unul dintre bărbații care-i urmăriseră evoluția mai înainte l-a abordat imediat, venind după el.

— Jean Pădureanu, s-a recomandat el. Compozitor. Ai studii de specialitate?

Manole s-a jenat, dar a fost obligat să recunoască:

— Nu am. Sunt un amator complet.

— N-are nimic. Mi-a plăcut ce ai cântat. Sunt compozițiile tale, nu?

— Da... De ce? Seamănă cu alte piese? E posibil...

— Nu, mă, stai liniștit. Mie mi-au plăcut și-atât. Mai ești în stare să scoți ceva?

— Cum adică?

— Adică să mai compui ceva, cam pe aceeași linie.

— Cred că da. Nu știu. Băieții mei nu sunt încântați de compozițiile mele, pentru că eu nu știu decât muzica s-o fac, textele nu le pot realiza eu și lor li se pare că prea am multe întorsături de fraze muzicale...

— Lasă-i pe ei, ei nu știu ce-i aia compoziție. Crezi că nu i-am păscut eu? Solistul ăla e meseriaș, dar instrumentul lui nu e chitara. Basistul știe meserie, dar el nu poate ieși din scheme. Iar toboșarul, în afară de faptul că pare plin de el, nu arată altceva. Tu mi-ai părut singurul care simți plăcerea cântatului.

Manole s-a roșit tot. Nu se aștepta să primească vreo aluzie laudativă de la un meseriaș.

— Hai să facem o afacere, i-a propus Jean Pădureanu. Încearcă să mai compui câte ceva, indiferent ce, înregistrează-te pe magnetofon, nu-mi trebuie calitate deosebită, îmi dai mie banda și-ți iei adio de la acele idei de compoziții. Dacă mi se pare ceva interesant, îți plătesc ideile, care devin ale mele. Ce zici?

— Nu promit nimic, căci s-ar putea să nu mai fiu în stare să compun ceva. Dar o să încerc să mă mai joc pe chitară și poate iese ceva.

Omul i-a dat o carte de vizită, i-a precizat că ar fi bine să-l sune mai întâi la telefon, ca să nu vină degeaba pe la el și s-au despărțit.

Imediat după contractul de la Hidro au prins o lună la Staco, o sală mare și de renume, unde se plătea bine, dar și intrarea era cincisprezece lei de persoană și douăzeci pentru un cuplu (interesant mod de a le face pe fete să vină, se cuplau cu un băiat și plăteau doar cinci lei). Au încercat să facă spectacole de calitate și au avut succes, prelungind angajamentul cu încă o lună, dar de data asta veneau și joia să facă seară de dans, mai scurtă.

Manole era încântat că avea succes, li se dusese faima peste tot, erau căutați de diverși oameni, interesați să-i aducă la sălile lor de dans, dar Gigi Haleț era foarte pretențios și fără o anumită sumă de bani nu accepta. Oamenii încercau să se adreseze direct la băieți, dar toți îi trimiteau tot la Haleț, așa era normal, el îi adusesese acolo unde ajunseseră, ei erau obligați să-i respecte regula jocului.

Între timp încerca să înregistreze noile lui compoziții, ca să le vândă. Pentru el nu era important că le-ar fi putut

folosi în interes personal, în sensul că le putea aranja texte și le putea cânta mai târziu în diversele lor spectacole, el urma să le folosească, chiar dacă le vindea compozitorului aceluia care îi promisese bani pentru asta. Melodiile lor nu urmau să se întâlnească niciodată mai târziu, pentru a da naștere la eventuale încurcături și neplăceri. Și a înregistrat o bandă de trei ore și l-a sunat pe Jean Pădureanu. Nu l-a găsit pe el, îi răspunsese o femeie, dar când i-a spus el despre ce era vorba, ea i-a dat un punct de întâlnire, au stabilit o oră anume și în schimbul rolei aceleia de magnetofon a primit opt sute de lei. **S**-a cam mirat el, cum de dăduse omul acela banii așa, fără să asculte banda, dar era treaba lui, nici măcar nu venise el la întâlnire, o trimisese pe fata aceea care îi dăduse lui banii. Cine știe cum se lucra în branșa aceea! Iar femeia îi spusese că vorba rămâne vorbă, și dacă mai avea ceva, mai târziu, să-i sune, că ei cumpără tot.

8

Într-o seară, în drum spre Staco, unde aveau spectacolul de sâmbătă seara, a văzut un afiș pe un avizier stradal, prin care se anunța că săptămâna următoare, la ora cutare, în strada (și dădeau adresa, pe lângă Sfânta Vineri), se făcea selecție pentru cascadori, pentru studiourile cinematografice. Cascadori? Interesant! La vremea aceea se făceau multe filme în studiourile noastre, dar pentru scenele de luptă se aducea o echipă de cascadori francezi, care se bucurau de cel mai bun renume. Cineva se gândise probabil că puteam și noi să facem o echipă de cascadori, sigur aveam de unde să alegem.

S-a hotărât să se prezinte și el la examen, nu știa ce anume se cerea de la un cascador sau cel puțin de la un candidat, în afiș nu se scria nimic în privința asta, dar probabil mai mult decât niște cunoștințe generale, pe care el era sigur că le avea, nu se cerea cine știe ce altceva.

Selecția se organiza de la ora nouă dimineața, așa că renunțase la cursurile din ziua aceea, ca să fie printre primii acolo, la locația unde se făcea selecția. Se și vedea

admis în rândurile cascadorilor, nu se putea altfel, selecționerii aceia, cine-or fi fost ei, doar ce se vor uita la el și gata, vor stabili că el va fi unul dintre cei aleși.

Când a ajuns la adresa pe care o căuta, o casă dărăpănată **într-o** curte destul de mare, era acolo lume puhoi, numai băieți tineri, care mai de care mai îmbrăcat fistichiu și toți se plimbau de colo, colo, mișcându-se ciudat, de parcă-i țineau pantalonii între picioare și nu-i lăsau să se simtă la largul lor. Dar asta nu era nimic. Majoritatea băieților aceora erau țigani, de parcă meseria asta, de cascador, se adresa sau era rezervată numai țăganilor! A fost șocat de-a dreptul. I se părea că nu nimerise bine, și se întreba dacă nu cumva nu citise tot ce se scria pe afișul acela, că **s-or** fi căutând numai țigani, și de preferință cât mai negri cu putință.

A intrat și el în curtea aceea mare, unde mirosea urât, nu știa dacă așa mirosea acolo, în curte, de obicei, sau poate mirosea a cort, căci țăganii chiar dacă stau în palate își păstrează mirosul ancestral, de la cort. Abia îndrăzneau să se miște printre figuranții ăia care se dădeau în figuri, vorbeau între ei despre lucruri numai de ei știute, fumau și scuipau în toate părțile.

„Cum naiba am nimerit aici?!“ **s-a** întrebat, nesigur pe situație. Ar fi vrut să vorbească cu careva, să întrebe dacă era cazul să stea și el pe-acolo, sau mai bine **s-o** ia din loc și să-și vadă de treabă prin alte părți, dar nu se vedea nu numai vreo față cunoscută, dar nici măcar una mai albă, de care **s-ar** fi putut apropia cu mai mult curaj.

După vreo jumătate de oră de așteptare, timp în care din clădirea unde se făcea probabil selecția nu ieșise nimeni, Manole tocmai se gândea să plece, când, pe neașteptate, pe ușa dublă de la intrare au ieșit mai mulți oameni, majoritatea trecuți bine de patruzeci de ani, dar și vreo trei tinerei, care au coborât scările și **s-au** amestecat printre cei din curte. Cu o portavoce caraghioasă, unul dintre cei de pe scări a început să ceară liniște și ordine, pentru a le putea spune cum va decurge programul. Țiganii și-au dat bine în petic, până n-au ținut unii la alții

să tacă, făcând și mai multă gălăgie decât fusese mai înainte, nu **s**-au simțit ei bine. La final, când se scuiaseră și se înjuraseră de ajuns, în loc să fi tăcut imediat și să fi așteptat spusele omului acelaia, omul cu portavoce a început să le explice programul.

Manole nici începutul **n**-a apucat să-l audă, pentru că cineva **l**-a luat de cot și **i**-a zis încet:

— Tu ce cauți aici? Nu-i locul tău aici!

Era un student de prin anul patru, de la TCM, îl cunoștea, îl văzuse pe la ei în cameră, la cămin, era prieten cu unul dintre colegii lui, amândoi de pe la Rădăuți, dar niciunul, nici celălalt nu vorbeau cu accentul de Moldova.

— Ce cauți tu aici? a continuat celălalt să-l chestioneze, în șoaptă, ca să nu-l deranjeze pe omul cu portavocea.

— Păi am văzut anunțul și...

— Lasă, tu nu ești bun de asta. Hai cu mine!

Manole **l**-a urmat. Au intrat în clădire pe o ușă laterală. Băiatul celălalt, Mihai Adăscăliței, păsea hotărât, ca un om de-**al** casei și arăta oricui că el avea o anume misiune de îndeplinit pe-**acolo**, nu era un pierde-**vară** ca toți aceia din curte.

Au intrat **într-o** cameră mare, cum Manole nu mai văzuse până atunci **într-o** casă. Tavanul era foarte sus și era sculptat și pictat în culori de necrezut. Pe dinafară, casa arăta de parcă urma să se prăbușească, dar în interior era un adevărat lux. Pe pereți atârnavă câteva tablouri de dimensiuni mari, înrămate.

Înăuntru erau trei mese și puține alte piese de mobilier, pe care Manole **n**-ar fi dat doi bani, nu păreau a avea un rol esențial în locul acela. Dar Mihai, văzându-l că rămăsese impresionat de aspectul camerei, **i**-a șoptit:

— Nici nu ai idee ce de bani costă lucrurile astea.

Apoi **l**-a invitat să ia loc pe un scaun. El se ducea să caute pe cineva.

Manole **s**-a așezat și a studiat mai pe îndelete încăperea. Trei tinerei stăteau în jurul unei mese și studiau niște hârtii, iar la o altă masă, singur, ședea un tip în

vârstă, cu barbison. Nimeni nu vorbea, doar de afară se auzeau instrucțiunile omului cu portavocea, care încerca să-i lămurească pe țigani să nu dea buzna, să vină organizați în grupuri de câte zece oameni, că dacă nu respectau acele reguli minimale, vor închide selecția și o vor face altă dată, în condiții mai bune.

Mihai Adăscăliței **s-a** întors mai repede decât se așteptase Manole, dar fără cel după care plecase. **S-a** așezat lângă Manole, pe un alt scaun.

— Fii atent, i-a șuiert Mihai, încet, să nu deranjeze. Când vine omul, mă lași pe mine să conduc discuția, tu doar aprobi, să nu mă faci de râs, aprobi și improvizezi. Bun, ne-am înțeles. De ce-ai venit aci? Să te faci și tu cascador? Păi ai tu habar cam ce înseamnă asta? Dacă te hotărăști, trebuie să renunți la mai toată viața ta personală. Asta nu e meserie pe care **s-o** împarți și cu altă activitate. Ori tu ai o facultate de terminat. Nu poți să le faci pe amândouă, ascultă-mă pe mine. Atenție, vine omul!

Un bărbat înalt, trecut bine de patruzeci de ani, slab, cu o față colțuroasă, intrase și se apropiase de masa lor. Manole **s-a** ridicat de pe scaun înaintea lui Mihai, impresionat de duritatea pe care o emana omul acela.

— Maestre, el este Manole Măgură, om bun la toate, despre care v-am vorbit. Cântă, e tobă de carte și mai și scrie. Nu-i așa, Manole?

Abia a reușit să îngaima două vorbe dezlănate. Omul acela i-a întins mâna și când i-a zâmbit, imaginea pe care i-a prezentat-o lui Manole nu mai era a unui om dur, ci a unuia cald și deschis la suflet.

— Scrii? l-a întrebat omul. Ce anume scrii? Ai publicat ceva?

Vorbea un pic rostogolit, parcă ar fi fost bâlbâit și încerca să-și stăpânească deficiența.

— Nu e vorba de publicat, a îndrăznit Manole, foarte emoționat. Scriu proză și asta nu se publică ușor. Poeții merg mai bine, dar eu... Aventuri, în general, am rămas în urma vârstei.

— Da' de unde! Păi mi-ai văzut ultimele filme? Sunt

numai aventură, ori eu nu mai am vârsta ta.

Manole **s-a** uitat la Adăscăliței, să-i ceară ajutorul. Mihai și-a dat seama despre ce era vorba și l-a prezentat pe străin:

— Maestrul Francisc Munteanu!

Manole **s-a** roșit tot, poate ar fi trebuit să-l cunoască pe cel prezentat, dar n-avea de unde.

— Maestre, „Străinul” dumneavoastră a fost cu adevărat ceva deosebit, și cred că multă vreme nu se va mai face ceva similar, de acum până peste o grămadă de ani.

Era fericit că știa și el ceva despre opera scriitorului și că putea găsi un subiect comun de discuție.

— Dați-mi voie să vă întrerup, i-a zis imediat, văzând că scriitorul dorea să spună ceva. Ana și Mihai reprezintă cea mai frumoasă pereche de nume. Scurt și simplu. Dacă n-ați fi descoperit dumneavoastră numele acestea, le-aș fi furat eu, dar așa...

Francisc Munteanu a zâmbit. Nu se știa dacă altcineva îl mai amenințase cu ideea furtului unei asocieri de nume.

— Asta mi-a plăcut cu adevărat, a zis maestrul. Dar ce fel de aventuri scrii tu?

Manole a roșit din nou. Acum, pus în fața unei situații tranșante, trebuia să fie sincer și să recunoască faptul că opera lui de până atunci nu valora mai nimic, sau să mintă și să se împăuneze cu ceea ce ar fi vrut să scrie și nu reușise niciodată. **Într-o** clipă **s-a** decis să nu mintă.

— Domnule Munteanu, mare brânză n-am scris până acum. Din miile de pagini pe care le-am zgâriat, nu știu dacă pot încropi vreo zece, douăzeci care ar merita să fie numite scrieri...

— Câți ani ai? Douăzeci. Lasă, că mai ai timp. Tot e bine că până la vârsta asta ai scris mii de pagini, măcar ai făcut exercițiu. Știu eu bine ce spun. Alții vin, nu știu cum fac, scriu o carte, o publică, au un succes enorm, dar după aia se pierd și lumea așteaptă degeaba încă o operă de la ei. Ia spune-mi, știi cum se scrie un scenariu de film?

— Dacă e ceva special, nu știu. Eu nu știu să scriu decât așa cum îmi vine mie, și numai romane.

— Păcat. Moldovene - și **s**-a întors spre Mihai Adăscăliței - să-i dai și băiatului ăstuia ceva să lucreze, să ia și el un ban.

Apoi, către Manole:

— Să nu o iei că-ți dau eu de pomană, nu, există atâția mâncători de bani de pomană încât e mai bine să iei și tu ceva pentru o muncă. Îți spune Mihai despre ce e vorba. Dar ia spune-mi, ai ceva acum pregătit să-mi poți arăta?

— Ce anume?

— Un roman, din acelea pe care le scrii tu.

— Nu am la mine. Eu am venit aici pentru...

— Pentru cascadori. Și te și vedeai mare cascador!...

Și maestrul se strâmbase vădit nemulțumit de ideea aceea cu cascadorii.

— Asta cam așa e, a recunoscut Manole, rușinat teribil.

— Ascultă, dacă ai ceva scris, trimite-mi materialul să-l văd. Dacă ideea e bună, ți-l cumpăr. Sau, poate, colaborăm, nu știu încă. Poți să scrii și ceva nou, nu trebuie să fie foarte dezvoltat. Pune mâna și scrie, dacă simți că ai ceva în minte. Știe Mihai cum să dea de mine.

Și cu asta, maestrul **s**-a ridicat și a dispărut pe aceeași ușă pe care venise.

Manole **s**-a uitat la Mihai, neîncrezător. Amândoi au dat să vorbească în același timp.

— Bă, Măgurene, m-ai dat gata! Eu am zis și eu așa, că ai scrie, ca să te dau important, și tu... Cum, mă, tu chiar scrii? Păi de ce n-ai spus?

— De unde să știu eu că cineva ar fi interesat de ceea ce scriu eu?! Bă, da' ce mai surpriză mi-ai făcut!... Omul ăsta a făcut și „Dacii” și „Columna”, nu-i așa?

— Da. Este vestitul Francisc Munteanu, care scrie împreună cu Titus Popovici.

— Bă, Mihai, în ce lume m-ai băgat tu!...

— Lasă, nu te mai mira atât. Spune-mi mai bine dacă

ai ceva scris acum, să poți face un ban rapid.

— Îhm! Nu prea am. Eu m-am ocupat mai mult de muzică de când am venit în București. De unde naiba să știu eu că mi se oferă o ocazie!...

— Ei, lasă, dacă n-ai acum, scrii tu ceva în câteva săptămâni. Îmi aduci mie materialul și știu eu cum să dau de maestru. Dar până atunci, să-ți dau și ție ceva de lucru, să iei bani repede.

Și i-a explicat ce trebuia să facă. Dintr-un scenariu întreg al unui film, trebuia să decupeze doar părțile ce reveneau câte unui rol sau unei figurații, pe care să le lipească apoi pe alte hârtii, astfel încât decupajele să reprezinte întregul rol al unui personaj, pentru ca actorul care urma să-l întruchipeze să îl aibă pentru a-l învăța pe dinafară. În general, pe scenariul complet erau făcute de câte cineva, pe marginea din stânga, niște semne cu culori diferite, aceeași pentru fiecare rol, dar erau numai acolo unde pasajul era lung. Dacă exista cumva numai o frază a unui rol, răstăcită printre ale celorlalte personaje, aceea nu mai era însemnată și trebuia să cunoști bine scenariul întreg pentru a nu rătăci fraza aceea.

Mihai Adăscăliței i-a adus peste câteva zile un scenariu, adică vreo șase sute de foi, dactilografiate la un rând și jumătate, din care trebuia să extragă toate rolurile, separat. Îi adusese și hârtii pe care să lipească decupajele, îi mai dăduse câteva indicații și-l lăsase să lucreze, urmând să se mai întâlnească ei pentru a-i preda materialele finisate.

Manole s-a apucat de treabă entuziasmat, greu nu i se părea, doar că trebuia să fie foarte atent și să aloce destul timp lucrării. Ori el tocmai asta nu prea mai avea, timp. Cursurile erau multe și ținea să meargă la ore să-și ia notițe, mai și compunea din când în când, cu gândul la banii pe care îi primea cu certitudine și care îi picau foarte bine, dat fiind că intenționa să-și cumpere o stație de putere mai mare, cum văzuse el într-un film și pe care o zărise la magazinul „Muzica”. La filmul acela, „Blow up”, mersese cu Adrian Marcu numai pentru că auzise că ar

cânta „Cream”, o formație pe care amândoi o admirau, și așa a fost, dar au fost obligați să îndure o acțiune a unor tipi care nu făceau mai nimic pentru numai un minut și jumătate de muzică, și atunci când totul părea frumos, una dintre stații a început să bârâie și instrumentistul **s**-a pus cu chitara pe ea, creând cea mai frumoasă secvență din tot filmul: după ce distruge și stația, și chitara, instrumentistul aruncă resturile publicului înnebunit, oamenii se bat, aproape se calcă în picioare ca să pună mâna pe o așchie din instrumentele distruse, personajul principal reușește să se facă stăpân pe grif, iese afară din sala de spectacol și acolo se uită cu mirare și scârbă la obiectul pentru care un pic mai înainte fusese în stare să facă moarte de om și-l aruncă cu dispreț.

Și, în afară de acele preocupări care-i răpeau mult timp, îl mai încerca și dorința de a mai pune mâna pe condei, maestrul Munteanu îl pusese pe jar cu îndemnul lui. Începuse el în vară un roman de aventuri, îi dăduse un titlu provizoriu, *Partea leului*, de ce așa și nu altfel, nici el nu știa, scrisese deja vreo șaiszeci de pagini cu scrisul lui mărunț, dar inteligibil și îl părăsise numai pentru că nu mai avea timp și, abia îndrăznea să recunoască, nici inspirație. Cu inspirația știa bine că o poate rezolva destul de ușor, căci planul general al romanului îl avea schițat în minte și, dacă recitea ultimele pagini pe care le scrisese, continuarea îi apărea în fața ochilor imediat, dar el avea nevoie și de timp, și de o dispoziție propice pentru a scrie. Nu putea să scrie chiar în orice condiții și oricând.

Indiferent de condițiile găsite, trebuia să pună din nou mâna pe stilou și să scrie. Poate asta era șansa lui, unica; dacă ar fi pierdut-o, cine știe dacă **s**-ar mai fi întâlnit cu alta.

Că nu reușise nimic cu selecția aceea pentru cascadori, nu-i părea rău. Înțelesese repede, cât mai stătuse pe acolo, în clădirea aceea unde îl întâlnise pe maestrul Munteanu, că n-ar fi reușit niciodată să intre în clanul cascadorilor care **s**-a constituit mai apoi. Dar avusese și o bucurie, dintre toți țiganii aceia care se

strânseseră să facă pe cascadorii, niciunul nu fusese admis.

S-a așternut la scris, a continuat câteva pagini bune cu romanul acela de aventuri, apoi și-a amintit de o idee mai veche de-a lui, a schițat-o pe o foaie, i-a pus un titlu, *Limanul*, a și început să scrie la noul roman, doar cinci pagini, pe care le-a recitit de mai multe ori, să vadă dacă merg, lui i se părea că da, mergeau. A fost pentru prima dată că citea cu voce tare dialogurile pe care le pusese în gura diverselor personaje, ca să audă el dacă sunau bine, dacă nu erau forțate. Citise undeva despre un autor englez, nu mai ținea minte cine, care făcea tot așa, pronunța frazele de dialog pe care le imagina, le schimba după cum i se părea lui mai bine, și abia apoi le scria pe hârtie. Ba chiar mai mult, până și diferitele mișcări ale personajelor le executa el însuși, ca să fie sigur că le va descrie veridic.

Ideea cu *Limanul* îi plăcuse, se și felicitase pentru ea. Ideea ca idee, dar până avea s-o transpună pe hârtie, mai avea să treacă timp. Povestea era a unui ofițer din armata română, care în timpul bătăliei de la Stalingrad cade prizonier la ruși, este dus în Siberia, trecut prin mai multe lagăre de muncă, reușește să evadeze, trece în China, unde este primit bine, se căsătorește acolo, într-un sat, primește cetățenia chineză, iar prin anii șaptezeci se întoarce în țară, ca să le arate copiilor săi de unde venea el în capătul acela al lumii. Romanul i-ar fi dat posibilitatea să facă un excurs în istoria modernă a Chinei, iar spre final să descrie și întâmplările, fericite sau nefericite, din timpul vizitei în România, unde mai nimeni nu știa cum ar trebui să-l trateze, având în vedere trecutul său.

Se apropia iarna, când nu mai avea chef să iasă din cămin, în oraș era mereu o apăsătoare necrezut și încălțările lui nu-l ajutau întotdeauna să treacă cu bine de sezonul apos. Rămânea în camera de la cămin, mai mult singur, căci colegii lui de cameră plecau adesea pe la rude și prieteni în oraș, înăuntru era cald și bine, liniște suficientă, condiții ideale pentru creație, atât muzicală, cât

și literară. Scria mult, cinci, șase pagini, apoi, simțind că obosea, lăsa scrisul și lua chitara, îi mai venea câte o idee, o punea pe corzi, o repeta de câteva ori și apoi o reținea pentru a o pune mai târziu pe banda de magnetofon. Și iarăși se întorcea la scris și mai scria trei, patru pagini. De ce înainta în acțiune, de-aia vedea și mai departe cum va decurge totul. Putea să înceapă și partea a doua, sau chiar pe a treia, fără să le fi terminat pe cele dinainte, pentru ca acțiunea să aibă continuitate firească, pentru că în mintea lui toate întâmplările erau pregătite și „vedea” ce se va întâmpla cu personajele lui în oricare moment al romanului.

Din când în când mai relua și *Partea leului*, dar simțea că acel tip de roman nu putea avea un viitor cât de cât interesant. Și totuși scria și la el și avea de gând să-l continue, fie și măcar pentru a face exercițiu și, eventual, pentru a lua din el idei pentru alte romane.

Căci, sincer, Manole Măgură se vedea un scriitor cu o operă vastă și numeroasă în titluri. Uneori îi invidia pe marii scriitori, ăia care publicaseră înaintea lui, căci numai aceia erau scriitori, pentru că trataseră toate subiectele pe care eventual le-ar fi putut trata și el.

Înainte de vacanța de iarnă i-a telefonat iarăși lui Jean Pădureanu, compozitorul. Mai avea o bandă pregătită pentru el. I-a răspuns tot o voce de femeie, nu știa dacă era aceeași de prima dată, pentru că femeia nu a făcut nicio remarcă, i-a dat din nou un punct de întâlnire, de data asta în altă parte, s-au întâlnit, el a recunoscut-o, era aceeași femeie, ea însă nu părea să-l recunoască, a primit rola de magnetofon și i-a dat un plic, după care a dispărut fără nicio altă vorbă.

În plic erau o mie de lei. Când i-a văzut, Manole mai să nu-și creadă ochilor. Și totuși, banii erau acolo, iar el tot nu pricepea cum de i se plăteau așa bine improvizațiile de idei pe care le punea el pe banda aceea de magnetofon.

În ziua aceea și-a permis un mic festin. S-a dus la o cofetărie dincolo de gârlă, în Cotroceni, a cerut cinci savarine pe aceeași farfurie și le-a mâncat pe toate, sub

privirea intrigată și înveselită a femeii care servea. Când a dat să plece, i-a zâmbit femeii, a scuză, și i-a spus:

— Acum, două luni de zile nu-mi mai trebuie prăjituri!

Când terminase cu aranjarea tăieturilor din scenariul primit, îi dusesese lucrarea lui Mihai Adăscăliței, în căminele din Regie. Mihai s-a uitat pe lucrare și i-a zis că speră că era bine.

— Banii îi iei la sfârșitul lunii viitoare. Ți-i aduc eu.

Manole i-a dat și manuscrisul de la *Partea leului*, rugându-l să i-l dea maestrului Munteanu, conform înțelegerii. Și să-i transmită că după vacanță o să-i mai dea un manuscris.

În vacanță a plecat la Craiova, cu gând să scrie, dar numai până în penultima zi a anului, când trebuia să se întoarcă la București, căci Gigi Haleț le aranjase să cânte la Revelion undeva la munte, la Cota 1400. Manole habar n-avea cum de reușise un astfel de aranjament, căci pe Valea Prahovei nu pătrundea chiar orice formație, dar uite că Haleț le aranjase cântarea. În săptămâna aceea a scris mult, de dimineața până seara, spre uimirea mamei, care nu prea înțelegea ce scria el acolo, cum adică? pentru un film? Asta era vreo poveste frumoasă cu care voia el s-o încante, nu putea fi adevărat.

— Mamă, nici că voi cânta la mare nu m-ați crezut voi, și uite că am cântat. Că nu am scos banii pe care îi speram, e adevărat, dar asta m-a ajutat, atât cât am cântat.

Și i-a povestit cum își vindea ideile muzicale unui om care probabil le folosea, habar n-avea și nici nu-l interesa, atâta timp cât omul acela îi plătea munca.

— Ce muncă, Manolică mamă? se mira Gica, pe bună dreptate. Păi tu te distrezi când cânti, și omul ăla te plătește pentru asta?

— Mamă, nici eu nu prea înțeleg cum gândește omul acela, dar fapt e că mă plătește și asta-mi convine de minune. Și la fel o să mă plătească cineva și pentru scrisul ăsta, eu așa sper, căci simt că am ceva de spus.

— Așa o fi, mamă...

Așa era, Manole văzuse bine, cine avea nevoie de calitățile lui, îl plătea.

A plecat la București și în aceeași seară au încărcat sculele la tren și au plecat spre Sinaia. Au ajuns undeva spre dimineață, așa era înțelegerea cu cei de la hotel, care mai aveau de luat din vale o mulțime de provizii. Îi aștepta un camion, în care au încărcat lăzile și ei au mai așteptat în gară, unde era cald și bine, ca să vină un autocar să-i ia și să-i ducă sus, la hotel.

Trenurile veneau cam la fiecare oră, se goleau de turiști, majoritatea tineri, cu schiurile pe umeri, alții numai cu rucsacul în spinare, dăduse de sus o zăpadă multă și ningeă încă și lumea era fericită că avea unde schia și unde să facă drumeții pe cărări neumblate.

A apărut și autocarul, **s**-au urcat în el, acolo mai era lume, **s**-au îngrămădit în spate, cu chitarele după ei, abia aveau loc. Au văzut că mai erau niște băieți cu chitare în mâini și **s**-au băgat în vorbă. Și aceia mergeau sus, la Cotă, la alt restaurant, tot pentru Revelion.

Manole era foarte obosit și a preferat să stea în camera de hotel pe care o primiseră, ca să doarmă și să se pregătească pentru noaptea următoare. Ceilalți **s**-au dus ba la bar, ba la o bătaie cu zăpadă.

Noaptea cea mai lungă a anului au început-o de la ora nouă. Gigi Haleț le atrăsese atenția să respecte cu strictețe condițiile impuse prin contractul pe care îl semnase el, pentru că nu numai că n-ar fi primit banii pentru prestație dacă încălcau regulile stabilite, dar nici nu le mai asigura nimeni transportul sculelor jos, la gară. Pentru prima parte a programului nu se cerea muzică de dans, ci caffè-concert, mai mult instrumentală. **S**-au descurcat de minune la partea aceea, pentru că îl aveau pe Silviu Hera, care era un bun solist pe chitara lui cea mică.

Într-o pauză au mâncat și ei cam ceea ce se mâncase și la mese, către care Manole se uitase cu jind mai înainte, neștiind dacă aveau și ei ceva de mâncare inclus în contract.

Cei care petreceau Revelionul acolo nu erau prea tineri, majoritatea erau trecuți bine de patruzeci de ani și, nu știa nici el de ce, Manole avea impresia certă că mai toți proveneauu dintr-un singur loc, adică o primărie întreagă își luase personalul și plecase la munte, să petreacă două, trei zile împreună. Toți oamenii aceia păreau că se cunosc între ei și majoritatea arătau ca tatăl lui Costel Barbu, fostul lui coleg de elementară, omul acela care lucra la raionul de partid și pleca de acasă și se întorcea cu un GAZ, semn al puterii pe care era stăpân. Și Manole era convins că nu greșea prea mult în aprecierile lui.

Că oamenii aceia făceau parte dintr-o elită a societății se vedea și după meniul care le era servit, nu văzuse el în prea multe părți bogăție de fructe, indigene și de import, aruncate cu o neglijență aparentă, dar voită, pe mese. Ba, ce-l făcuse să-i sticlească ochii și-l lăsase cu gura căscată, fuseseră coșulețele pline cu struguri albi, cu bobul de doi centimetri, brumați, parcă atunci culeși din vie. Nu mai văzuse niciodată struguri proaspeți, cu coaja neîncrețită, în miezul iernii. S-a jurat că până la finalul petrecerii va fura și el două, trei scârciuri de struguri, să mănânce. Mai ales că, vedea el bine, mesenii aceia păreau sătui de fructe, ei nu prea mâncau, se uitau mai degrabă la o friptură, pe care ar fi putut-o găsi oricând altcândva.

După miezul nopții, mesenii începuseră să se încălzească și câțiva dintre ei ieșiseră la dans, în fața podiumului. Trupa se dezlănțuise, toți dăduseră volumul la maxim și prelungeau voit melodiile, ca să-i obosească pe dansatori.

La un moment dat, un mesean burtos și plin de el a venit la ei și i-a întrebat dacă știu și populară. A scos o hârtie de o sută și a pus-o în corzile chitarei bas, că ea era mai aproape de el. Silviu Hera s-a uitat la băieți, le-a spus cu ce armonie se merge și-au început niște hore, pe care nu prea le exersaseră mai înainte, dar arta conservatoriştilor i-a scos din încurcătură. După o jumătate de oră de hore au făcut pauză. Dansatorii erau

lac de apă și au declarat că era suficient pentru moment.

Burtosul care le ceruse populară le-a făcut semn să vină la masa lor, i-a așezat pe scaune și a cerut ospătarilor să-i servească. Se vedea bine că omul era mare șef, căci chelnerii s-au repezit să-i servească pe băieții din trupă ca și când ar fi fost dintre personajele de vază ale serii. Și după o porție zdravănă de sarmale, Manole s-a înfipt în strugurii de pe masă.

Burtosul l-a văzut, a zâmbit, i-a făcut semn șefului ospătarilor și acela a adus un pachet, ceva învelit în hârtie, să nu se vadă ce era, dar pachetul era mare, și i l-a dat lui Manole. Băiatul s-a roșit, îi era rușine, se simțea ca un cerșetor.

— Hai, nu te rușina, i-a zis burtosul, cu o voce moale și clară. Ia și mănâncă și tu, că știu că voi nu vedeți prea des chestii de-astea.

Manole a pus pachetul în spatele estradei, să-l ia mai târziu în cameră, gândindu-se din când în când la el, întrebându-se cam ce-o fi conținut.

Petrecerea s-a spart pe la cinci dimineța. Doar câțiva bețivani întârziați mai rămăseseră rătăciți pe la mese. Chelnerii începuseră să strângă de pe mese, urma să vină tura cealaltă, să pregătească totul pentru ziua care urma.

În cameră, Manole a desfăcut pachetul, rămânând cu gura căscată la vederea bunătăților pe care i le pusese omul acela: fripturi de pui și de porc, un castronaș cu cartofi prăjiți, mezeluri de mai multe feluri, icre, cașcaval, măslina, roșii, castraveți, precum și câteva portocale și cinci struguri mari. Dacă raiul exista, apoi acolo numai așa ceva se mânca!

În prima zi a anului s-au odihnit, căci mai aveau și noaptea următoare de cântat. Și au cântat, oamenii de la mese erau aceiași, la început mai morocănoși, dar spre miezul nopții s-au încălzit din nou și au început să iasă la dans, comandându-și chiar melodiile pe care le doreau, aruncând cu hârtiile de o sută spre orchestră. Oameni importanți, dar se vedea că majoritatea proveneau tot de

la țară.

Băieții **s**-au descurcat bine și în noaptea aceea, Manole a mai primit un pachet cu de-ale gurii - de ce el și nu altul, nu știa, probabil el avea figura cea mai nefericită și-l impresionase pe burtosul acela care părea a fi marele șef al sălii - și au încheiat din nou pe la cinci dimineța.

De data asta nu **s**-au mai culcat, căci la opt pleca mașina care avea să-i ducă la gară, pe ei și sculele lor.

Au plecat cu același autocar ce-i adusese sus, comentând cu bucurie ce bine se simțiseră și mulțumiți că luaseră o grămadă de bani. După ce scădeau cheltuielile pentru transportul sculelor și al lor cu trenul, le mai rămâneau aproape opt sute de lei de căciulă, un adevărat salariu, doar că ei îl câștigaseră în doar două zile.

Gigi Haleț a venit cu ideea trăsniță - căci numai el putea avea idei năstrușnice - de a merge cu toții la mare, după ce lasă sculele în București. Băieții **s**-au uitat unul la altul, cum naiba să mergi la mare în plină iarnă? Ce să faci acolo?

— Păi și la mare trăiesc oameni în timpul iernii! le-a zis Haleț, vesel. Păi voi credeți că noi, constănțenii, plecăm de-acasă iarna? Unde naiba să ne ducem? Trebuie să trăim acolo, că de-acolo suntem.

Singurul care ar fi fost amator era Manole, dar el avea o problemă:

— Băi, dar unde o să dorm eu la Constanța?

— Hai, Măgurene, că te iau la mine, i-a zis Haleț. Am casă mare și am unde să te culc.

Zis și făcut, de îndată ce au lăsat sculele în București, **s**-au întors la gară și au plecat la Constanța. Trenul era bine încălzit și Manole a profitat ca să doarmă tot drumul. Nu-l interesa peisajul alb de afară.

El l-a însoțit pe Gigi Haleț la acesta acasă. Stătea pe lângă piața Mircea, **într**-o casă mare, cu etaj, **într**-o curte cu mai multe acareturi. În casă mirosea frumos. Peste tot erau numai mobile vechi, frumoase.

După ce intraseră, părea că acasă nu mai era nimeni altcineva, dar Manole se înșelase. Nu mult după ce

sosiseră ei, pe scara interioară **s**-au auzit pași și a apărut o femeie îmbrăcată în șalvari.

— Ea e mama mea, a prezentat-o Gigi Haleț, fără să-i bage în seamă surpriza pe care o afișa. Mamă, putem să facem o cafea?

— Da. Vezi că avem cafea de la noi...

Manole nu prea înțelesese de ce trebuia precizat că aveau cafea „de la ei”, că doar de la ei era cafeaua, dacă la ei în casă se aflau atunci.

Haleț a cotrobăit în niște sertare și a scos la iveală o mașină de măcinat cafea manuală, un tub de alamă lunguleț, cu o manivelă la un capăt. A adus apoi un pachet de cafea, cu niște inscripții de neînțeles pentru Manole, a pus boabe în mașină și a început să învârtă manivela aceea micuță.

— Asta e cafea din Turcia, l-a lămurit Gigi Haleț. Ai mei țin mult la țara lor de origine.

— Păi de-acolo au venit?

— Nu, **s**-au născut aici, suntem români de multe generații, dar ținem la originea noastră turcească.

— N-am știut că sunteți turci...

— Nici nu era nevoie. În fond, suntem români ca și tine, faptul de a fi turci nu ne face deosebiți de voi. Eu, de exemplu, nici nu știu turcește, doar câteva fraze, dacă școlile le-am făcut pe românește. Ai mei știu, căci bunicii vorbesc numai turcește și foarte puțin românește, și stricat rău, dar te înțelegi cu ei. Așa e aici, generația bunicilor mei vorbește numai turcește. Dacă te duci în piață, vara, și te dai mai la o margine, așa, unde stau multe femei în șalvari și cu papuci de mătase în picioare, n-o să le auzi vorbind românește.

Pentru prima dată a văzut Manole și cum se face cafeaua la nisip. Haleț avea o sobiță cu butelie de voiaj, deasupra flăcării era un platan metalic pe care puneau un castron plin cu nisip, iar ibricul, un ibric frumos, din cupru, cu desene imprimate în relief, îl îngropa în nisipul fierbinte, mișcându-l din când în când, până ce cafeaua făcea caimac, din care lua cu lingurița de două ori, punând

în cești. Apoi, când cafeaua dădea în clocot, o lua repede și turna în cești.

A băut cafeaua aceea specială, i-a plăcut, dar nu l-a impresionat în mod deosebit. Haleț i-a văzut reacția și l-a lămurit:

— Trebuie să bei din mai multe tipuri și numai atunci ai constata că asta e cea mai bună. Uite, mâine pe zi mergem aici, în piață și bem o altă cafea, tot la nisip, și ai să vezi că nu e tot ca asta. Sau poate ne-om fi obișnuit noi cu asta, cine știe.

A doua zi s-au dus într-adevăr în piață și au băut o cafea la un turcaleț cu țacălie, omul îl cunoștea pe Gigi Haleț și s-au convorbit în timp ce dădea cafeaua în clocot, câteva fraze într-o limbă imposibilă. Au băut cafeaua aceea și Manole tot nu s-a lămurit că era una dintre cele mai bune, dar punea reacția lui pe seama faptului că nu era priceput în domeniu. Căci la turcul acela mereu erau clienți, era probabil renumit pentru cafeaua lui la nisip.

Pe seară s-au întâlnit cu Adrian Marcu și au luat un troleibuz spre Mamaia. Iarna, troleibuzele aveau cap de linie la intrarea în stațiune, căci nu existau clienți pentru hotelurile de pe malul mării. Haleț propusese să meargă la bowling, o sală pe care Manole o văzuse în timpul verii, chiar la intrarea în Mamaia, dar unde nu fusese niciodată. Avea impresia că la bowling se duc numai oamenii cu bani și cu aere și, nu știa prea bine din ce motiv, numele sălii și al sportului i se asocia în minte cu „loc de pierzanie”, ceva mai rău chiar decât o „tavernă mohorâtă”.

Bătea un vânt teribil și ninge ușor, parcă cu măzăriche. Se ținea după cei doi prieteni, nu se băga în vorbă, asculta doar ce ziceau ei. Când au intrat în sală, i-a lovit un val de căldură care pe el l-a impresionat în mod deosebit.

Sala era mare, în față era un hol lung, pe lateralele căruia erau așezate câteva jocuri mecanice de poker, iar în spate se deschidea sala de popice, cu câteva piste pentru jucători. Nu era aglomerație, era iarnă și la vremea aceea doar împătimitii și localnicii ce mai veneau pe acolo, dar

sala era mereu ocupată.

Manole **s-a** dat mai aproape de pistele de popice, să privească și el cum dădeau cu bilele oamenii aceia care păreau atât de importanți când priveau popicele și păreau că fac calcule cum să dea ei cu biloiul acela ca să doboare tot ce se putea. În afară de faptul că se dădea cu bila și se conta mai mult pe noroc decât pe o tactică anume, Manole **n-a** văzut nimic special în sportul acela.

I-a părăsit pe jucători și **s-a** dat mai aproape de automatele de jocuri. **S-a** căutat de câteva monede de un leu și a început să joace și el la un automat, trăgând de manivelă. Tamburii cu cărți de joc se învârtteau și la un moment dat se opreau, după reguli înscrise probabil în mecanismul de programare al automatului. Dacă pe ecran rămâneau trei cărți identice, sau două cărți, dar numai de doi, în cutiuța de sub automat începeau să cadă monede, în număr diferit de la un șir de cărți la altul. După două jocuri a și câștigat zece lei, pe care **i-a** luat din cutiuță. **L-a** admirat pe programatorul jocului, care știa să-**i** momească pe jucători. Acum îi dăduse lui zece lei, dar **i-a** luat imediat înapoi, căci timp de zece trageri de manetă nu mai picase nimic. La a unsprezecea **i-au** mai căzut zece lei, dar ulterior nimic. A fost nevoit să meargă la casa de la intrare ca să schimbe niște hârtii în monede de un leu, pentru a putea să joace mai departe.

Era conștient de faptul că jocul nu era făcut ca să câștige jucătorul, și totuși juca mai departe. Așa păteau toți, era de ajuns să câștige câte puțin, că speranța unui câștig mai important devenea brusc obsesivă și-**i** făcea să bage banii în jocurile acelea care nu erau făcute decât ca să câștige „banca”.

La un automat mai îndepărtat **s-a** auzit o sonerie și un zgomot continuu de monede care cădeau în cutiuța de dedesubt, semn că se câștigase la trei dame, popi sau ași. Toată lumea **s-a** repezit la automatul acela, să vadă ce anume se câștigase. O femeie în vârstă, emoționată la culme, încerca să prindă monedele care umpluseră cutiuța și începuseră să dea pe de lături. Era clar că nici măcar

cutiuța nu era făcută pentru a primi cele o sută cincizeci de monede care se dădeau la trei dame. Asta însemna că programul avea prevăzute premii mari foarte rare.

Și totuși, Manole a dat lovitura aproape imediat. Automatul i-a dat trei popi și imediat a început să sune soneria, iar monedele au început să curgă în cutiuță. Emoționat la culme, știind ce pățise femeia aceea, și-a scos căciula de pe cap și a pus-o dedesubt, ca să prindă monedele care tot veneau. Aproape imediat a observat cu coada ochiului doi tipi bine îmbrăcați care se apropiau din spatele lui. Era clar că erau oameni ai sălii, care veneau să verifice dacă nu cumva automatul dădea banii aiurea sau dacă nu se umblase la el.

Adrian Marcu și Haleț erau primii lângă el, să-l sprijine de-ar fi avut nevoie de o mână de ajutor, bucuroși nevoie mare de norocul lui. Au golit cutiuța automatului și l-au părăsit. Manole era convins că automatul n-o să mai dea vreun premiu important mult timp, dar alți jucători au pus mâna pe el, conform unei alte teorii, că probabilitatea unui nou premiu important nu venea la fiecare o sută de jocuri, de exemplu, sau câte or fi avut în calcule programatorii, ci putea interveni la câteva jocuri consecutive, în cadrul dublului jocurilor impuse de calculul probabilităților.

— De dar au venit banii ăștia, a zis Manole, de dar or să se ducă! Să-mi pun de-o parte banii mei, cu care am intrat în sală, iar de restul hai să ne luăm băutură.

Au luat câte o sticlă de pepsi, s-au așezat la o masă, au comandat și câte o cafea, apoi Manole s-a dus la bar să vadă ce țigări aveau. Și-a luat trei pachete de Pall Mall fără filtru, nu era fumător de țigări fără filtru, dar auzise el că acelea erau cele mai bune cunoscute și voia să vadă dacă așa era.

Pe la zece seara au părăsit sala de popice și s-au dus la stația de troleibuz. Doar ca să constate că nu mai circula niciun troleibuz, așa că au luat-o pe jos, ajungând acasă la Haleț undeva spre miezul nopții, înghețați, dar fericiți. Petrecuseră o seară de neuitat.

A doua zi au hotărât că pe seară vor merge la Cazino, fostul palat regal de pe faleză. Manole **s-a** mirat iarăși, cum să meargă ei acolo, că doar el era convins că restaurantul acela era numai pentru străini, ce să caute ei, niște pârlți, acolo.

— Bă, Măgurene, bani ai? **i-a** zis Haleț. Acolo totul e pe bani. Intrarea e două de lei, în prețul ăsta intră un păhărel de coniac, mic cât un degetar. Dacă vrei tu să mănânci și să bei acolo, nimeni nu te oprește, atâta timp cât ai bani. Hai să vezi, au și muzică de soi, e frumos acolo.

Așa au făcut. Pe la șase seara au intrat în Cazino, nu înainte de a admira sculpturile de gheață pe care le crease marea învolburată pe balustradele de pe marginea falezei.

Restaurantul, mare, bine iluminat, **l-a** impresionat pe Manole. Chelnerii, frumos îmbrăcați și foarte atenți cu relativ puținii clienți de la ora aceea, se mișcau foarte repede, spre mulțumirea tuturor.

Manole a comandat trei fripturi de porc, mai grase, cu garnituri bogate și câte o bere. Chelnerul a încercat să-i îmbie cu un vin din zonă, probabil avea plan să vândă din vinul acela, dar **l-au** refuzat politicos.

Când au venit fripturile, a început și muzica. Aveau acolo o formație modernă, pe toba mare scria, pompos, „The Greeks”, de parcă pe românește **le-ar** fi fost rușine să scrie, și care cânta foarte multe piese în grecește. Manole a aflat de la Adrian Marcu, om bine informat în zonă, că băieții erau de la Brăila, că erau toți de neam grecesc și, deci, nu degeaba își ziseseră astfel.

Curând lumea a început să se încălzească și niște vaporeni **s-au** ridicat să danseze pe motivul vestitului sirtaki, poate de dorul locurilor natale, poate ca să arate ce știa ei. În orice caz, la final au fost aplaudați de întreaga sală, care le urmărise evoluția cu mare interes.

Au stat acolo mult timp, au mai comandat ceva de băut, mai mult pentru ceilalți doi, căci Manole nu se prea dădea în vânt după alcool, apoi au plecat, mulțumiți. Au mai admirat o dată ghețarii de pe faleză, având surpriza să constate că la ora aceea târzie din noapte mai veneau și

alții, în general tineri, să vadă gheața care luase diferite forme, după cum se scursese apa și bătuse vântul.

A doua zi, Manole a plecat acasă. Îi ajunsese cât petrecuse, ba la munte, ba la mare. Se ducea cu drag acasă, să mai scrie ceva la *Limanul* lui.

Când a revenit din vacanță, la București, Mihai Adăscăliței l-a și căutat, să-i dea banii pe munca din luna trecută. I-a dat un plic sigilat, n-avea el treabă câți bani trebuia să primească Manole, nici nu-l interesa, îi primise de la un casier de la Buftea și semnase pentru plic, nu pentru conținutul lui. Manole nu l-a desfăcut atunci, de față cu Mihai. A amânat lucrarea pentru mai târziu. Pe el altceva îl interesa și Mihai Adăscăliței nu zicea nimic, se aruncase în discuții cu prietenul său din Rădăuți, cu care nu se întâlneau în vacanță, fiecare având alt program.

— Bă, Mihai, a îndrăznit într-un târziu Manole să-l iscodească. Bă, da' cu romanul meu ce se aude?

— Păi nu se aude nimic. I l-am dat maestrului, dar nu am un răspuns de la el. Ho și tu, nu te mai grăbi atâta. După ce că te-am descoperit scriitor așa de pe neașteptate, acum vrei niște rezultate rapide. Ah, ce rău îmi pare că nu știu eu să scriu! Până acum aș fi publicat ceva sau aș fi făcut vreun film...

— Dar i l-ai dat în mâna maestrului?

— Ce? Manuscrisul? Nu. I l-am lăsat unei secretare, la Buftea. Nu l-am mai întâlnit pe el, a fost ocupat cu niște filmări. Dar fii liniștit, a ajuns la el. Poate săptămâna viitoare am un răspuns pentru tine.

Răspunsul lui Mihai nu-l mulțumea deloc pe Manole. Își și vedea manuscrisul aruncat în cine știe ce fund de sertar, uitat acolo și pierdut definitiv.

Peste vreo săptămână însă, Adăscăliței chiar i-a adus o veste despre manuscrisul lăsat pentru maestrul Munteanu. Era la acesta și îl citea.

— Dacă vrei, săptămâna viitoare mergem împreună la Buftea, să mai luăm un scenariu, să muncim la el, e ultimul înainte de sesiunea de examene, și atunci poți să-ți iei și noul manuscris, i-a propus Mihai, senin.

Manole a fost imediat de acord. Nu uita că în plicul pe care-l primise de la prietenul său erau o mie trei sute de lei. Dacă mai lua încă pe-atât, își putea cumpăra liniștit stația aceea la care visa.

Sala de la Staco era plină în fiecare joi și sâmbătă și Haleț le prelungise contractul până la finele lunii februarie. Chiar și pe timpul sesiunii de examene, când mulți studenți din provincie nu mai rămâneau în București și mulți alții nu mai mergeau la distracții, sala de la Staco era singura care organiza dansuri de două ori pe săptămână. Banul prima în toate, căci se câștigau bani buni din vânzarea unor bilete neînseriate și din băutura și țigările aduse numai pe sub mână.

Pentru Manole, programul acela nu părea greu. El își făcea timp să mai și învețe, să mai și scrie și să mai și compună muzică, dar aceasta din ce în ce mai puțină.

Abia a așteptat să treacă săptămâna aceea, ca să se ducă la Buftea cu Adăscăliței. Când pronunța numele Buftea, i se părea că acolo e primăvară veșnică, că toată lumea e veselă, că acolo nu există griji și supărări. Își închipuia că studiourile sunt așa, lângă un munte, că pe o pajiște aleargă o herghelie de cai, că oamenii încropesc o fermă, ceva.

Când au ajuns ei la studiouri, schimbând două autobuze și un tramvai, părerea lui preconcepută a căzut imediat, în fața noroaielor care te întâmpinau pe alea de la intrare, care probabil fusese betonată **într-o** vreme și, oricât **s-ar** fi uitat în jur, în fața constatării că munți nu existau, că ferma nici atât, iar oamenii înfrigurați abia ieșeau de prin barăcile acelea care înconjurau un grup de clădiri din beton, sediul studiourilor, probabil. Mizeria și dezordinea de peste tot l-au impresionat în mod neplăcut.

Adăscăliței, cunoscător al locurilor, a intrat **într-o** clădire a administrației, l-a condus pe niște coridoare lungi și în fața unei uși **s-a** oprit, a bătut și a intrat fără să aștepte vreo invitație.

Înăuntru, trei femei tinere la trei birouri pline de teancuri de hârtii. De jur-împrejurul lor, pe podea, mai

erau alte teancuri de hârtii, cu ceva cartoane despărțitoare între ele.

Mihai **s**-a apropiat de una dintre femeile acelea.

— Bună ziua, doamna Cati. Domnul Munteanu este cumva pe aici?

— Bună ziua, Mihai. Nu, iar **n**-ai noroc. Domnul Munteanu este la filmări prin munți, nu știu **ce-o** face pe-acolo pe vremea asta mizerabilă. Ai ceva pentru noi?

Zisese „**noi**”, poate ca să se includă și ea în cercul lucrătorilor pentru maestrul Munteanu, sau poate ca să se bage singură în seamă.

— Doamna Cati, **i**-am adus un scenariu decupat, jumătate jumătate cu băiatul ăsta, prietenul meu, Măgură Manole, să-**l** puneți și pe el la plată, așa **mi-a** zis maestrul. Și mai are băiatul ăsta un manuscris, a zis maestrul să-**l** las tot aci, dacă **n-o** fi dumnealui de față, să **i-l** dea personal. Dar să **nu-l** puneți la fundul sacului, să fie mai la început, să-**l** vadă de cum o veni.

— Lasă, Mihai, știi bine că domnul Munteanu citește absolut tot ce **i** se aduce. Uite, îl pun în lădița dumnealui, dar să **nu-mi** ceri să **i-l** bag primul, pentru că mai așteaptă două persoane importante și nu pot.

— Dar când ar trebui să revină domnul Munteanu?

— Cam peste trei săptămâni va fi aici și după aceea nu mai pleacă un timp, o fi înghețat destul la filmările astea.

— Bine, atunci o să revenim și noi cam peste trei săptămâni. Până atunci, mai aveți ceva și pentru noi?

— Da. Uite aici un material nou, cam mare, nefinisat, dar te descurci tu.

Și acea doamnă Cati **i-a** dat un teanc de hârtii mult mai voluminos decât cele dinainte. Mihai Adăscăliței **l-a** strecurat cu grijă în geanta cu care adusese materialele prelucrate, apoi a primit și hârtia pentru lipituri și a salutat-o cu mare respect pe femeia aceea amabilă, după care **i-a** făcut semn lui Manole și au ieșit.

— Bă, Mihai, mă gândesc uneori ce noroc am avut eu să dau de tine acolo, la selecția pentru cascadori, **i-a** zis

Manole, după ce ieșiseră afară. Că uite, îmi dai și mie ceva de muncă, să iau și eu un ban grămadă... Dar cel mai mult mă bucur că pot să-mi prezint și eu creațiile literare, căci, să-ți spun drept, asta mă macină de mult timp, scrisul. Mi-a plăcut să scriu. Din păcate, am scris numai chestii minore, nici nu-mi vine să mă laud cu asta. Mi-e și teamă de ce-o să zică maestrul...

— Măgurene, dacă știi dinainte că ceva e în neregulă cu scrierile tale, surpriza n-o să fie așa mare și n-o să te doară prea tare. Dar speră și tu, fii mai optimist, poate iese ceva și de-aici, nu se știe!

— Nu se știe, Mihai, ai dreptate.

9

Peste trei săptămâni nu s-a mai dus la Buftea cu Mihai Adăscăliței. Avea examene și voia să le treacă pe toate, nu mai avea chef de restante pentru toamnă. Mihai l-a căutat, a înțeles că se va duce singur și s-a dus. În ziua următoare l-a căutat, ca să-i dea un plic nou cu drepturile pe munca lui.

— Bă, Măgurene, i-a zis mai apoi, maestrul spune că chestia aia cu războiul din vest e prea gogonată și n-ar fi acceptată nicăieri. A zis că scrii bine, corect, dar povestea nu merge, chiar dacă este o chestie interesantă, care până acum nu a fost atacată de alții. Data viitoare poate mergi și tu, a zis că i-ar plăcea să stați un pic la taclale. Bă, da' de unde naiba știi tu toate alea despre război?

— Eh, de unde! Din cărți!

— Bă, al naibii! Păi când ai citit tu atâtea? Și știi ce m-a mai întrebat? Dacă știi vreo limbă străină. M-a întrebat dacă nu cumva ești sârb sau bulgar, nu știu de ce.

Manole bănuia. Câteva dialoguri din *Partea leului* erau scrise în sârbă și cehă. Nu era mare lucru, doar câteva fraze scurte, pentru care muncise vreo trei zile să le însăileze după niște ghiduri de conversație și după niște manuale găsite la BCS, adică Biblioteca Centrală de Stat, pe care o descoperise întâmplător.

În plicul adus de Mihai Adăscăliței găsisese o mie cinci sute de lei. A doua zi, imediat după ce trecuse examenul de

tehnologia materialelor, se dusesse la magazinul „Muzica” și cumpărase stația la care visa de atâta timp. Acum era complet independent, putea să se ducă la orice formație, dacă a lor n-ar mai fi mers, avea cu ce să cânte. Peste două săptămâni și-a cumpărat și un microfon, căci stația lui avea trei intrări filtrate și putea să folosească și două microfoane alături de chitară.

Imediat după ce terminase examenele a primit o scrisoare ciudată, cu un antet oficial, prin care era invitat în strada Eforie, intrarea B, camera numărul cutare, la o dată și oră bine precizate. A avut un moment de neplăcere totală, nici nu știa unde era strada aceea, nici cine erau cei care-l invitau acolo, dar bănuia că nu-i a bună cu invitația aceea. I-a întrebat pe colegii de cameră dacă le spune ceva adresa aceea unde trebuia el să meargă și unul dintre ei i-a spus că acolo era Securitatea.

— Bă, păi tu oi fi vreun spion și noi nu știm! a sărit unul, ca ars.

— Hai, bă, Mirceo, ce-ți veni cu spionul? s-a apărat Manole, derutat complet.

Atunci și-a dat seama că știa clădirea aceea de pe strada Eforie, trecuse de mai multe ori pe lângă ea, dar faptul că acolo era Securitatea nu-i spunea nimic.

Colegii de cameră l-au liniștit, păi dacă era vorba despre ceva grav, nu-l chemau ăia cu o invitație, ar fi venit să-l ridice, așa cum aveau obiceiul, mai mult ca sigur era vorba despre ceva ce nu-l privea în mod direct pe el.

S-a dus unde fusese chemat, în ziua și la ora hotărâtă. A întrebat un soldat de la una dintre porți, intrarea B era spre cinema-tograful Eforie, s-a dus acolo și, cu scrisoarea în mână, soldatul de la poartă i-a făcut loc să intre și a chemat pe cineva, un alt soldat, care l-a condus pe niște scări și coridoare, s-a oprit la o ușă, a bătut, a așteptat să fie invitat și l-a introdus pe Manole înăuntru, după care a închis ușa în urma lui.

Intrase într-un birou nu prea mare. La o masă, un om în civil, spre patruzeci de ani, cu ochelari pe nas, părea că studiasse o hârtie, pe care a pus-o imediat într-un dosar

de pe masă. I-a făcut semn lui Manole să se apropie și să ia loc pe scaunul din fața lui.

— Sunt maior Stanca de la secția de propagandă, s-a recomandat omul cu ochelari.

„Care propagandă? Că doar Securitatea nu făcea propagandă”.

— Un buletin ai?

Manole a scos buletinul și i l-a întins. Maiorul Stanca l-a studiat cu atenție, de parcă se aștepta să găsească ceva anume în datele acelea concise despre el.

— Credeam că ești mult mai în vârstă, a conchis maiorul, cam nemulțumit că presupunerea lui nu se adevărase.

Manole n-a comentat. Dacă se născuse atunci când se născuse, nu era vina lui că nu-l putea mulțumi pe ochelarist.

— Ce meserie ai? l-a întrebat securistul, parcă derutat.

— Student.

— Student?

Oare era surd? Sau el n-avea față de student.

— Da, student. Nimeni nu-i perfect...

Îl luase gura pe dinainte și vruse să mai destindă atmosfera, dar maiorul Stanca nu părea să aibă simțul umorului.

— În ce an?

— Doi.

— Ai multe cursuri?

— Destule.

— Păi când mai ai timp să și scrii?

Hopa! Aici e ceva în neregulă.

— Ce să scriu?

— Nu știu. Poezii...

Își dădea cu părerea, dar asta era numai așa, de suprafață. N-ar fi pierdut ăla timpul dacă nu era informat cum se cuvine asupra lui. De unde scosese el că ar fi scris poezii? N-a răspuns nimic.

— Te-am întrebat ceva.

— Ce?

— Când ai timp să mai și scrii.

— Dacă ați fi mai clar, aș putea să vă răspund. La ce vă referiți?

— La romanele alea pe care le tot scrii, i-a răspuns îmbufnat maiorul, de parcă era supărat pe romanele alea de le tot scria el, că numai ele îi stricaseră ziua.

— Îmi încerc și eu puterile, poate reușesc să public ceva... Timp mai găsesc eu, n-am dat încă de greu, iar dacă fac ceva cu plăcere...

— Deci scrii cu plăcere!

Nu era o întrebare, era o constatare, o concluzie.

— Da.

— Și cam ce scrii?

— Ce-mi trece prin minte. Nu aleg ceva anume. Îmi plac povestirile cu ritm alert, în care se întâmplă mereu câte ceva, ca să îl țin pe cititor în priză, cum se spune.

— Îhâm! Și romanul ăla, Limanul parcă i-ai zis, tot așa, îl scrii din plăcere?

— Păi da' cum?

— Păi ce plăcere mai poate fi aia să scrii despre războiul **împotriva** Uniunii Sovietice?

O clipă, Manole a fost derutat.

— Îmi răstălmăciți cuvintele. Plăcerea nu este să scriu despre războiul din răsărit, ci despre război, în general.

— Zău? Atunci ce plăcere este asta, să scrii despre război? Păi ce știi tu despre război?

Manole **s-a** uitat bine la el. După vârstă, omul putea să fi prins ceva război, cu arma în mână, iar dacă nu ca militar, atunci tot trăise vremea războiului, avea deci dreptul să întrebe.

— Războiul nu mi-a dat decât ocazia să-mi plasez personajul acolo unde doream eu, ca să-l duc apoi în China și să-l readuc în țară mai târziu.

Maiorul Stanca l-a privit lung, semn că digera ceea ce-i spusese băiatul, dar părea să nu înțeleagă.

— Ia stai, păi cum vine asta? Ce să caute în China?

— Ideea este că după ce cade prizonier la ruși, omul meu este trimis în Siberia, în lagărele de muncă, de unde evadează și ajunge în China, unde se însoară și revine în țară cu copiii lui, ca să le arate ce frumos este aici. Așa am gândit eu romanul.

— De unde ai scos ideea asta?

— De aici! și Manole a întins un deget către fruntea sa.

— Mă, băiete, păi ce educație ai primit tu în familie?

— Bună, eu așa zic.

— Bună pe dracu'! a sărit ca ars maiorul Stanca.

— Da, eu zic că bună.

— Așa te-au învățat pe tine părinții? Că trebuie să scrii cu ură despre frații noștri sovietici?

— Nu m-au învățat ei, așa am simțit eu. Și apoi, nu cu ură am scris despre ruși, că și ei sunt doar oameni ca noi, numai valurile istoriei i-au făcut atunci dușmanii noștri.

— Bă, tu îmi ții mie un curs de istorie?

— Nu, dar încerc să mă explic.

— De ce n-ai scris despre războiul împotriva hitleriștilor? Nu era mai bine așa? Că doar războiul din este nu ne-a adus decât neazuri și acum nici nu se mai vorbește despre el.

— Am scris și despre războiul celălalt, dar cine mi-a citit manuscrisul a zis că nu merge, că e prea gogonat.

— Zău? Păi acolo ce ai scris?

— Cam tot cum am scris în *Limanul*, doar că luptam împotriva nemților.

— O să vedem noi ce-i și cu manuscrisul ăla...

„Noi”, cine? Maiorul și Manole? Nu știa sigur.

— Dar ce gând aveai cu manuscrisul?

— Să-l public sau să-l vând.

Maiorul iarăși s-a uitat lung, neînțelegând.

— Cum să publici, mă, o așa...

Și nu găsea cuvântul potrivit, probabil dicționarul lui nu era prea bogat.

— Așa am crezut eu, s-a grăbit Manole, să public, dacă pot.

— Și cui găsești tu să-l vinzi?
— Se găsește...
— Poate peste graniță? Că mai cunoaștem cazuri.
— Nu, aici, în țară. Peste graniță nu cunosc pe nimeni.

— Nu ai rude, prieteni?
— Nu. Nici nu am, nici nu m-a interesat să găsesc.
— Da' cu franțuzoaica aia cu care corespundezi? Ea nu face parte din cercul tău de prieteni?

Manole a rămas puțin surprins. Era normal că securistul cunoștea tot, n-ar fi trebuit să se mire. Brusc l-a apucat o sfârșeală. Simțea că lucrurile evoluează în mod periculos. Trebuia să schimbe registrul discuției.

— Tovarășe maior...
— Eu nu sunt tovarăș cu tine! l-a întrerupt securistul, cu răutate. Mie să îmi spui domnule!

— Domnule maior, abia acum, după discuția cu dumneavoastră, realizez că am scris ceva prost, ca mai tot ce am scris până acum. Ce vreți, om de provincie, am crezut că așa ceva s-ar cere acum în literatură. Nu știu ce-o fi fost în capul meu, mai bine mă țineam numai de muzică și-l lăsam naibii de scris. Dar nici acum nu e târziu. Arunc manuscrisul acela, îi dau foc, să nu mai rămână urmă de el. Dacă mai scriu ceva, scriu cuminte, așa cum ni se cere acum, sau nu mai scriu deloc, că și-așa am mult de învățat și trebuie să-mi văd de carte. Iertați și dumneavoastră un om prost și fără minte. N-am omorât pe nimeni, n-am furat de la nimeni, n-am încălcat legea, nu îmi puteți pune în cârcă decât eroarea de concepție, dar asta se mai poate îndrepta. Eu așa zic, dacă n-am afectat interesele nimănui, renunț la scris și-mi văd de ale mele.

Maiorul Stanca s-a uitat lung la el, rumegând.

— Și zici că te-ai lăsa de scris?
— Păi, domnule maior, dacă pentru o scriitură trebuie să vin aici, la dumneavoastră, să dau explicații, mă las de scris, ce să fac. Există în viața mea alte interese, mai importante decât faptul de a spera să mi se publice vreo carte...

— Dar ai discutat cu cineva subiectul romanului?

— Nu. În general, mi-e rușine să mă laud cu faptul că scriu, cercul meu de cunoscuți nu este format tocmai din intelectuali de clasă.

— Păi atunci de ce mai scrii?

— Măcar pentru a face exercițiu, în așteptarea unor idei viitoare mai bune și care nu deranjează.

— Deci nu te lași de scris?

— Ba da, dar voiam să zic că am scris măcar pentru exercițiu. Acum, dacă am pierdut vremea, asta e și nu mai pot schimba nimic.

— Deci zici că te lași de scris.

— Mai mult ca sigur. Nu vreau să mai vin pe aici.

— Ei, asta o să mai vedem noi...

Și i-a dat liber și Manole a plecat trist și speriat. În sinea lui era convins că, așa cum spusese, dacă nu încălcase nicio lege, ăia n-ar fi avut ce să-i facă. Probabil îl vor lăsa în pace.

S-a dovedit că era prea naiv să creadă că noțiunea de lege funcționa în comunism. În dimineața următoare s-a trezit cu Oprea Măgură la poarta căminului, îl căuta. El avea cursuri după masa și l-a luat pe tata în cameră, să-i arate și unde și cum stătea el acolo, la cămin.

Oprea Măgură era încruntat și Manole îl cunoștea destul de bine ca să-și dea seama că se întâmplase ceva, că pe tata îl apăsă o neliniște mare, dar nu îndrăznea să deschidă el vorba, ci aștepta ca tata să fie cel care să înceapă.

În cameră mai era un coleg, care s-a făcut nevăzut imediat ce au intrat ei doi. Oprea Măgură s-a așezat pe un pat, trăgând cu coada ochiului în toate părțile, dar se vedea că nu asta îl interesa în mod deosebit.

— Mă băiete, ieri a venit securitatea la noi acasă! a zis deodată, ca și când continua o discuție pornită mai înainte.

Parcă l-a pocnit cu ceva în moalele capului. Manole a tăcut. Nu știa ce să zică.

— Au făcut percheziție, a continuat Oprea. Au căutat

prin toate cărțile, **s**-au mirat că avem atâtea. Au găsit ce ai scris tu, au luat tot.

S-a așternut un nou moment de liniște.

— Mă, tu **n**-oi fi scris **pe-acolo** cine știe ce, să dăm de dracu’?

— Nu, tată. Sunt numai niște texte, fără valoare. **N**-am scris mai nimic care să fie periculos.

— Mă, dar au luat și scrisorile de la fata aia...

„Fata aia” era franțuzoaica cu care corespunda el. Nici în scrisorile acelea nu credea el că ar fi ceva periculos.

— Mă, ce dracu’ ai făcut tu **de-au** venit **ăia** peste noi? Mă-**ta** e terminată, **s**-a speriat tare rău.

— Tată, **n**-am făcut nimic rău. Eu zic că **n**-am încălcat nicio lege, deci **n**-au ce să-**mi** facă.

— Cum, mă, **n**-au ce să-**ți** facă? Păi deja au făcut. Crezi tu că e ușor lucru să-**ți** vină **ăștia** în casă și să caute, să-**ți** dea toate lucrurile la o parte, ca niște animale, ca să găsească, ce? Ce să găsească? Niște hârtii! Păi tu nu cunoști, băiete, ce pot **ăștia** să facă.

— Tată, **n**-am făcut nimic rău! a reluat Manole, pe un ton mai ridicat.

— Eu te cred. Dar ei te vor crede? Toată viața am trăit cu frica lor, chiar dacă făceam parte din sistem, tot **mi-era** frică. Pe **ăștia** e mai bine să nu-i cunoști, ascultă-**mă** pe mine. Orice naș își are nașul. În societatea asta a noastră, toată lumea supraveghează toată lumea, fiecare îl toarnă pe celălalt și cred că nici **ăia** de la vârf nu sunt scutiți, ba chiar or fi supravegheați mai abitir decât noi, oamenii de rând. Și acum, să ne trezim cu **ăștia** la noi în casă... De i-ai fi văzut, veniseră parcă să ne aresteze, țipau la noi, întrebau mereu de tine, și ce legături ai tu cu dușmanii din occident, de scrii tu împotriva rușilor. Ce dracu’ ai scris tu împotriva rușilor?

— Tată, **n**-am scris împotriva lor, dar dacă războiul l-am purtat cu ei și romanul meu avea acțiunea în acel război, nu trebuia să scriu împotriva lor?

— Da’ ce, bă, nu puteai și tu să scrii altceva? Ce te-ai

apucat să scrii asta, cu războiul? Ai amintit și de Antonescu?

— Da, o singură dată, când am scris că el înființase batalioanele speciale de șoc. Dar de ce mă întrebi asta?

— Păi mi-au zis ăia, că de ce nu te-am învățat noi că Antonescu a fost dușmanul poporului și că a fost judecat ca trădător de patrie și l-au împușcat.

— Păi asta știam și eu, dar nici n-am scris altceva despre el.

— Păi atunci ăia ce mă întrebau pe mine?

— Tată, eu zic că n-am treabă cu ei. Mă știu curat și nu mi-e frică de ei. Am fost chemat la ei, ieri, m-a anchetat un maior, dar mi s-a părut că e de înțeles și am zis că mă las de scris, dacă incomodez atâta cu ideile mele. Sper să fie bine.

— Crezi tu? Mai vedem noi!

Și Oprea Măgură a avut dreptate să fie pesimist. Peste două zile au venit și l-au luat de la un curs, l-au băgat într-o mașină și l-au dus tot pe strada Eforie.

De data asta, anchetator era un căpitan, nu i-a reținut numele, un om rău și pornit pe el. L-a frecat în toate felurile, l-a pus să scrie declarație după declarație, până seara târziu, că se dezice de ceea ce scrisese, că se jură că nu va mai scrie și tot așa. Seara l-au scos afară și l-au lăsat liber.

A doua zi s-a întâlnit cu Mihai Adăscăliței, care aflase ce i se întâmplase, dar nu de la colegi.

— Bă, Măgurene, m-au luat și pe mine, că de unde până unde merg eu cu tine la Buftea să ducem ce scrii tu acolo, despre războiul cu rușii, că cine ne-a învățat pe noi că așa ceva trebuie scris, că nu suntem educați, că nu suntem pe linie, că ar trebui să facem ceva muncă patriotică în închisoare pentru gândurile astea. Bă, îți închipui? Eu habar n-aveam ce scriai tu acolo, în manuscrisul ăla al tău, și ăștia m-au băgat și pe mine, că nu se poate să nu fi știut eu ce scrii tu, că poate ți-am dat eu ideile alea, că de unde știu eu de batalionul 1001, ce-o mai fi și ăla, că eu habar n-am. Sper că i-am convins că eu

nu am avut nici în clin nici în mănecă cu tine, decât că te cunosc și avem interese comune. Bă, da' știi ce m-a frecat unul, un maior Stanca!

— Păi ăsta m-a anchetat și pe mine, dar nu m-a întrebat decât în treacăt despre tine, el cu mine avea treabă.

— Bă, dacă te mai întreabă, spune-i, bă, că eu n-am treabă cu scrierile tale. Poate nu știi că mi-au făcut percheziție acasă.

— Bănuiam. Și la mine au fost. Și mi-au luat toate manuscrisele.

— Deci și la tine? Păi ce dracu' or căuta ăștia?

— Nu știu. Sunt bolnavi... Am dat declarație că nu mai scriu așa ceva, îl las naibii de scris, că am din ce trăi.

— Așa zici tu acum, dar asta e boală grea, nu trece cu una, cu două.

În săptămâna următoare au venit din nou după el, l-au luat de la cămin, tot **într-o** mașină neagră, cu geamuri fumurii. De data asta, la anchetă era un locotenent tânăr. A tras două concluzii văzând cine îl ancheta acum: interesul pentru cazul lui scăzuse, gradele anchetatorilor scăzuseră și ele odată cu trecerea timpului, iar acum băgaseră la înaintare un tinerel, în speranța că acela îl va înțelege pe Manole mai ușor, dată fiind apropierea ca generație.

Locotenentul l-a luat pe departe, că mai erau de clarificat câteva chestiuni, că în ultima declarație nu fusese el prea explicit, apoi a început să citească pasaje din declarația împricinată, cerându-i să se explice mai bine. Îi dăduse foi de hârtie pe care să scrie și încerca să-i aranjeze frazele, fără să-l oblige să scrie altceva decât ar fi dorit el.

Erau singuri în birou, dar Manole simțea că locotenentul avea o reținere în a vorbi mai deslușit, chiar când încerca să spună ceva care ar fi fost în avantajul lui, al lui Manole. A presupus că discuția lor putea fi sau chiar era ascultată și de altcineva.

La un moment dat, locotenentul cel tânăr a scris câteva cuvinte pe o hârtie, a întors-o către el, ca **s-o** poată

citi, în același timp spun**ându-i** că, uite, aici ar trebui să fii mai clar, ca și când de fapt i-ar fi arătat declarația lui precedentă. Manole a făcut ochii mari, în primele momente neînțelegând despre ce era vorba, până când a citit pe hârtia întinsă de celălalt: „Insistă că nu vei mai scrie nimic despre politică!”. **S**-a uitat la cel din fața lui, care i-a făcut semn din ochi că așa trebuia să procedeze. Apoi locotenentul a tras înapoi foaia, a împăturit-o și a băgat-o în buzunar, după care a continuat să ceară clarificări. Manole a scris o nouă declarație, în care mai după fiecare frază de explicitare scria că nu va mai scrie nimic de acum încolo, că a fost o eroare de interpretare a faptelor din partea lui, că nu l-a dus mintea să pătrundă toate eventualele implicații ale romanului său, că a înțeles greșit anumite fapte istorice, că n-a fost atent la explicațiile care se dădeau în cărțile de istorie, repetând din nou că nu va mai scrie nimic până nu-și va revizui complet ideile.

Locotenentul îl aproba dând din cap la fiecare frază pe care o așternea pe hârtie, îndemnându-l cu mimica să insiste asupra faptului că nu va mai scrie, iar la sfârșit a făcut un semn că era destul de bine așa.

Manole era destul de speriat și se aștepta să fie ridicat oricând, de la cămin sau de la cursuri, măcar când era plecat fără adresă era sigur că nu-l vor ridica din nou, dar se pare că nu mai aveau nevoie de el, căci l-au lăsat în pace. Era speriat nu că-l vor ridica să-l ducă iarăși la anchetă, să mai scrie vreo declarație, ci pentru că ideile lui despre justiție erau complet greșite. Nu putea conta pe nimeni să-l apere împotriva acelor oameni, care nu aveau nici măcar un motiv să-l acuze de ceva anume, căci interpretarea „greșită” a istoriei nu era trecută în vreun paragraf din codul penal. Așa cum scrisese și în declarații, opera aia a lui nici măcar nu putea avea sorti de izbândă, să iasă vreodată din tiparniță, pentru că pe lungul drum al tipăririi unei cărți se aflau destui oameni care ar fi observat eroarea în care se afla el și n-ar fi dat bun de tipar. Și dacă tot n-ar fi apărut nicicând sub forma unei cărți, ce rost mai avea să-l ancheteze pe el?

Căpătase așa, o ură pe primii doi anchetatori, care se purtasera cu el precum cu o cârpă cu care ștergi pe jos. În sinea lui, îi și vedea pe cei doi cum ajunseseră ei ofițeri de securitate, pornind de la coarnele plugului, fericiți că scapă de o așa muncă, analfabeți și complet neștiutori, duși la școala aceea de securiști, unde li se spălaseră creierele și li se inoculase ideea că societatea este împărțită net în două categorii de oameni, securiștii de o parte și ceilalți, toți, de cealaltă parte. Poate nu era deloc așa, poate chiar cei doi aveau meritele lor personale, dar el așa îi vedea, ca pe niște roboți care nu știau decât să găsească dușmani în rândurile celeilalte părți a populației, dușmani care probabil luptau din greu să... Să facă, ce? Ce puteau face în afară de a bârfi pe ici, pe colo, pe la colțuri? Nicio societate nu-i putea mulțumi pe deplin pe toți componenții săi, asta era clar, deci nici societatea românească nu-i putea mulțumi pe ai săi, dar asta nu însemna că toți acei nemulțumiți, mulți, puțini, erau dușmanii celorlalți. Nu se putea așa ceva, în niciun chip.

În săptămâna următoare **s-a** dus cu Mihai Adăscăliței la Buftea, ca să vorbească cu maestrul Munteanu, dacă ar mai fi fost posibil, sau măcar să mai ia ceva de lucru, căci de când cu anchetele nu mai luaseră nimic. Mihai **l-a** căutat pe maestru și a venit cu vestea că **într-o** oră îi primește pe amândoi.

Între timp Adăscăliței a abordat-o pe doamna Cati, care părea că nu cunoaște nimic despre aventurile lor cu securitatea. Mihai a chestionat-o discret asupra traseului unui manuscris care pleacă de la ea și a aflat că majoritatea trec întâi pe la un anumit birou unde cineva le răsfoiește, acolo lucrau niște oameni care se schimbau des, și numai apoi ajungeau la cei care erau în măsură să le citească în vederea unui angajament viitor eventual.

— Și oamenii ăia care le răsfoiesc sunt de la serviciile speciale, **l-a** lămurit senină doamna Cati, ca și când toată lumea era la curent cu filiera aceasta și **n-avea** de ce să se mire.

Cineva **i-a** căutat pe coridor și **i-a** invitat în biroul

maestrului Munteanu. Scriitorul i-a primit bucuros de revedere, au schimbat câteva fraze de circumstanță, după care Mihai s-a apucat să-i povestească în ce necaz intraseră ei amândoi, cu toate că numai Manole era cel care avea oarecare aport la aventura lor. Maestrul l-a ascultat cu atenție, a pus niște întrebări pline de bun simț, după care s-a întreținut mai mult cu Manole. Mai întâi, l-a pus să-i povestească ce conținea bucata aceea de manuscris. Băiatul i-a povestit, mai întâi în mare, dar maestrul era interesat de amănunte, așa că aproape i-a reprodus paragrafe întregi din manuscris, accentuând asupra frazelor care caracterizau mai bine personajele din roman.

— Extraordinar, tinere! a exclamat maestrul Munteanu. Văd că te pricepi să creionezi un caracter din câteva vorbe. Perfect, asta e ce admir eu la scriitori. Dar ia spune-mi, frazele pe care le folosești sunt lungi sau scurte?

Manole s-a gândit bine înainte de a răspunde.

— Depinde de situație. Dar, de obicei, sunt destul de lungi și stufoase. Uneori scriu o singură frază pe o pagină întreagă.

— Asta nu-i bine. Mie îmi plac frazele scurte. Cititorul nu se concentrează suficient și pe la mijlocul frazei lungi uită de unde s-a pornit, poate trebuie să se întoarcă pentru a relua ideea. Dacă-i dai cu picătura, reține mai ușor.

— Este un punct de vedere. Dar, vedeți dumneavoastră, eu am un stil mai țărănesc, așa mi se pare mie, și frazele lungi vin de la sine. Dacă i-ați auzi pe țăranii din Oltenia de sud cum vorbesc, cu fraze lungi, cum sar de la o idee la alta și par că se pierd, dar nu, ei nu uită ce voiau să spună la început... Eu gândesc cam ca ei, cu virgule, nu cu puncte.

— Hm! Nu m-am gândit niciodată la chestia asta. Poate ai dreptate. Dar ia spune-mi, ai putea reface ce-ai scris din *Limanul*?

— Cum adică, să-l refac? Să-l mai scriu o dată?

— Să-l mai scrii o dată, da. Ai mai putea?

— Și ar trebui să fie aceeași chestie, sau aş mai putea schimba câte ceva?

— Numai dacă așa consideri că ai îmbunătăți lucrarea.

— Nu știu. N-am mai făcut niciodată așa ceva. Eu nici măcar ștersături nu am în textele mele. Ce scriu, e bun scris, dar mă mai gândesc înainte de a scrie, poate de-asta nu am ștersături. Dacă ceva nu e bun, așa rămâne, poate altcineva se va ocupa să scoată din texte ceea ce nu merge.

— Hai să încerci. Aș vrea să-mi dai din nou manuscrisul, poate iese ceva din el, dar de data asta să mi-l dai mie, personal, să nu mai ajungă pe mâinile cui nu trebuie. Și să nu te sperii prea tare, ăștia mai mult încearcă să te sperie. Au încercat și cu mine, ba chiar m-au pus la index, dar nu m-au putut opri să scriu. Cel puțin să gândesc, asta era sigur. Dar, dacă tot gândeam, le mai așterneam și pe hârtie. Doar că nu puteam publica nimic. Eh, vremuri trecute. Acum tot e mai bine, poți încerca, chiar dacă nu ți se permite publicarea. Dar nu te mai consideră dușman. Hai, încearcă să refaci manuscrisul și după aia mai vorbim.

— N-aș mai încerca, maestre...

— De ce? Ți-e frică?

— Da. Mi-e tare frică. Am dat declarații acolo, la ăia, că nu voi mai scrie niciodată despre subiectul ăsta.

— Păi nu trebuie să știe ei ce faci tu. Scrie, îmi dai mie manu-scrisul și mi-l însușesc eu.

— Așa? Păi atunci o să încerc.

Și a scris. Romanul, atâta cât scrisese, îi era proaspăt în minte, știa paragrafe întregi pe dinafară, ținea minte niște fraze care îi plăcuseră și încerca să le mai cizeleze un pic la noua variantă.

De data asta, ca să nu mai piardă definitiv manuscrisul încă o dată, a scris cu indigoul, două exemplare odată. Nu prea mergea, căci el scrisese până atunci numai cu stiloul, nu era obligat să apese, pixul era altceva, nu i-a plăcut, dar pentru că ținea neapărat să nu

piardă din nou manuscrisul, a făcut un efort și a scris astfel.

Când ajunsese pe la mijlocul primei părți, de fapt singura pe care o terminase, au venit iarăși securiștii să-l ridice. L-au dus din nou la sediu, de data asta în fața aceluiași maior Stanca pe care îl blestemase cu tot neamul lui și cu tot ce ținea de numele lui, blestem doar așa, să se afle în treabă, căci nu prea credea că ar fi ceva adevărat în metoda aceea, a blestemelor. Dacă ar fi crezut, **s**-ar fi dus și la biserică, să dea acatiste, cum auzise el de la alții că **s**-ar proceda, dar asta era împotriva a ceea ce credea el despre biserică, considerând-o pe aceasta ca un stabiliment al bunătății, pe care o și propovăduia în vorbe.

Maiorul Stanca nu voia cine știe ce, **s**-a arătat interesat să știe dacă mai scria ceva, și inițial Manole se gândise că poate criminalul ăla aflate ceva, cine știe de la cine, și acum îl dădea de gol, ca să-l poată freca din nou, că doar declarase că nu va mai scrie nimic și în niciun caz despre războiul nostru cel sfânt împotriva rușilor. Se lămurise repede că de fapt maiorul habar n-avea că el încălcase deja consemnul și scria de zor exact ceea ce declarase că nu va mai scrie, dar avea nevoie să-l mai țină sub presiune pe Manole, ca să nu uite cumva că „organele” stăteau de veghe.

Manole a mai scris o declarație, în trei rânduri, căci primele două variante nu erau niciodată bune, până ce maiorul se plictisise, trecuseră deja trei ore de când se răstea la el și-l făcea dușman și trădător, iar Manole nu-i răspundea la invective și asta i se părea că nu-i cădea deloc bine securistului. Țăla probabil se aștepta ca băiatul să mai și protesteze, ca să-i dea lui ocazia să-l mai beștelească, pe bună dreptate din punctul lui de vedere, dar Manole nu i-a făcut pe plac cu niciun chip. Îl privea tăcut cum se roșește în obraji când țipa la el, sperând să-l vadă făcând un infarct acolo, pe loc, constatând cu surprinză că atacurile securistului nu-l mai atingeau în niciun fel, dacă ăla nu știa că el se apucase din nou de scris, nu-i mai era frică de altceva. Locotenentul acela cel

tânăr, care-l anchetase ultima dată, îi dăduse așa, o speranță, că nu toți securiștii sunt la fel și că putea să se aștepte ca noua generație să nu-l mai chinuie atâta pe viitor.

A terminat manuscrisul greu, trebuia să se mai îngrijească și de examene, pe care le-a trecut cu bine, spre marea lui mulțumire, mai și cântau joia și sâmbăta, mai avea și un scenariu de decupat, o grămadă de activități, dar și-a pus ambiția și a rezolvat totul.

Pe la sfârșitul lunii februarie a plecat cu Mihai Adăscăliței la Buftea, să se întâlnească cu maestrul Munteanu și să predea și scenariul decupat. Maestrul era la studiouri, filma niște scene de interior. **S**-au dus și ei în platou, să caște gura. Atunci a fost singura dată când Manole a văzut câtă muncă se depunea pentru filmarea unor scene care ulterior, în film, durau zece, douăzeci de secunde, poate mai mult sau mai puțin, sau poate la montaj nici nu mai erau puse în film, căci regia și montajul mai sufereau schimbări de la scenariu până la pelicula definitivă. Dar asta, munca depusă, l-a uimit pe Manole, muncă de colectiv, toți ascultau de regizor și încercau să rezolve toate problemele așa cum le cerea acesta. Se vedea că anumiți oameni aveau experiență în filmări, operatorii, în general, nu aveau nevoie decât de indicații generale, în timp ce alții erau îndrumați mereu de către regizor.

După filmare, maestrul **s**-a retras în birou. Băieții l-au însoțit, dar înaintea lor mai erau încă vreo cinci oameni, care ori veneau cu întrebări, să se edifice mai bine, ori erau chemați să li se traseze alte sarcini sau să le fie deslușite anumite probleme tehnice, pe care Manole nu le înțelegea, bănuind că și filmările aveau niște secrete ale lor, care nu erau de nasul oricui.

După ce au ieșit oamenii locului, maestrul Munteanu și-a permis câteva momente de respiro, după care i-a băgat în seamă și pe ei.

— Măgurene, mi-ai adus manuscrisul?

— Da, maestre. Este aproape identic cu prima

variantă, poate chiar mai bun, căci acum am avut o altă viziune asupra întregii acțiuni.

Și Manole i-a dat dosarul în care băgase foile manuscrisului. Maestrul le-a răsfoit, strâmbându-se un pic.

— N-ai și tu o mașină de scris?

— Nu. Nu i-am simțit nevoia niciodată.

— Mă mir. Dar nu contează. Uite, eu nu mai pot să scriu decât la mașină. N-am mai scris cu stiloul de nu mai țin minte când. Și dacă ai vedea cum scriu, pe un taburet pe care îl păstrez din tinerețe, de când eram la Arad... Poate cândva îmi voi scrie memoriile. Am avut o viață bogată în evenimente și am cunoscut o mulțime de oameni, dintre care astăzi mulți sunt foarte cunoscuți, dar pe mine mă ocolesc. Bun! O să-ți citesc opera. Fii sigur că va rămâne la mine, n-o va vedea nimeni altcineva. Nu-ți promit nimic, evident, dar vreau să-mi fac o părere. Altceva mai scrii?

— Nu. Am prea multe altele de făcut și apoi, anchetele m-au speriat și m-au ajutat să-mi pierd inspirația.

— Păcat. Mare păcat! Un om care scrie este rar în zilele noastre, iar unul care scrie bine, e și mai rar. Dar dacă nu te ții de scris în fiecare zi, să-ți faci măcar exercițiul mâinii și al minții, nici nu știi ce pierzi. Uite cum facem. Îmi lași manuscrisul și-ți trimit vorbă. Dar, după aventurile pe care le-ai avut, cred că va rămâne definitiv la mine. Și să-ți mai spun ceva: nu te înfricoșa prea tare de securiștii ăia. Își fac și ei meseria, așa i-a învățat sistemul, așa fac. Nu-i mai băga în seamă. Spune cum zic ei, dar fă ca tine. Și nu te lăsa intimidat. Ai avut dreptate, dacă nu ai încălcat legea, n-au ce să-ți facă. Sau poate au... Naiba știe. Oricum, mă aștept să mai scrii.

10

Manole nu l-a mai întâlnit niciodată de atunci pe maestrul Francisc Munteanu, dar sfaturile i le-a urmat întocmai. În primul rând, nu s-a mai înfricoșat așa tare de securiștii ăia care veneau din când în când și-l luau, să mai

dea o declarație, că a intervenit ceva și nu e în regulă. Apoi, a mai scris, puțin și rar, dar a mai scris, de câte ori îi venea inspirația. Nu **s-a** mai ocupat de romane, avea o grămăjoară de idei pentru un volum de povestiri scurte, din toate domeniile, a mai reluat și idei din manuscrisele care îi fuseseră confiscate de la Craiova, de la părinți, și a realizat un volumaș de proză scurtă.

Într-o duminică, ducându-se acasă, la Craiova, să-și mai vadă părinții și să facă schimbul de haine, lăsându-le pe cele groase, de iarnă, ca să le ia pe cele subțiri, pentru anotimpul care se apropia, a găsit o mașină de scris, la ei în casă. Tata o cumpăraseră, se găseau în librării, expuse la liber, marfă de toate tipurile, mai mici sau mai mari, după nevoile cumpărătorului. Oprea Măgură cumpăraseră o mașină portabilă, cehească (probabil erau cei mai buni în mecanica fină la vremea aceea), cu gând să-și deschidă un birou de copiat acte sau ceva de genul acesta. El se pricepea bine să bată la mașină, dar munca aceea cerea totuși un consum nervos și producea un stres notabil, Manole nu-l vedea în niciun caz să stea el în fața mașinii de scris opt, zece ore pe zi, mai ales că i-ar fi trebuit mintea limpede. Dar Oprea se arăta mereu un visător, el susținea sus și tare că asta va face, găsise el un spațiu mititel pe Lipscani, să-și ducă mașina acolo și să copieze acte pentru diverși mușterii.

Manole **s-a** uitat atent la mașină, nu mai văzuse de aproape așa ceva înainte, a apăsă pe câteva clape, a văzut cam cum funcționează mașina, nu era ceva complicat de folosit - dar câtă inteligență la alcătuirea ei! - a pus și o hârtie în ea și a încercat câteva litere, apoi cuvinte, dar aranjarea tastelor îi era complet necunoscută și **s-a** descurcat greu. Totuși, a observat că literele erau aranjate după un anume tipic, astfel încât, dacă băteai cu două degete, nu aveai nevoie să muți mâna stângă în partea dreaptă a tastaturii sau invers.

Din păcate, atunci avea numai o zi la dispoziție și nu putea să facă exerciții pe mașina de scris. A amânat învățarea tastaturii pe altă dată, când ar fi avut timp

suficient la dispoziție.

În martie **s**-a trezit că rămânea singurul membru al formației în care activa de aproape doi ani de zile. Silviu Hera anunțase că mai venea la două dansuri, după care nu mai venea, Dan Bădulescu își găsise un alt grup, cu care intenționa să cânte la un restaurant, în fiecare seară, iar Adrian Marcu nu luase niciun examen în sesiunea de iarnă și părinții lui îi tăiaseră toate fondurile.

Asta era o lovitură în moalele capului, nimic nu mai mergea dacă el nu putea cânta. Nu că **i**-ar fi fost numai de banii pe care nu **i**-ar mai fi câștigat săptămânal, dar la vremea aceea el nu vedea altă realizare decât prin muzică.

Stând de vorbă cu Gigi Haleț, au ajuns la concluzia că trebuia să găsească neapărat o rezolvare, asta era clar, dar orice rezolvare părea a pune în prim plan o soluție pe care Manole **n-o** îndrăgea deloc. Dat fiind că el rămânea singurul din vechiul nucleu și că el cunoștea aproape tot ce era nevoie din repertoriu, era clar că el trebuia să treacă pe un nou post, acela de solist, atât la chitară, cât și cu vocea. Pentru solistica pe chitară nu-i era prea teamă, învățase atât de multe de la Silviu Hera, că nu se mai speria. Dar să cânte cu vocea, asta era cu totul altceva. Nu știa engleză și asta reprezenta un adevărat handicap. Vedea el o rezolvare și aici, ar fi cerut ajutorul unora care cunoșteau și puteau scoate textele de la melodii, și el **le-ar** fi învățat, căci nu-i era greu să învețe, dar toate trebuia să le învețe repede.

L-a contactat pe colegul lui Octavian Constantinescu, cel care îl împinsese în primul an către Adrian Marcu să facă formație cu el. Băiatul acela înalt și încă cu figură de adolescent **i**-a spus că a avansat mult la chitară și că se gândea la un spectacol mai special, cu muzică pusă pe versurile lui Eminescu, cu un trubadur în față, ajutat de o trupă nevăzută, ceva ce nu se mai văzuse pe la noi, dar pe care mai multe trupe se pregăteau în secret să pună în practică. Manole **l**-a luat **într-o** seară cu el, să vorbească cu Haleț, care devenise creierul întregii afaceri. Cei doi **s**-au înțeles de minune și au căzut de acord chiar asupra

unor amănunte. Mai trebuia rezolvat un lucru: găsirea a trei instrumentiști, dintre care unul să fie toboșar.

Haleț n-a pierdut timpul. A pus câteva afișe pe unde știa el și în două zile a avut răspunsuri din mai multe părți. **S**-au perindat mai mulți băieți, dornici de afirmare, dar selecția **s**-a făcut singură, majoritatea umblau numai după bani, ei credeau că dacă fac o trupă, aceasta va câștiga un salariu bunicele și sigur. Până la urmă au rămas cei cu care au defilat mult timp după aceea.

Din păcate, toți ceilalți erau mai amatori decât fusese Manole cu doi ani în urmă. Lui nu prea i-a plăcut chestia asta, el era deja avansat și lui nu mai trebuia să-i spună vreunul ce acorduri să ia la o anumită piesă și se aștepta ca și ceilalți să fie cam ca el, dacă nu se putea să fie de talia conservatoristilor.

Nu stătea la mână lui alegerea companionilor, așa că a pornit munca cu ceea ce i **s**-a oferit. Au hotărât niște repetiții în câteva seri la rând, Manole le-a spus celorlalți acordurile pe care cântau mai toate piesele, el încerca să cânte și cu vocea, făcuse rost de câteva texte și se descurca mulțumitor, avea ureche muzicală și dacă vedea textele originale putea pronunța bine pe englezește. Știa el că în boxe nu se auzea foarte clar vocea, și că cei din sală, în general, își cam fredonau ei părțile vocale, pentru ei fiind mai importantă partea instrumentală, de acompaniament.

Spre marea și plăcuta lui surpriză, noii membri ai trupei erau foarte interesați de muzică, la nivelul lor, și încercau mereu să se autodepășească și să țină pasul cu cerințele. Gigi Haleț, care **supraveghea** toate mișcărilor, **s**-a declarat mulțumit.

— Băi, oameni buni, dacă intrați cu ceva tare, ritmat, și o țineți tot așa prima repriză, îi dați gata pe dansatori. Le dați piese lente în reprizele următoare, dar la prima să-i amețiți cu ritmul și cu viteza! Aici e tot chichirezul.

Nu a mai îndrăznit să-i ducă la Staco, acolo erau buni în trupa dinainte, nu putea duce niște începători, nu se rodaseră încă împreună ca să poată pune bază pe ei. Dar

au dat dansuri la Hidro, unde Haleț avea o pilă.

Între timp, el cu Tavi Constantinescu tot aranjau marele spectacol pe care-l intitulaseră „La umbra teiului”, aluzie clară la marele poet național. Tavi avea câteva piese cu melodii proprii adaptate pe versurile lui Eminescu, le tot repeta și se mai convorbea cu Haleț asupra succesiunii liniilor melodice, în ce ordine să pună melodiile pentru ca spectacolul să aibă o curgere cât mai naturală.

Membrii trupei asistau și ei uneori la acele repetiții-discuții și nu înțelegeau prea multe, dar nici nu era nevoie să înțeleagă ei, cei doi „creatori” de spectacol știau ei mai bine ce se cerea făcut.

Într-o seară din acelea în care trupa făcea mai multă figurație pe lângă cei doi protagoniști, în sala de festivități, unde se făceau acum repetițiile, a apărut un tânăr cu început de chelie. Lumină era numai pe scenă și nu se vedea bine în sală. Omul a întrebat prevenitor dacă Manole Măgură era pe-acolo. Manole **s-a** întors să vadă cine îl caută și i-a zis să urce, că el era acolo.

Omul a urcat pe scenă. Era Gabriel Drăgan.

Manole i-a strâns mâna bucuros, a lăsat chitara pe un scaun și i-a zis să iasă un pic pe hol, el profita de pauză ca să fumeze o țigară.

— Ce te-duce pe la noi? l-a întrebat pe vizitator.

— Bă, Manole, un necaz mare mă aduce la tine.

Manole **s-a** speriat.

— Ce vorbești tu? Ce necaz poate fi atât de mare?

Într-o formulă nouă, cu niște tulceni încăpățânați, contractul e contract, suntem spre jumătatea lucrului și unii dintre ei m-au lăsat descoperit tocmai acum. Și nu știu ce să fac. Bă, am nevoie de un basist, pentru câteva zile. Și m-am gândit la tine.

— Păi de ce te-ai gândit tocmai la mine? Nu găseai tu alții mai buni? Uite, dacă vrei, îți recomand eu doi basiști ca lumea, ambii de la Conservator.

— Nu, Manole, nu vreau să mai caut. Îi cunosc eu bine pe toți fițoșii ăia care-și dau aere de mari muzicieni,

dar care n-au compus o piesă originală în viața lor. Ăștia sunt buni doar să facă figurație, nu să muncească cu adevărat. Eu la tine am venit. De ce? Pentru că tu ai fost singurul care ai avut încredere în mine, atunci, la început, când eram un nimeni. Eu n-am uitat. Vino și ajută-mă și nu-ți va părea rău. Iei bani buni, îți dau exact partea basistului care m-a lăsat descoperit. Doar un lucru nu pot face: să te pun pe coperta discului. Aceasta a fost deja făcută, peste trei săptămâni lansăm discul pe piață. Doar câteva piese mai trebuie finisate.

— Vin, Gabi, dar știi tu cam la ce nivel sunt eu cu muzica...

— Lasă, că știi eu. Ce, ai impresia că noi suntem mai departe? Doar că am avut un pic de noroc și o pilă unde trebuie. Contez pe tine.

— Bine. Și unde trebuie să vin?

— Ne întâlnim și mergem împreună. Doar în două zile trebuie să mergem dimineața, pentru niște părți speciale. În rest, mergem seara, când mai toată lumea poate să lipsească de pe unde are treabă.

— Bine. E bine așa. Bă, dar mi-e așa teamă...

— De ce?

— Că nu fac față.

— Fugi de-aci! Cum să nu faci față? Îți dau știmele, ascuți melodiile de două, trei ori și te lămurești tu despre ce e vorba.

— Deh! Așa să fie.

— Și, în rest? Tu ce faci? Văd că pletosul ăla năsos nu mai e pe aci, cu voi.

— Marcu? Nu mai e. Am făcut schimbări mari. Doar eu am mai rămas din cei cu care am început. Poate nu știi, m-am ajuns, fac solistică, și pe chitară, și voce!

— Bă, da' chiar că te-ai ajuns! Și te descurci?

— Cred că da. Avem dans în fiecare sâmbătă la Hidro. Am avut la Staco, dar cu trupa cealaltă...

— Am auzit că erați buni.

— Știi bine că la Staco nu merge oricine. Dar acum mă mulțumesc cu Hidro.

— Dar aici ce faceți?

— Nici eu nu știu prea bine, dar mă las pe mâna lui Gigi Haleț, am văzut că are idei și succes. Un spectacol în care noi, trupa, nici măcar nu suntem în față, acolo e doar un tip, băiatul ăla înalt, pe rol de comper, ce-o mai fi și aia, cântă singur în fața unui microfon, cu o chitară rece, iar pe un ecran mare se vede o dansatoare, iluminată din spate, care se mișcă, cu sens sau fără, nu știu... Încă suntem în pregătiri, dar peste o lună și ceva spectacolul trebuie să fie gata. Au început deja să se intereseze de el oficialitățile, de la un spectacolaș de doi bani a ajuns ceva ce va fi înscris printre realizările notabile ale anului...

S-au despărțit, stabilind unde să se întâlnească peste două zile. Gabriel Drăgan a ieșit, Manole s-a întors în sala de festivități.

Gigi Haleț îl recunoscuse pe vizitator și l-a interogat bănuitor pe Manole:

— Ce-a vrut băiatul ăla?

— Mai nimic, a răspuns evaziv Manole.

— Hai, mă, spune! l-a somat Haleț. Vrei cumva să pleci și tu?

— Ce-ți veni?! a sărit în sus Manole, speriat de bănuială. Nici nu mă gândesc să plec. Eu aici am făcut primii pași, aici rămân. Nici dacă mă dați voi afară nu plec, să fie clar! Vrea să-i dau o mână de ajutor câteva seri, nimic mai mult.

— Și te-a găsit pe tine! Pe altul nu putea să-l găsească?

— Putea, dar n-a vrut! a răspuns Manole, cam înțepat. Mai ții minte când l-ai adus tu aici, să facă vocal, și l-am ascultat toți și Marcu a zis că are vocea nu știu cum? Eu am fost singurul care i-am luat partea atunci, i-am și apreciat vocea. Și uite, omul n-a uitat și a venit direct la mine, când putea foarte bine să găsească zece alți înlocuitori. Acum are nevoie de un basist și s-a hotărât să mă ia pe mine. O să lipsesc câteva seri, nu mai mult. N-o să vă încurc prea tare, stai liniștit.

Nu mințise deloc când spusese că n-avea niciun gând

să părăsească trupa atunci, el era și conservator și devotat, dacă aici începuse, aici rămânea, indiferent dacă se ducea și pe la alții să mai facă treabă și să ia un ban.

Peste două zile, dimineața devreme, **s-a** dus de **s-a** întâlnit cu Gabriel Drăgan, să meargă la studiouri să facă treabă. Studiourile Electrecordului erau pe atunci în clădirea cinematografului „Tomis”, întreprinderea nu avea și studiouri proprii. Dar acolo unde-și stabilise studiourile de înregistrări avea spațiu suficient și bine compartimentat.

Manole nici **n-a** avut nevoie de instructaj în dimineața aceea, căci atunci făceau numai partea de cor pentru două melodii, dar cu ocazia aceea a putut asculta melodiile pentru care trebuia să dea și el o mână de ajutor. Venise cu instrumentul lui, basul colegului său Nini Telegescu, o chitară cu patru corzi, cu griful mai scurt decât la Iolana lui din anul precedent, dar bună. Stând **într-o** încăpere de lângă cea în care se cânta și cea în care erau echipamentele de înregistrare, își făcuse deja o idee despre partea care îi revenea lui, ciupind corzile la rece în ritmul melodiei care se auzea în numeroasele difuzoare plasate în toate sălile înconjurătoare. Gabriel Drăgan era în studio, împreună cu coristele, șase fete tinere, copilandre aproape, cu căști pe cap, în fața unor microfoane cum numai prin filmele muzicale de dinainte de război mai văzuse.

În ziua aceea, cu toate că a așteptat vreo cinci ore în cămăruța aceea despărțită cu geamuri, în care nu se auzea nimic altceva decât muzica din studioul de înregistrări, nu a făcut nimic. Nu înțelegea de ce oamenii aceia de la pupitru le puneau pe fete să reia la nesfârșit partea care era interpretată de ele, când lui i se părea că încă de la început totul mersese la fix. Mai ieșise pe hol, unde văzuse o scrumieră mare, mai fumase, mai intrase iar să asculte ce se mai făcea acolo, dar nimeni nu avusese nevoie de el. Gabriel Drăgan trecuse de vreo două ori pe la el, să-i spună să mai șadă, că poate va fi nevoie și de el, dar **n-a** fost.

Doar a doua zi a venit și rândul lor și a intrat și Manole în studioul de înregistrare. I-au pus căști pe urechi, din care se auzea perfect ceea ce fusese înregistrat mai înainte, tobele împreună cu orga și viorile, iar el și-a făcut datoria pentru șase melodii, care nu fuseseră terminate până atunci.

În studioul tehnic, cel în care erau pupitrele de comandă, erau trei oameni, care mereu erau nemulțumiți de cum se auzea munca lor. Îi puneau să schimbe locul de amplasare al stațiilor, căci mai era un băiat cu chitara de armonie, mai trăgeau o dublă, ca la filmări, iarăși nu mergea ceva bine, iarăși schimbau amplasamentul stațiilor și iarăși mai trăgeau o dublă, până când, în sfârșit, se părea că ieșise bine sau cel puțin pe placul celor de la pupitre.

Niciodată n-ar fi bănuț Manole cătă muncă era pentru înregistrarea unor melodii prevăzute a fi imprimate pe un disc. Mereu avusese impresia că imprimarea unui disc este așa, cam ca o cântare de-a lor pentru dans, te duci, cânti, poate nu iese din prima, reiei piesa încă o dată, cel mult de două ori, până ce iese totul ca lumea. Abia acolo, la studio, văzuse că nu era chiar așa, că piesa nici măcar nu se înregistra toată odată, ci pe bucățele, cu un metronom mare în față, să nu iasă nimeni din măsură. El n-a comentat nimic, era sigur că oamenii aceia știau ei mai bine ce trebuia făcut, dar în sinea lui tot îi acuza că erau tocători de timp, nu timpul lor, căci ei erau plătiți pentru timpul pe care-l pierdeau acolo, ci al celorlalți, cei care cântau, pe care-i frecau până-i treceau nădușelile.

A mai mers acolo două seri, a mai făcut ce i s-a cerut, a reluat o parte a melodiilor înregistrate deja, pentru una dintre ele a propus chiar o variantă nouă de bas, care nu a fost însă acceptată, n-a comentat nimic, a fost de acord cu ce hotărau ceilalți, dat fiind că el nu era chemat acolo decât pentru colaborare, nu pentru creație. Apoi s-a întâlnit mai târziu cu Gabriel Drăgan, care i-a dat banii, două mii opt sute de lei.

S-a întors entuziasmat la trupa lui cea dragă. Cu

buzunarul plin, era dispus să accepte orice i **s**-ar fi dictat acolo.

O adusese pe Anca Silvian, o fată mărunțică și suplă, să vorbească direct cu Gigi Haleț și cu Tavi Constantinescu, cei doi realizatori ai spectacolului. Fata a înțeles repede ce se aștepta de la ea, o singură dorință a avut, să asculte o dată toată muzica pe care o vor interpreta ei, pentru a-și forma o părere asupra ritmului și mișcărilor pe care le va executa ea în spatele celui ecran mare și alb, iluminată din spate cu un singur proiector puternic.

Băieții nu erau gata cu toată muzica, dar i-au promis o seară de repetiție completă de îndată ce vor avea totul pregătit.

Între diferitele piese pe care comperul le pregătise de unul singur, **s**-ar mai fi cerut niște treceri instrumentale, ba chiar și vocale, la care Manole și-a prezentat imediat ideile. Avea el ceva prin compozițiile pe care le vânduse lui Jean Pădureanu, a răsfoit prin memorie și le-a găsit, a schițat niște armonii pentru patru versuri, apoi alte patru și tot așa, până când toate trecerile dintre piese, care le lipseau lor, fuseseră găsite și acceptate pe loc.

La câteva piese, pe la refrene, ar fi fost bine să intre și a doua voce și Manole a fost fericit **s**-o facă, lui îi plăcea să facă vocea a doua la toate piesele, mai ales la cele ritmate, unde **s**-ar fi pretat foarte bine, dar nu avusese niciodată posibilitatea, ba nu avuseseră microfoane disponibile, ba ceilalți nu acceptaseră ideea, mai ales Adrian Marcu, de teamă că-l va acoperi pe el, ba cine știe din ce cauză. Acum a profitat pe deplin și, în afară de piesele unde stabiliseră să facă el a doua voce, mai intervenea și pe la celelalte, cu un „u-u-u” sau „a-a-a”, după cum i se părea lui că ar fi mers mai bine, și nimeni nu **s**-a supărat, căci intervențiile lui erau de bun gust și plasate la momentul oportun, pentru a accentua vreo frază anume.

Pe la sfârșitul lunii aprilie erau gata cu spectacolul.

Au convocat-o și pe Anca Silvian, ca să asculte toate piesele, au cântat totul așa cum ar fi trebuit să facă și la spectacol, au constatat că totul dura aproape trei ore, erau mulțumiți, nu munciseră degeaba. A doua zi, Gigi Haleț a convocat mărimile din cadrul institutului, să asculte și ei și să vadă cam despre ce era vorba, să-și dea avizul favorabil. De data aceasta au procedat exact cum urmau să facă la spectacol, trupa era undeva în spatele cortinei a doua, nu se vedea, în fața era numai Tavi Constantinescu cu chitara lui rece, iar pe ecran se vedea Anca Silvian dansând. Fata venise de data aceasta pregătită, cu costumașul specific și cu două eșarfe ușoare ca fulgul, cu care se ajuta pentru a face impresie pe ecranul de pânză. Toată lumea **s-a** declarat mulțumită de ceea ce prezentaseră ei, bătrânii aceia nu prea înțeleseseră ei de ce trupa nu se vedea nicăieri, dar se auzea, în fine, chestii regizorale, îi amețise bine Haleț cu ideile lui ciudate. **S-a** obținut „bun de scenă” și **s-a** hotărât ca primul spectacol să fie peste zece zile, **într-o** miercuri. Haleț **s-a** ocupat ca de obicei și de publicitatea necesară.

Manole era nemulțumit, căci la vizionarea oficială a spectacolului constatasese mai multe deficiențe. În primul rând, el nu-l auzea pe comper, ori avea neapărat nevoie să-l audă, pentru a se sincroniza în interpretare. Asta au rezolvat-o relativ simplu, punând un microfon suplimentar pe stativul celui pe care cânta Tavi Constantinescu. Iar în al doilea rând, în spatele cortinei a doua era un întuneric relativ și el nu putea urmări toate versurile pe care le debita comperul, pentru ca nu cumva să intre ei mai devreme sau mai târziu în piesa următoare. Au rezolvat și problema asta, montând o veioză cu un bec mic în culise.

În seara spectacolului, Manole era foarte emoționat. Sala de festivități avea doar patru sute de locuri, iar cererile de bilete erau cu mult mai mari. N-aveau cum să-i mulțumească pe toți doritorii, iar Gigi Haleț a găsit la repezeală o soluție: a scris pe afișul ce anunța spectacolul din acea seară că îl vor relua a doua zi și chiar și miercurea următoare. Emoția lui Manole nu venea de la

mulțimea de spectatori plătitori, ci de la grijile pentru interpretare. Ceilalți erau liniștiți, ei nu aveau altceva de făcut decât să-și interpreteze partiturile, dar el, Manole, purta răspunderea pentru sincronizarea cu comperul din fața scenei, să urmărească textele și să dea comenzile de schimbare a melodiilor, după necesități. La un moment dat, puțin înainte de ora de începere a spectacolului, **s-a** prefăcut a fi și el un oarecare spectator și a băgat capul pe o ușă de intrare în sală. Un grup de spectatori **l-a** recunoscut și au început să-l aplaude și să fluiera încurajator.

La ora fixată erau pregătiți. **S-a** făcut o liniște mormântală și spectacolul a început. Manole spunea un text explicativ în micro-fonul său, se auzea un şuierat care se apropia din ce în ce, apoi Tavi începea să cânte și de aici încolo el era pionul principal.

Din când în când, din sală se auzeau aplauze puternice, semn că ceva anume plăcuse în mod deosebit publicului, dar ei, acolo, în spate, nu știau niciodată ce anume produsese explozia de aplauze, ei nu vedeau nimic. Iar când au terminat, și-au dat seama că mai toți erau transpirați, de emoție sau de efort. Dar din sală se auzeau aplauze prelungite, fluierături și tropăieli admirative și asta era cel mai important.

Gigi Haleț a venit după ei, în spate și **le-a** făcut semn să-l urmeze pe scenă. Ei erau acei nevăzuți care susținuseră de fapt trupa din avanscenă, comperul și dansatoare. Era minunat!

11

Spectacolul a fost reluat a doua zi, la aceeași oră, având surpriza să constate că nici în seara aceea sala nu era suficientă pentru toți cei care veniseră să intre. Vestea despre spectacolul lor umblase repede și, dacă cu o seară înainte doar vreo două sute de spectatori nu putuseră intra în sală, în seara aceea din nou erau mult prea mulți față de numărul de locuri al sălii. În picioare nu se dădeau bilete, pentru că ei știau că era vorba despre trei ore de spectacol, ori nu era puțin lucru să stea lumea în picioare

atâta timp.

Au anunțat afară că spectacolul se va relua săptămâna următoare, căci lumea nu citea până la capăt afișele care fuseseră plasate prin oraș în apropierea căminelor și facultăților.

La acel al doilea spectacol succesul a fost și mai mare decât la primul. Și era cu atât mai important cu cât la primul veniseră foarte mulți colegi de-ai lor, care i-ar fi aplaudat și dacă n-ar fi fost mulțumiți cu adevărat de cele ce erau prezentate pe scenă, căci erau de-ai lor și solidaritatea se manifesta în moduri neașteptate, dar acum, la al doilea spectacol, era mai mult lume străină, care n-ar fi avut niciun interes să aplaude dacă n-ar fi fost încântată.

Atunci, la al doilea spectacol, l-a văzut Manole prima oară pe Mihai Caraivan, prietenul Ancăi, și tare s-a mai mirat văzând cât era el de înalt pe lângă ea. N-avea de unde ști atunci că mai târziu vor fi foarte buni prieteni.

În sâmbăta următoare, la dans la Hidro, au venit foarte mulți studenți, umplând sala. Li se dusesese repede vestea, spectacolul „Dor de vers”, cum îl intitulase Gigi Haleț, nu avea nimic comun cu muzica de dans, dar faima lucrase și lumea venea la sala unde cântau ei, căci dintr-odată li se ridicase nivelul de apreciere. Nu era puțin lucru să dai un spectacol cu casele închise, un spectacol care nu era chiar ceva obișnuit, abia atunci se mai ridicau timid niște cantautori, cu muzică ce-și va zice folk, dar lumea nu era încă obișnuită și noutatea atrăgea ca un magnet.

Manole și-a dat toată silința să-i mulțumească pe cei din sala de dans, în prima repriză i-a omorât cu niște ritmuri rapide, piesă după piesă, spre disperarea lui Sergiu Alecu, toboșarul, care nu era obișnuit cu munca în acel ritm și transpirase după primele trei, patru melodii.

Pentru repriza a doua a făcut tuturor o surpriză, cântând cinci compoziții proprii la rând, toate pe ritmuri mai lente, constatând repede că unele perechi se opriseră din dans pentru a asculta mai cu atenție acele piese. Era neobișnuit ca la dans să se cânte și piese românești, căci

cele mai multe dintre acestea nu aveau ritmuri dansante.

Ceilalți doi chitariști erau un pic nemulțumiți, căci Manole era cel care stabilea de fiecare dată ce piesă urmau să cânte și nu admitea împotrivire. În fond, toate piesele erau cântate **într-o** seară de dans, cu cinci, șase de rezervă care nu erau mai niciodată prezentate, dar băieții se obișnuiseră deja cu o anumită succesiune și le venea greu să iasă din tipare. Manole era suficient de conservator și el, dar uneori îl prindea așa, un dor de schimbare, și nu mai aștepta ca ceilalți să-și dea cu părerea, că ar trebui poate cine știe ce altă piesă, el număra repede „doi, trei, și”, după care ataca melodia pe care o gândise el, **punându-i** în fața faptului împlinit.

La al treilea spectacol publicul a fost la fel de numeros și la fel de entuziast. Se vedea bine că ceea ce se petrecea pe scenă plăcea tuturor, mai ales că, din nou, spectatori erau mai mult străini, mulții lor prieteni și susținători îl văzuseră de prima oară și nu mai veneau acum să-i susțină, înțeleseseră și ei poate că nu mai era nevoie să vină în grup mare pentru a însufleți sala. Și la final Gigi Haleț a decis că în anul următor se vor prezenta la festivalul studentesc cu acel spectacol. Încă nu știa cum o să rezolve problema limitei de timp prevăzută în regulament, până în toamnă mai era destul timp să mai gândească ceva, poate va găsi o soluție.

În primăvara aceea Sergiu Alecu i-a angajat la o nuntă **într-o** comună suburbană, fără să-i întrebe și pe ei dacă era bine sau nu, și **s-au** dus, cu scule, de vineri, ca să susțină două spectacole, sâmbătă și duminică. Condițiile erau bune, dar Manole nu era de acord să cânte la nunți, unde era chiar periculos, acolo lumea venea băută gata și te trezeai că-ți cerea careva să cânti nu se știe ce melodie de care numai el poate auzise și, dacă nu-i făceai pe plac, puteai **s-o** pățești urât de tot. La nunta aceea au avut noroc cu carul, se vedea bine că nimeriseră la niște oameni de vază, erau români, nu țigani, și nici n-au văzut țigani pe acolo. Locul de cântare era o estradă improvizată, dar bine construită, destul de înaltă ca să nu se poată urca pe ea

careva decât dacă trecea pe undeva prin spate, unde era o scară, dar trebuia să treacă în același timp pe lângă cineva de-al casei, un bărbat înalt și solid, care nu lăsa pe nimeni să se apropie, sub niciun motiv.

Fuseseră angajați pentru a cânta unei mulțimi de tineri, care veneau sau nu la nuntă, dar la dans puteau veni, și asta se întâmpla numai pe timpul zilei, căci pentru noapte erau angajați lăutari de tradiție, care cunoșteau tot ce se cerea pe acolo. Și tinerii veneau, căci în loc de discoteci ei aveau posibilitatea aceea, să meargă la nunți cu ștaif, unde puteau dansa o jumătate de zi și puteau să bea și un pahar de suc, căci mereu se găsea cineva care avea inițiative și venea pregătit cu câteva bidoane pline, pe care le vindea la prețul locului.

După prima jumătate de oră de cântat, ei, trupa, înțeleseseră că țăranii aceia care veneau la dans nu erau deloc țărani, că ei erau navetiștii de la periferia Bucureștiului pe care apoi îi întâlneau în oraș, și că aveau o oarecare cultură, nu erau îngrămădiți ca mai toți țăranii care nu prea umblau prin țară. Și atunci au început să cânte mai îngrijit, cam ca la un dans de sâmbăta, în fața unei asistențe pretențioase.

Au scăpat cu bine din aventura aceea, dar Manole le-a atras atenția tuturor că niciodată nu va mai merge cu ei să cânte la nunți, chiar dacă banii câștigați erau mulți, pericolul de a fi luați la bătaie era prea mare, niciodată nu știai peste ce fel de oameni puteai da acolo, la nuntă. Și au căzut de acord să nu mai încerce aventura asta niciodată.

Într-o vreme, mai înainte de sesiunea de vară, Manole l-a încercat pe Haleț, dacă nu cumva avea vreun gând pentru vara aceea, să aranjeze ceva pe litoral sau altundeva. Gigi Haleț a evitat un răspuns direct, dar dacă nu a precizat nimic, Manole a înțeles că nu avea niciun gând și **s-a** întristat tare. El ar fi dorit să mai facă o încercare pe litoral, chiar în formația aceea de amatori, dar, analizând faptele la rece, i-a dat dreptate impresarului lor. Nu puteau face față unei săli pretențioase. La mare nu veneau numai prietenii și colegii lor, care îi apreciau

pentru că erau ai lor, acolo veneau oameni din toate colțurile țării, mai ales cei din vest, care erau mai la curent cu ce se cânta în Occident și aveau și altă viziune asupra nivelului muzicii, în general, pe aceia nu aveau ei cum să-i mulțumească.

Privind înainte, Manole a înțeles că nivelul trupei lor nu era foarte elevat și că așa va rămâne pentru mult timp, indiferent ce va face el. Doamne, și câte planuri își făcuse, câte ar fi vrut să mai facă!...

PARTEA A DOUA

ZĂBRELE

1

Mihai Caraivan cunoscuse **într-o** ocazie un țigan din Gătaia, era student la Conservator, ai lui fuseseră muzicanți din neam în neam și el îndrăgise de mic muzica. Botoca Eugen se numea, lumea îl cunoștea de Gelu. Caraivan se apropiase de Botoca, îi simțise sufletul de artist și îl aprecia pentru faptul că nu arăta și nu se comporta ca toți ceilalți țigani pe care îi cunoscuse mai înainte. Botoca era un tip îngrijit, curat, vorbea corect limba română, cunoștea și franceză și germană, ba chiar și sârbă, dat fiind că în zona lor locuiau mulți sârbi cu care aveau contacte zilnice. Știa să cânte la pian, la vioară, la saxofon și la acordeon. La Conservator studia pianul și vioara, încă nu se hotărâse ce anume va face mai târziu.

Într-o zi când bea o bere, Botoca cu doi colegi de-ai să-i și Caraivan, conservatoristul băuse mai multe halbe de bere și o cam luase pe ulei, începuse să vorbească tare și cu accent specific țigănesc, poate astfel voia să le arate că le e superior **într-un** fel, și la un moment dat începuse să se laude de câte ori trecuse el în Iugoslavia, fără să-l prindă grănicerii, și ce de lucruri adusese el de acolo, lucruri care nu se găseau în orice casă din România.

Caraivan reținuse ideea că băiatul acela trecuse „dincolo” de mai multe ori, deci se putea și altfel decât cu pașaport, pe care el oricum n-avea să-l primească poate niciodată. Își notase mintal să mai studieze problema cu altă ocazie și-l atacase pe Botoca în altă ocazie, când

acesta era treaz, cum era el de obicei, căci bea rar, și-atunci numai bere.

— Da' ce crezi tu, se rățoise Botoca la el, că am mințit? Este adevărat, am trecut de mai multe ori la sârbi și m-am întors cu marfă, pe care am păstrat-o pentru mine sau am vândut-o la fraieri ca tine, care n-au de unde să ia o geacă sau niște blugi ca lumea. Voi, pe-aici, prin regat, stați cu ochii în vitrinele de la *shopuri*, că voi nu vă puteți permite să aveți lucrurile alea de calitate. Că trebuie să vă rugați de vreun negrotei să vă cumpere și vouă un cartuş de Kent și dați pe dolar cât nu face... Eu m-am dus la sârbi, mi-am luat ce-am vrut de la ei, că au piețele pline cu ce vrei și ce nu vrei, marfă de toate gusturile și toate buzunarele.

— Dar bani de unde ai avut?

— Bani de-ai noștri am destui, noi am avut întotdeauna bani, i-am făcut din cântări, că noi muncim sâmbăta și duminica, nu ca voi, care stați cu burta la soare, să vă odihniți după o săptămână de nemuncă. Dolari sau mărci facem rost, pe bani poți găsi orice, și nu trebuie să mă duc cu valută dincolo, mă duc cu lei și-i schimb acolo, la niște cunoștințe, că și ei au nevoie de lei când vin la noi să ia ceva marfă.

Discuția o luase în altă parte decât îl interesa pe Mihai Caraivan, dar îl lăsase pe Botoca să se descarce, aducându-l din nou pe făgașul dorit:

— Mă, dar cum treci tu granița dacă zici că n-ai pașaport?

— Cum trec toți cei care au curaj și minte. Pe la noi sunt sate de țigani cu grămada și toți avem rude pe unde nu te-aștepți. Dacă am buletin de zonă de graniță, pot să mă plimb pe unde vreau eu, n-au cum să mă împiedice. Și mă duc pe la rude, grădinile lor sunt chiar pe fâșie, de obicei trec când plouă, că vine ploaia și acoperă urmele, dar și în alte dăți trec, că să nu crezi că grănicerii chiar studiază fiecare centimetru de fâșie...

— Și nu te-au prins până acum?

— Nu m-au prins și nici n-or să mă prindă. Și ca mine

sunt destui alții. Eu măcar nu m-am dus niciodată departe, dar am prieteni care s-au dus și prin Germania și prin Italia. Cică la Trieste e ușor de trecut, dar e obligatoriu să ai o călăuză, altfel pici drept în plasa grănicerilor sârbi. Păi să-i vezi pe barosanii noștri, cum se duc prin toată Europa și chiar în America, atunci când au vreun congres... Țștia nu așteaptă amărâtul de pașaport românesc. Se duc și gata!

— Pe alții i-ai luat cu tine?

— De-ai mei? Da, am fost de vreo trei ori în gașcă.

— Nu de-ai voștri, ci străini.

— Cum ar fi să te iau pe tine și să trecem împreună?

— Cam așa.

— Nu am trecut pe nimeni. Mi-e frică și nu vreau să mă leg la cap dacă nu mă doare. Țiganii noștri nu prea știu să-și țină gura și mai devreme sau mai târziu s-ar afla. Alții au mai făcut, au trecut oameni, i-au dus și i-au întors, sau nu i-au mai întors, dar mie mi-e frică.

Asta era pe la începutul primăverii, zăpada se dusesse, dar ploua des și mărunț. Caraivan l-a lăsat în pace pe Botoca cu întrebările, însă ideea era deja coaptă.

Pe la mijlocul lui februarie s-a înscris pentru o excursie în Bulgaria și Iugoslavia, nu costa prea mult, s-ar fi mers cu autocarul, era o soluție elegantă și mai sigură de a părăsi țara. Dar peste două săptămâni, când a mers la agenție ca să plătească diferența de bani, funcționarul i-a spus că nu mai e nevoie de alți bani, pentru că îi va restitui și avansul.

— De ce? s-a mirat Caraivan.

— Nu vi s-a aprobat ieșirea din țară.

N-a mai întrebat cine nu i-a aprobat, era clar că securiștii făcuseră cercetări și cine știe pe ce criterii nu-i dăduseră liber la pașaport. Și-a luat banii înapoi și a plecat spre casă. Acum știa clar ce urma să facă.

L-a căutat pe Botoca la Conservator. L-a așteptat să iasă dintr-o sală unde exersa la pian.

Gelu Botoca s-a mirat când l-a văzut. Niciodată nu-l căutase la facultate.

— Ce-i? **S**-a întâmplat ceva?

Mihai Caraivan i-a povestit repede întâmplarea cu excursia.

— Și acum nu știu cum să fac... încheiase el, oftând.

Botoca **s**-a oprit, l-a tras de mână să-l întoarcă spre el, l-a privit drept în ochi și l-a întrebat:

— Mă, Mihai, tu vrei să pleci din țară?

Caraivan a simțit că i **s**-a luat o greutate de pe umeri. Nu îndrăznise să recunoască față de niciun străin chestia asta.

— Mă, pentru mine e clar, continuase Botoca, încredințat că nu greșise. Nu ți-e teamă că mă duc și te torn?

— Gelule, nu te duci tu să mă torni.

— Niciodată să nu te încrezi orbește în prieteni!

— Lasă, mă, de-aia se numesc prieteni, să te bazezi pe ei.

— Mihai, am văzut atâtea... În fine, **s**-o lăsăm pe-asta. Bani ai?

— Pentru ce?

— Mă, trebuie niște bani pentru drum, pentru călăuză, pentru gazda din Serbia și acolo să ai și tu un ban să te poți descurca. Cel puțin șase mii de lei.

— Îi fac rost.

— Bine. Cât timp îți trebuie ca să pregătești?

— Vreo două săptămâni. Trebuie să vând ceva ca să fac rost de toți banii.

— Când ai banii, mai vorbim.

A durat mai mult până a făcut rost de toți banii. I-a fost greu să găsească cumpărători pentru colecția lui de discuri și pentru stația de 30 de wați pe care o construise cu un an înainte. Dar până la urmă **s**-a descurcat și l-a căutat pe Botoca, pentru a-l pune în temă și a afla ce urmează să facă mai departe.

— Mă, tu chiar ești hotărât? l-a mai întrebat muzicianul. Te-ai gândit bine, ce lași în urmă, ce vei găsi pe-acolo?

— Gelule, dacă nu plec acum, nu mai plec niciodată.

M-am decis și nu mă mai răzgândesc.

— Bine. E treaba ta. Dar trebuia să te mai întreb o dată, ca să fiu sigur că nu mergem numai pentru o aventură. Ești conștient că sunt în joc și viețile altora...

— Gelule, fă ce trebuie făcut și din partea mea nimeni nu va avea nimic de suferit, indiferent ce se va întâmpla.

— Așa zici tu acum, dar dacă te prind și te iau la cercetări, nici nu știi tu ce ai fi în stare să spui, numai să scapi odată de chinuri.

— Poate ai dreptate, dar încerc să nu fac necazuri nimănui.

— Mă, dar tu te-ai târât vreodată prin noroi sute de metri și te-ai ridicat apoi și te-ai curățat și ai stat cu hainele ude o noapte întreagă, pe câmp, în frig, încercând să-ți stăpânești clănțănitul din dinți, să nu te audă dușmanul care e la câțiva metri de tine? Habar n-ai tu ce te așteaptă, crezi că mergem la o plimbare...

Mihai Caraivan l-a privit lung. Hotărârea i se clătina pentru prima oară.

Botoca i-a zâmbit vesel, văzându-i încurcătura.

— Hai, bă, că n-o fi chiar așa! l-a încurajat el. Sâmbăta asta plecăm. E bine?

— E perfect.

— Să-ți iei haine puține, cât mai închise la culoare. Să nu fâșâie, să nu se audă niciun zgomot. Ia-ți un briceag și o cană sau un castronel de aluminiu. Să ai chibrituri la tine, ceas și un bidon cu apă. Hainele le îmbraci pe tine mai pe toate, vezi că noaptea e frig încă.

Sâmbătă după prânz au și plecat spre Timișoara, cu un accelerat. De la Timișoara aveau să ia o mașină, Botoca știa regulile locului mai bine și-i spusese să nu ducă grijă.

Pe seară ajunseseră în gară la Timișoara. Botoca s-a uitat pe fereastra vagonului spre peron, așteptând să iasă pe culoar pasagerii din compartimentele mai de lângă ușa vagonului, fără să se grăbească. S-a aplecat spre Caraivan, care era în fața lui, și i-a șoptit:

— Când cobori, o iei la stânga și ții numai pe lângă

tren. Eu o să stau în spatele tău și te îndrum.

Așa a făcut. A luat-o pe lângă tren, în pas vioi, ca un om care avea o treabă și era grăbit să o rezolve, fără să se uite în stânga și-n dreapta. Botoca venea în urma lui în același pas alert. La un moment dat i-a șoptit **s-o** ia spre clădirea gării. Au ocolit-o, n-au trecut prin ea, pe o potecă printre niște flori și au ieșit în fața clădirii.

Caraivan **s-a** uitat întrebător spre însoțitorul său.

— Nu i-ai văzut pe civilii ăia trei care supravegheau oamenii ce coborau din tren? N-am vrut să încep cu explicațiile încă de aici. Stai aici pe banca asta și mă aștepți.

Botoca a dispărut în negura străzii și l-a lăsat să aștepte cam un sfert de oră. A revenit grăbit și i-a făcut semn să-l însoțească.

— Ne urcăm **într-o** mașină. Nu scoți o vorbă. **Într-un** sat o să-ți spun să cobori, intri pe strada în fața căreia te las, mergi înainte vreo două sute de metri, faci stânga, încă două sute de metri, apoi stânga din nou, în unghi, și ieși în șosea. Acolo te aștept din nou eu cu mașina.

Caraivan a reținut indicațiile. Botoca **s-a** apropiat de o mașină, a deschis portiera din spate și i-a făcut semn să urce. A urcat și el și mașina **s-a** urnit din loc.

Au ieșit repede din oraș, apoi au urmat un drum pietruit, dar bun, pe care mașina se deplasa cu viteză. Au trecut prin două sate, întunecate și pustii la ora aceea. În satul următor, după o scurtă discuție în țigănește cu șoferul, mașina a oprit și Botoca l-a împins pe Caraivan să coboare. Mihai a coborât și a intrat imediat pe drumul în dreptul căruia coborâse. Mașina a pornit imediat.

Caraivan a urmat întocmai instrucțiunile prietenului său, a făcut la stânga și iar la stânga exact unde se aștepta să găsească drumurile indicate de Botoca și, când a ajuns din nou la șosea, n-a mai știut ce să facă. A stat în loc. Un câine a lătrat anemic **într-o** curte alăturată.

Mașina a apărut din negură, din stânga, a oprit lângă el și **s-a** urcat. Nimeni n-a vorbit nimic.

În satul lui Botoca au intrat peste vreun sfert de oră.

Au oprit la margine, după primele case și au coborât. Mașina a întors și a dispărut în negură.

Botoca a pornit înainte, pe mijlocul drumului.

— De ce nu mergem pe marginea șoselei? a întrebat Mihai Caraivan, nedumerit.

— Ca să cazi prin șanțuri să-ți rupi vreun picior? i-a întors-o vesel muzicianul. Prin sate nu e bine să mergi pe lângă garduri. Te poți trezi cu un laț în jurul gâtului și nici nu-l simți pe cel care te atacă, sau cu o boată în cap. Pe mijlocul drumului măcar ai loc să te desfășori și e mai greu de crezut că nu vezi sau nu auzi pe cineva care e în apropiere. Că pe vremuri erau și pe aici becuri pe stâlpi, luminau bine șoseaua, dar acum dacă Ceașcă face economie...

După câteva minute au cotit-o pe-o uliță la dreapta și s-au oprit în fața unui gard. Botoca a deschis o porțiță pe care numai el putea s-o găsească pe negura aceea și au intrat într-o curte. Un câine a lătrat de două ori, gros, apoi parcă a scheunat.

— Eu sunt, Surule, a zis Botoca și s-a aplecat să mângâie câinele pe care-l auziseră amândoi apropiindu-se. Ce mai faci tu, măi băiete?

Un felinar licări în spatele unei uși cu geamuri, apoi ușa se deschise și Caraivan văzu fațada unei case, la câțiva metri de ei. Câinele pe care prietenul lui îl mângâia era mare cât un vițel, flocos, cu părul în ochi.

Un bărbat ieșise cu felinarul în capul celor trei trepte de beton din fața casei.

— Eu sunt, tată, a zis Eugen Botoca. Sunt cu un prieten, avem o treabă împreună...

Omul le-a deschis larg ușa și i-a poftit în casă. La lumina felinarului trăsăturile de țigan erau mult accentuate... Caraivan a intrat cam cu inima strânsă. Abia acum se gândea că poate totuși greșise și ar fi trebuit să facă altfel, nu să vină în casa omului...

— Hai că ne-or da drumul la curent, că de câteva zile tot așa ne întrerupe pe seară, cred că vrea să facă economie regimul ăsta, nu glumă, a zis tatăl lui Eugen.

Au intrat în casă, unde mirosea frumos, a levănțică. Mama lui Eugen a apărut și ea, l-a privit indiferentă pe Mihai Caraivan, apoi i-a anunțat că-i așteaptă la bucătărie.

Bucătăria era mare, ca în filmele americane, partea unde se pregătea mâncarea era despărțită cu un paravan de restul încăperii, unde aveau o masă mare și scaune de jur-împrejur.

S-au așezat la masă și femeia le-a pus în față farfurii pline cu o tocană delicioasă.

Botoca senior a vorbit ceva cu feciorul lui, pe țigănește. Discuția a fost scurtă, iar Eugen nu a găsit de cuviință să traducă. Apoi nu s-a mai vorbit decât în românește.

Au dormit în camera lui Eugen, și aceea mare, cu două paturi. Caraivan și-a exprimat uimirea, ce casă mare avea totuși prietenul lui!

— E un punct de mândrie să ai casă mare, i-a explicat Eugen. Dar trebuie să ții cont și de faptul că, în general, în familiile noastre sunt mulți copii, cel puțin patru de fiecare. Lumea are în general o părere greșită despre noi, om fi noi țigani, dar să nu uiți că aici e Banatul, unde și țiganii sunt mai boieri decât cei din alte părți.

A doua zi Eugen a dispărut pentru vreo oră, fără să spună unde se duce. Caraivan se simțea stingher, a stat ce-a stat în dormitor, dar apoi a ieșit afară. Stăpânul casei l-a întrebat dacă a găsit baia. Nu, nu o găsisese. L-a îndrumat el, tot prin casă, nu trebuia să iasă afară. Ca să aibă și acolo un șoc, văzând o baie cum numai prin filmele americane mai văzuse.

Când a revenit Eugen acasă, mama lui i-a invitat din nou la masă și abia atunci, la lumina zilei, Mihai a văzut într-un colț o orgă Yamaha. Eugen a sesizat că se uită la ea cu admirație și a zâmbit.

— Avem patru orgi în casă, a zis el. În fiecare an cumpărăm una nouă și o vindem pe cea mai veche. Sunt niște bijuterii de scule! Tata are și o armonică electronică, nici nu-ți poți închipui ce se poate face cu ea. A dat cîn șpe mii de mărci pe ea, la München.

Mai târziu, când erau pe final cu masa, Eugen l-a informat asupra programului lor din acea zi:

— Eu mă duc la niște prieteni. Tu rămâi acasă. Dacă vrei să ieși, numai în grădina din spate poți **s-o** faci. Nu trebuie să te vadă nimeni.

3

S-a întors peste vreo trei ore, când Mihai începea să-și facă probleme. Ieșise el în grădina din spatele casei, dar nu stătuse mult, pentru că era frig. Părea că va ploua în curând.

Gelu l-a lăsat să fiarbă un timp în zeamă proprie. Abia după ce au mâncat de prânz au ieșit împreună în grădină, unde aveau un chioșc închis cu geamuri mate, și i-a spus ce urmează să facă.

L-a pus să învețe pe dinafară tot traseul pe care urma să-l facă de unul singur, adresa la care urma să îl caute pe prietenul său din Serbia, care avea să-i schimbe banii pe care îi avea asupra lui, în dinari și ceva mărci germane, precum și povestea pe care ar fi trebuit **s-o** înșire în caz că era prins în țară. În niciun caz nu avea voie să spună cum ajunsese cu adevărat pe graniță.

Când se însera, au mâncat bine, și-a luat bagajele și au plecat numai ei doi, **într-o** direcție ce avea să-i poarte spre graniță. Au mers fără multă grijă pe o potecă abia trasată, printre câmpuri. Începuse să plouă și urmele lor dispăreau repede de pe poteca aceea. Apoi, când au ajuns în dreptul câtorva tufe înalte, Botoca l-a tras în spatele lor și **s-a** culcat în noroi. Mihai a făcut la fel.

— Acum o să treacă patrula care face schimbul de gărzi, i-a spus Botoca. Te ții după ei la o jumătate de minut. Nu te grăbești. Ei vor ajunge la vadul pe unde vei trece tu, dar o vor lua la dreapta și vor mai avea trei minute până vor ajunge la santinela pe care trebuie **s-o** schimbe. Ține minte, nu ai decât cinci minute ca să treci dincolo și să te îndepărtezi suficient. Dacă la întoarcere îți vor vedea urmele, vor da alarma. Dar sper să nu se întâmple așa. Eu voi pleca de îndată ce pleci tu. Acum facem liniște și așteptăm.

Patrula și-a făcut apariția în câteva minute. Nu se vedea nimic, doar se auzeau pași apăsați și din când în când câte o vorbă mormăită. Pe fundalul cerului au zărit niște umbre vagi, șase oameni care treceau spre stânga lor.

Când au dispărut și nu **s**-au mai auzit, Eugen Botoca **s**-a ridicat.

— Mihai, îți urez noroc! Sper să mai avem vești despre tine!

I-a întins mâna, pe întuneric, i-a strâns-o bărbătește pe a lui și a plecat înapoi, spre casă.

Mihai Caraivan a luat-o înainte pe potecă, după patrula grănicerilor. Mergea ușor, fără zgomote inutile. În ciuda masivității sale corporale, putea să se miște în liniște.

Patru sute de metri, atâta îl despărteau de libertate. La distanța aceea avea să dea peste trei sălcii pitice, Botoca îi spusese că e imposibil să nu le vadă, chiar pe întunericul acela aproape deplin. Trebuia să se lase să alunece în albia râului chiar pe lângă trunchiul primei sălcii din stânga și apoi **s**-o țină cât mai drept spre celălalt mal.

A găsit sălciile exact cam când se aștepta el să le găsească. **S**-a lăsat pe vine ca să vadă pe fondul cerului dacă se găsea lângă cea din stânga. Părea să fie bine. **S**-a închinat și și-a dat drumul pe povârniș spre apă, închizând ochii și pregătindu-se să aibă un șoc.

A simțit că-l taie la mijloc când a ajuns în apa rece ca gheața. Unde căzuse el, îi venea deasupra centurii. Imediat a înaintat spre celălalt mal, greu, pentru că fundul apei nu era nisipos, ci era numai noroi, în care aproape își pierduse bocancii. Noroc că le legase bine șireturile.

Din douăzeci de pași a ajuns în partea cealaltă, unde malul nu mai era înalt ca pe partea românească. A ieșit ușor din apă, **s**-a depărtat câțiva pași de râu, **s**-a așezat pe spate și a ridicat picioarele, ca să scurgă apa din bocanci. Apoi **s**-a ridicat din nou în picioare, cu gând să se orienteze.

Serbia parcă mirosea altfel decât țara pe care o lăsase în urmă. Adia un vânt ușor care-i aducea miresme noi, ciudate, moi, dulci, suave. Poate nici nu era o părere a lui, cel dornic și fericit de libertate. Undeva în față, la o distanță nedefinită, se vedea câteva luminițe nemișcătoare. Era un sat, pe care el trebuia să-l ocolească prin dreapta, după indicațiile lui Gelu Botoca. De acolo veneau mirosurile acelea pline de libertate.

Îi era frig, ar fi vrut să stea undeva să-și stoarcă hainele de apă, dar mai bine mergea. Oricum, apa se va scurge încet-încet din partea de sus a hainelor. O să stea undeva mai departe de zona graniței.

A simțit că a dat peste un drum de câmp. A ținut-o pe partea din mijloc, care era mai înaltă decât șleaurile pline de apă și noroi. Din când în când trăgea cu urechea în toate părțile, doar doar va auzi ceva. Nu se auzea însă nimic.

Drumul acela l-a dus exact către luminile satului pe care le văzuse de la depărtare. Nu știa sigur dacă era drumul despre care Botoca îl informase că-l va găsi. Avea o singură modalitate de a afla. Undeva trebuia să se facă un drum mai larg, la dreapta, un drum pietruit, un drum de tarla, pe care circulau și tractoarele și alte utilaje agricole în sezon.

A auzit un câine hămăind, la distanță mare, apoi s-a mai întărâtat și altul. Trebuia să se oprească și să o ia spre dreapta, nu se mai putea apropia de sat. Poate câinii aceia îl simțiseră, de la distanță.

Peste câțiva pași, ca prin minune, zgomotul ploii s-a schimbat, în partea dreaptă nu mai bătea în pământ moale, se auzea cum lovește în ceva mai tare. A înaintat pe orbecăite și a simțit pietriș sub picioare. Se afla exact unde trebuia. A cotit la dreapta și a luat-o pe drumul de tractoare.

Și-a aprins o țigară, chiar dacă știa că focul chibritului putea fi văzut de la trei kilometri. Aici era Serbia! Nu-i mai era atâta teamă.

În curând a început să vadă, undeva departe, mai

spre stânga direcției în care mergea el, niște lumini mișcătoare, rare, semn că acolo era o șosea pe unde circulau mașini. Acolo trebuia să ajungă și el, spre dimineață.

A ținut drumul acela de tractoare mult timp. La un moment dat, acesta a cotit vag spre stânga, exact în direcția șoselei.

Și-a permis un moment de odihnă, doar un sfert de oră. Pe orbecăite și-a desfăcut șireturile bocancilor, **s**-a descălțat, și-a stors bine ciorapii de apă, apoi **s**-a încălțat la loc și a pornit imediat, căci de îndată ce se oprise îl pătrunsese frigul.

Când a ajuns mai aproape de șosea, începea să se lumineze. Nu a ieșit la șosea, a luat-o pe câmp, în paralel cu ea, **ținându-se** la o distanță apreciabilă. Ploaia se îndesise. Practic, nu conta prea mult, el era oricum ud până la piele, dar noroiul se făcea din ce în ce mai clisos și asta îl făcea să obosească mai repede.

Botoca îi spusese că prin zona aceea se aflau câteva construcții agricole și că se putea adăposti în vreuna, să petreacă toată ziua. Cu ploaia aceea, nu ducea grijă că va fi deranjat de cineva, hambarele acelea nu erau folosite decât în perioada lucrărilor agricole, ori atunci era mică șansa să aibă careva de gând să muncească ceva la câmp.

Pe lumină a văzut primele hambare de pe câmp și a intrat în cel de-al doilea. La primul **n**-a putut deschide ușa, așa că a renunțat și a mai mers vreo sută de metri până la următorul.

Clădirea era mare. Înăuntru, **într-un** colț, mulți baloți de paie, ci-lindrici, cum nu mai văzuse pe la noi. În pod se vedeau tot paie, atârnav de pe grinzile de sprijin. O scară ducea în sus.

Se simțea înghețat până în măduva oaselor. A hotărât să facă un foc. Evident, nu trebuia să dea foc la magazie. **S**-a dat lângă un perete și cu degetele folosite ca pe colții unei greble a tras paieile căzute pe jos, până a rămas țărâna goală. Nu vedea mare lucru, mai mult pe pipăite a hotărât că vatra era suficient de largă. A luat o mână de

paie și a scos din rucsac chibriturile. Le-a desfăcut cu grijă din cele patru pungi de plastic în care le băgase. Rezistaseră bine, doar la a doua pungă simțise câteva picături de apă, probabil transpirase și făcuse ceva condens. A aprins un băț și a dat foc șomoiagului de paie. Abia atunci a văzut că făcuse treabă bună, adică curățase suficientă **suprafață** pentru a o folosi fără grijă drept vatră. A mai aruncat câteva mâini de paie pe foc și flacăra **s-a** întetit.

Din**tr-un** snop cilindric a tăiat câteva porțiuni bătucite și le-a adus la vatra improvizată. Paiele au început să ardă, dar parcă erau lemne, ardeau întâi cele din exterior și jarul înainta către interiorul grămezii de paie, făcând flacăra curată, nu prea mare, fără fum mult.

Odată cu căldura care se degaja, parcă se încălzise și el. **S-a** dezbrăcat de toate hainele, a încercat să mai stoarcă din ele ce mai era de stors, apoi le-a înșirat pe snopii de paie din fundul hambarului, la uscat. În rucsac mai avea un tricou și un pulover gros, uscate. **S-a** îmbrăcat în ele.

Trebuia să găsească ceva lemne, altfel nu făcea nimic cu focul, pe care ar fi trebuit să-l alimenteze în permanență. **S-a** urcat în pod și a demontat câteva lemne nedecojite, care susțineau o mică platformă. Noroc că nu erau bătute în cuie. Le-a putut lua ușor. A pus pe foc un singur lemn, să ardă la jumătate. Când **s-a** aprins, n-a mai pus paie pe foc. Era suficient lemnul acela. În curând a ars și l-a putut desface în două bucăți, pe care le-a îndesat deasupra jeraticului, având acum foc la discreție, și fără fum mult, care eventual l-ar fi putut da de gol.

Eugen Botoca îi spusese că în multe sate există case părăsite, în majoritatea cazurilor proprietarii aflându-se la muncă prin Europa, căci ei cu asta se ocupau, se duceau prin țări străine să muncească și veneau acasă cu o grămadă de bani și-și înălțau case de se-nvârteau după soare. Îi spusese că putea să intre în astfel de case, dar să aibă grijă să nu dea de înțeles nimănui că era el pe-acolo.

Mihai Caraivan mai că nu-l crezuse pe prietenul său.

Cum să-și lase oamenii aceia casele de izbeliște și ei să plece cu anii la muncă, mai ales prin Germania? Îi era greu să înțeleagă, casele acelea erau proprietatea oamenilor și ei făceau ce doreau cu proprietățile lor, atâta timp cât nu afectau alte persoane.

Reușise să se încălzească suficient. Cu haine uscate pe el și cu focul alături, era cum nu se putea mai bine.

Din când în când se ducea la ușile hambarului, pentru a studia terenul din față, atât cât se vedea prin spațiul dintre canaturile ușilor, ca să vadă dacă se mișca ceva în zonă. Acum, la lumină, vedea că hambarul se afla pe coasta lină a unui delușor, ceva mai sus de șoseaua pe care treceau mașini, puține, căci era o șosea de categorie inferioară. Ploaia își continua căderea, imperturbabilă, și ploua cu picături mari și dese.

Având grijă să pună pe foc lemne, ca să aibă căldură suficientă pentru tot restul zilei și al nopții - căci știa că va rămâne acolo și în noaptea următoare, să i se usuce bine hainele - **s-a** urcat din nou în pod, ca să își aranjeze un loc de dormit. Cel mai bine era între paie, numai astfel putea să se încălzească bine. **Într-un** colț al podului a găsit și o bucată de pătură, destul de mare ca să se acopere cu ea și să tragă deasupra paiele. Chiar dacă nu era prea curată, pătura aceea era exact ce i-ar fi trebuit. Iar dacă avea să mai plouă și în ziua următoare, avea **s-o** „împrumute”, ca să nu-l mai plouă direct pe haina lui.

Spre prânz a desfăcut un pachet cu mâncare pe care-l primise de la mama lui Eugen Botoca, femeia aceea tăcută, dar care părea că știe și înțelege multe. A mâncat și apoi a băut apă din bidonul de aluminiu. Și-a notat mintal să găsească apă de băut, era esențial.

A așteptat până ce focul **s-a** stins de la sine și abia după aceea a urcat liniștit în pod ca să se culce. Și-a scobit un culcuș între paie, a pus pătura aceea deasupra lui, apoi a tras peste ea un braț de paie, **s-a** făcut covrig și în câteva minute a adormit.

Când **s-a** trezit, mai întâi n-a înțeles ce era cu el, dar și-a revenit repede. A tras cu urechea de nu **s-o** auzi vreun

zgomot, dar în afara arăitului ploii pe acoperișul de țiglă și de pe acesta pe solul înmuiat nu se auzea nimic. A ieșit totuși din culcuș cu mare grijă. Nu se știa niciodată de unde-l paște primejdia. **S**-a târât până la gaura cu scara și a privit prevăzător. Nimic nu părea să se fi mișcat. Era aproape întuneric, semn că era spre seară.

A coborât, a studiat terenul prin deschizătura ușilor, nimic nu se vedea sau se auzea. Mașinile de pe șosea aprinseseră deja farurile.

A îndrăznit să facă focul din nou, căci cele două ferestre ale hambarului erau departe de locul în care stabilise vatra. Chiar dacă flacăra **s**-ar fi ridicat mai tare decât ar fi trebuit, sclipirea ei în geamurile prăfuite ar fi fost anemică și nu **s**-ar fi băgat în seamă. Și asta numai până se aprindeau lemnele, căci pe acestea putea să le potrivească să ardă fără flacăra violentă.

Și-a controlat hainele. Mergeau spre bine. Partea superioară se uscaseră, umede mai rămăseseră numai în partea de jos. Și-a tras pe el niște izmene. Pantalonii mai aveau până a se usca.

Cel mai prost stătea cu bocancii, care se uscau foarte greu, dar nu avea niciun mijloc să grăbească procesul. Botoca îi spusese că, dacă vrea, poate să-și scoată bocancii la traversarea canalului, dar în noroiul de pe fund erau tot felul de obiecte care îl puteau tăia la tălpi, și numai de o rană nu ar fi avut nevoie în încercarea aceea.

Își amintea acum ce-i spusese Gelu Botoca **într-o** discuție, cândva: „mă, greu nu e să treci granița, greu e să ajungi la ea și încă și mai greu când ajungi dincolo, la sârbi!” Atunci se gândise că muzicianul îl ia peste picior. Dar iată că vorbele lui se adeveriseră. Dacă **n**-ar fi fost el, Mihai Caraivan **n**-ar fi ajuns în zona de graniță, ar fi fost reținut mult timp înainte. Iar acum, că se afla în Serbia, începea să-și facă probleme, altele decât cele pe care le avea deja. Se dusese la ușa hambarului și stătuse cu mâna în ploaie, afară, ca să nimerească un șuvoi de apă ce se scurgea de pe acoperiș, pentru a-și împrăști rezerva de apă din bidon. Nu îndrăznise să iasă cu tot trupul afară, de

teamă că ar fi fost zărit de careva. Mâncare nu mai avea decât pentru două mese, câteva felii de pâine groase cu niște salam feliat și niște brânză nu prea sărată. Și nu știa încă dacă și când va da de prietenul la care îl îndrumase Botoca.

S-a culcat din nou, având grijă ca mai înainte să stingă bine focul. Ar fi fost culmea să ardă ca un șoarece din neglijență.

S-a trezit când era lumină. Ploaia se mai potolise în timpul nopții, picăturile nu se mai auzeau bătând în țiglă, dar încă se mai auzeau șiroaie subțiri scurgându-se pe sol.

A părăsit cu regret culcușul în care se simțise destul de bine și a coborât din pod, cu pătura aceea murdară și urât mirositoare după el. A controlat hainele, care se uscaseră aproape toate. A împăturit două pulovere, punându-le în sac, apoi s-a îmbrăcat ca de drum, și-a pus sacul în spinare, pătura pe deasupra, să-i acopere și capul, a mai controlat o dată locul, să nu lase ceva în neregulă în urmă și a ieșit în ploaie.

Ploua din nou destul de puternic, dar până a ajuns la drum s-a mai potolit. Bocancii i se înfundau în clisa de pe câmp, arat în toamnă și înmuiat bine de apă. Abia la drumul de tractoare a scăpat de noroi. A căutat un băț, să-și curețe noroiul de pe bocanci. O mașină a trecut pe lângă el, i-a fost teamă că le va trezi curiozitatea, dar nu, mașina nu a oprit, el era un simplu localnic plecat cu treabă prin ploaie, ce-și curăța cu sârg noroiul de pe încălțări.

Drumul de tractoare l-a scos spre șosea. Nimerise bine, acum, pe lumină, putea să se orienteze mai bine. Recunoștea peisajul pe care se aștepta să-l vadă, despre care îi povestise Gelu Botoca. Sat încolo, sat încolo, cele două drumuri, totul se potrivea. Spera să fi nimerit bine.

Și-a continuat drumul pe partea stângă a șoselei, șosea pe care asfaltul era drept, frumos, fără găuri și fără crăpături. Mergea dincolo de o dungă albă pictată în marginea asfaltului, semn că până la ea se întindea partea carosabilă. Botoca îl sfătuisese să procedeze numai așa, pe șosele să meargă pe partea stângă, căci în țara aceea cu

alte reguli lumea l-ar fi luat la ochi imediat dacă nu le respecta.

A trecut prin **tr**-un sat cu câteva case, case frumoase, din cărămidă, majoritatea lăsate la roșu, crezuse el prima dată, apoi se gândise că erau placate cu cărămizi de protecție, case cu un etaj sau chiar două, cum nu văzuse niciodată în România... Casele erau aliniate de-a lungul unor străduțe drepte, în spate aveau grădini, în față, la parter, aveau garaje.

Nimeni nu l-a băgat în seamă, **s**-a intersectat cu doi bărbați, a zis și el ceva ce ar fi trebuit să sune ca *Dobar dan*, dar nu era foarte sigur că pronunțase bine, fapt e că oamenii aceia îi răspunseseră la salut, neglijent, fără să le pese de prezența lui pe-acolo.

Trecuse de mult de prânz și ar fi trebuit să se apropie de satul pe care îl căuta el. În față erau câteva dealuri, știa că după acelea avea să dea peste destinația lui, dar parcă nu mai ajungea odată. A mărit pasul, chiar dacă se simțea foarte obosit.

După ce a urcat, odată cu șoseaua, dealul din față, în vârf de pantă a zărit, în sfârșit, satul pe care îl căuta. La intrare a citit indicatorul, era exact ceea ce căuta el.

A treia stradă la stânga, a patra casă pe dreapta, iată-l în fața casei căutate. Asta nu mai avea pereții exteriori placați cu cărămizi, era tencuită și vopsită în gălbui.

S-a uitat în curtea omului, poate era cineva pe-acolo, nu era. A căuta butonul soneriei în stâlpul de susținere a porții și a apăsător.

A ieșit din casă un bărbat înalt, la vreo patruzeci de ani. **S**-a uitat la el, peste gard, de unde era el, pe treptele de la intrarea în casă, **s**-a mirat, dar a binevoit să vină la poartă. A deschis-o și l-a întrebat ceva pe sârbește.

— M-a trimis Gelu Botoca, i-a răspuns Mihai. Mi-a spus că mă pot încrede în dumneavoastră și că mă puteți ajuta.

Omul a zâmbit, puțin surprins, i-a întins mâna și **s**-a prezentat:

— Radko Mladinovici. Bine ai venit! Dacă te-a trimis Gelu, e în regulă. Hai în casă.

L-a condus în casă, au urcat treptele de la intrare și Mihai a vrut să-și scoată bocancii.

— Stai, nu te descălța! l-a oprit gazda. Mergem în bucătăria de iarnă, unde o să te dezbraci de toate astea.

L-a dus printr-un coridor spre dreapta și l-a introdus într-o încăpere destul de mare, care se vedea că era o bucătărie, avea o mașină de gătit cu lemne, tradițională, cu plită de fontă, focul duduia în ea și ceva sfârâia într-un ceaun mare, pe ea. În mijloc era o masă pentru șase persoane, iar într-un colț era un pat rustic. Mirosea frumos, a foc de lemne și a mâncare.

Radko i-a făcut semn să se așeze pe un scaun și i-a spus să se dezbrace de toate hainele, doar chiloții să-i păstreze pe el.

— Să-ți scoți din buzunare tot ce ai, bani, acte, chei, stilou, că dau rufele toate la spălat. Până mâine seară sunt uscate gata. O să mă îngrijesc eu și de bocancii ăștia. Să stai aici. Mă duc să-ți aduc ceva haine.

A ieșit și s-a întors cu niște haine de-ale lui sau de-ale altuia, dar, chiar dacă erau mărimi mari, nu erau suficient de lungi pentru a-i veni bine lui Mihai Caraivan.

Mihai s-a îmbrăcat și s-a așezat stingherit pe același scaun.

— Cum te cheamă? l-a întrebat gazda.

— Mihai Caraivan.

— Mihai? Ce nume frumos. Bine, Mihai. Acum simte-te ca acasă. O să vină acum mama mea să se uite la ceaunul ăsta. Să o saluți, dar nu e nevoie să vorbești cu ea, dacă n-ai chef. Doar dacă te întreabă ea de vorbă, te rog să-i răspunzi.

— Da, bine.

— Și cu ceilalți, tot așa. Nevasta mea se întoarce mai pe seară, e la rudele ei, în vizită, tata vine tocmai mâine seară, iar în casă mai am trei fete și un băiat. Nu vor fi foarte curioși...

Mama lui Radko, o femeie bondoacă, cu fața

lătăreață, își făcu apariția. Mihai o salută, ea îi răspunse, dar mai mult nu-l băgă în seamă. Se duse la ceaun, mestecă de câteva ori cu un linguroi mare, apoi ieși.

— Pentru ce ai venit aici? l-a întrebat Radko.

— Vreau să ajung în Italia.

Gazda s-a mirat, dar și-a revenit repede.

— Ai pașaport?

— Nu.

— Păi cum vrei să treci în Italia?

— Nu știu. Gelu mi-a spus că mă veți ajuta.

— Dacă a zis el...

Radko Mladinovici a rămas un timp pe gânduri, apoi a reluat:

— Câți bani ai?

— Vreo șase mii cu totul.

— Numai în lei?

— Da.

— Vax! Zece mii te costă numai călăuza pentru graniță...

— Eu zic că n-am nevoie de călăuză, s-a sumețit Mihai Caraivan. Să facem rost de o hartă la scară bună și mă descurc și de unul singur.

— De, nu știu ce să zic... Bine, mai vedem.

Mama gazdei a mai revenit de două ori și ultima dată a anunțat ceva în sârbește.

— Zice că masa e gata, a tradus Radko. Mama știe românește, dar n-a mai vorbit de multă vreme și îi este rușine să vorbească prost, zice că râde lumea de ea.

Au ieșit din bucătăria aceea, lăsându-l singur pe Mihai câteva minute bune. A revenit Radko, să-l cheme la masă.

L-a condus pe același hol îngust spre o altă încăpere, mare, bine luminată. Era sufrageria, unde toată familia, sau numai câțiva membri ai ei, mâncau în fiecare zi. Numai în rarele ocazii când rămânea bunica singură acasă, cu nepoții, mâncau în bucătăria în care se și pregătea mâncarea.

Copiii erau deja așezați la o masă mare, care trona în

mijlocul camerei. Au salutat cuviincioși, dar apoi nu l-au mai băgat în seamă pe străin.

Pe timpul mesei, când Radko îi mai explica câte ceva lui Mihai, el și-a dat seama că copiii aceia înțelegeau bine româna, căci din când în când își mai dădeau coate, mai ales când el se mira de cine știe ce fapt care lor li se părea foarte normal.

Au mâncat fără grabă, iar de îndată ce masa s-a terminat, bunica și copiii au strâns totul de pe masă. Radko a întrebat dacă Mihai fumează.

— Dacă ai țigări, poți să fumezi aici. Dacă vrei să le păstrezi pe ale tale, poți fuma din ale mele. Mama ne va aduce câte o cafea bună, cum numai ea știe să facă...

La cafea, gazda a început să-l chestioneze mai amănunțit.

— Mă, cuscre, da' de ce ai fugit tu din țara ta? Că înțeleg că student erai, deci aveai un viitor asigurat...

— Sincer, nu știu prea bine... Uite, acum, că mă gândesc, chiar că nu văd un motiv atât de puternic și esențial încât să pot spune, domnule, dacă nu fugeam, rămâneam acolo un rob oarecare... Ai mei au fost oameni înstăriți, bunicii au venit din Grecia, când cu aducerea aromânilor în țară, au avut averi bune, pe care însă comuniștii le-au confiscat de îndată ce s-a putut, lăsându-i să locuiască în două camere dintr-o casă cu opt. Și chiar și după ce i-au lăsat săraci, chiriași în propria lor casă, i-au chinuit, pe ei și pe tata, cu tot felul de bănuieli, că ar fi în slujba anglo-americanilor, că fac propagandă antistatală... Noroc că s-a schimbat un pic regimul, de când s-a dus Dej, că altfel nici eu nu intram la facultate. Dar m-am hotărât să trăiesc în libertate totală. Dacă am noroc, mă duc în Australia, acolo încă mai e loc pentru toți cei care vor să vină să facă treabă.

— Bine, mă, Mihai. Dacă așa ai hotărât tu... Dar să știi, să-ți părăsești țara nu e puțin lucru. Uite, noi, care putem să ne ducem unde vrem noi în lumea asta, ne întoarcem întotdeauna acasă, numai aici e viața noastră adevărată. Crezi că neamțul ne iubește? Nu, el are nevoie

de forță de muncă, pentru muncile mai de jos. Ce crezi că am făcut eu am de zile în Germania? Am reparat autostrăzile pe care le-au făcut Hitler și cu ai lui. Acum sunt toate ca noi, bazele pe care le-au pus ăia înainte de răboj sunt bune și acum. Am fost și în Italia, și acolo tot la autostrăzi am muncit. Noroc că între timp m-am calificat și eu și m-am ajuns, nu mai lucrez cu brațele, lucrez pe mașini. Dar e greu în țară străină... Hai cu mine să-ți băgăm rufe la mașină.

Au mers **într-o** încăpere, în care se ajungea trecând prin garaj. Acolo era cald și bine.

— Aici numai centrala face căldură, l-a lămurit Radko. Aici e și spălătoria, și uscătoria, căci la căldura asta toate rufe se usucă foarte repede.

Când a văzut mașina de spălat, Mihai Caraivan a rămas cu gura căscată. Era racordată la apa rece și la canalizare. N-aveai decât să pui rufe **într-o** cuvă care se rotea, să pui detergentul **într-o** cutiuță, potriveai un program (avea nouă) și apăsa pe un buton.

— Rufe sunt stoarse după ce sunt spălate, de-aia se și usucă așa repede, l-a lămurit Mladinovici.

El a pus toate rufe lui Mihai în cuvă, a închis capacul, a pus detergentul în cutiuță și a pornit mașina.

— Peste o oră e gata, venim să scoatem rufe.

S-au întors la cafele. Bunica era și ea acolo, lângă cafelele lor, le mai turnase în cești și sorbea și ea din **tr-o** ceașcă.

— Bă, cuscre, da' voi în ce lume trăiți acolo, în România? l-a întrebat Radko, vesel. Păi voi n-aveți mașini de spălat?

— Ba există, dar nu ca asta de o aveți dumneavoastră. Ale noastre sunt primitive rău.

— Pe asta de ai văz**ut-o** am adus-o din Germania, acum cinci ani. Mai am două, sunt în magazie, nedesfăcute, să am pentru fetele astea, când **s-or** duce la casele lor, că a mare are cincisprezece ani și nu se știe.

Când au terminat cafelele, Radko l-a invitat să meargă la televizor, dar Mihai a refuzat, oricum n-ar fi

înțeles nimic din limba lor, căci program în românește nu prindeau decât pe cele din România. Atunci **s**-au retras în bucătăria cu soba cu plită. Acolo urma să doarmă în noaptea aceea.

— Înainte de a te culca, faci o baie fierbinte, să te despuți de mizeria de pe tine.

I-a arătat baia, alături de bucătărie, i-a arătat și cum să combine robinetele de apă caldă și rece.

— Cuscre, și nici nu știi tu ce noroc ai, i-a zis ca încheiere Mladinovici. Poimâine ar trebui să plecăm, eu și tata, spre Franța, cu niște camioane, noi cu asta ne ocupăm când nu muncim prin Germania, facem transporturi. Acuma tata e la încărcat camioanele, mâine se întoarce, ne facem bagajul și o ștergem spre Europa. Acum te las. Vezi că întrerupătoarele de la lumină sunt la nivelul brâului, să nu le cauți pe sus.

L-a lăsat singur. Mihai și-a aranjat pătura pentru noapte, apoi **s**-a dus la baie. **S**-a hotărât să se culce. N-a reușit din prima. Peste un sfert de oră **s**-a sculat, a ieșit din bucătărie și a ieșit afară de tot, văzuse ușa care dădea în spatele casei. Și-a aprins o țigară și, chiar dacă era frig și ploaia nu dădea semne că ar înceta, a fumat pe îndelete. Înghețat, a revenit în bucătărie și **s**-a culcat.

4

Dimineața **s**-a trezit târziu. **S**-a îmbrăcat încet și **s**-a dus la baie de alături, să se spele și el pe ochi. Apoi a îndrăznit să facă zgomot. Ca și când l-ar fi auzit, bunica și-a făcut apariția. El a salutat-o și ea i-a răspuns pe românește. A aprins focul în soba aceea cu plită, foc de lemne. La început a pus trei brichete de cărbune, niște gogoloaie albicioase, apoi a aprins un chibrit gros și lung de o palmă, pe care l-a ținut un timp între cărbunii aceia, care **s**-au aprins destul de repede. Peste ei a pus trei surcele și două lemne mai groase. În câteva minute focul a început să duduie.

— Vrei să mânci? l-a întrebat bunica, vorbind o limbă românească dulce, cu accent specific de Banat.

— Dacă nu deranjez... Radko unde e?

— E în sat. Vinie el. Acum stai la masă. Mânci aici.

I-a dat să mănânce, fără alte vorbe. Resturile mesei le-a strâns și le-a dus afară.

— Pentru oare, a lămurit ea.

La început, Mihai Caraivan n-a înțeles. Abia când a venit Radko și l-a întrebat ce a vrut să spună mama lui, l-a lămurit:

— Găini, porci, astea sunt oarele.

A cunoscut-o și pe nevasta gazdei, o frumusețe de femeie, care era conștientă de frumusețea ei și și-o purta în mod natural, fără ostentație. Ea nu s-a arătat dornică de conversație.

Prânzul s-a servit pe la ora două, tot în sufrageria cea mare. Fetele chicoteau între ele, parcă spuneau ceva despre Mihai, dar el nu era sigur, căci vorbeau pe sârbește. Băiatul, de vreo nouă ani, stătea cu ochii numai pe el, dar nu scotea o vorbă.

Tatăl lui Radko, un om masiv, taciturn, nu prea vesel, s-a întors seara, de-acolo de unde fusese plecat. L-a salutat pe Mihai de parcă se aștepta să-l găsească acolo, îi era indiferent ce era cu el pe-acolo, dacă Radko îl primise în casă, însemna că așa trebuia procedat și el nu avea motive să se opună.

După ce a discutat un timp cu el, Radko i-a putut confirma lui Mihai Caraivan că rămânea așa cum îl anunțase: a doua zi dimineța se vor scula pe la șase și la șapte vor pleca la garajul din localitatea alăturată, de unde se vor îmbarca în TIR-uri și vor pleca spre Europa.

Îi cumpărase de la un chioșc din sat o hartă a Iugoslaviei, la scară convenabilă, dar nu suficient de amănunțită. Seara s-au uitat amândoi pe ea, încercând să se orienteze cum ar fi mai bine să procedeze Mihai la granița cu Italia sau eventual cu Austria. După câte știa el, Radko, spre Italia părea mai ușor de trecut. I-a arătat unde se afla portul de la Rijeka, de unde aveau să mai încarce ceva marfă în afara celei cu care plecau acum. De acolo aveau să meargă spre nord, spre Kator, unde era alt port, industrial, și de acolo mașina urma să treacă în Italia. Din

Kator spre granița cu Italia erau trasate câteva drumuri, prin**tr**-o zonă împădurită, dar Radko nu fusese niciodată pe acolo, pentru că mașinile treceau prin punctele de control amenajate pe autostrăzi, ei, cetățenii iugoslavi, nu aveau de ce să se ascundă și să treacă pe furiș granița în Italia.

Seara, înainte de a se culca, Mihai a tot studiat harta aceea, încercând să aprecieze cum ar fi fost mai bine să procedeze. A rămas la ideea că tot spre Trieste era mai bine să încerce.

A doua zi era joi. L-a trezit zgomotul din casă, toată lumea părea că participă la plecarea celor doi bărbați ai casei. Mama lui Radko i-a întins un pachet mare, învelit în foiță de staniol, spun**ându**-i că era mâncare, să aibă până unde trebuia să ajungă. A mulțumit și la semnalul lui Radko a ieșit afară. S-au urcat **într**-o mașină mică, cu nevasta lui Radko la volan. Abia a avut timp să-și ia bun rămas de la ai casei, că femeia a ambalat motorul și a ieșit pe șosea.

Pe drum, Radko i-a cerut lui Caraivan cinci sute de lei. Mihai s-a mirat un pic, dar n-a comentat. A scos pachetelul de bani și i-a dat suma cerută.

— Asta e plata pentru că te-am ținut două zile le mine, i-a zis Mladinovici, senin, de parcă așa ceva era foarte normal.

Mihai n-a comentat. Ceva mai târziu s-a simțit obligat să mulțumească pentru găzduire și pentru tot ce făceau pentru el.

Radko a râs.

— Păi trebuie să-mi mai dai o mie de lei, când te dau jos la Kator. Doar până acolo pot să te duc și mai vedem, dar drumul mi-l plătești. Aici nimic nu se face pe gratis. Doar sufletul se dă pe gratis...

Femeia i-a dus până în fața unei îngrădituri mari, în care vreo zece camioane cu remorci își pârlăiau motoarele. Au coborât, nevasta lui Radko a pornit înapoi cu mașina cea mică, iar ei s-au apropiat de mașinile cu care urmau să plece. Bătrânul a urcat în cabina unui camion, împreună cu

un alt bărbat, iar Mihai cu Radko **s**-au urcat în alt camion. Sârbul a pornit motorul, **l**-a lăsat să meargă, ca să se încălzească un pic, apoi **și-a** pus bagajele pe polițele din spatele cabinei, unde erau și două paturi înguste.

Peste doar zece minute, primele camioane au început să iasă din curtea aceea, coteau la dreapta pe șosea și accelerau încetitor. Au ieșit și ei la drum, erau al șaselea camion în coloană.

— De obicei mergem în coloană, grupați câte trei, **l**-a lămurit Radko. Dacă vreunul are probleme, se opresc și celelalte două, **să-i** dea o mână de ajutor. Aici, pe șoseaua asta, nu putem merge prea repede, dar curând ieșim la autostradă și acolo dăm bătaie zdravăn.

Și așa a fost. Au intrat pe o autostradă cu două benzi pe sensul de mers, unde dintr-odată **s**-au despărțit în grupuri de câte trei, cu distanță destul de mare între grupuri, ca să permită și altor mașini să le depășească.

Se luminase și Mihai se privea cu nesaț peisajul. Câmpuri lucrate îngrijit din toamnă, pe alte locuri se vedea grâul de două degete. Din când în când se intersectau cu alte drumuri și autostrăzi, dar totul era amenajat pe nivele diferite, poduri peste poduri și deasupra alte poduri, parcă era în America, cum văzuse el prin niște filme.

Peste numai două ore și jumătate trecuseră de Belgrad, pe care îl ocoliseră pe niște rute numai de șoferi știute. **N**-aveau niciun interes să intre prin orașe, **de-asta** erau făcute autostrăzile, să se deplaseze cu viteză, fără să încetinească în localități.

Mihai Caraivan era fericit. Chiar dacă nu știa ce-l așteaptă la granița cu Italia, era convins că ce fusese mai greu trecuse **de-acum**. Privea peisajul și se gândea ba la ce lăsase în urmă, ba la ce-l aștepta mai departe. Se și vedea în Trieste, încercând să lege câteva vorbe în italiană, limbă pe care **n-o** învățase, dar în care era convins că **s**-ar fi descurcat de minune.

Spre prânz, camionul din fața lor a semnalizat de câteva ori cu ambele poziții, semn că urma să iasă **într-o** parcare, pentru o binemeritată pauză. Și nu peste multă

vreme a semnalizat dreapta și a intrat pe o variantă de ieșire de pe autostradă.

Toate camioanele lor au tras în parcare. Șoferii aveau dreptul la o pauză la fiecare două sute de kilometri și foaia tahografului îi obliga să respecte prevederile contractului.

S-au dat jos. Parcarea era mare, trei benzi, cele din lateral pentru staționare, cea din mijloc pentru plecare. Pe marginea asfaltului, și **într-o** parte, și în cealaltă, era un spațiu verde, curat. Pe acesta erau plantate câteva măsuțe din lemn negeluit, sub un acoperiș tip chioșc, cu pereți de protecție spre spațiul din spate. Acolo se putea mânca, sedea la o parolă, sau puteai bea o cafea din termos.

Lângă locul în care opriseră ei era o familie cu doi copii de vreo cinci, șase anișori. Părinții înșirau niște pachete pe o măsuță din chioșc, iar băieții se jucau cu o minge mare și ușoară.

Abia coborâseră, când de undeva din spate **s-a** auzit sunet de sirene, care se apropiiau. Abia au avut timp să se dumirească din ce parte se auzeau, când în parcare a pătruns o mașină mică, roșie, în mare viteză.

Mingea cea mare a pornit spre banda de ieșire, cea liberă dintre cele două ocupate cu mașini parcate și unul dintre băieții **s-a** repezit după ea.

Lumea a țipat, copilul a înțeles că ceva nu era în regulă, dar și-a continuat drumul după minge.

Mihai Caraivan era cel mai aproape de el. A făcut doi pași, a prins copilul de gulerul hainei cu care era îmbrăcat și l-a tras în spate. Ca la un film tras cu încetinitorul, a văzut mașina cea roșie apropiindu-se de el, a încercat să se redreseze și chiar a reușit pe jumătate, dar mașina tot l-a agățat cu oglinda din dreapta, care **s-a** rupt și a zburat mulți metri mai în față. A simțit lovitura, mai mult o arsură. **S-a** uitat în locul în care fusese lovit. O bucată mare din haina lui zburase, împreună cu două petice din puloverele pe care le purta pe dedesubt. Maioul părea întreg, dar a remarcat cum se îmbiba de sânge, semn că era rănit.

Imediat au apărut și două mașini de poliție, care au

reușit să oprească mașina urmărită la ieșirea din parcare, unde un camion barase șoseaua, vrând să iasă.

Părinții băiatului se apropiaseră și țipau ceva, își cercetau odorul, să vadă de nu e cumva rănit, nu era, scăpase cu bine. Mingea fusese lovită cu putere și dispăruse pe undeva prin peisaj.

Mai mulți bărbați se apropiaseră de Mihai Caraivan, care simțise nevoia să se așeze, abia acum începuseră picioarele să-i tremure și nu reușea să înțeleagă ce anume se întâmplase.

S-au apropiat și doi polițiști, l-au cercetat, l-au pipăit, l-au întrebat ceva pe sârbește, Mihai n-a scos o vorbă. Înțelegea în ce încurcătură intrase, dar nu avea ce face. A hotărât să tacă, oricum nu se putea înțelege cu polițiștii.

Părinții copiilor s-au apropiat și ei, spunându-i ceva, mama lor avea ochii în lacrimi și repeta ceva, un cuvânt care el nu știa ce înseamnă, *Bog, Bog*, ce-o fi fost aia.

Un polițist a vorbit ceva într-un aparat de radio portativ, cerând cu insistență ceva, repetând cererea de vreo trei ori, până a fost mulțumit. S-a apropiat din nou de Mihai și le-a cerut celorlalți să se îndepărteze și să nu-l miște de unde se așezase.

Au trecut câteva minute bune până când a reușit Mihai să prindă privirea lui Mladinovici cel tânăr. I-a făcut un semn închizând ochii, care voia să însemne „asta e, am făcut-o!”, după care a încercat să-i facă semn discret să se îndepărteze.

Polițiștii au început să întrebe ceva, privindu-i insistent pe șoferii strânși în jurul lor, dar nimeni nu a răspuns. Atunci s-au întors către el, cerându-i ceva, bănuia că-l întreabă cine era el și ce căuta pe acolo, dacă nimeni dintre cei prezenți acolo nu declara că l-ar fi cunoscut. N-a răspuns nimic, sperând că va fi lăsat poate în pace.

Dar nu, s-a auzit din nou o sirenă și curând a intrat în parcare o ambulanță. A oprit lângă ei, doi oameni au coborât cu o trusă mare după ei și au început să-l cerceteze profesionist. Unul dintre ei l-a pipăit atent, i-a

studiat rana de la șold, l-a întrebat de mai multe ori ceva, dar, neprimind răspuns, nu l-a mai întrebat și a reînceput să-l pipăie peste tot.

Cei care văzuseră accidentul **s**-au băgat în vorbă și au confirmat că numai la șold fusese lovit, cei de pe ambulanță le-au acceptat explicațiile, apoi **s**-au apucat să-i panseze rana, ca să oprească sângerarea. Tot ce-i puneau acolo ustura ca naiba și Mihai a gemut la un moment dat, sperii**indu**-i. Cel care părea a fi șeful pe ambulanță a decis ceva și nimeni nu **s**-a opus. Celălalt a descărcat o targă cu picioare rabatabile, a tras-o lângă Mihai, l-au pus în ea și în câteva secunde l-au introdus în ambulanță. L-au fixat bine în chingi, să nu cadă pe timpul transportului, apoi au urcat amândoi în cabină și ambulanța a pornit, cu sirena în funcțiune.

Îi făcuseră o injecție, bănuia că era vreun calmant, ceva, căci îl apucase somnul și parcă nu-l mai interesa nimic. Se simțea bine pe targă, iar mișcarea mașinii pe asfalt îi inducea o stare de liniște.

Probabil chiar adormise pe drum, căci **s**-a trezit din**tr**-odată când îl debarcau cu targă cu tot și se auzeau mai multe voci, în timp ce targa era împinsă pe un coridor bine luminat o femeie transmitea ceva date despre el, înțelegea vag „tensiune” și „puls”. L-au introdus **într**-o sală cu lămpi parabolice în tavan, o sală de operații, dar el nu avea nevoie de nicio operație, două femei îl întrebau de zor ceva, apoi a apărut un doctor în vârstă, l-a pipăit mai peste tot și a dat verdictul: numai rana de la șold era problema lui Mihai Caraivan.

Cineva l-a dezbrăcat cu grijă și **s**-au convins că nu avea decât rana aceea, urâtă, dar care nu pune probleme decât de tratament. I-au dat să bea mai multe pastile și prafuri, i-au mai făcut o injecție în braț, apoi l-au transferat **într**-un salon și cineva l-a ajutat să se îmbrace **într**-o pijama de spital.

În salon erau patru paturi, celelalte trei erau ocupate de bărbați mai în vârstă decât el. **S**-a uitat atent la ei, sperând ceva, nu se știe ce, dar nimeni nu-l băga în seamă.

Peste câteva minute a apărut un polițist. Era același de la locul accidentului, cel care îl tot întrebase ceva. El avea o misiune, să afle cine era el, Mihai Caraivan, și se părea că intenționează să-și rezolve problema, pentru a se putea duce liniștit la secție să-și deschidă dosarul accidentului și să pună acolo fișa cu datele de identitate ale celui lovit.

N-avea niciun rost să continue cu muțenia. Era convins că polițistul acela nu-l va părăsi până nu va afla cine era el.

— Rumunski! i-a zis la un moment dat polițistului și, când a văzut că acesta nu înțelegea, i-a repetat: rumunski! Polițistul s-a luminat la față.

— Aha, ești român? parcă ar fi zis el, cel puțin așa i se părea lui Mihai că trebuia tradus ceea ce spunea el. Sprechen sie deutch?

Măcar atât putea înțelege.

— Nein.

Polițistul a dat din umeri. Altă limbă probabil nu cunoștea nici el. Nu că ar fi cunoscut germana, asta Mihai nu putuse să vadă, căci mai mult decât întrebarea aceea nu-i pusese, dar și dacă ar fi continuat pe nemțește, tot nu s-ar fi putut înțelege.

— Pasport? a întrebat polițistul, și asta era ușor de înțeles.

Mihai i-a făcut semn că l-ar fi avut în buzunarul de la piept de la haină, dar haina nu mai era la el. Polițistul a clătinat negativ din cap. Nu găsisese niciun pașaport. Nici n-avea de unde. Toată averea lui, în afară de ceea ce avusese îmbrăcat pe el, se afla în rucsacul care rămăsese la Radko în cabină. Tot acolo se aflau actele lui și banii.

— Konsulat? a întrebat din nou polițistul, de unde Mihai a înțeles că îl întreba dacă vrea să sune la consulat. Nu, nu voia.

Polițistul l-a lăsat în pace și a ieșit, dar nu după multă vreme a reapărut, împreună cu un alt polițist, mai tânăr. I l-a arătat pe Mihai și l-a lăsat pe acela de pază, iar el a dispărut.

Seara, târziu, a venit o asistentă și i-a schimbat pansamentul. După cum **s-a** manifestat, părea că totul era în regulă.

Mai târziu **s-a** ridicat din pat, să meargă la baie. Polițistul l-a însoțit și l-a așteptat afară, după care l-a condus înapoi la pat. Era clar că nu putea să plece de acolo. Oricum, nu ar fi putut pleca îmbrăcat în pijamaua aceea de spital.

Într-un târziu i-a făcut semn polițistului de pază că se va culca și chiar **s-a** culcat. Remarcase cu mirare că ceilalți trei pacienți din salon nu vorbiseră mai nimic, în afara câtorva vorbe schimbate cu asistentele care trecuseră pe la ei.

Dimineața nici nu se luminase bine când o voce de femeie dăduse deșteptarea. Doi dintre ceilalți pacienți **s-au** ridicat din paturi și i-au făcut semn că se duc să mănânce. **S-a** ridicat și el și **s-a** luat după ei, cu polițistul în urma sa. Mâncarea, bună, dar fără pic de sare, i-a prins bine. A băut și o cană mare de ceai și a înfulecat o pâine albă nu prea mare, dar pufoasă și bună.

S-a întors în salon însoțit de alt polițist, se schimbaseră când erau ei în sala de mese. **S-a** urcat liniștit în pat și a așteptat.

Nu peste mult timp a intrat o asistentă, a verificat în fugă starea salonului, apoi a ieșit. Imediat a intrat un grup de oameni îmbrăcați cam neglijent în halate albe, unul mai în vârstă, doctor, după cum i se adresau ceilalți, iar restul niște tinerei, probabil medici în devenire. Toți aceia aveau în mâini niște agende mari, în care notau diverse chestii din cele ce spunea doctorul cel în vârstă.

Ajuns la patul lui Mihai, doctorul i-a luat fișa de la capul patului, a citit cu atenție ce scria pe-acolo, apoi a întrebat ceva. O asistentă **s-a** repezit mai în față și au discutat ceva în contradictoriu, asistenta fiind încurcată, se poticnea în explicații. Doctorul **s-o** fi lămurit că era ceva în neregulă cu pacientul acela, dar părea că problema nu era din domeniul medical, altceva trebuie să fi fost.

Pe fondul discuției a apărut și polițistul care făcea

cercetarea și doctorul l-a luat la rost imediat. Omul legii încerca să explice ceva, dar se vedea bine că doctorul era nemulțumit. Părea să spună că-i va scoate pacientul din spital imediat și polițistul era speriat, căci n-avea unde-l duce de acolo.

Polițistul n-a mai plecat din spital, iar peste vreo oră a venit la Mihai și i-a făcut semn să se ridice din pat și să vină cu el. L-a dus pe niște coridoare și scări spre subsol, însoțiti și de polițistul care preluase paza. Au intrat într-o cameră, unde o femeie le-a arătat pachetul de haine ale pacientului. Mihai a înțeles că trebuia să se schimbe, să se îmbrace în hainele lui.

A lăsat pijama, fericit că scapă de ea, și s-a îmbrăcat în hainele lui, care îi lăsau acum liber locul în care avea pansamentul deasupra șoldului. Când a terminat, polițistul anchetator a semnat pe o fișă și au ieșit toți trei.

În fața spitalului îi aștepta o mașină de poliție. Au intrat în ea și șoferul a demarat. Peste câteva minute au ajuns în fața clădirii poliției locale. Au urcat la etajul întâi și Mihai a primit un scaun, într-o încăpere în care erau patru birouri mitite.

Polițistul anchetator i-a întins o foaie de hârtie și un creion, să-și scrie datele de identitate. Asta a înțeles. Mihai a scris numele, prenumele, fiul lui... și al... născut la data de... în... și i-a restituit hârtia polițistului. Avusese grijă să scrie totul cu litere mari de tipar, să nu aibă vreo surpriză.

A rămas acolo, în biroul acela, pe scaun, multe ore. Localnicii vorbeau între ei, se mai uitau din când în când la el, își dădeau cu părerea, dar nimeni nu-l întreba și pe el ce-l doare sau ce are nevoie.

La un moment dat a atras atenția și a făcut semn că-l taie la burtă și că bani n-are. Ce facem? Polițistul anchetator s-a uitat la ceilalți, să-i sară în ajutor, dar ăia s-au făcut că aveau treabă. Atunci a oftat adânc și i-a făcut semn să aibă răbdare, că rezolvă el problema. A ieșit și s-a întors cu ceva care se numea hamburger, destul de mare și gustos, dar și Mihai Caraivan era mare și, deci, avea un

stomac pe măsură, chestia aia abia i-a ajuns pe post de gustare.

Undeva spre patru după amiaza, polițistul a răspuns la un telefon și a venit la Mihai, supărat și înciudat. I-a spus ceva din care n-a înțeles decât consulat și că nu e, adică el, Mihai Caraivan, nu e în evidențele consulatului (care consulat?), că „pasport nix!” Era clar, nu avea pașaport. Și-atunci?

Și-atunci o să meargă la beci. Nu știa unde-l duce polițistul, dar l-a luat de braț și l-a condus la o ușă din interiorul clădirii. Acolo l-a predat altui polițist, care stătea de pază la acea ușă și el a dispărut.

Mihai a fost introdus **într**-un coridor care avea uși pe ambele laterale. Polițistul care-l preluase a descuiat o ușă și l-a băgat **într**-o cameră cu două paturi. Înăuntru nu mai era nimeni.

A înțeles că acolo era arestul poliției. **S**-a întins pe pat, **acoperindu**-se cu o pătură groasă și curată. A adormit rapid, evitând să se gândească prea mult la situația lui. Totul se dusese de râpă, n-avea ce face și nu se putea opune.

Noaptea **s**-a trezit de câteva ori. Becul din plafon era aprins, dar era liniște și nimeni nu l-a deranjat până dimineața.

O sonerie **s**-a auzit pe undeva prin clădire și **s**-a sculat. A aranjat patul așa cum îl găsisese, cu așternutul întins bine, apoi a așteptat să vină careva să-l întrebe de vorbă.

Cineva a deschis ușa și înăuntru a intrat un tinerel îmbrăcat cu un costum alb și curat. I-a întins o tavă și a ieșit imediat.

Tava avea trei adâncituri, în care se punea mâncarea. Un spațiu special era rezervat tacâmurilor, o furculiță și o lingură din plastic, așezate pe un șervețel de hârtie. În dimineața aceea îi aduseseră o cutie de plastic în care era iaurt, un ou fiert, trei felii de pâine, un cubuleț de unt și două cutiute cu gem, cât buricul degetului cel mare.

Mihai a mâncat rapid tot ceea ce i se adusesese, poate

și de teamă că se vor întoarce prea repede și-i vor lua tava cu mâncarea neterminată, dar nu era așa, a așteptat ceva timp până ce a deschis iarăși cineva ușa și i-a ridicat tava. Un gardian l-a întrebat ceva, el n-a înțeles, dar polițistul i-a făcut semn să aștepte. S-a întors peste câteva minute și i-a făcut semn să-l urmeze.

L-a dus la grupul de toalete, unde a rămas din nou cu gura căscată, de câtă curățenie era acolo și cum găseai prosop de hârtie, pe un sul gros agățat în perete. S-a spălat și pe ochi, că asta nimeni nu-i spusese că trebuia s-o facă. L-au condus din nou la celulă.

Polițistul care se ocupa de el a apărut peste vreo oră și i-a făcut semn să-și ia toate bagajele și să meargă cu el. Îi spunea mereu ceva, până când și-a dat seama că Mihai nu înțelegea nimic. Atunci polițistul i-a repetat de câteva ori cuvântul *lagheri* și Mihai a înțeles că-l duce în lagăr. Cum în lagăr? Lagăre erau pe vremea lui Hitler, acum nu mai poate exista așa ceva. Sau poate se înșela el și nu pricepuse bine despre ce era vorba? Nu avea mare importanță, oricum polițistul acela îl luase cu el. Afară îi aștepta o mașină a poliției, cu șofer. L-a băgat în spate, polițistul s-a așezat în față și au plecat.

Au mers mai mult de trei ore, vedea bine indicatoarele de localități către care erau semnalizate ieșirile de pe autostrada pe care rulau ei, dar nu-i spuneau nimic. Nu reținuse din harta Iugoslaviei decât foarte puține toponime.

La un moment dat au ieșit și ei de pe autostradă. Văzuse mai înainte un indicator, Loznica, probabil acela era orașul către care se îndreptau. Au mai mers pe o șosea locală, apoi au ieșit pe un drum lateral, mai prost, trecând prin două perdele de pădure, până au ajuns la un gard de sârmă ghimpată. La porțile către care îi dusesese drumul au fost opriți de doi polițiști înarmați. Cei din mașină au arătat niște legitimații și niște hârtii și le-a fost permis accesul în incintă.

S-au apropiat de o clădire nu prea mare, era prima dinspre porți, în spatele ei se mai vedeau câteva, ca niște

saivane de vite. Au oprit în fața clădirii și au coborât. Au urcat trei trepte, polițistul a bătut la o ușă și a intrat fără să aștepte răspuns. I-a făcut loc și lui Mihai să intre, apoi a închis cu grijă ușa în urma lui.

Polițistul s-a prezentat unui militar care trona în spatele unui birou. A salutat și a vorbit ceva, apoi i-a întins militarului documentele pe care le avea la el.

Omul acela a citit cu atenție hârtiile, a comentat ceva, a întrebat altceva, la care polițistul însoțitor a răspuns scurt, după care militarul a semnat hârtiile și i-a dat polițistului exemplarele lui. Acela a salutat scurt și a ieșit, fără să-i mai arunce vreo privire lui Mihai Caraivan.

Mihai a așteptat liniștit. Nu știa ce trebuia să facă acum. Înțelegea doar că fusese adus într-un loc unde va sta ceva, probabil o închisoare sau ceva de acest gen.

Militarul cu care rămăsese i-a zis ceva, ca de obicei n-a înțeles nimic, dar celălalt i-a făcut semn că trebuie să aștepte. Un soldat a intrat pe ușă, probabil îl chemase cu vreo sonerie, ceva. Ofițerul i-a ordonat ceva și soldatul a ieșit.

După câteva minute a apărut același soldat, însoțit de un tip slab, roșcat, înalt, îmbrăcat civil. Soldatul a ieșit, civilul a rămas, așteptând într-o atitudine plină de respect față de ofițerul care-l chemase.

Cei doi au avut o discuție scurtă, apoi civilul s-a întors puțin către Mihai Caraivan și i-a vorbit în românește, în stilul specific al bănățenilor:

— Domnul colonel spune că tu ești român și că ești fugar.

Mihai n-a comentat. Nu înțelegea dacă trebuie să vorbească, dacă i se cerea o confirmare sau fraza fusese numai o aserțiune.

- Spune dacă este adevărat! l-a îndemnat civilul.
- Este adevărat, a confirmat atunci Mihai.
- De ce ai fugit din țară?
- Doresc să plec în Australia.

Civilul a tradus pentru colonel, apoi a continuat să facă pe translatorul, între întrebările militarului și

răspunsurile românului fugar.

— Ai comis infracțiuni pe teritoriul României?

— Adică cum?

— Crimă, furt, tâlhărie...

— Nu. De unde ideea asta?

— Mulți fac așa și încearcă apoi **s-o** ștergă...

— Nu, **n-am** făcut așa ceva.

— Bine. Te anunț că vei fi găzduit o vreme, nu se știe cât, în acest lagăr de tranzit. Dar cât vei sta aici, va trebui să respecti regulile după care se conduce acest stabiliment. Vei primi un pat, așternut curat, ce va fi schimbat la două săptămâni, și trei mese pe zi. Dar în schimbul acestora trebuie să lucrezi în interiorul lagărului. Dacă poți să lucrezi în afară și să câștigi bani, vei plăti douăzeci de mărci pe zi lagărului, pentru găzduire și mâncare.

— Am voie să ies din lagăr?

— Da, dacă ai de muncă afară. Dar la ora douăzeci cel mai târziu trebuie să fii înapoi, atunci se face apelul de seară.

— Și dacă fug?

— De îndată ce vei fi prins vei regreta amarnic ideea. Vei fi condamnat automat la muncă silnică pentru șase luni și nu poți să-ți închipui ce condiții sunt la munca silnică...

— Dar în lagăr ce fel de munci sunt?

— Nu prea multe... Avem două construcții de ridicat și ajutor la bucătărie. Mai este o unitate care construiește **într-un** sat alăturat. Cam asta e tot.

Colonelul mai spusese ceva și civilul tradusese:

— Domnul colonel spune că circulația în interiorul lagărului este liberă, numai dacă vrei să ieși afară îți trebuie un bilet de voie, care ți se acordă dacă ai motive întemeiate. Programul general este același timp de șase zile pe săptămână: deșteptarea la ora șase, la ora șapte este micul dejun, prânzul este la ora paisprezece, seara se mănâncă la ora opt, imediat după apelul de seară, când nu ai voie să lipsești dacă poți merge pe picioarele proprii. Astăzi nu te scoate la lucru, dar trebuie să spui la apelul de

seară unde vrei să lucrezi mâine. Te văd un om puternic, te sfătuiesc să te ceri la construcțiile din exterior. Ai întrebări?

— Există grup social, baie?

— Da. Obligatoriu facem baie o dată pe săptămână, pe timp de iarnă, vara mai des. Dacă mai vrei să faci o baie în afara programului, plătești două mărci.

Colonelul a mai zis ceva și civilul a tradus din nou:

— Domnul colonel spune că dacă vrei să ieși din lagăr, **s**-o faci pe porți, nu peste gard. Și să-ți păzești bine banii, dacă-i ai. Sunt tot felul de oameni pe aici... Și acum, liber. Mergi cu mine să-ți arăt patul în care vei dormi și grupul social.

Civilul l-a salutat militărește pe colonel și au ieșit. L-a purtat pe Mihai printre niște clădiri, până la una pe ușa căreia era o tăbliță metalică pe care scria B3, aceea era clădirea în care urma să locuiască. L-a dus la parter, **într-**una din cele șase încăperi care erau amenajate acolo. Înăuntru, șase paturi, două măsuțe, patru scaune, trei dulapuri din lemn, acesta era tot mobilierul. Pe măsuțe erau lămpi de birou, cu abajur.

5

Mihai Caraivan **s**-a așezat pe patul lui, simțind nevoia să se întindă puțin. Totul decursese așa repede, că nu avusese timp să-și facă rânduială în gânduri. Dar a adormit mai înainte de a apuca să-și pună măcar o primă întrebare.

S-a trezit târziu, lumina zilei părea să pălească. În dormitor nu era nimeni în afara lui. **S**-a ridicat și a ieșit afară din clădire.

Doi oameni tocmai treceau pe alee, grăbiți, și i-a auzit vorbind românește. **S**-a dat aproape de ei și a întrebat cât e ceasul. Unul, mai tinerel, i-a spus.

— Știți unde se face apelul? i-a mai întrebat și același tinerel i-a arătat un platou din vecinătate.

Oamenii **s**-au depărtat și Mihai nu mai știa ce să facă. Ar fi vrut să bea niște apă, dar nu știa cum să se descurce. A hotărât să cerceteze singur.

În clădirea B3 grupul sanitar era la capătul holului.

Se mira că nu îl descoperise mai înainte. A intrat și a băut apă de la un robinet, ținând palma căuș.

Mai târziu, când le povestea lor, celor din trupă, cum se descurcase acolo, începea întotdeauna cu partea de mirare:

— Mă, și ne strângeau acolo, pe platoul acela, și veneau trei tipi, doi militari și un civil, și civilul ne striga după o listă și ne și anunța unde eram repartizați în ziua aceea, după ce ridicam mâna și strigam „prezent”. Pe mine m-au pus din prima zi la construcțiile exterioare, că așa mă cerusem eu, m-au băgat într-o echipă de români, căci acolo cei mai mulți români erau, dar mai erau și câțiva bulgari și albanezi, ba chiar și doi unguri din Ungaria. M-au pus la munci necalificate, că m-au văzut mare și forțos și ce-or fi zis, ia să mai muncească și ăsta, că tot e nou și nu știe cum e pe-aici.

L-au muncit, nu glumă, în prima zi, că seara, când s-au întors în lagăr, nici nu-i mai venea să meargă la masă, dar l-au luat pe sus ceilalți, reamintindu-i că la apelul de seară nu avea voie să lipsească și, dacă tot mergea acolo, pe platou, va merge și la sala de mese. Era bine să mănânce tot ce li se dădea, așa era sfătuit, căci munca te storcea de puteri și trebuia să rezisti.

În zilele următoare a învățat mai bine regulile lagărului și a aflat multe despre cei care se aflau acolo. S-a apropiat de un țigan liniștit, niciodată nu i-a știut numele adevărat, lumea îl striga Garoi și el tot așa își zicea, era vecin cu patul de al lui și seara îngâna un cântecel înainte de a se culca, un cântec trist.

— De ce cânți? îl întreba Mihai.

— De dor. Mi-e dor de ai mei.

Avea șase luni de când era în lagăr și se descurcase bine. Ieșea la muncă în exterior, să mai privească lumea, zicea el. Îl apăsa ceva, nimeni nu înțelegea ce, nu era un tip prea vesel, dar nici trist nu părea a fi.

Mihai se mirase că țiganul avea șase luni de lagăr. El credea că lagărul era numai un loc de tranzit rapid, că îi strângeau acolo ca să-i returneze mai mulți odată în țările

lor de origine.

— Nu e chiar așa, Mihai băiete, îi zicea Garoi. Habar n-am ce reguli au ăștia, că pe unii îi trimit în țară imediat, dar alții stau pe-aci cu lunile, ba chiar cu anii. Uite, ungurii ăia din Ungaria au patru ani de când sunt aci, sunt cei mai vechi. Dintre români, doar vreo trei au mai mult de un an. Aici sunt regulile sârbilor, e treaba lor ce fac, dar eu cred că se joacă o carte tare.

Mai târziu îi atrăsese atenția:

— Mihai, vezi că o să vină niște tipi la tine, să te recruteze pentru serviciile speciale ale nu știu cui. Vezi cum te porți, că ăia nu sunt deloc cine spun ei că sunt. Au venit și la mine, cred că pe toți îi încearcă. Păi, dacă spun că sunt englezi, de ce oare vorbesc românește ca mine și ca tine, ca oamenii care au trăit în România? Nici măcar nu încearcă să se prefacă, să aibă și ei un accent așa, mai deosebit...

— Păi și ce vor ei de la mine?

— O să afli tu. Vezi ce vorbești. Eu nu-ți dau decât sfatul ăsta, să nu vorbești ce nu trebuie. În rest, faci cum te taie capul.

Din când în când, se mai încingea câte o bătaie, oamenii își cumpărau băutură, se amețeau repede și căutau gâlceavă, dar pe Mihai îl ocoleau, căci el era evident prea puternic pentru oricare dintre ei, că-l ocoleau și când erau beți. Bătăile nu durau mult, căci interveneau soldații, cu bastoane, și-i linișteau repede pe certăreți. Dar și oamenii se fereau să iasă în evidență cu certurile, căci a doua zi erau judecați de un consiliu de trei oameni și de obicei erau pedepsiți cu carcera, pe perioade de timp diferite, după cum considera acel consiliu. Niciodată nu se auziseră proteste împotriva deciziei consiliului de judecată.

Carcera era ceva foarte rău, și mai mult de asta se fereau toți de ea, evitându-o dacă puteau. În marginea platoului de apel era o cușcă din plase metalice, cu ochiuri mari, fără pereți, fără acoperiș, fără podea, un cub cu latura cam de un metru. Înăuntru nu se putea sta decât ghemuit, cât de mic ai fi fost. Dar asta nu era tot. Dat fiind

că nu avea pereți sau acoperiș, cel din carceră era expus vremii, dacă ploua, dacă ninge, dacă era soare arzător. La fiecare două ore venea un sanitar și-l studia, să vadă dacă e întreg.

Mihai se mirase, cum de puteau fi așa sadici sârbii aceia care lui i se păruseră totuși oameni la locul lor.

— Nu sunt sadici, îl contrazisese Garoi. Dacă omul din cușcă simte că nu mai poate să reziste acolo, poate striga să fie eliberat. Și este eliberat, dar pedeapsa se schimbă. Trebuie să-i ceară iertare celui cu care s-a bătut, în fața tuturor, după care primește zece bice pe spinare, tot așa, în fața tuturor. Poate ți se pare puțin lucru, dar biciuirea în fața celorlalți doare mai mult decât orice și oamenii se feresc să mai provoace scandal în lagăr. La recidivă se mai adaugă o zi la cele la care ești condamnat de consiliul de judecată. Și pe aia o faci, chiar dacă strigi că nu mai poți. Poate să plouă, poate să fie ger, ziua aceea o faci pe toată în cușcă și mai mult ca sigur îți vine mintea la cap și nu te mai bați cu careva.

La vreo două săptămâni au apărut într-adevăr cei despre care îi vorbise Garoi. Erau doi bărbați relativ tineri, bine făcuți. L-au invitat să meargă cu ei într-un alt corp de clădire, unde aveau ei un birou. L-au invitat să se așeze pe un scaun și au început să-l chestioneze, de unde venise, de ce plecase din țară, ce situație avusese, dacă îi trăiau părinții, dacă aia, dacă ailaltă. Mihai le-a răspuns corect, dar la un moment dat a cerut să-i spună pentru ce anume îl chestionau ei asupra acelor lucruri, ce doreau de la el. Cel care vorbea cel mai mult dintre cei doi i-a spus că reprezentau un anumit serviciu de informații, n-a specificat al cui, și că ar fi fost interesați dacă Mihai ar fi acceptat să conlucreze cu ei.

— În ce sens? s-a mirat un pic Mihai.

— Să ne transmiți anumite informații, fără prea mare importanță, dar la care noi nu putem ajunge, dat fiind că nu putem merge în România.

— Păi cam ce fel de informații?

— Starea economică a populației, starea ei de spirit,

dacă lumea e mulțumită sau nu de sistem, chestii din astea, care pot fi aflate și apreciate de către un băiat inteligent ca tine fără prea mare efort.

— Păi și cum vă închipuiți că aş putea transmite eu informațiile astea? Să mă duc în țară și după aia să mă întorc aici?

— Există atâtea posibilități...

— Nici nu mă gândesc! Dacă vreți să vă spun ceva acum, aici, pot **s-o** fac, fără să consider că am făcut un angajament cu **dumneavoastră**, dar să mă întorc în țară, nici gând. Eu sper că voi fi eliberat cât de curând și că-mi voi vedea de drumul spre lumea liberă.

Cei doi l-au lăsat în pace, rugându-l să se mai gândească câteva zile. Mihai n-avea la ce să se gândească, lui i se păruse pueril modul în care îl abordaseră indivizii aceia și parcă simțise că ascundeau altceva sub masca vorbelor lor.

Garoi îi văzuse că-l acostaseră și seara l-a și întrebat ce vruseseră ăia.

— Păi ce mi-ai spus tu, tot aia mi-au zis și ei. I-am trimis la plimbare.

— Nu ți-e frică de ei?

— De ce? Ar trebui?

— Bă, Mihaie, tu ești cam naiv. Păi nu-ți închipui că ăștia sunt cineva pe aici, dacă statul ăsta le permite să ne propună nouă chestii din astea? ăștia n-au venit ei de capul lor, aici, în lagăr, nu intră orice străin. Nimeni n-a priceput pe-aici cine sunt, sau cine a priceput nu mai este pe-aci, fapt e că sunt oameni periculoși. Poate sunt chiar securiști de-ai noștri, puși să ne încerce, cine știe.

Pe Mihai nu-l ducea mintea la astfel de scenarii. Ce să caute securitatea românească **într-un** lagăr de transfugi din Iugoslavia? Ar fi fost chiar prea de tot.

Așa cum îi spusese prietenul lui, ar fi trebuit să se teamă de oamenii aceia, dar el nu pricepea ce era cu ei pe-acolo și nici nu găsea o soluție la problema pe care i-o puseseră ei. Căci peste două zile au revenit și l-au întrebat dacă **s-a** gândit la propunerea lor. Le-a spus că nu avea la

ce să se gândească, lui i se părea o treabă neserioasă și i-a invitat să nu-l mai caute.

Oamenii aceia nu au mai insistat, doar au spus că le pare rău că nu **s**-au înțeles și că el ar fi trebuit să se gândească mai bine la propunerea lor.

Din cauza acelei neajungeri la o înțelegere, viitorul lui Mihai **s**-a schimbat brusc și total. Este drept că el nu prea știa cum ar fi fost viitorul lui în lipsa vizitei acelor doi indivizi, dar fapt e că nu peste multe zile a fost anunțat că va fi trimis în alt lagăr. L-a anunțat roșcovanul acela care făcuse pe translatorul în prima lui zi de lagăr, seara, după apel, să fie pregătit că a doua zi pleacă.

Garoi a făcut legătura cu cei doi indivizi și, trist, i-a spus lui Mihai că nu-i vede un viitor prea roz. Mai mult ca sigur ăia îi făcuseră bucata și acum cine știe unde-l vor trimite.

A doua zi a primit o hârtie cu ceva scris pe ea și a plecat însoțit de un soldat cu armă. Nu i-au pus cătușe. El **s**-a cam mirat, căci se vedea bine că era mult mai puternic decât soldatul cel pipiriu pe care îl primise drept însoțitor, la caz că-i venea vreun gând de fugă nu i-ar fi fost deloc greu să scape de soldat.

Soldatul l-a dus la gară, a cumpărat bilete pentru amândoi, n-a înțeles încotro urmau să meargă, iar cu soldatul acela nu **s**-a putut înțelege deloc. N-au așteptat mult până ce a sosit un tren, venind dinspre apus, în care **s**-au urcat și ei, împreună cu două femei și alți trei bărbați. A avut impresia că gara aceea era ceva neînsemnat pe harta Iugoslaviei. Și au mers cu trenul câteva ore bune. **Într**-o altă gară au coborât și **s**-au urcat în alt tren, care pornea de acolo și mergea tot către răsărit. Era o garnitură cu vagoane de dormit, probabil era pregătit pentru o cursă lungă.

Nu **s**-a putut abține și l-a chestionat pe soldatul care-l însoțea, să afle ceea ce începuse el să bănuiască: mergeau către România. După ce **s**-a prefăcut de mai multe ori că nu înțelegea ce dorea Mihai de la el, soldatul a oftat și i-a făcut semn afirmativ din cap.

Era clar pentru orice om cu puțin spirit de observație. Trenurile lor mergeau către răsărit, în Bulgaria probabil nu aveau de gând să-l treacă, atunci nu rămânea decât România ca destinație.

Și curând au ajuns **într-o** gară al cărei nume îi spunea ceva: Vrșac. Era clar pe traseul de intrare în România.

Acolo au coborât. Mai mulți soldați în uniforme românești **s-au** urcat în tren, alți soldați, sârbi, au coborât. A bănuț că era vorba de cei care făceau controlul persoanelor și al pașapoartelor.

Doi soldați români **s-au** apropiat de ei. Unul dintre ei a intrat în vorbă cu soldatul care-l însoțise pe el, în sârbește. A semnat pe o hârtie pe care i-a întins-o paznicul lui de până atunci, adevărind că a primit „coletul”, adică pe el, după care soldații și-au strâns mâinile între ei și Mihai a trecut în custodia celor doi români.

— Bă, să nu ne faci vreo problemă! l-a atenționat cel care semnase pentru el, cu un ton evident amenințător.

— Stai liniștit, n-o să vă fac necazuri, l-a asigurat Mihai, pe un ton moale.

După un timp au urcat în același tren, în ultimul vagon. Cei doi soldați fumau țigară după țigară, făcând un nor de fum acolo, la capătul vagonului.

Trenul a pornit. Mihai se plantase lângă ușa vagonului și se uita pe fereastră. Câmpurile erau frumoase, unele erau deja arate, altele așteptau plugurile.

În tren era mare vânzoleală, dar la ei, acolo, în spate, nu se simțea mai nimic. Doar o dată au apărut alți doi soldați, **s-au** uitat la ei, au dat din cap că totul era în regulă, cu ei nu aveau nimic de-a face, apoi au plecat înapoi, de-a lungul vagonului.

În urma lor a apărut un alt soldat, în fața căruia mergea un câine nu prea mare, lățos, ținut lejer **într-o** lesă. Câinele a trecut peste tot, căutând cu nasul lui sensibil cine știe ce, oameni, sau droguri, sau altceva. Mihai auzise despre oameni care încercaseră să treacă granița ascunși în cvele mai neașteptate locuri prin

vagoanele trenurilor internaționale. Era clar că dacă auzise despre acele cazuri, oamenii aceia fuseseră prinși, căci altfel nu **s**-ar fi vorbit despre ei. Nu auzise nimic despre cei care eventual reușiseră să treacă granița în acel mod.

Curând au trecut și ei granița și imediat trenul **s**-a oprit pentru puțin timp. Din tren au coborât ei, Mihai și cei doi soldați care-l însoțeau, și încă doi militari, ofițeri, după uniforme pe care le purtau. Ofițerii au apucat-o spre stânga, în treaba lor, ei trei au luat-o în partea opusă, pe o potecă destul de bătucită, semn că pe acolo se mergea frecvent.

Mihai nu punea nicio întrebare. Prin tăcerea lui și prin aerul destul de calm pe care-l afișa, el avea impresia certă că impunea în fața celorlalți. Desigur, și statura lui îl ajuta să se impună în fața soldaților, ca, de altfel, în fața tuturor celor cu care avea de-a face.

N-au mers mult. La marginea satului pe lângă care mergeau ei, poteca se oprea în poarta unei curți destul de mari, în care se vedeau patru clădiri de tip agricol, acoperite cu țiglă roșie. Era pichetul de grăniceri, după cum bănuia el. Clădirea cea mai mare, drept în față, era alcătuită din mai multe încăperi. După ce au intrat, Mihai a remarcat că și spre spate mai avea un rând de încăperi.

Soldații **l**-au oprit în fața unei uși, pe care era o plăcuță cu inscripția „Comandant”, unul dintre ei a ciocănit, a primit invitație să intre și au intrat toți trei, soldatul care bătuse la ușă, apoi Mihai Caraivan și în urma lui, celălalt soldat.

Înăuntru, un birou simplu și mic, o măsuță, două scaune, un fișet, un cuier și două telefoane care probabil făcuseră și războiul de întregire a neamului, asta era tot ce se găsea în încăpere. În spatele măsuței, un ofițer. Când **i**-a văzut, **s**-a ridicat de pe scaunul pe care șezuse până atunci și abia atunci **l**-a văzut Mihai cât de înalt era. Era înalt, dar nu părea a fi și plin de forță, cu toate că aparențele puteau înșela.

— Asta e? **l**-a adresat întrebarea soldaților,

arătându-l cu capul pe Mihai.

N-a așteptat răspunsul, era clar că acela era, doar după el se duseseră tocmai în Iugoslavia, să-l preia.

— V-a făcut necazuri? a continuat imediat.

— Nu, tovarășe căpitan, a răspuns unul dintre cei doi soldați.

— Bine. Băi, tinere, s-a adresat apoi direct lui Mihai, acum ești pe teritoriul României, ești supus legilor românești. Să nu ne faci probleme aici, la pichet. Trebuie să te ținem până mâine dimineată, când te vom trimite la Timișoara, la miliție. Ancheta acolo se va face. Ai înțeles ce ți-am spus eu?

— Da.

— E bine atunci. Acum o să mergi la arest, vei sta în cameră cu doi soldați, care au ordin să te împiedice să ieși sau să faci gesturi necugetate. Ai înțeles?

— Da.

— Vei putea dormi, la ora nouă și jumătate se dă stingerea, dar becul din cameră nu va fi stins, așa e regulamentul. O să ai asigurată și o porție de mâncare, ce mănâncă soldații de aici vei mânca și tu. Ai înțeles?

— Da.

— Bine. Liber!

Și le-a făcut semn celor doi soldați să-l scoată afară. L-au dus în spate, într-o încăpere cu ușă solidă, în care era un geamlâc mititel, prin care se putea vedea de afară ce se petrecea în cameră. Acolo nu era decât un pat, cu două pături aspre, și două scaune.

Unul dintre soldați l-a lăsat pe celălalt să-l păzească și a plecat să caute pe cineva. A revenit destul de repede, împreună cu alți doi soldați, cărora le-a predat prizonierul, după care ei doi au dispărut, pe unde-or fi avut treabă.

Soldații cei noi erau vorbăreți, dar suspicioși. Au pus scaunele lângă ușă și s-au așezat pe ele. Pe Mihai l-au pus să se lungească pe pat. De acolo i-ar fi fost greu să sară asupra lor, de i-ar fi venit vreun gând de fugă. L-au chestionat în amănunt, ce face el, cu ce se ocupă, ce erau părinții lui, s-au mirat că fusese student și totuși îi venise

ideea aia nenorocită să fugă din țară, l-au întrebat cum era viața prin București, pe care ei, oameni de la țară, din celălalt capăt, din Bucovina, și-l închipuiau ca pe un sătuc mai răsărit, și iarăși se mirau cum de plecase din țară, ce nevoi îl împinseseră la gestul acela, când el avea de toate, după cum înțeleseseră ei.

— Și acum o să te potcovești cu cinci ani de pușcărie, a zis unul dintre soldați, parcă cu milă, și îi faci cu toți politiciii care mai sunt prin închisori, să te sature!

Așa a aflat Mihai Caraivan cam care era pedeapsa pentru fapta sa, mai înainte nu știuse decât că era vorba de închisoare, dar nu știa pentru ce perioadă. Ce n-a înțeles atunci, a fost rostul asocierii lui cu deținuții politici despre care amintise soldatul acela. Oare prin fapta lui el intra automat în gloata politicilor? Asta nu era bine deloc.

Când se însera, doi soldați au intrat în camera arestului, fără fasoane, au pus niște fasole groasă în trei castroane metalice, le-au dat linguri și pâine, apoi au ieșit afară și au revenit cu o cană metalică mare, din care le-au turnat ceai în alte căni.

— Ia să vedem, domnului student îi place mâncarea soldățească? a zis unul dintre ei, probabil bucătar, dar n-a stat să vadă reacția lui Mihai, căci mai aveau de dus mâncare și altora.

Au mâncat fasolea în liniște, era bună, ca orice fasole fiartă la cazan. Printre boabe se zăreau și niște idei de carne grasă, resturi din rația soldățească, rație care ajungea pe masa cine știe cărui gradat sau ofițer. Mihai s-a bucurat de mâncare, pe drum nu avusese decât o bucată de pâine, goală, nici soldatul care-l însoțise nu avusese nimic de mâncare și nici nu-și cumpărase ceva, poate din teama că dacă și-ar fi cumpărat, ar fi trebuit să-i cumpere și lui Mihai ceva și poate nu voia sau nici nu avea bani pentru amândoi. Mihai mâncase coaja aceea de pâine, îmbucătură cu îmbucătură, prelungind cu plăcere mestecatul ei. Era o pâine negricioasă, dar bună la gust. Spre deosebire de pâinea pe care o mânca atunci, la pichetul grănicerilor, o pâine mult mai neagră, dar cu

miezul necopt.

După fasole, el a rămas fără pâine și simțea că nu și-a umplut stomacul. **S**-a uitat în jur, căutând parcă altă bucată de pâine, dar **n**-a zis nimic. Însă unul dintre paznici, mai roșcovan, **i**-a înțeles gestul și **l**-a atacat:

— Ce, bă, domnu' student, pe unde-ai fost nu ți-au dat ăia destulă pâine? Acu' satură-te cu privitul!

Mihai **n**-a zis nimic. Hotărâse să facă pe prostul în orice împrejurare, văzuse el că în fața celor care aveau puterea pe moment ieșea mai bine astfel, arătându-le că el era mult mai prejos decât ei, făcându-i pe ei să se simtă bine și să **nu**-l mai zgândărească.

Dar tot roșcovanul și-a lăsat castronul pe scaun și a ieșit pe ușă, strigând după careva:

— Bă, Miroane, mai adu, bă, niște pâine la arest!

N-a așteptat să vină acel Miron, a intrat înapoi și și-a continuat masa. Dar acel Miron a intrat peste câteva momente, cu o bucată de pâine în mână.

— Care nu te-ai săturat, bă? **s**-a răstit el, privindu-i încruntat pe cei doi soldați.

Roșcovanul **i** **l**-a arătat pe Mihai Caraivan.

— Ce, bă, infractorule - **s**-a stropșit acel Miron la Mihai - ție **nu**-ți ajunge o rație normală?

Mihai a renunțat la atitudinea de fraier:

— Păi dacă eu sunt mare, e normal că și stomacul îl am mare. Dacă **mi**-a dat Dumnezeu un trup așa mare, **nu**-i vina mea. Probabil când voi face și eu armata, o să am numai probleme cu mâncarea insuficientă. Ce să mă fac eu, dacă în anul când **m**-am născut cică a plouat bine...

— Dacă - și acel Miron accentuase cuvântul - o să faci armată, căci pe trădătorii de țară **nu** **prea**-i ia la armată.

Cuvântul „trădător” parcă **l**-a șfichiuit peste obraji. Abia acum realiza cine era el în fața celorlalți, oameni obișnuiți și îndobitociți, care nu avuseseră probabil niciodată o licărire de dor de libertate...

Acel Miron avea gura mare, dar pâinea cu care venise tot **i**-a aruncat-o lui Mihai, cam în scârbă, dar **i**-a

aruncat-o. Mihai a mulțumit și a așteptat ca acel Miron să iasă, de teamă că orice gest de-al lui l-ar fi făcut pe acela să se răzgândească și să-i ia pâinea pe care abia i-o dăduse.

Ceaiul avea un gust ciudat, dar era cald și destul de dulce. A băgat în burtă toată pâinea aceea suplimentară cu cana de ceai. Roșcovanul văzuse reacția lui la prima sorbitură de ceai și râsese de el iarăși:

— Ce e, domnu' student, nu e bun ceaiul? Păi nu v-o fi dat sârbii ăia un ceai mai bun?

Mihai n-a reacționat. Doar a continuat să bea ceaiul.

Într-un final au terminat masa. Peste un timp au trecut din nou soldații aceia doi care le aduseseră castroanele și le-au recuperat.

Paznicii lui au început să fumeze. A îndrăznit și Mihai să aprindă o țigară, mai avea câteva din**tr-un** pachet pe care-l cumpărase în lagăr.

— A-a-a! Domnu' student fumează țigări străine! a exclamat roșcovanul, vesel din**tr-o**dată. Păi să vezi la închisoare ce o să mai fumezi țigări din astea...

Peste un timp a venit un soldat cu un braț de lemne, era încă frig și la ei se făcea focul în sobe, camerele aveau sobe comune, una pentru două încăperi, construite în zidul despărțitor de un băiat deștept dinainte de război. Soldații au pus două lemne în sobă și au așteptat pe lângă ele să se aprindă.

Când **s-a** dat stingerea, ordinea **s-a** schimbat. Roșcovanul a ieșit pe hol și **s-a** postat în fața ușii. Așa era consemnul, unul stă cu infractorul în încăpere, celălalt stă de partea cealaltă a ușii.

Mihai a adormit repede, dar **s-a** trezit de mai multe ori în cursul nopții, ba îi era prea cald, ba îi era frig și trăgea pătura pe el. De câte ori se trezea, peisajul din cameră era schimbat, vedea asta pentru că becul era aprins în permanență. O dată era singur în cameră, apoi îl văzuse și pe roșcovan în încăpere, stând cu colegul lui și fumând din gros, ba la altă trezire erau chiar trei soldați în cameră și discutau nu se știe ce. Dimineața următoare,

însă, totul era conform regulamentului, un soldat era în cameră, celălalt în fața ușii.

L-au trezit pe Mihai devreme, l-au dus la baie, stând mereu aproape de el, ca și când ar fi avut vreun gând de fugă, după care l-au dus să mănânce, împreună cu soldații care erau atunci în unitate.

Imediat după ce a mâncat, l-au îmbarcat **într-un** camion militar, însoțit de trei soldați, dintre care unul era înarmat, și au plecat către oraș.

La Timișoara l-au debarcat **într-o** curte înconjurată numai de clădiri, un ofițer care călătorise în cabină **s-a** dus să cheme pe cineva, au venit doi milițieni, unul a semnat pe foaia ofițerului de grăniceri, l-a preluat pe Mihai și l-au dus în subsolul urât mirositor al unei clădiri mari. Acolo l-au predat altui milițian, care a citit ceva pe hârtia de predare și l-a condus pe Mihai **într-o** celulă, închizând ușa cu zgomot în urma lui.

6

Celula era mai mult lungă decât lată. Pe peretele din spate, în mijloc, sus, aproape de tavan, o fereastră de două palme. Sub ea, de-a lungul pereților laterali, patru paturi suprapuse, două cu două. În față, pe stânga, o sobă mică și lângă ea un hârdău cu capac.

Din**tr-o** privire, Mihai i-a studiat pe cei trei ocupanți ai celulei. Toți erau oameni trecuți de patruzeci de ani, ba unul, slab ca un țâr, trecuse și de cincizeci. Țăsta avea mustață și era îmbrăcat în haine bune și curate, spre deosebire de ceilalți doi. Unul, cu capul mare, un nas lung și lucios, avea niște pantaloni agățați în bretele, mult prea largi pentru el. Ultimul era țigan, se vedea de la poștă, dar părea cuminte. Și toți ședeau în picioare, pe partea dreaptă a încăperii, astfel încât atunci când se deschidea ușa, cel de afară îi avea sub ochi pe toți trei. Asta era regula acolo, una din multele reguli pe care trebuia să le învețe Mihai, când se aude un zgomot la ușă, toată lumea se aliniaza pe partea dreaptă a încăperii, să fie bine văzuți de cel care ar fi deschis ușa.

— Bună ziua! a salutat el, neștiind ce să facă.

Ceilalți i-au răspuns cu niște mormăieli. Apoi mustăciosul l-a întrebat cu o voce moale:

— Tu pentru ce ești aici?

Trebuia să răspundă. Acolo nu putea avea secrete, cu oamenii aceia urma să-și ducă viața în aceeași încăpere cine știe cât timp, iar pe de altă parte cu ei nu se va mai întâlni probabil niciodată mai târziu.

— Am fugit din țară.

— Ai fugit? Te-au prins dincolo, sau înainte de a trece?

— Dincolo. De ce? E diferență între una și cealaltă?

— Păi dacă n-ai trecut, te bagă la tentativă și pedeapsa e în general jumătate din cealaltă. Tu pe ce lume trăiești?

— Habar n-aveam de diferență. Nu e tentativă, m-au adus din lagăr din Serbia.

— Ai fost până acolo și te-au prins?! S-a mirat mustăciosul.

Mihai a dat să se așeze pe un pat, dar l-a oprit omul cu capul mare și lucios:

— Nu e voie să te așezi!

I s-a părut că nu înțelege și s-a uitat mirat la cel care vorbise.

— În timpul zilei n-ai voie să șezi pe pat. Stai numai în picioare.

N-a comentat.

— Vezi că eu sunt șeful celulei și răspund pentru disciplina de aici! i-a mai zis omul cu capul mare.

— Și nu vă e greu să nu ședeți toată ziua? S-a mirat și Mihai, cu glas tare.

Mustăciosul s-a băgat iar în vorbă:

— Nu e prea greu. Te înveți. Armată n-ai făcut?

— Nu.

— Eh, când o să faci armata, o să vezi cât timp petrece soldatul în picioare, aproape toată ziua, până când se obișnuiește într-atât, încât și când are posibilitatea să se așeze, nu se va așeza.

Oamenii pe care îi găsisse în celulă nu erau foarte

curioși să afle povestea lui, cu toate că orice noutate era la mare preț pentru ei. Când au aflat că avea ceva timp de când trecuse în Iugoslavia, nu mai aveau interes pentru el, căci era clar că nu cunoștea mai nimic din ceea ce se petrecea afară.

Dar Mihai a aflat cu oarecare surpriză că omul cu capul mare, fost gestionar la un depozit de vinuri, stătea în celula aceea de unsprezece luni, că avusese o sută douăzeci de kilograme și că pierduse patruzeci în acele unsprezece luni. Mustăciosul nu a spus niciodată de ce se afla el acolo, a mormăit ceva despre o încurcătură de acte, care se va desluși cu siguranță cândva, dar deocamdată avea patru luni de când fusese arestat, iar ȋiganul n-a spus niciodată nimic despre el, însă mustăciosul știa că era vorba despre cocoșei de aur pe care-i aducea de la sârbi.

Nu după mult timp de la intrarea lui Mihai în celulă **s**-au auzit zgomote pe coridor. Mustăciosul a tras cu urechea și a decretat:

— Foc!

Mihai n-a înțeles imediat despre ce putea fi vorba. L-a văzut pe mustăcios că se caută în buzunar la haină, scoate o țigară și se apropie de ușă, rămânând la vreun metru depărtare de ea. Nu mult timp după aceea **s**-a deschis cu zgomot o vizetă în ușă și cineva de afară a strigat:

— Foc!

Atunci mustăciosul **s**-a apropiat de pătrățelul vizetei și și-a aprins țigara de la chiștocul pe care îl ținea un milițian dincolo de ușă. Apoi **s**-a retras, a zis un „Să trăiți!” tare și vizeta **s**-a închis.

— Bă, acum fumez eu, a zis mustăciosul, întorcându-se către ceilalți, dar data viitoare fumează altul.

Așa procedau acolo, fumau pe rând, mai mult pentru economie.

Mihai văzuse că mustăciosul fuma țigări fără filtru, mai ieftine și mai tari. El nu mai avea țigări, soldații aceia care-l păziseră noaptea la pichetul de grăniceri i le fumaseră pe toate. Ar fi fumat și el, dar nu îndrăznea să

ceară. Și atunci nimeni nu **s**-a oferit să-i dea și lui o țigară.

— Ne dau foc la fiecare oră, **l**-a lămurit mustăciosul. Uneori nu avem nevoie, căci nu fumăm foarte mult, dar niciodată nu trebuie să refuzăm focul, pentru că se supără milițienii și rândul următor nu ne mai dau.

Spre prânz **s**-a auzit zgomot de metal lovit și vechii locatari au început să se agite. Știau că vine masa. Urmăreau cu urechile ciulite zgomotele, știind să aprecieze când anume se va deschide vizeta și la ei. Nu era aceeași vizetă prin care se dădea focul, asta pentru mâncare era tăiată mai jos, la vreo jumătate de metru de podea.

Vizeta **s**-a deschis, cineva de afară a spus „patru” și un castron metalic a intrat prin deschizătură. Apoi al doilea și încă două. Au urmat lingurile și turtele. După care vizeta **s**-a închis.

Ciorba avea un aspect de spălătură de vase, cu multă grăsime deasupra, cu urme de paste și o şuviță de carne grasă. Mihai a gustat-o și, spre surpriza lui, a constatat că avea un gust acceptabil.

Ce **n**-a înțeles el din primul moment a fost chestia cu turta. Vedea bine că acel cubuleț era făcut din mălai, în care se arunca și o mână de făină, rarefiată, după care fusese copt **într**-o tavă și de acolo fusese împărțit în acele bucățele pe care le primeau ei. Gustul era acceptabil, doar că pentru un om neobișnuit cu așa ceva era o mare surpriză.

Seara au primit aceeași ciorbă, cu aceeași turtă. Era totuși bine că era caldă, vremea se mai încălzise, dar în celulă era răcoare încă, iar foc în sobă nu se mai făcea de multă vreme.

Ceva mai târziu **i**-au scos la baie, toți patru în același timp. Aveai nevoie, **n**-aveai, mergeai la baie și încercai să te rezolvi atunci, ca să nu fie nevoie să folosești hârdăul mai târziu, căci nu era deloc plăcut și nici comod.

La nouă jumătate un fluier **s**-a auzit pe coridor și atunci toată lumea **s**-a grăbit să se urce în paturi. Se sunase stingerea. Patul lui Mihai era sus, celelalte fuseseră

ocupate. **S**-a urcat, **s**-a acoperit cu pătura și în câteva minute a adormit, așa cum se obișnuise de la un timp.

Dimineața, la ora șase, se auzea din nou un fluierat pe coridor, semnalul pentru deșteptare. Toată lumea sărea din paturi și începea să aranjeze pătura, să fie întinsă bine. Imediat după aceea îi duceau din nou la baie, pentru necesități și să se spele. Tot atunci se goleau și hârdaiiele, dacă era nevoie.

Apoi venea masa de dimineață, în general niște orez fiert, cu un cub de turtă prăjită.

Mustăciosul **i**-a dat un sfat util lui Mihai Caraivan și **n**-avea să-l uite niciodată:

— Dacă ți se dă ceva de mâncare, să nu refuzi niciodată. Mâncarea este foarte importantă pentru noi, chiar dacă nu muncim și deci nu consumăm prea multe calorii. Noi avem rație aprobată prin lege, dar pe traseul de la lege până la noi, toate kaloriile se pierd prin buzunarele celor care ne dijmuiesc rația, până ce la noi mai ajunge mai puțin de jumătate din cele înscrise în lege. De aceea e important să mănânci tot ce ți se oferă. Noi,ăștia mai bătrâni, mai avem o speranță, că nouă ni se aprobă să primim pachete de acasă și mai mâncăm și noi uneori ca oamenii, dar tu, care ești politic, nu se știe dacă vei avea acest drept.

Imediat după masa de dimineață a venit un milițian și **l**-a luat cu el. **L**-a purtat pe coridorul de la subsol, au urcat pe scări, au mers către partea din spate a clădirii și acolo **l**-a introdus **într-un** birou, unde îl aștepta un bărbat în vârstă. **S**-a uita după un scaun, dar nu era. A rămas tăcut în picioare, așteptând să fie întrebat ceva.

Omul de la birou a ridicat privirea de pe dosarul pe care îl studia sau se prefăcea că-l studiază și **l**-a întrebat scurt:

— Cum te numești?

— Caraivan Mihai.

— Ce vârstă ai?

— Douăzeci de ani.

— Bine. Recunoști că ai trecut fraudulos granița de

stat a României?

— Da.

— Pe unde ai trecut-o?

— Nu știu. Era noapte și nu-mi amintesc traseul.

— Dar măcar localitatea pe unde ai trecut?

— Nu-mi amintesc. Am mers șase zile pe jos, pornind de la Timișoara, prin câmpie și am evitat să intru în sate.

— Ai avut vreun complice?

— Nu. Nu aveam nevoie.

— De ce ai plecat?

— Greu de răspuns.

— Ai făcut vreo infracțiune înainte? Poate ăsta să fi fost motivul...

— Nu. Nu am săvârșit nicio infracțiune înainte. Am plecat, pur și simplu.

— Unde ai stat în Iugoslavia?

— Am ajuns într-un lagăr de tranzit, nu știu ce însemna asta. Acolo am muncit, toate zilele cât am stat.

— Ai cunoscut acolo români care erau internați?

— Da. Erau mulți, majoritatea erau români.

— Poți să-mi dai câteva nume?

— Nu. Acolo nimeni nu se prezenta cu numele înscris în buletin, majoritatea aveau porecle. Și nici n-am fost prea apropiat de ei, erau mai ales țigani și cu ei nu m-am băgat prea mult în vorbă.

— Dar am o informație precum că ai fost contactat de niște persoane care ți-ar fi propus să lucrezi pentru ele...

— Da. Dar oamenii aceia îi contactează pe toți, mi-au spus cei care erau mai vechi în lagăr. N-am priceput ce voiau de la mine, nici nu m-a atras propunerea lor, atâta timp cât asta ar fi implicat întoarcerea mea în țară. Cred că erau puși de cei de-acolo, din lagăr, ca să ne încerce pe toți, să vadă dacă vrem cu adevărat să ajungem în Occident sau poate eram buni pentru alte activități. Nu știu. Oricum, nu mi-au făcut deloc o impresie bună și i-am refuzat categoric.

— Și totuși, nu-ți amintești niciun nume de transfug?

— Ba da, a zis Mihai, hotărât să mintă frumos, pentru

ca cel care-l ancheta să aibă și el ceva la dosar, să-și mulțumească șefii și poate să-l lase pe el și poate să-l lase pe el în pace, pe Mihai, mai repede. Un țigan din Arad, Baboi îi ziceau ceilalți și alt țigan, din Jimbolia, Bobocel. Atât rețin dintre numele lor. Știți, acolo lumea nu era prea apropiată...

— Nu știu, că eu n-am fost pe-acolo!

Omul acela notase conștiincios tot ce-i spusese el, mai întrebase o dată cum decursese discuția cu cei doi presupuși agenți ai nu se știe cui, dar Mihai i-o tăiase scurt că discuția constase doar din zece fraze și gata.

Omul i-a dat să-și citească declarația scrisă de el, Mihai a fost de acord cu ea, apoi a fost invitat să scrie cu mâna proprie că declarația a dat-o de bunăvoie, că nu a fost maltratată în cursul anchetei și că-și menține cele consemnate. A scris cele cerute, a semnat și cu asta s-a încheiat întrevederea.

A fost condus din nou în celula de la subsol, unde ceilalți locatari l-au supus unui adevărat interogatoriu, dornici de vești din libertate, căci libertate era în orice încăpere de deasupra subsolului lor. Începuseră să-și dea cu părerea cine era acel procuror - căci procuror fusese acela care-l interogase pe Mihai, căci ei se lăudau că-i cunoșteau mai pe toți din branșă, la un moment dat începuseră să se certe între ei, căci nu cădeau de acord asupra numelui acelei persoane care pentru ei putea fi foarte importantă, dar pentru Mihai era absolut insignifiantă. Până la urmă, un amănunt pe care-l suflase Mihai mai târziu, despre o cicatrice care se vedea vag la rădăcina nasului acelui anchetator îi dăduse dreptate omului cu capul mare, care susținuse de la început că era cutare procuror, care-l anchetase și pe el în mai multe rânduri și nu-l putuse dovedi cu niciun chip, căci de la el cu greu puteau scoate amănunte despre matrapazlâcurile pe care mai mult ca sigur le făcuse el la depozitul acela de vinuri, nu degeaba ședea el în arest de aproape un an, dacă n-ar fi avut procurorii aceia dovezi importante, acum ar fi fost anchetat în libertate, dar așa...

Înainte de prânz, în celulă le-au băgat un neamț, gras, mare, transpirat și agitat. Era neamț din Germania, nu din România. L-au privit cu mirare, oare ce să caute un neamț în celulă cu niște borfași ca ei?

S-a dovedit că mustăciosul știa nemțește, căci a intrat în vorbă cu teutonul, pe limba lor, au vorbit mult, neamțul dând răspunsuri scurte, dar suficient pentru a se înțelege pe scurt povestea lui.

— Asta a făcut trafic de aur, i-a lămurit pe-ai lui mustăciosul. A avut aproape două kilograme de bijuterii și le-a plasat aproape pe toate, dar acum banii au fost confiscați.

Mihai l-ar fi întrebat mai multe pe neamț, dar dacă nu-i știa limba, n-avea cum să discute. Neamțul acela ofta mereu și se văita, ei nu înțelegeau de ce și mustăciosul, singurul care ar fi putut vorbi cu el, nu se arăta deloc interesat de poveștile lui.

Când a venit masa, adică ciorba aceea lungă cu păreri de carne și urme de grăsime, neamțul a primit și el porție, dar n-a făcut altceva decât să o ia, a pus-o jos, pe podea, s-a uitat cu scârbă și nu s-a atins de ea. Omul cu capul mare l-a întrebat dacă poate s-o ia el și neamțul a fost de acord, făcându-i semn bucuros să ia castronul și să mănânce și ciorba lui.

Pe seară au venit și l-au luat de acolo. Toți au fost de acord că fusese o greșală că-l băgaseră cu ei în celulă. Omul cu capul mare susținea că știa el că străinii nu erau băgați cu românii în celule, dar acum îl băgaseră pe neamțul acela cu ei pentru că nu mai aveau paturi libere în alte celule.

Mihai Caraivan a remarcat și acolo cum fapte cu totul **neînsemnate** pentru majoritatea oamenilor, în condiții speciale, ca ale lor, care erau închiși, căpătau o importanță deosebită, ca și când de asta ar fi depins viitorul lor. Căci, iată, ce importanță avea oare motivul pentru care neamțul acela fusese băgat în celula lor? Fusese băgat și gata, ce mare chestie! Dar nu, în toate trebuia găsită o rațiune, un motiv bine întemeiat. Nu mai erau paturi libere prin

arestul miliției, asta însemna imediat că ori o să fie înghesuiți, câte doi în pat, că doar se mai întâmplase, dacă or mai veni ceva arestați din libertate, ori poate vor mai trimite câțiva, care sigur urmau a fi condamnați, la închisoarea orașului.

Pentru Mihai Caraivan, lucrurile acelea nu aveau nicio însemnătate. Totul era dirijat din altă parte și el lua de bun ceea ce se întâmpla, în cel mai bun stil fatalist, gândindu-se cu milă la omul cu capul mare, care se dădea de ceasul morții să găsească adevăratul motiv al fiecărei schimbări sau mișcări din imperiul acela al subsolului. Pe omul acela îl cam înțelegea, de un an stătea acolo și universul lui se redusese dintr-odată la spațiul celulei și al grupului social, rareori adăugându-se coridorul și scările ce duceau la suprafață, cu biroul în care procurorii îl mai anchetau din când în când, restul era alcătuit numai din simțuri, auz, văz, miros, gust. Dacă se auzea ceva, el știa primul ce se întâmplă, iar dacă nu știa din prima, data următoare știa mai mult ca sigur. Dacă vreun milițian deschidea ușa celulei sale, el avea deja trei, patru explicații pentru acel eveniment.

Chiar a doua zi, Mihai Caraivan a fost chemat „sus”. S-a dus, bagaj n-avea de niciun fel, când i s-a spus că va fi dus la închisoare și că să-și ia bagajul, a spus că n-are absolut nimic în plus decât ceea ce era pe el. Milițianul care venise să-l ia s-a uitat cu mirare la el, cine știe la ce bagaje s-o fi așteptat el. Mihai a întrebat doar dacă poate să-și cumpere niște țigări. Milițianul s-a uitat ezitant la el, apoi i-a spus că o să cumpere țigări când vor merge la camion.

Și s-a ținut de cuvânt. După ce a strâns vreo opt oameni, i-a încolonat și au ieșit în curtea instituției. Acolo au fost preluați de patru milițieni înarmați, care i-au condus spre un camion cu prelată ce aștepta în fața miliției. Înainte de a-i urca, s-au dus alături, pe rând, la un debit, să-și cumpere țigări, însoțiți permanent de unul dintre milițieni. Mihai mai avea vreo două sute de lei, rătăciți printr-un buzunar, a cumpărat zece pachete de

țigări și **s-a** declarat mulțumit. Când **s-a** întors lângă camion și l-au văzut ceilalți că luase țigări cu filtru, **s-au** pus cu gura pe el, că mai bine lua „Mărășești” sau chiar „Naționale”, că ălea erau țigările care mergeau bine în închisoare. Mihai **s-a** scuzat că n-a știut, dar fapta era împlinită și nu mai putea schimba nimic.

I-au urcat în bena camionului, i-au înghesuit în față, cei patru milițieni **s-au** urcat și ei în benă, au tras prelata jos, să nu se vadă nimic de afară și nici ei să nu vadă ceva spre exterior și mașina **s-a** pus în mișcare.

După ceva mai mult de un sfert de oră camionul **s-a** oprit. **S-au** auzit comenzi grăbite și i-au dat jos, împingându-i imediat **într-o** clădire nu prea mare, de la intrare. Acolo erau doi milițieni ai locului, le-au cerut să se dezbrace la piele, lăsându-i să tremure un timp, ei fiind preocupați să controleze cu atenție toate hainele și bagajele noilor sosiți. Apoi i-au lăsat să se îmbrace și au trecut în fața unui grilaj din dosul căruia un alt milițian scria o fișă de inventar pentru obiectele cu care nu aveau voie să intre în închisoare. Acele obiecte erau oprite acolo, introduse **într-un** plic sau un sac de hârtie, după nevoi, care se sigila în fața proprietarului și era pus pe un raft. Lui Mihai Caraivan i-au reținut haina și pantalonii de trening.

Imediat au fost conduși la baie, pentru tuns, dezinsecție și baie. Au stat cuminți la rând, să intre pe mâna unui frizer, tot pușcăriaș, care avea o mașină mecanică, dar era un adevărat maestru, căci nu-i ciupea deloc. Dezinsecția au făcut-o în sala de dușuri, au venit doi tipi cu niște pompe care au suflat ceva gaze peste ei, de au crezut un moment că erau puși să-i omoare acolo, de la începutul închisorii, după care au dat drumul la apă caldă și **s-au** îmbăiat trei minute pe cinste.

Au primit apoi haine de închisoare, vechi uniforme soldățești, peticite cu bucăți din foste zeghe de pușcăriaș, în dungii, un tricou și izmene din bumbac, precum și niște bocanci care-și făcuseră probabil veacul prin tranșeele de la Stalingrad, atât de vechi și ponosiți erau.

De acolo milițienii i-au însoțit în pavilionul pentru tranzit, unde i-au predat celor care erau răspunzători de zonă. Un plutonier gras, cu o față de bonom, le-a citit repede fișele, se vedea că era om cu experiență, el era mare șef pe etajul acela și i-a împărțit pe noi veniți după criterii numai de el știute, și-a chemat ajutoarele și i-a trimis în celule.

Pe Mihai și încă unul dintre cei veniți cu el i-au băgat într-o celulă mare. Acolo erau paisprezece rânduri de paturi suprapuse câte trei, patruzeci și doi de oameni. Pe puțin, căci nu știau sigur de n-or fi fost mai mulți decât paturile.

În celulă nu era nimeni. Mihai a cercetat repede spațiul. În fața ușii era un spațiu zidit, cu un wc și o chiuvetă înăuntru. Zidăria nu era încă terminată, dar nu mai era mult de făcut, doar ceva tencuială pe exterior și doi pereți de pus faianță pe ei.

Celălalt om care venise cu el nu era deloc curios. S-a așezat pe un pat și s-a culcat, sau cel puțin așa dădea impresia. Mihai s-a culcat și el pe un pat. Dacă venea cineva să-i spună că nu era voie, ar fi spus că nu știuse și s-ar fi ridicat.

La prânz cineva a deschis ușa celulei și i-a chemat pe amândoi. Erau doi deținuți, care avea să afle Mihai că se numeau veselari. Le-au pus în două castroane ciorbă, la fel ca cea pe care o mâncase în arestul miliției, le-au dat și două turtoaie mari și le-au spus să mănânce în celulă, pe masa care era acolo, dar să aibă grijă să nu facă mizerie. Au mâncat, și unul și celălalt, în tăcere. Dacă omul cu care venise nu dorea să vorbească, Mihai n-avea de gând să-l întrebe ceva.

Peste un timp veselarii au trecut din nou pe la ușă, au deschis-o și au recuperat castroanele și lingurile. Nimic nu rămânea în cameră.

După ce au mâncat, cei doi s-au culcat din nou în paturi. Nu aveau ce face, îi așteptau pe ocupanții celorlalte paturi pentru a afla care mai erau libere și ce reguli erau stabilite pe-acolo.

Într-un târziu, Mihai **s**-a sculat și și-a aprins o țigară. Arunca scrumul în vasul de wc și la final a tras și apa, constatând că instalația funcționa cu adevărat, nu era pusă numai de expoziție.

7

Înainte de a se însera, pe coridor **s**-au auzit zgomote, uși date de perete, voci amestecate și pași apăsați. Peste câteva clipe **s**-a deschis ușa de la camera lor și au irumpt înăuntru o grămadă de oameni grăbiți și zgomotoși.

Mihai și celălalt nou venit erau lângă măsuță, în picioare, așteptând cuminți să se potolească ceilalți, ca să poată vorbi și ei cu careva.

Un ungur cu mustăcioară, blondin, tânăr, nu prea înalt, dar lat în spate, și-a aruncat o bocceluță pe pat și **s**-a întors către ei.

— Ia uite, lume nouă! a zis el, vesel, **într**-o română fără accent. Păi săi cazăm și pe ei. Ia să vedem, ce mai e liber. Fazekaș, lângă tine sunt două locuri libere? a strigat tare, ca să fie auzit de acel Fazekaș.

Din colțul din fund, de sus, **s**-a auzit un răspuns afirmativ.

— Ei, acolo o să mergeți voi doi, a hotărât mustăcioară. Hai să vă arăt.

I-a condus în colțul camerei și le-a arătat două paturi de sus.

— Acolo e locul vostru. Dacă se mai eliberează vreunul în curând, puteți să vă mutați, dacă vreți.

Cel care venise odată cu Mihai a întrebat ceva pe ungurește și au purtat amândoi o discuție scurtă, apoi șeful de cameră i-a lăsat în pace.

Mihai Caraivan nu era hotărât ce-ar trebui să facă el, să se urce în patul care-i fusese repartizat, așa cum văzuse că făcuseră cei mai mulți dintre ceilalți, sau să mai stea în picioare pe-acolo, poate ar fi fost nevoie să dea o mână de ajutor la cine știe ce lucrare. N-a avut timp să se hotărască, căci deodată **s**-au auzit vorbe pe ton ridicat, înjurături, și pe românește, și pe ungurește și mai toată lumea a tăcut brusc, ascultându-l pe cel care vocifera.

Un tip brunetel, trecut de treizeci și cinci de ani, delicat, care avea patul de jos chiar de lângă locul în care rămăsese Mihai, l-a tras pe patul lui, să șadă.

— Înțelegei ungurește? l-a întrebat el cu voce calmă.

— Nu.

— Ăla zice că i-a umblat cineva la pachetul cu mâncare astăzi. Știi ceva?

— Ce pachet?! Nu știu nimic.

Cel care vocifera nervos a trecut printre paturi și a venit spre locul în care se aflau Mihai și cel cu care venise de dimineață. S-a oprit descumpănit de faptul că nu-l vedea în picioare decât pe celălalt, Mihai era așezat pe patul delicatului și nu era vizibil.

Nervosul a continuat să înjure pe ungurește, ceva spunându-i că acolo toată lumea îl înțelegea. Omul care venise odată cu Mihai i-a zis ceva calm. Arțăgosul nu s-a lăsat. A continuat să vocifereze tare. Era un țigan bine făcut și înalt și profita de masivitatea lui ca să-l intimideze eventual pe celălalt.

Omul care venise cu Mihai i-a mai zis ceva calm, dar celălalt tot nu s-a potolit. A făcut un pas în față, părând că-l va lovi pe noul venit. Acela a întins un deget în față și i-a spus ceva. Nervosul l-a înjurat direct, lovindu-l peste mână.

În clipa următoare, noul venit l-a lovit rapid și puternic cu pumnul drept în creștetul capului. Certărețul a tăcut brusc, a părut că ar vrea să se retragă, dar picioarele i s-au muiat și a căzut pe podea, fără cunoștință.

În cameră se făcuse liniște. Mai înainte toți tăcuseră și erau atenți, așteptând o bătaie între cei doi, acum tăceau de uimire. Totul se petrecuse prea repede și într-un mod total neașteptat.

Șeful de cameră s-a mișcat primul. S-a apropiat de cel căzut, s-a uitat cu milă la el și le-a făcut semn celor de lângă el să-l ia de acolo, să-l ducă în fața băii, unde era mai mult aer, să-i dea cu apă pe față.

Cel care venise cu Mihai a zis ceva cu voce tare, să-l audă toată lumea, după care s-a urcat liniștit în patul care-

i fusese rezervat.

Certărețul și-a revenit destul de repede. După ce au aruncat o cană de apă în capul lui a făcut ochii mari. Și-a amintit brusc ce se întâmplase și **s-a** retras clăt**inându-se** în patul lui, de unde nu i **s-a** mai auzit gura mult timp.

— Se mai întâmplă! a zis omul care-l trăsese pe Mihai pe patul lui.

I-a întins mâna și **s-a** recomandat:

— Kelemen Imre, inginer. Recidivist.

— Caraivan Mihai, fost student.

— Zău? Bravo, tu! Păi, de fapt ce mă mir atâta, că numai un om deștept încearcă **s-o** rupă peste graniță. Țștia pe care nu-i doare capul că **n-au** ce să-i doară, ățtia rămân aci sau încearcă și ei să dea lovitura, să meargă în Ungaria, că acolo curge lapte și miere. Ai trecut sau ești numai la tentativă?

— Am trecut. **M-au** prins sârbii și din lagăr **m-au** trimis înapoi.

— Păcat. Dacă mai întârziai un pic, poate scăpai mai ieftin.

— De ce?

— Lasă, că ai să afli tu. E vorba să se schimbe codul penal. Se așteaptă din zi în zi. Poate ai totuși noroc, cine știe.

În momentul acela **s-a** apropiat de ei un tip grasuț, cu o față deschisă. **S-a** așezat pe marginea patului din față, care în momentul acela era gol.

— Băiatul ăsta a fost trimis înapoi de sârbi, i-a zis repede Imre Kelemen noului venit.

Omul i-a întins mâna lui Mihai.

— Toboy Francisc. Feri pentru prieteni. Cum te-au trimis?

Mihai **n-a** înțeles sensul întrebării. Feri se exprima cu greșeli.

— Cum să mă trimită? Cu trenul.

— Nu, mă, vreau să zic de ce te-au trimis?

— Habar **n-am**. **N-am** înțeles deloc ce reguli existau pe acolo, pe la ei, că pe unii îi țineau cu anii, dar pe mine

m-au trimis repede.

— Păcat. Uite, eu și băiatul ăsta, inginerul, amândoi suntem recidiviști și mai avem fiecare de ispășit și din prima pedeapsă. Dar ieșim noi odată și-odată, și încercăm din nou!

— Dar repede **s**-a trecut peste incident, a schimbat deodată vorba Mihai, mirat în sinea sa de faptul că se trecuse atât de ușor peste lovitura aceea de pumn.

Inginerul Kelemen a prins din zbor ideea.

— Nu e de mirare. Aici totul durează atât cât durează, nimic nu se poate prelungi, nici măcar o ceartă. Oricum suntem niște amărâți, dacă ne-am mai amărî și cu altele, ne-am face viața mai grea. Și pentru ce? Ai impresia, de exemplu, că țiganul ăla chiar a văzut el că i-a umblat cineva la pachetul lui cu mâncare? Nici n-a avut timpul necesar să se uite, de când a intrat în camer. Dar așa e el, certăreț, și probabil nu se simte bine dacă nu zbiară la careva, poate așa se mai descarcă și el de stres, chiar dacă nu știe el ce-i aia și cu ce se mănâncă... Băiatul ăsta, care a venit odată cu tine, a fost boxer pe vremuri și a spus-o răspicat înainte de a lovi. Ai să vezi multe și-ai să înveți și mai multe dacă ai să fii băiat deștept.

Francisc Toboy se arăta vădit nerăbdător să preia el controlul discuției și Mihai l-a simțit că îi plăcea să vorbească, poate chiar să se asculte pe sine vorbind, dar asta i-a plăcut, căci în general oamenii care vorbesc mult sunt mai deschiși.

— Băi, Imre, lasă-l bă să ne povestească el cum a ajuns aici, a profitat el de pauza care se lăsase.

Era evident că se cunoștea bine cu inginerul. Îl tutuia și o făcea în modul neglijent în care o fac prietenii.

— Ia spune, studentașule, pe unde ai trecut?

— Ce să trec? **s**-a mirat Mihai, cu toate că înțelesese el bine întrebarea, dar voia să pară mai sărac cu duhul decât era.

— Te pregătești să minți, a constatat Feri.

— De ce?

— Păi când răspunzi la o întrebare cu o întrebare, e

clar că intenționezi să minți. Spune, mă, pe unde ai trecut granița?

— Nu știu sigur, cred că prin zona Jimboliei.

Mihai hotărâse să spună aceeași poveste pe care o inventase pentru anchetatori. Nu știa în cine putea avea încredere și în cine nu și, oricum, nu avea de gând să dezvăluie adevărul, asta în niciun chip.

— Cum dracu' nu știi, mă? a sărit Feri. Păi tu n-ai avut și tu un plan, ce-mi spui povești aci!

— Am mers cinci zile pe câmp, habar n-am pe unde, până m-am trezit lângă o inscripție în sârbește și atunci am fost sigur că eram în Iugoslavia.

— Fugi, bă, de-aci că minți! a conchis grăsunul.

Era clar, pe el nu-l putea minți. Dar măcar el era sincer. Și lua de bun ce spunea Mihai, dacă nu voia să recunoască, treaba lui.

— Te-au dus la reconstituire?

— Cum adică?

— Iar minți! Să refaci traseul, să le arăți cum ai trecut.

— Păi unde să mă ducă dacă eu nu știu pe unde am umblat?

— Bă, i-ai păcălit frumos! mai bine, că la reconstituiri te bat ăia de te ascultă cu urechea și după aia spun că ai căzut și te-ai rănit intenționat.

— De unde știi?

— Păi eu sunt unul dintre cei care au pățit-o. M-au dus pe fâșie, prima oară, că nu știam cum e, și după ce-am făcut eu acolo spectacolul și le-am arătat cum i-am prostit pe cei de pază, s-au pus grănicerii ăia pe mine, cu paturile armelor. Noroc că mi-am pierdut cunoștința la a treia lovitură și după aia n-am mai simțit nimic. Căci unul dintre ăia fusese în post în ziua în care trecusem eu și acum o încălța și el, cică îi duce la batalion disciplinar, că au fost neglijenți în misiune.

— Uite, pe mine nu m-au dus, căci probabil asta e, nu știu unde să mă ducă.

— Pe tine te-au bătut ăștia?

— Nu. **S**-au comportat bine toți, n-am de ce să mă plâng.

— De mirare. Că pe traseu e cel mai simplu să te bată. Aici, la pripon, nu se mai bate. Ori sunt aduși numai oameni cuminți pentru paza noastră, ori așa au ordine. Că, dacă te gândești bine, și paznicii ăștia ai noștri sunt tot un fel de pușcăriși. Să stai o zi întreagă în pușcărie, nu-i lucru ușor. Chiar și cei care ies cu noi, tot ca noi sunt, că stau cu noi.

— Dar unde vă duce?

— La lucru. Au o secție de împletit coșuri de răchită, care merg numai la export. Acolo lucrează numai viețași.

— Ce-i aia?

— Condamnați pe viață sau la cel puțin douăzeci și cinci de ani, criminali care nu au nicio șansă de reducere a pedepsei. Pe noi ne duc la descojit nuiielele de răchită. Muncă de boieri, toată ziua stai pe o capră.

— Cum adică?

— Ai să vezi tu. Capra e o bancă din lemn, lungă de vreun metru, tu stai la un capăt și la capătul celălalt e un dispozitiv metalic ca două fălci, bagi nuiiua între fălci, coaja se rupe în două, cu o mână tragi de nuiiua, cu cealaltă de coajă și se dezghioacă ușor.

— Păi ce muncă e asta? Pare ușor.

— E ușor, e adevărat. Numai că de la opt și jumătate până la cinci și jumătate numai asta faci, cu o jumătate de oră de pauză de masă. Seara te doare spatele de nu mai ai chef de nimic. Și unde ziceai că te-ai fi dus?

— Unde ziceam? **s**-a prefăcut iarăși Mihai că nu înțelege.

— Unde aveai de gând să pleci din Iugoslavia?

— A-a-a! În Australia.

Feri a făcut ochii mari.

— Ce dracu' să cauți tu tocmai acolo?

— E un loc ca oricare altul.

— Bă, da' limba o știi?

— Nu știu decât franțuzește.

— Bine? Sau doar *bonjour* și *je t'aime*?

— Eu zic că o cunosc destul de bine. Doar de vorbit mi-e mai greu, căci n-am prea avut parte de exercițiu.

— Bă, păi te angajezi profesor!

— Pentru cine?

— Pentru mine. Că eu n-am fost în stare, fi-mi-ar capu-al dracu', să învăț și eu o limbă, eu credeam că cu ungureasca mea oi găsi eu un om cu care să mă înțeleg. Am idei de franceză, știu gramatica binișor, dar nu am bagaj de cuvinte. Până în urmă cu două luni am avut aici un profesor, s-a liberat, cu el mai făceam conversație și ce bine mi-a prins. Acum o să fac cu tine.

— Mai vedem. Că nu am prea avut cu cine să vorbesc și nu prea am uzul conversației.

— Nu importă. Dacă știi limba, vorbești cum știi și eu prind ce trebuie.

Brusc s-a făcut un pic de agitație și cei doi oameni mai vechi s-au ridicat de pe paturi.

— Hai, că vine masa! a zis Feri, încântat.

Oamenii s-a așezat în șir, începând de la ușă. Aceasta s-a deschis larg și au ieșit cu toții, în șir, pe coridor. Trei oameni aveau mâncarea pusă în niște ovale din aluminiu mari, pe un cărucior, undeva la mijlocul coridorului. Cel din mijloc punea mâncarea în castroane cu un polonic pe care-l mânuia cu îndemânare, când pe dreapta, când pe stânga, către cei doi însoțitori ai săi. Aceștia înmânau castroanele pline oamenilor din celulă, unul după altul. După ce-și luau castroanele, deținuții se retrăgeau în cameră.

După ce au terminat cu împărțitul mâncării, veselarii au adus în cameră linguri, pe care le-au pus pe măsuta de lângă ușă, împreună cu un cuțit cu lama lungă și crestată, apoi au adus o ladă din care au scos pâini, niște pâini negre, rotunde, mari.

— Patruzeci și doi de oameni, șapte pâini! a zis unul dintre ei.

Mihai s-a uitat la pâini. Acum, că știa pentru câți oameni erau, nu mai păreau tot atât de mari.

Ușa s-a închis. Șeful de cameră s-a postat lângă

masă și a început să taie pâinile, mai întâi în jumătate, apoi fiecare jumătate în trei părți aproximativ egale. Când a terminat cu toate pâinile, a strigat:

— Gata cu pâinea. Numărul unu!

Numărul unu însemna că era patul al cărui proprietar își alegea primul bucata de pâine în seara aceea. Omul venea lângă masă, aprecia din ochi care bucată părea mai mare și pe aceea o alegea. După el venea cel cu patul dedesubtul primului, își alegea și el bucata de pâine, și tot așa, până își lua și ultimul om ultima bucată care mai rămânea. Mihai a înțeles imediat de ce se proceda astfel. Cel care tăia pâinea nu reușea să facă bucățile absolut egale și cu metoda aceea nu se supăra nimeni. A doua zi, cel care fusese numărul doi ajungea să fie numărul unu, și tot așa, timp de patruzeci și două de zile, sau câți oameni erau în celulă.

Metoda era de apreciat. Dacă regula era păstrată de mult timp, cum avea să afle Mihai mai târziu, nimeni nu se supăra dacă azi îi venea rândul la o bucată mai mică, deoarece mâine sau poimâine îi venea sigur la o bucată mult mai mare, dat fiind că în fiecare zi avansa cu câte un loc.

Mihai a remarcat că nimeni nu se urcase în paturile superioare pentru a mânca. Toată lumea ședea jos, ba pe paturile de la parter, ba așezați direct pe podea, sprijiniți de pereți.

A acceptat invitația inginerului Kelemen de a se așeza pe patul lui, alături de el.

— Știi, dacă nu te scoate la muncă, numai seara primești pâine, i-a zis omul, ca să-l pună în gardă. Numai cei care ies la muncă primesc pâine și dimineța. Se zice că pentru muncă ai nevoie de calorii mai multe și pâinea te ajută. La prânz nu se dă niciodată pâine, ne dau numai turtoaie de mălai, mai mari, e adevărat, dar aia tot nu e pâine. Nu știu după ce criterii au fost făcute regulile astea, dar așa e de când știm noi și nu s-a schimbat nimic în câțiva ani. Dacă vrei, poți să păstrezi pâinea de seara pentru a doua zi dimineță, căci n-o să-ți dea și mâine

pâine.

— O mănânc acum. Ce-i în burtă, e bun mâncat!

— Și eu sunt de aceeași părere. Profită de ceea ce ai în prezent. Mâine nu se știe cum va fi.

După ce toată lumea a terminat de mâncat, castroanele **s**-au pus unul în altul pe masă, lingurile toate alături și mai târziu au trecut din nou veselarii și au luat totul, numărându-le cu atenție. Au luat și cuțitul. În celulă nu era voie cu cuțit. Li se dădea numai pentru tăierea pâinii, după care era ridicat.

— Hai, cine e la sector să-și facă treaba! **s**-a auzit vocea șefului de cameră.

Trei oameni **s**-au ridicat imediat, au adus din baie două măști cu coadă lungă și o găletușă metalică, îndoită în mai multe locuri și **s**-au apucat să măture printre paturi, ca să strângă mizeria ce se făcuse în urma celor care mâncaseră. Mizerie nu se putea face multă, căci oamenii mâncau îngrijit și cu lăcomie, nu lăsau să cadă nicio bucățică de pâine, dar tot se strângea ceva gunoi. Drept fărăș era folosită o bucată de carton de două palme, cu o margine tăiată drept, îngrijit.

— Cum se face serviciul ăsta de curățenie? a întrebat Mihai, curios.

— Trei oameni, pe rând, câte o săptămână. Duminică îi ajută și ceilalți. Nu e muncă multă. Chiar și cu lucrările la baia asta, care nu mai au mult, și tot nu se face mizerie multă. Băieții care lucrează la ea sunt de meserie și au grijă să nu împrăstie materialul.

— Pachete primiți?

— Ce te interesează pe tine? Parcă văd că tu n-o să primești mult timp.

— De ce?

— Cât timp nu ai o condamnare definitivă, nu ai niciun drept.

— Ce-i aia, definitivă?

— Păi te judecă, îți stabilește pedeapsa, dar poți să faci recurs și abia atunci sentința este definitivă. Doar dacă nu găsești un avocat bun care să se lege de vreo

chichiță, dar în general nu găsești, căci și lor le pune botniță repede, n-au voie să iasă din front când e vorba despre deținuți politici ca noi.

— Și deci până la judecată nu ai drept la pachet.

— Nu ai drept la multe. Dincolo, la drept comun, e altfel, dar ăia sunt borfași, nu sunt periculoși pentru societate, cum suntem noi. Aici n-ai dreptul la scrisori, n-ai drept la ziare, sau la cărți, n-ai drept la vizite, nici la pachete. Poate nu știi, închisoarea are și bibliotecă, nu știu ce cărți pot avea, dar au multe, mi-au spus unii de la comun. Încearcă un politruc să-i facă pe criminali și pe hoți să citească, dar dacă te uiți la fețele lor, îți dai seama că ăia n-au văzut o carte în viața lor și nici n-ar ști cum s-o țină în mâini, din care parte s-o apuce.

Între timp se apropiase și grăsunul Feri, care nu se putea abține să nu vorbească un timp mai îndelungat.

— Știi să joci șah? l-a întrebat pe Mihai.

— Da. Destul de bine, după părerea mea.

— Nu te lăuda prea mult! Dacă mă bați pe mine, îți găsesc eu un adversar mai bun. Dar moară știi?

— Nu știu ce-i aia.

— Țintar îi mai zice.

— Aha. Știu. Cu asta vă distrați voi pe-aci?

— Știi, ne mai rămâne și puțin timp pentru noi. Munca e muncă, programul e program, dar ne mai rămâne și nouă câte ceva.

— Ai citit „Jucătorul de șah” al lui Stefan Zweig?

— Nu.

— Păcat. O poveste interesantă, cu un tip care a învățat să joace șah numai din carte, fără să fi văzut o tablă mai înainte.

— N-am citit, îmi pare rău. Multe n-am citit eu. Știi, în ungurește se citește ceva diferit decât citești voi, românii.

— De ce?

— Păi noi avem o altfel de cultură. Citim mai mult cărți de autori maghiari, suntem și noi naționaliști, e altfel. Așa ne mai țin și ai noștri mai apropiați de poporul maghiar...

— Dar măcar Jules Verne citiți? Sau și ăsta este prea străin pentru voi?

— Am citit ceva, dar nici de el prea multe.

Mihai le-a povestit ce citise el din scriitorii francezi, **întrebându-i** mereu dacă ei citiseră așa ceva, dar băieții aceia recunoșteau mereu că nu prea citiseră. Auziseră vag despre Bizac, de Victor Hugo citiseră amândoi „Cocoșatul de la Notre Dame”, dar văzuseră filmul „Mizerabilii”, cu Jean Gabin, pe care îl apreciaseră în mod deosebit. Feri insista asupra unei scene care-l impresionase pe el în mod deosebit, când Gabin își pune vătraiul încins pe antebrăț, ca să le demonstreze atacatorilor din scena aceea cât de puternic era el, și cum sfârâia carnea și el nici nu clipea.

Au mai povestit câte ceva în seara aceea, apoi **s-a** apropiat ora stingerii și lumea **s-a** urcat în paturi. Cu toate că vremea încă nu se încălzise suficient, se lăsa un geam deschis, cel de lângă baie, care era mai departe de primul șir de paturi, ca să mai intre aer curat, căci de la patruzeci și doi de oameni atmosfera se încălzea rapid și aerul devenea greu respirabil.

Deșteptarea se dădea la cinci și jumătate. Aveau la dispoziție o oră întreagă pentru a-și face toaleta de dimineață. Dat fiind că baia lor nu era încă terminată, nu foloseau nici instalația. Ieșeau cu toții la baia comună din capătul coridorului. Tot în ora aceea, cei care erau pe sector mai făceau o dată curățenie în dormitoare, căci masa de dimineață se servea pe coridor, pe niște bănci lungi așezate de-a lungul pereților.

Politicii mâncau separat de cei de la comun, cu toate că mai târziu, la muncă, se puteau întâlni cu ei, dat fiind că toți munceau în același loc. Dar așa era regula, rămasă de pe vremea lui Dej, ca politicii să fie cât mai despărțiți de restul lumii.

După ce mâncau, oamenii plecau afară, pe platoul de adunare. Mihai și boxerul rămâneau în cameră, ei nu erau încă programați pentru muncă. Toată ziua stăteau singuri în cameră, fără să vorbească, pentru că boxerul nu voia să discute. El ședea culcat **într-un** pat de la „parter”, aproape

fără să se miște.

După două zile, Mihai l-a întrebat pe șeful de cameră dacă n-ar putea face el lucrarea de la baie. Simțea nevoia să se miște, să facă ceva, nu să lăncezească. Plimbarea de zece minute la care îi scoteau în fiecare zi doi milițieni nu-i ajungea. Se plimbau în cerc, între două clădiri, într-un spațiu nu mai mare de zece pe zece metri, în timp ce milițienii paznici ședeau pe niște trepte, privindu-i nepăsători. Farkas Tibor l-a întrebat dacă se pricepe și el a recunoscut că nu era de meserie, dar ar fi dorit să lucreze. Șeful de cameră i-a zis atunci că nu e cazul să lucreze singur, mai bine așteaptă duminica viitoare, când cei doi zidari de meserie pe care îi aveau ei în cameră se vor ocupa de lucrare și atunci, dacă vrea, să le dea și el ajutor.

La plimbările acelea a văzut ceva ce n-ar fi crezut că va vedea. Din când în când, cercul în care se plimbau ei se lungea un pic, parcă bătea vântul și-i împingea într-o parte. Din bucla aceea se desprindea din când în când câte unul, se apleca, lua ceva de pe jos, după care-și ocupa din nou locul în cerc. O vreme n-a priceput ce tot luau oamenii aceia de pe jos, până când l-a văzut o dată pe cel din fața lui făcând mișcarea aceea. De jos luase un chiștoc de țigară, pe care l-a băgat cu grijă în îndoitura șepcii.

Seara le-a povestit prietenilor lui unguri ce văzuse. Kelemen a comentat cu năduf:

— Åsta e nivelul la care este adus omul aici. Un chiștoc nu valorează nimic în sine, dar pentru cel care l-a găsit reprezintă o adevărată avere. Ål păstrează, mai găsește unul, poate două, face rost de o bucățică de hârtie de ziar și-și face și el o țigară. Åi, de cele mai multe ori, nici măcar pe-aia n-o fumează de unul singur. Åntotdeauna găsește vreunul mai sărac, sau poate mai nenorocos decât el, cu care Åși Åmparte țigara aceea, dacă nu cumva chiar cu alți doi oameni.

— Dar am văzut că aici se face trafic de țigări... Cum e posibil?

— Se face trafic, e adevărat, căci cel mai valoros articol a devenit tutunul, dar nu toată lumea are

posibilitate să facă rost de țigări. Și oricum, toate au prețul lor. Pentru un pachet de țigări trebuie să dai trei felii de salam, iar dacă vrei cu filtru, dai cinci. Aici, la noi, doar câțiva mai vechi au dreptul la pachete și primesc un bax de țigări, sau o jumătate, cum le-o fi stabilit directorul închisorii, căci toate astea sun precizate aici, înăuntru, după cum se comportă oamenii la muncă și în viața de toate zilele. Ai să vezi că majoritatea de aici sunt cumiți, nu le vine să facă scandaluri, căci dacă sunt raportați, se vor lua măsuri împotriva lor, și prima măsură va afecta dreptul la pachet.

În seara aceea, omul care venise odată cu Mihai în celulă **s-a** apropiat de patul lui Kelemen, unde aveau ei obiceiul să se adune pentru discuții. **S-a** oprit în picioare, lângă pat, și i **s-a** adresat inginerului, în ungurește. Au schimbat câteva fraze, mai mult inginerul părea să-i explice ceva, apoi boxerul **s-a** așezat și el pe marginea patului. Când a deschis din nou gura, a vorbit pe românește, din respect pentru Mihai.

— Dacă am bani, pot să cumpăr țigări de undeva? a întrebat el.

— Da. Vorbești cu frizerul, cel cu mustață ca a lui Hitler, i-a răspuns Kelemen Imre.

— Pot să-i vorbesc direct, fără să mă feresc?

— Da. Este un băiat de toată isprava. Și numai pe el îl știu că se descurcă în mai toate.

— Bine. Corespondență când se asigură?

— Ai dreptul? Știi ceva?

— Da. Mi-au spus că așa avea drept la scrisori.

— Atunci pe la începutul lunii viitoare or să ne dea cărți poștale.

— E bine.

Apoi boxerul **s-a** recomandat, simplu:

— Ernő Attila.

Ceilalți trei și-au spus și ei numele.

— Ești la prima? l-a întrebat Feri, care în nicio ocazie nu putea să tacă mai mult decât două minute.

— Nu. Sunt la recidivă. Prima dată mi-au dat doi ani

și i-am făcut aproape complet. Acum mă aștept la vreo cinci... Dar o să treacă și asta.

— De unde te-au întors?

— Din Ungaria. Tocmai asta mă doare cel mai mult, că m-au întors ai mei, la care mă dusesem cu drag și cu speranță. Și s-au comportat mai rău decât cu un român sau un țigan. Asta a fost și mai dureros.

— Unde ai fost?

— La Gyula. M-au băgat acolo împreună cu toți țiganii, unguri sau români, la grămadă. Pe unii îi țineau mai separat, nu știu cine or fi fost, tot unguri din Ardeal, dar pe mine nu m-au lăsat cu ei. Am auzit pe-acolo că ai noștri nu erau interesați să primească unguri din Ardeal, ei au alte interese, să stăm aci și să luptăm pentru interesele maghiarimii, dar nu țin cont de condițiile în care trăim noi aici. Se zice că noi chiar reprezentăm un pericol pentru piața lor de muncă, noi acceptăm și muncile pe care ai lor nu le vor. Și atunci stau și mă întreb cum văd ei că noi reprezentăm un pericol pentru piața lor de muncă, dacă posturile acele tot nu sunt ocupate de oamenii lor...

— Ai muncit acolo?

— Da, dar nu pe bani. Munceam pentru lagăr, acolo unde ne trimiteau ei. Ce să vă spun, era ca la închisoare, doar că în curtea lagărului ne puteam plimba pe unde voiam noi și când aveam chef. Atât era diferența față de ce-i aici. Și erau acolo oameni din toate categoriile, și toți se spionau între ei. Și mai erau și niște găști care făceau legea în lagăr... S-au legat și de mine, fără să știe cine am fost eu, au vrut să mă și taie o dată, dar i-am bătut până i-am lăsat pe jos. După aia umblam numai împreună cu un țigan român, care știa și el să se bată bine, că mi-era frică să nu mă prindă ăia să mă taie.

— Nu pricep de ce se comportau așa cu voi, zicea Feri. Păi voi nu le-ați spus că sunteți unguri?

— Ba da, mă, le-am spus. Dar parcă mai abitir ne dușmăneau pentru asta. Câte speranțe înșelate!... Mai bine e aici, chiar dacă nu este locul în care aș fi vrut să mă aflu...

Peste vreo două săptămâni au fost scoși la muncă, și Mihai, și Attila. Cei mai vechi în închisoare nu prea înțelegeau cum fusese posibil, căci regula era că nu te scoate la muncă dacă nu aveai condamnarea definitivă, dar probabil aveau nevoie de forță de muncă, cine știe.

Dimineața, după ce mâncau bine orezul fiert cu grăsimi și beau ceaiul destul de îndulcit, ieșeau pe platou și așteptau în formații, pătrățele de categorii, politici aici, viețași dincoace, borfași mai încolo. Veneau niște milițieni, mai toți burtoși și importanți, lătrau niște ordine de care nu mai era nevoie după atâția ani în care comandanții de grupe, deținuți și ei, făcuseră acea mișcare în fiecare zi de lucru. Ei își numărau oamenii, îi notau pe un tabel pe care la final îl predau unui milițian și acela hotăra câte camioane scoteau în ziua aceea. De obicei scoteau patru camioane, căci aveau șase detașamente mari. Comandanții de grupe supravegheau atent urcarea oamenilor în camioane, numărându-i cu grijă, să iasă la inventar. Oamenii urcau și se așezau unul în spatele altuia pe cele trei bănci din bena camioanelor. La final se dădea o comandă, se mai strângeau unul în altul, până aveau loc să urce și cei doi milițieni înarmați care îi însoțeau pe drum. Cineva trăgea prelatele din spate și înăuntru se făcea negură. Nimeni nu vedea pe unde ieșeau camioanele, nimeni nu vedea drumul, dar toți știau când ajungeau la destinație, căci acolo se termina asfaltul și ultimele trei sute de metri erau parcurse pe un drum de câmp, cu gropi și denivelări sensibile.

Camioanele se opreau, se auzeau voci răstite, prelatele se ridicau în spate, dar nimeni nu se ridica până nu coborau cei doi milițieni.

Cineva de jos puneă o scară ca să coboare oamenii. Nu că le-ar fi păsat că se lovesc sau, mai știi, își rup vreun picior, dar un om rănit aducea necazuri, trebuia îngrijit, lipsea de la lucru și asta nu plăcea nimănui. Oamenii coborau cu grijă pe scara aceea, se aliniau în spatele camionului cu care veniseră și așteptau să fie numărați din nou. Sergentul - așa-i ziceau mai toți comandantului de

detașament, un tip înalt, trecut de cincizeci de ani, un om chibzuit, care mai avea de ispășit încă vreo zece ani din cei douăzeci și cinci la care fusese condamnat - îi număra plin de importanță, dar nu pentru că așa era ordinul, ci pentru că dorea să aibă certitudinea că în curtea topitoriei intrase cu atâția oameni, tot cu câți plecase din curtea închisorii. El purta primul nivel de răspundere pentru orice neregulă din subordinea lui.

După ce-i număra el, venea și un milițian și-i număra, câte doi odată, împingându-i cu nădejde când treceau repede prin fața lui, după care toată lumea intra în topitorie.

Topitoria nu era de metale. Îi rămăsese numele așa de pe vremuri, nu se știe de ce, căci clădirile în care lucrau deținuții arătau clar că mai înainte fuseseră grajduri de animale. Până și mirosul care te întâmpina de îndată ce treceai pragul ușilor din lemn, care nu se închideau niciodată bine, îți dădea de înțeles că acolo fuseseră animale pe vremuri și mirosul se impregnase în pereți și în podeaua de pământ bătut.

La plecare, ritualul se repeta. Se așezau în spatele camioanelor în care urmau a se urca, venea sergentul, îi număra în câteva clipe, apoi venea un milițian și-i număra din doi în doi și cifrele ar fi trebuit să corespundă. Cel mai rău era când la numărătoare venea un plutonier - ar fi o tautologie să precizăm că era burtos! - care probabil nu făcuse clase de școală nici câte are trenul și lui nu-i ieșea niciodată socoteala, spre deliciul și amarul colegilor lui și al deținuților. Îi imbarcau, în fine, înapoi în camioane, se urcau și cei doi gardieni la spate, prelata jos și mai coborau în curtea închisorii, unde din nou erau numărați și, dacă socoteala ieșea bine, gardienii îi însoțeau pe scări și coridoare la camerele lor, câte o cameră pe rând, să nu fie prea mulți deținuți în același timp pe un palier, liberi și cu posibilitatea de a declanșa o revoltă.

Mihai Caraivan bănuia că toată lumea, acolo, la închisoare, nu mai visa altceva decât să numere deținuții, fie dimineața, fie seara, fie pe neașteptate, în camere,

seara târziu, de parcă ar fi putut vreunul să dispară după ce se închideau ușile celulelor în spatele lor. Probabil era un mod de a-și mai consuma celulele nervoase, care, în rest, nu erau folosite la mai nimic!

8

În prima zi de lucru, când au coborât din camion la topitorie, Mihai Caraivan abia a avut timp să privească locurile în care fuseseră aduși. O curte mare, înconjurată de un gard de sârmă ghimpată. De la poartă se înainta pe o alee, pe lângă patru saivane în care se ținuseră vacile, toți erau de acord cu asta, că nu oi se ținuseră acolo, pentru că tavanele erau înalte, dacă ar fi fost oi, ar fi avut tavanele mai scunde, dar pentru o vită era necesar să se asigure și un anume volum de aer de respirat, deci vaci fuseseră ținute acolo. Clădirile aveau doar o singură ușă, din două canaturi, iar ferestre nu aveau prea multe, și acelea mici și sus, sub tavan. Când se închideau ușile, se făcea aproape întuneric. Din acest motiv se montaseră becuri, ca să se poată lucra și pe timpul iernii, când lumina dinăuntru cu adevărat era aproape inexistentă de-a lungul întregii zile.

Undeva pe dreapta, la distanță de cele patru saivane, era o măgură pe care se urca pe o potecă în serpentină. Acolo era cuva de fierbere, un recipient de zece pe zece metri, nu prea adânc, în care se puneau snopii de nuiele de răchită la fiert pentru o zi și o noapte. În acest răstimp nuielele luau suficientă apă pentru a nu se usca timp de două săptămâni, și în același timp coaja se înmuia, astfel încât putea fi dezghiocată ușor. Patru oameni, angajați civili, făceau cu schimbul la fierbătoare, unde focul nu se stingea niciodată, iar o trupă de trei oameni era numită în fiecare dimineață pentru a aduce snopii de nuiele de la fierbătoare la saivane.

Măgura pe care se afla fierbătoarea continua, lungă, dincolo de gardul din sârmă ghimpată. Undeva la vreo cincizeci de metri de gard trecea un drum agricol, pe care din când în când mai trecea câte un om cu vreo vită sau cu o bicicletă, pe care avea, desigur, un sac plin cu iarbă, prin

care mai erau strecurați câțiva știuleți de porumb, când era vremea lor, sau câteva căpățâni de sfeclă. Oamenii care treceau pe drumul acela nu se opreau decât arareori să-i privească pe ei, pe deținuți. Probabil nici nu erau conștienți de situația acestora., Pentru ei era suficient că la fiecare colț al gardului de sârmă ghimpată era câte o placă cu un aparat de fotografiat tăiat cu o dungă oblică și o altă pe care scria „Accesul interzis”.

Înspre poarta de intrare, pe dreapta, erau câțiva pomi nu prea bătrâni, după mărime și aspect.

Pe noii veniți i-a băgat în pâine sergentul. El habar n-avea cum se muncește la descojirea nuielilor de răchită, datoria lui era alta, să fie un bun administrator al celor aproape două sute de oameni pe care îi avea în subordine mai în fiecare zi, dar i-a plantat lângă o capră la care muncea un tip mai cu vechime și acela le-a ținut lecția timp de cinci minute:

— Iei nuiaua din snopul din dreapta, o ridici, o ții de la capătul cel gros, dai cu ea între fălcile caprei, să nu intre nici prea mult, nici prea puțin, coaja se desface în două, iei capetele cojii cu stânga și tragi cu ambele mâini, stânga depărtându-se de capră. Cojile se aruncă în spate, nuiaua albă lângă capră, în stânga. Să nu forțați, căci dacă nuiaua crapă la capătul gros, crăpătura va merge în general până dincolo de jumătate și aia e rebut. Deci, cu dreapta, nuiaua, pac în fălcile caprei, tragem coaja, aruncăm în stânga. Și iar așa, până vă liberați!

Părea ușor. Și chiar nu era greu. Sergentul i-a plasat imediat la niște capre libere, a chemat un lucrător cu experiență să le probeze fălcile, care puteau fi deschise sau închise cu ajutorul unor șuruburi, făcând fanta mai largă sau mai îngustă, în funcție de necesitățile materialului cu care lucrau.

Numai că se cerea viteză de lucru destul de mare, căci fiecare echipă de câte trei oameni avea o normă de îndeplinit. La finalul fiecărei zile se cântăreau snopii de nuiile descojite și se înscriau rezultatele într-un tabel, unde sergentul avea grijă să nu pună cantități mai mari,

pentru că snopii mai erau cântăriți și când se predau la secția de împletit, chiar dacă asta nu se făcea în aceeași zi. Evident, dacă se întârzia cu predarea nuielilor curățate, greutatea înregistrată la predare era mult mai mică, deoarece apa se evaporă din lemn, dar existau și aici niște puncte de apreciere empirice și dacă cei care se pricepeau doreau cu tot dinadinsul să le facă probleme celor care dezghiocau, puteau **s-o** face.

În primele zile, Mihai Caraivan a lucrat cu snopii de nuiiele pe care îi găsisese deja depozitați lângă capra ce-i fusese repartizată și nu și-a îndeplinit norma, o treime din norma întregii echipe. Nimeni nu a comentat, căci la început, în lipsa experienței, era normal așa. Dar încă din prima zi a remarcat că anumitor echipe li se aduceau snopi proaspeți, direct de la fierbătoare, și echipele acelea erau date în fiecare zi de exemplu pentru depășirea normei, căci întrecerea socialistă se părea că și acolo, unde mai nimeni nu avea vreo legătură cu preceptele acelei societăți, își puneă amprenta. Sergentul, viețașul acela care toată vremea se mișca printre ei sau pe afară, aproape liber (!), avea întotdeauna cuvinte de apreciere pentru acele trei, patru echipe care-și depășeau zilnic norma, spunându-le de fiecare dată celorlalți să ia aminte și ei cum se poate și că se poate.

Într-o seară, Mihai i **s-a** plâns lui Kelemen că el nu poate să-și facă norma din cauze care nu țineau neapărat de viteza de lucru sau de îndemânarea lui. Trecuseră primele zile, de probă, și sergentul le făcea mereu observație că ei, echipa în care lucra el, nu puteau să ajungă la kilogramele necesare. Și-i amenințase că dacă vor continua în ritmul acela, vor pierde anumite drepturi. Mihai nu-și făcea probleme pentru drepturile lui, căci el oricum nu mai avea decât un singur drept, pe care cu greu ar fi putut să i-l ia, să stea închis acolo, în penitenciar, dar se gândea la ceilalți doi membri ai echipei în care fusese el plasat, oameni care erau de la comun și aveau pedepse lungi, și pentru ei pierderea dreptului la pachet pentru o lună reprezenta cu adevărat o tragedie.

— Mă, zicea inginerul, nu știu ce naiba le-a venit, că ai văzut, numai la anumite echipe se aduc nuiele proaspete, de la cazan. Și astea, e normal, sunt mai pline de apă și deci mai grele, nu trebuie să mai cauți snopi cu nuiele mai groase, ca să-ți dea kilograme bune. Cred că ăia care primesc snopii de la fierbătoare sunt pe felie cu gardienii, nu se știe niciodată cu care din ei, că nici nu trebuie să fie cu ăștia de-aci, milițienii ăștia sunt legați între ei. Am auzit vorbe printre cei de la comun, că le-ar pregăti ceva. Nici lor nu le convine, că dacă ăștia, fruntașii, dau rezultate bune un timp prea îndelungat, odată vin ăia cu normele, că nu-s' ce **s-a** schimbat și-ți măresc norma, de **n-o** mai facem noi în veac.

Attila, boxerul, era și el supărat pe chestia asta, că la el se nimeriseră numai și numai nuiele aduse cu zile înainte și, după ce că erau aproape uscate, de nu putea să facă greutatea cerută, se și decojeau foarte greu și mereu i se făcea observație că nuielele lui nu corespund calitativ.

Încă vreo două zile au lucrat tot așa, apoi, **într-o** dimineață, **s-a** dat ordin să se facă curățenie în saivane. **S-**au scos afară snopii de nuiele pe care i-au găsit pe lângă capre, au luat niște greble și au strâns toată mizeria care se adunase timp de vreo lună pe podea, apoi au și măturat, atât cât **s-a** putut. Când locul a fost curat, au adus înapoi snopii de nuiele și le-au plantat la nimereală pe lângă capre.

Toată lumea a observat că echipele acelea care ieșeau mereu fruntașe în ultima vreme nu au luat niciun snop de nuiele vechi. La ei veneau snopii acum, de la fierbătoare.

Când **s-a** deschis ușa saivanului pentru a-i lăsa pe cei trei oameni care aduceau nuielele să intre, Attila era lângă ușă. Primul om care a intrat a dat cu ochii de el, l-a privit o clipă surprins, apoi a dat să-și continue drumul către capra unde-l aștepta clientul lui. Attila i-a făcut semn **s-o** ia în partea opusă, arătându-i cu degetul capra lângă care trebuia să-și depună încărcătura. Omul a dat să vocifereze, dat Attila i-a tăiat-o scurt, cu vorba, și acela **s-a** executat

imediat. Al doilea om a intrat și el, a fost primit de Attila și-a luat-o repede după cel dinaintea lui. Pe al treilea cărauș, boxerul l-a însoțit personal până la capra unde dorea el să-i lase snopul.

Căraușii **s**-au retras spre ușă, aruncând priviri speriate și nedumerite spre echipa de fruntași unde ar fi trebuit să-și lase snopii, apoi au ieșit. Ei mai aveau de adus de patru ori câte trei snopi și voiau să-și termine treaba, căci nu aveau niciun chef să fie trași la răspundere că din cauza lor **s**-a întârziat cu lucrul.

Pentru un ochi avizat era clar că echipele de „fruntași” începeau să se agite. Încă nu se mișca nimic, dar se vedea cum vorbeau repezit între ei și cum aruncau priviri crunte către locul în care Attila rămăsese în picioare lângă capra lui, fumând liniștit o țigară.

Peste două minute, căraușii au revenit în saivan, cu alți snopi. Boxerul nu i-a mai întâmpinat, ci le-a făcut semn de acolo de unde era el, să vină aproape. Le-a arătat unde să pună snopii și le-a dat liber.

Figura **s**-a repetat de încă trei ori. Toți snopii cei noi erau acum în partea dinspre politici, căci și aici, la lucru, se ținea cont de împărțeala socială a vinei, borfașii și criminalii, adică cei de la comun, de-o parte, politiciii de altă parte.

Attila le-a zis ceva pe ungurește căraușilor. Cel care părea a le fi șef a zis ceva ce părea clar a fi un refuz. Boxerul i-a ras o palmă peste obraz, atât de rapid încât nimeni n-a avut vreun gest. Omul **s**-a dat pe spate și a căzut pe o parte. Fusesse doar o palmă, dar forța loviturii îl zguduise zdravăn.

S-a ridicat greoi de pe podea, le-a făcut semn celorlalți să treacă la treabă și au început să strângă snopii vechi, uscați, și să-i ducă spre caprele de dincolo, de la „fruntași”. După care au ieșit, fericiți că scapă de saivanul acela, unde ceva clocotea și ei nu voiau să fie pe aproape când oala se va revârsa.

În mare, spectacolul se cam terminase. Attila a fost primul care a dat semnalul de începere a lucrului,

așezându-se pe capra lui și alegându-și o nuia din snopul așezat în partea dreaptă. A dat cu sete cu ea în fălcile tăietoare și într-o clipă a dezghiocat-o. A ridicat nuiaua albă în sus, admirându-o din priviri, știind că toată lumea se uita la el, inclusiv dușmanii pe care și-i făcuse în dimineața aceea.

Peste un timp, în saivan a intrat sergentul. Se vedea că e un pic agitat. Nu se știe ce-i povestiseră căraușii, oamenii era însă convinși că el se așteptase să găsească dezordine în clădire și avusese o surpriză să constate că toată lumea era pe capre și lucra cu sârg. A inspectat vizual sal, apoi a început să se plimbe printre capre, părând că vrea să facă un control de calitate, lua câte o nuia din cele albe, o îndoia ușor, să vadă dacă nu era crăpată cumva, apoi o arunca la loc în grămadă. A trecut și pe la echipele fruntașe, a vorbit ceva cu ei, dar nu a comentat cu glas tare nimic.

Lumea și-a văzut de lucru. Nimic nu părea că se schimbă.

Când s-a dat semnalul pentru masa de prânz, s-au ridicat și au ieșit afară. La un jgheab cu mai multe găuri prin care curgea apă s-au spălat pe mâini, apoi s-au încolonat în fața marmitelor cu ciorbă. Bucătarii luau un castron din teancul care se afla lângă ei, pe o măsuță, băgau polonicul în gura largă a marmitei, un polonic cu o coadă foarte lungă, să ajungă și pe fundul recipientului, mestecau de două ori cu el prin fiertură și-l scoteau plin, golindu-l în castron. Omul lua castronul, trecea alături, unde găsea o lingură, apoi dintr-o ladă lua o turtă de mălai copt și trecea la una din băncile așezate sub un șopron lipit de saivan.

Când a venit rândul lui Ernő Attila, bucătarul a băgat polonicul în marmită, dar doar la suprafață, l-a scos plin doar cu zeamă chioară și l-a golit în castron. Boxerul l-a privit un pic mirat, dar bucătarul s-a stropșit la el:

— Hai, mișcă, mai sunt și alți oameni de hrănit pe aici!

Attila n-a comentat nimic, doar a răsuflat greoi și-a

luat-o din loc, lăsându-l pe bucătar să-și savureze victoria, cu un zâmbet tâmp.

După ciorbă s-au înșirat din nou în fața marmitelor. Aveau fasole și mirosea frumos.

Când a ajuns Attila din nou la rând, polonicul s-a mișcat numai pe deasupra, la fel ca mai înainte, abia luând câteva boabe. N-a comentat nici atunci, căci totul îl luase prin surprindere și nu avea un plan. Cu toți milițienii care se plasaseră atunci la soare, în jurul lor, nu era bine să facă scandal.

Seara, inginerul Kelemen - căruia toți i se adresau cu „domnu’ inginer”, cu toate că nimeni nu-l auzise vreodată să ceară acest lucru - l-a avertizat pe Attila că „ăia” îi pusese rădăciună.

Attila a zâmbit.

— Bă, mâine o rezolv și pe-asta. Numai să vă uitați voi! Păi ce, bă, dacă suntem politici, noi suntem deținuți de rangul doi? Fir-ar ei ai dracu’ de țigani criminali, păi ei au impresia că dacă au ani mai mulți de ispășit, ne sunt superiori? Las că o rezolv eu mâine.

Attila era foarte pornit, nu-i suferea pe țigani, indiferent de limba pe care o vorbeau, pentru el rămâneau aceiași indivizi de cea mai joasă speță, iar echipele de frunțași din saivanul lor erau compuse aproape numai din țigani. Dincolo, în Ungaria, când stătuse în lagăr, tot țiganii făceau legea și asta îl îndârjise și mai tare împotriva lor.

A doua zi n-a mai fost nevoie să facă uz de forță pentru a primi nuiele proaspăt fierte, mai toți au primit așa ceva. Sergentul a trecut de mai multe ori pe la ei, mai des decât în alte zile, așteptând probabil să i se mulțumească pentru faptul că avusese el grijă să primească ei nuiele proaspete, dar puțini remarcaseră așteptarea lui și îi mulțumiseră. Omul nu fuma, dar mereu avea țigări, primite drept mulțumire pentru tot felul de servicii și aranjamente pe care le făcea și cu care, la rândul lui, își plătea serviciile și aranjamentele de care avea el nevoie.

La masa de prânz era același bucătar de cu o zi înainte și din nou i-a făcut figura lui Attila, punându-i

drept ciorbă doar zeamă lungă, iar din varză, doar niște fire zdrobite bine. Și totul cu un zâmbet provocator pe buze, abia așteptând să fie lovit ca să aibă ocazia să-l trimită pe boxer la carceră. Dar nu știa el că Attila avea un alt plan, el nu avea poftă de scandal în văzul lumii.

În partea a doua a programului de lucru, Attila Ernő a muncit alene, chiar dacă avea nuiiele groase, care mergeau ușor, el nu se mai grăbea să dezghioace cât mai multe, spre mirarea și îngrijorarea colegilor lui de echipă, care deja prevedeau că vor fi pedepsiți pentru că nu-și vor face norma în ziua aceea.

Când **s-a** simțit că se apropia terminarea programului de muncă și urma să vină comisia, adică sergentul și un gardian, să cântărească snopii de nuiiele descojite, Attila **s-a** ridicat și **s-a** dus întins către una din echipele de fruntași, toți trei țigani, închiși pentru tâlhărie, nici măcar pentru crimă - pentru care majoritatea deținuților aveau un anume respect, căci nu e ușor lucru să iei viața altcuiva - și **s-a** oprit lângă cel care era șeful grupului de „fruntași” care aranjase socotelile cu cine trebuia. I-a spus pe un ton scăzut ceva, ce alții n-au auzit, apoi **s-a** aplecat și a luat din grămada de nuiiele descojite a aceluia cam jumătate. Le-a strâns bine între palme și **s-a** înapoiat la capra lui, aruncându-le deasupra nuiielelor pe care le descojise el.

Totul se întâmplase atât de repede și de neașteptat, că mulți rămăseseră cu gurile căscate. Cum era posibil așa ceva? Asta era furt! Așa ceva nici de imaginat nu era, nimeni nu se mai gândise până atunci să fure din munca altuia...

Peste câteva minute **s-au** ridicat cinci oameni dinspre partea „fruntașilor” și **s-au** îndreptat agale spre capra lui Attila. Un al șaselea **s-a** dus la ușă, studiind ce se întâmpla afară prin**tr-o** gaură de nod al lemnului, gata să anunțe dacă se apropia careva cu gând să intre. Lucrurile urmau a fi rezolvate departe de privirile străinilor.

Attila **s-a** ridicat în picioare, cu țigara aprinsă în mână, privindu-i liniștit pe cei cinci oameni. Când au ajuns

mai aproape de el, i-a luat tare:

— Ce vreți, bă? Ce nu vă vedeți de treburile voastre?

Vorbise în românește, ca să înțeleagă toată lumea ce zicea.

Unul dintre țigani, mai înalt și bine făcut, cu un început de burtă, i-a zis amenințător:

— Bă, să ne dai înapoi nuiielele, că altfel o-ncurci!

— Vi le dau, bă, dar nu astăzi. Astăzi o să rămâneți cu buza umflată, cum m-ați lăsat și voi la mâncare, de-mi chiorăie mațele de foame. Ce, credeți că eu n-am priceput că ați aranjat cu bucătarul să nu-mi mai dea mâncare bună?

— Ce vorbești, bă? **s**-a prefăcut mirat țiganul.

— Lasă, că știu eu ce vorbesc! Măine mai vedem. Dacă mănânc bine, vă ajut în fiecare zi cu douăzeci de nuiiele. Dacă nu, tot douăzeci o să vi le înșir pe cur, să mă țineți minte. Și să nu ziceți că nu v-am spus!

Țiganul care vorbise a întins mâna spre Attila. Din pumnul strâns ieșea capătul unui ciot de lemn, ascuțit. A dat să lovească, dar n-a avut noroc. Attila se aștepta probabil. Cu stânga l-a pocnit în falcă, pe lângă mâna înarmată, iar cu dreapta i-a aplicat o lovitură în zona ficatului. Ceilalți patru țigani păreau gata să sară și ei la bătaie, dar șeful lor a dat ochii peste cap și a căzut pe spate. Țiganii **s**-au împrăștiat imediat. Curajul lor dura doar cât se simțeau tari.

Attila l-a chemat pe cel care păzea la ușă și care uitase să mai privească afară, se uitase și el la ce pățise șeful lui.

— Ia, bă, găleata cu apă și trezește-l pe ăsta! i-a ordonat Attila, arătând cu scârbă către cel căzut pe jos.

Țiganul **s**-a executat repede. A înțeles cine dicta pe-acolo, nu era prost. După ce a tot aruncat apă peste fața loviturii și i-a tot ras la palme, să-l trezească, cel de pe jos a deschis în fine ochii. Nu înțelegea nimic, ce căuta el pe-acolo. L-a ajutat celălalt să se târască la capra lui, unde **s**-a așezat și nu **s**-a mai mișcat mult timp.

Curând a venit echipa de control și, când au ajuns la

echipa țiganilor care nu avuseseră destulă minte să înghită gălușca, **s**-au mirat. Dar cel care luase scatoalcele a susținut că nu **s**-a simțit deloc bine în ziua aceea și **s**-a cerut la infirmerie pentru ziua următoare.

Sergentul **s**-a cam mirat, el îi cunoștea foarte bine pe toți oamenii cu condamnări mari și știa cum trăiau și de ce sănătate se bucurau, dar **n**-a avut încotro și **l**-a trecut pe țigan pentru control medical pentru a doua zi. Când au cântărit nuiielele curățate de echipa fostă fruntașă, au constatat că lipseau multe kilograme până la norma așteptată.

A doua zi toată lumea și-a văzut de treabă până la prânz. Când **i**-a venit rândul lui Attila să primească ciorba, bucătarul, același din zilele trecute, a băgat polonicul adânc în marmită, a agitat bine fiertura și **i**-a pus în castron numai bucăți de legume. A mai căutat odată cu atenție în marmită și **i**-a răsturnat și două bucăți de carne, mai mult grăsimi, dar era carne, nu zeamă goală. Pentru Attila era clar semnalul, incidentul putea fi considerat închis. O săptămână întreagă avea să-**i** returneze țiganului, conform promisiunii, câte douăzeci de nuiiele în fiecare zi.

Într-o seară, abia ce se întorseseră de la lucru și intraseră în cameră, ușa **s**-a deschis deodată. Toți **s**-au ridicat în picioare, crezând că era vorba de vreo inspecție, dar nu, în camera lor fusese introdus un nou deținut, un tip înalt, bine făcut, cu niște palme cât o lopată. Avea figura colțuroasă și niște ochi vioi. Era trecut bine de patruzeci de ani. Și ce era de mirare, avea păr pe cap, scurt, e adevărat, dar nu fusese tuns la zero, cum se proceda cu majoritatea.

— Cine-**i** șeful de cameră? a întrebat el tare, ca un om obișnuit să comande.

Farkaș Tibor a ieșit în față, **s**-a uita la om și a exclamat vesel:

— Secoșane, tu ești?

— Eu, bă, Farkaș. Ce te uiți așa? Spune-**mi** și mie dacă ai un pat liber.

— **N**-am nimic, Secoșane, dar îți fac loc.

— Bine. Lasă, că îmi fac loc eu singur.

Și acel Secoșan a privit o clipă paturile și s-a îndreptat spre cel dinspre baie, din fund. Acolo stătea un tip de prin Moldova, spelb și înalt. Secoșan i-a zis scurt:

— Băiete, găsește-ți alt loc. Țsta e patul meu!

Moldoveanul s-a uitat doar câteva clipe la noul venit, gândind probabil dacă să-i dea o replică usturătoare sau să accepte ordinul fără să crâcnească. El nu-l cunoștea pe Secoșan, dar acela nu părea a fi omul care să accepte un refuz. S-a ridicat, și-a căutat bocceluța cu averea lui personală și a eliberat imediat patul.

Farkaș Tibor l-a plasat imediat tocmai în partea cealaltă, sus, unde paturile erau lipite și puteau dormi trei oameni în două paturi. Se mai făcuse aranjamentul acela de-a lungul timpului, când aveau prea mulți oameni față de numărul paturilor și nimeni nu găsea că era necesar să vocifereze.

Secoșan i-a făcut semn șefului de cameră să se apropie de el și au discutat câteva minute. Apoi s-au dus amândoi acolo unde era patul inginerului Kelemen, unde se strângeau de obicei cei care aveau de discutat cu oameni cu care să se simtă bine.

— Domnu' inginer, el este Secoșan Dumitru, este din Arad și la a treia trecere. Nu mai cunosc pe altul care să fi ajuns a treia oară dincolo. Să nu vă luați după aparențe, eu îl cunosc relativ bine, este un om ca pâinea caldă. Secoșane, oamenii ăștia sunt la a doua. Doar studentul ăsta - și l-a arătat pe Mihai Caraivan - este la prima, l-au întors de la sârbi.

Secoșan era într-adevăr un tip la locul lui, doar că avea comportament un pic cam bătărănos, poate și datorită faptului că era vechi prin pușcării. Știa să vorbească și frumos, dar aveau să afle că înjura ca la ușa cortului când se enerva, căci era un coleric și se pierdea de tot la mânie.

Dat fiind că era la a treia condamnare, era clar că pe celelalte două le ispășise integral, căci dacă la prima te mai iertau de o parte a pedepsei, la a doua, fiind recidivist,

te obligau să ispășești și partea de libertate din prima pedeapsă. Acum, la a treia condamnare, era clar că trebuia **s-o** face pe toată, zi la zi.

— Doar dacă nu se schimbă codul penal, zicea el, că așa am auzit eu și nu mai durează mult. Nu vedeți că și judecătorii ăștia așteaptă, și ei știu câte ceva și nu mai fac procesele de penal, îi lasă pe cei cu pedepse mai mari de un an să stea la pripon, să nu mai piardă vremea cu două procese. Căci acum ar fi un proces, le dă o pedeapsă, și peste trei, patru luni trebuie să facă alte procese, că se schimbă codul și se schimbă și pedepsele. Că normal ar fi să te condamne după legea de azi, așa cum era dintotdeauna și să rămâi așa, cu pedeapsa asta, dar nu, comuniștii ăștia nu mai au nevoie de atâția pușcăriași. Nu sunt ei proști. Știu ei bine că ne bagă la pârnaie, unde cică ar trebui să fim reeducați. Dar unde e reeducarea la mine? Că eu și când voi ieși acum, după pedeapsa asta, tot încolo o iau, deci nu m-au reeducat de nicio culoare. Dar acum știu eu cum să fac... Nu mă mai duc eu în Ungaria, să-și bată ăia joc de mine cum vor ei. Bă, ăia sunt un neam cu voi, dar nu vă iubesc nici pe voi, ca să nu mai zic de noi, de români! Și așa cu închisorile comuniștilor, ăștia nu mai au interes să aibă prea mulți pușcăriași, căci asta reprezintă o cheltuială imensă pentru stat. Că și cu decretul ale de grație, ce, credeți că se dau că așa le vine unora pe chelie, să arate ei ce buni la suflet sunt? Nu. Și aici e tot un interes, să reducă cheltuielile. Și așa, îi păstrează în închisori numai pe cei care sunt prea periculoși să meargă în libertate.

— Dar tu ai condamnare acum? l-a întrebat inginerul Kelemen.

— Nu. Păi nici n-au avut timp, că acum două zile m-au predat ungurii voștri. Și de la grăniceri m-au dus pe la procuror, cu care m-am înțeles repede, după care m-au adus direct aici.

Dumitru Secoșan era relativ cunoscut și printre gardieni, căci majoritatea îl prinseseră la ambele condamnări de dinainte. Și ei i se adresau relativ

respectuos, nu-l înjurau așa cum făceau cu ceilalți politici. Secoșan era o vedetă și printre ei.

Chiar de a doua zi l-au scos la lucru, la cererea lui. Auzise el că odată cu noul cod penal se vor schimba și regulile de detenție, în sensul că ieșind la lucru li se vor adăuga zile de scăzut din pedeapsă, ba chiar li se vor plăti anumite sume, cu care vor ieși din închisoare la terminarea pedepsei. Și interesul lui era să câștige zile.

În prima lui zi de lucru s-a uitat cu atenție la rapiditatea cu care se ridicau maldărele de nuiiele descojite la vecinii lui și imediat după masa de prânz a cerut să i se dea capra la care lucra țiganul pe care-l lovise Attila boxerul cu două zile înainte. Cererea i-o adresase direct sergentului, cu „vă rog să-mi aprobați”, dar cu subînțelegerea unei amenințări voalate. Sergentul îl apucase și el de ambele dăți când mai fusese închis, știa bine cine era și s-a executat. S-a dus la țiganul cu pricina și i-a spus că trebuie să-i ia capra, să i-o schimbe. Țiganul s-a înfuriat, lui îi convenea capra aceea, care fusese reglată de artiștii mecanici și cu care lucra foarte bine, de ce trebuia să i-i ia. Îi amintea sergentului că și el este om de pedeapsă lungă, că așa era regula acolo, ca ei să aibă condițiile cele mai bune, căci ăia care veneau pentru câteva luni n-aveau nevoie de condiții speciale. Sergentul i-a dat dreptate, dar tot a pus mâna pe capră ca să i-o ia. Țiganul l-a împins cât colo, fapt nemaîntâlnit până atunci, nimeni nu îndrăznise să-l bruscheze pe sergent, nu numai pentru că era protejat de conducerea închisorii, dar era și un om bătrân și asta se respecta în închisoare.

Sergentul s-a ridicat de pe unde căzuse, s-a scuturat de cojile care i se lipiseră pe haine, apoi s-a rugat de țigan, parcă fără să ia aminte la bruscarea dinainte, să fie înțelegător și să-i dea capra.

A fost un moment de derută. Țiganul s-a uitat în jur, la ai lui, cerându-le ajutorul din priviri, dar se pare că a văzut în ochii lor dezaprobare și atunci a ezitat. Când s-a întors cu fața spre sergent, Secoșan era lângă el.

În clipa următoare i-a trosnit o palmă peste ochi,

urmată imediat de încă una. Țiganul a căzut pe spate, între două capre.

— Bă! a țipat la el Dumitru Secoșan. Bă, cum îndrăznești tu să dai în sergentul nostru? Păi ai tu minte să ajungi la nivelul lui, bă, cioară? Cine te ține pe tine aici, cu oameni cinstiți ca noi? Ia să-ți fac eu un raport că te iei mereu de oameni și le furi din nuiiele, să te bage la carceră!

— Lasă-l, Secoșane, a încercat sergentul să-l potolească.

— Ce să-l las? De ce să-l las? Păi voi știți ce era să pătesc eu din cauza unuia ca ăsta, în lagăr în Ungaria? Și acum să dau iar de unul ca ăla, aici, în țara mea? Nu se poate așa ceva!

Țiganul se ridicase greu dintre caprele între care căzuse, ducându-și palmele la obrajii care începuseră să-l ardă.

— Bă, omule, a mormăit apoi, să-l audă numai cine trebuia, vezi, bă, că aici mai au loc și accidente. Nu mă sperii eu de tine acum...

Lui Secoșan iar i-a sărit țandăra. S-a dat mai aproape de țigan, care s-a ferit, crezând că iar avea să-l lovească.

— Bă, țigane! s-a răstit Secoșan la el, să-l audă toată lumea. Păi tu crezi că mă mai sperii eu de ceva acum, când eu am stat două zile și două nopți lângă unul ca tine, dincolo de graniță, într-un câmp de porumbi, nemișcat, până când ăla a murit, în sfârșit, și se ruga de mine să-l ajut și eu nu puteam, că dacă mă ridicam mă împușcau și pe mine. Crezi tu că mă mai sperie ceva, când am văzut ce ușor se moare? Și vii tu acum și mă ameninți? Cum îndrăznești, mă? Ascultă-mă cu atenție, că a doua oară n-o să-ți mai spun. Aici noi facem legea, noi, politiciii și viețașii. Borfașii să-și vadă de-ale lor! Și să nu mai îndrăznești să te înconțrezi la sergentul nostru. Eu atâta-ți spun! Cine are urechi, să audă! Treci acum și ia-ți capra de la mine!

Și s-a aplecat, a luat capra țiganului și a dus-o acolo unde o avusese el pe-a lui. Țiganul îl urma, i-a luat capra și

a pierit de-acolo fără vorbă.

Seara, Mihai a deschis vorba cu Dumitru Secoșan, ce-a vrut el să spună cu țiganul ăla care a murit lângă el, în porumbi.

— Ce să-ți spun, studențașule. Acu, când am trecut ultima oară, era pe seară și am trecut ușor, de cu ziua mă ascunsesem lângă un tufiș, învățasem de la un soldat cum să te camuflezi bine **într-o** pânză de sac scămoșată, că zice lumea că e iarbă mai uscată, nici de la cinci metri nu-ți dai seama ce e, doar dacă dai peste ea înțelegi. Și am stat toată ziua acolo, nemișcat, că știam că grănicerii se uitau cu binoclul. N-am mâncat, n-am băut, n-am făcut nimic. Mai pe seară a trecut o patrulă cu un câine, dar era departe și animalul nu m-a simțit, sau n-o fi avut el chef să-și facă de lucru. Era acolo, mai în dreapta mea, un foișor, unde erau doi soldați. Și odată aud împușcături, rare, câte una, apoi alta și iar așa. Foișorul nu era prea aproape, ca să aud ce se vorbea. Nu știam eu ce era și de ce se trăsese cu arma. Când **s-a** întunecat, m-am târât cu grijă drept înainte, unde văzusem că era fâșia. Până la ea trebuia să mă păzesc să dau peste sârmele care zdrăngăneau tinichele, că în loc de rachete, cum fuseseră pe vremuri, acum aveau tinichele, dar și astea erau bune, căci noaptea se auzeau perfect și dacă le auzea cel care voia să treacă fâșia, de obicei se speria și o lua la fugă, devenind o țintă perfectă pentru grăniceri, căci ei trăgeau imediat o rachetă să lumineze terenul și te vedeau. Eu n-am vrut să mă audă ei și m-am ferit de sârme. Am dat de două dintre ele, dar le-am fentat. După ce am trecut de fâșie am continuat să mă târăsc, pentru că era tot câmp liber și puteam fi văzut. Și acolo am mers cu grijă, dar n-am găsit sârme sau alte sisteme de alarmare. Și peste vreo cincizeci de metri am ajuns la o porumbiște, era încă verde, dar se înălțase.

— Păi asta când era?

— Pe la începutul lui mai anul trecut. Uite, mai e un pic și se face anul. Mă, și-am intrat în porumbiște și acolo am îndrăznit să mă ridic în picioare, ca să mă orientez. Și

odată am auzit niște gemete în fața mea. Era om, sigur, dar m-am speriat mai rău decât dacă auzeam un grănicer că mă somează. Ȑia din foisor au auzit și ei gemetele, căci noaptea orice zgomot se aude foarte bine și au tras un foc. Am auzit plumbul șfichiuind porumbii și lovind pământul nu departe de mine, cu un zgomot înfundat. Apoi unul dintre grăniceri s-a dat jos din foisor și a venit aproape de fâșie, să vadă mai bine. Nu a tras, că probabil nu vedea prea clar, dar omul care gemea nu mai tăcea și Ȑia știau că se află tot în locul în care îl depistaseră după ureche. Peste un timp grănicerul a plecat, și-a dat seama că cel care gemea nu se va mișca din locul în care se afla. Dacă ar fi putut s-o facă, se ducea de-acolo de multă vreme.

— Și ce-ai făcut? Ai plecat?

— Am vrut să plec. În fond, ce treabă aveam eu cu Ȑla care gemea pe-acolo. Era treaba lui, se băgase în încurcătură, trebuia să iasă singur. Am început să mă târăsc iarăși, prin porumbiște, cu grijă, că nu adia pic de vânt și totuși se auzeau foșnituri, semn că numai eu puteam să le produc, și grănicerii au mai tras de două ori cam prin zona în care mă aflam eu. Nu mă vedeau, dar mă auzeau. Și m-am mișcat atât de încet, că amorteam. Dar după doar douăzeci de rânduri de porumbi s-a terminat. Am ajuns la marginea cealaltă a porumbiștei. Nu văzusem că era doar o palmă de plantație. Dincolo de ea, câmp gol pe multe sute de metri. Și era o lună plină și un senin, că se vedea ca-n palmă. M-am întors în porumbi și peste doar doi pași am dat peste cel care gemea. Era cu fața în sus și gemea a durere. Nu s-a speriat de mine. M-a prins de mână și mi-a zis să-l ajut. „Stai nemișcat și taci” i-am zis eu, speriat că îl vor auzi iarăși grănicerii și vor trage din nou. Pe întunericul Ȑla, doar la lumina lunii, l-am cercetat și l-am pipăit. Avea trei răni, două nu erau periculoase, dar una, deasupra plămânului drept, părea gravă. L-am bandajat cu o bucată din haina lui, pe care i-am tăiat-o cu briceagul pe care-l aveam. N-am rezolvat mare lucru. Trebuia să aștept să se lumineze ca să văd ceva mai bine. Ce să vă spun, până dimineața mi s-a părut o veșnicie. La

un moment dat **s**-a mai liniștit și a tăcut. Am adormit lângă el. M-am trezit când era soarele sus. N-am îndrăznit să mă mișc prea mult, căci așa cum eu vedeam foișorul grăniceresc, tot așa puteau și ei să ne vadă pe noi, căci porumbii nu erau foarte înalți, ca în august. Ce m-a mirat cel mai tare a fost că nu trecuse niciun grănicer maghiar pe-acolo. Știam eu că ăia nu prea duceau grija graniței dinspre România, căci se bazau pe grănicerii noștri. La lumină l-am văzut mai bine pe rănit. Era țigan, dar acolo nu mai conta, era un rănit și avea nevoie de ajutor. Ce să-l ajut! Din rana aia pe care o bandajasem eu i se scurgea viața, probabil îi atinsese plămânul, căci se auzea o bolboroseală de câte ori respira și parcă ieșea sânge cu aer. Mi-am tras ușurel sacul pe mine, nu mă despărțeam de el cu niciun chip, știam eu de dățile trecute cum trebuia să mă pierd în peisaj. M-am plasat în spatele rănitului, dacă mai trăgeau grănicerii noștri, măcar să-l nimerească pe el, nu pe mine. Nu au mai tras, nici în ziua aceea, nici a doua zi, dar de văzut sigur îl vedeau, căci îi auzeam vorbind între ei și râdeau și-l arătau unul, altuia și din când în când mai strigau la el, să se scoale de acolo, mințindu-l că veneau grănicerii unguri cu câini și ăia îl mănâncă dacă-l simt. N-am putut să plec nici în noaptea următoare, căci tot lună plină era și un senin ce n-am văzut. În ziua a doua au trecut niște oameni cu o căruță, dar nu **s**-au apropiat de porumbi, chiar dacă grănicerii români le-au strigat că aveau infractori în porumbiște, că am aflat tot de la ei că mai erau doi, dar pe ăia nu-i auzisem, probabil erau morți. În ziua aia n-am mai avut apă și tare greu mi-a fost. Îmi venea să urlu.

— Și omul ăla?

— Omul ăla? Omul ăla **s**-a mai trezit de câteva ori și mi tot zicea că să-l ajut, dar eu știam că n-aveam cum să-l ajut. L-am ținut de o mână până am simțit că nu mai mișca. Când m-am uitat la el, în ziua aia, mai târziu, era liniștit și șuieratul ăla din piept nu se mai auzea. Asta i-a fost soarta. Mi-a părut rău de el, a murit fără lumânare, poate și la ei e nevoie de lumină pe lumea cealaltă ca să-și caute calea, nu

știu. L-am lăsat acolo, pe seară **s**-a pus un pic de vânt și-au venit niște nori și cum **s**-a făcut întuneric am luat-o din loc, târâș, cu sacul pe mine. Cum se făcea o spărtură printre nori și apărea luna, mă opream, întins pe cât puteam, căci văzusem că pe câmpia aia nu era nicio ridicătură și mi-era frică să nu se prindă grănicerii noștri că era ceva în neregulă cu mine pe-acolo, pe câmpie. Dar când am făcut vreo trei sute de metri am considerat că era suficient și m-am ridicat în picioare. De acolo nu mă mai vedeau grănicerii, și chiar dacă ar fi bănuțit ei ceva, n-ar fi avut curaj să mai tragă, că putea fi un ungur de-al locului la distanța aia. Asta a fost...

— Dar cum e posibil să tragă ai noștri spre spațiul vecinilor? **s**-a mirat Mihai. Că dacă nimerește pe altcineva...

— Pe cine să nimerească? Pe unguri? Păi ăia nu veneau ei pe graniță pe ascuns, ăia vin să fie bine văzuți și auziți.

— Și-i lasă pe morți acolo, în câmp?

— Cine știe? Am mai auzit și de la alții că au dat peste cadavre dincolo de graniță, dovadă că ai noștri au regulă din asta, să-i împuște pe fugari chiar dacă sunt pe teritoriu străin. Așa i-a educat statul ăsta comunist, să fie fiare.

9

În săptămâna următoare a fost eliberat unul dintre colegii lor de cameră. Acela nu se aștepta, mai avea vreo două luni până când credea el că putea spera **într**-o eliberare înainte de termen. În seara de dinaintea eliberării a venit un gardian, i-a strigat numele și i-a spus că a doua zi rămâne „la cameră”, că va fi pus în libertate.

Omul nu mai știa ce să facă de bucurie. Era atât de emoționat încât nu-și mai găsea locul. Și-a luat bocceluța cu pachetul lui pe care-l mai avea și i-a dat-o prietenului său cu care se avusese el mai bine înainte. Lui nu-i mai trebuiau alimentele acelea, a doua zi se va putea duce **într**-o cârciumă să-și comande o friptură sau cine știe ce altceva i-ar fi dat prin cap.

Bucuria nu i-a fost totală, căci mai târziu ușa s-a deschis din nou, toți au sărit în picioare, să fie văzuți pentru numărătoare, dar ușa nu s-a închis imediat, în celulă fiind introdus frizerul, cu mașina lui de tuns.

— Hai, ăla care te liberezi mâine, vino să-ți fac coafura! a zis frizerul, cu o voce moale.

Șeful de cameră a așezat scăunelul cu care venise frizerul în spațiul din fața băii și a pus alături mătura și fârașul, să facă imediat curățenie după ceva termina frizerul. Omul care urma să fie eliberat se codea însă să vină să se așeze pe scaun.

— Hai, bă! a strigat frizerul. Ai impresia că te ții de glume cu mine? Azi ești încă deținut și penitenciarul face ce vrea cu tine. Uite, statul ăsta comunist îți face și toaleta înainte de a ieși din închisoare, să nu arăți urât mâine, când o să ajungi în libertate și să nu te deosebești de cei care umblă pe străzi.

Era un umor amar, toată lumea știa bine cum va fi privit un bărbat tuns chilug văzut pe stradă. Nici nu mai era iarnă, să poarte eventual o șapcă pe cap, să nu se vadă tunsoarea specifică pușcăriașilor.

Omul s-a așezat pe scăunel, nu avea ce să facă. Frizerul s-a pregătit și a înfipt mașina în părul omului.

Ușa s-a deschis din nou, chiar atunci, și din nou a intrat un milițian.

— Caraivan Mihai!

— Prezent!

— Ernő Attila!

— Prezent!

— Mâine rămâneți „pe cameră”. Mergeți la tribunal!

Și milițianul a ieșit și ușa s-a închis la loc.

— Studentule, mâine ți se scrie soarta! i-a strigat vesel boxerul.

Mihai n-a răspuns nimic. Dat fiind că nu putea influența evenimentele, n-avea de gând să le comenteze în vreun fel.

A doua zi au rămas toți trei în cameră, el cu Attila și omul care urma să meargă în libertate. La masa de

dimineată au primit tot pâine, nu turta de mălai copt, dar Mihai a mâncat cât a putut de puțin din bucata lui de pâine, ca să-i rămână pentru a doua zi, când nu va mai primi tot pâine, ci turtă. După ce au plecat la lucru restul oamenilor, i-au scos și pe ei în curte. Mihai și Attila au fost plasați în spatele unei dube speciale pentru transportul deținuților, așteptând să mai apară și alții care mergeau la tribunal. Omul care mergea în libertate i-a salutat emoționat și a plecat către clădirea de la intrare, să-și ia inventarul, să se schimbe în hainele lui civile și să iasă pe poartă.

La un moment dat **s**-au strâns doisprezece deținuți care mergeau la judecăți și un milițian a deschis ușa din spatele dubei.

— Fiecare intră **într-o** despărțitură! a strigat cel care era comandantul transportului. Ușile se vor închide. Nu ieșiți decât când vi se dă comanda. Să n-auzim vorbe, că la întoarcere ne răfuim. Să fiți cuminți și cuviincioși cu judecătorii. Nu vorbiți decât dacă sunteți întrebați. În despărțituri găsiți câte o zeghe nouă. Vă schimbați de hainele astea pe care le aveți pe voi. Trebuie să arătați ca niște adevărați deținuți. Urcarea!

O scară a fost lăsată în spatele dubei, ca să urce mai ușos. Mai întâi au urcat cei de la comun, iar la urmă au urcat cei doi politici.

Duba era amenajată cu închideri pe trei șiruri. În mijloc era un coridor îngust, iar pe laterale erau construite niște despărțituri mici, câte șase pe fiecare latură. Atât de mic era spațiul încât ușile celulelor abia se deschideau, câte una pe rând.

Mihai a intrat în penultima celulă din dreapta, căci aceea avea ușa deschisă, Attila în ultima. Ușile **s**-au închis în urma lor, apoi **s**-a ridicat scara, **s**-a închis și ușa de la spatele dubei și mașina a și pornit.

Fiecare celulă era luminată cu un bec chior, cât să nu-ți bagi degetele în ochi. Avea o poliță lată de o palmă pe care omul se putea așeza, **ținându-se** bine de două mânere sudate în cadrul ușii. Călătoria cu duba aceea

specială nu era chiar comodă.

Toată lumea a găsit o uniformă nouă de pușcăriaș, zeghe, pantaloni, bonetă și **s**-au schimbat de hainele pe care le primiseră la intrarea în penitenciar. În sala de judecată se vor afla multe persoane și statul trebuia să arate câtă grijă avea până și de deținuții săi, în ce haine frumoase și curate îi ținea îmbrăcați. Spectacolul de suprafață trebuia să fie respectat. Chiar dacă cineva dintre oamenii aceia străini ar fi bănuțit ceva, nu putea spune că nu **i**-a văzut pe deținuți în haine bune și curate!

Mașina a fost oprită, după câteva manevre înainte-înapoi. **S**-au auzit voci răstite, cineva a deschis ușa de la spatele dubei, și **s**-a pus scara. Apoi un milițian a urcat pe coridorul strâmt ca să deschidă ușile și, pe rând, toată lumea a ieșit și a coborât.

Erau **într**-o curtică interioară, înconjurată numai de clădiri mari și impozante. Un grup de milițieni înarmați **i**-a înconjurat, **i**-a înconjonat, numărându-**du**-i de două ori, de parcă erau cu sutele și poate greșiseră prima oară, apoi unul dintre ei **i**-a condus pe niște scări și coridoare până **într**-o sală nu prea mare, unde pe margini erau două bănci. Au primit ordin să se așeze și **s**-au așezat.

N-au așteptat prea mult, probabil ei aveau prioritate în fața oamenilor liberi care se judecau pentru cine știe ce pricini, sau poate era ora la care le venise rândul, fapt e că pe o ușa laterală a intrat un om, civil, și a strigat două nume, al lui Mihai și al lui Attila. Ei doi **s**-au ridicat în picioare și au așteptat ordinele gardienilor lor. Doi milițieni **le**-au făcut semn să intre după civil, ei venind în spatele lor.

Mihai a avut o surpriză. Ușa pe care intraseră ei se afla în fundul unei săli lungi, plină de lume care ședea pe bănci așezate pe o parte și alta a sălii, ca în bisericile catolice, lume care era cu ochii pe ei. Sala era bine iluminată de la niște ferestre mari, până-**n** tavanul deosebit de înalt, dar din cauza oamenilor mulți care se înghesuieră pe bănci înăuntru punea urât. În capătul celălalt al sălii era o estradă, cu un birou mare și înalt,

îndărătul căruia trona un ins care abia se vedea din imensitatea mobilierului după care se afla.

Omul care venise să-i strige i-a condus în față, trecându-i printre rândurile de bănci. I-a plasat pe o bancă mai retrasă de mulțimea din sală și el a rămas în apropiere.

Părea că Mihai și Attila nimeriseră într-o pauză a spectacolului, căci mai toți actorii aveau altceva de făcut decât să-i bage pe ei în seamă. Omul care trona pe estradă, judecătorul, după cum bănuia Mihai Caraivan, părea preocupat de o grămadă de dosare ce tronau pe biroul său și în dosul cărora părea că s-ar ascunde, femeia care stătea la o mașină de scris în fața lui, mai jos, își pilea o unghie, cu mare atenție să nu intre prea adânc, iar publicul bâzâia neîntrerupt, făcând comentarii asupra a ceea ce fusese și ce va mai fi.

Brusc s-au trezit cu un om lângă ei, care a intrat imediat în vorbă cu ei, pe un ton scăzut:

— Eu sunt avocatul vostru, din oficiu, Cutărescu mă numesc (Mihai n-avea să-i rețină niciodată numele). Am fost numit din oficiu, pentru că voi nu v-ați angajat avocați. Am studiat dosarele voastre. Pentru dumneata, Caraivan, e mai ușor, ești la prima abatere și pedeapsa va fi sigur mai blândă. Dar la dumneata, Ernő, lucrurile sunt mai încurcate. Ești recidivist și știi bine ce urmează. Și totuși, dacă-mi ascuți sfatul, poți obține minim de pedeapsă. Când te va invita instanța să spui ceva în apărarea dumitale, spune-i că regreti profund gestul, că ai avut un moment de rătăcire, că ai fost influențat de anturaj. Să faci așa cum îți spun eu, căci aveți noroc că azi e judecătorul Cutăriceanu, care e un om ca pâinea caldă. Și dumneata, Caraivan, la fel să faci, să-ți pui cenușă în cap. Asta impresionează și are efect. Ați înțeles?

Au făcut semn din cap că au înțeles.

— Și țineți minte, nu vorbiți decât când sunteți întrebați, le-a mai atras atenția avocatul.

Imediat după aceea judecătorul, care trona pe pedestalul lui, rupt complet de ceea ce se întâmpla în sală,

a bătut cu ciocănelul în masă, ca să ceară liniște. Mihai **s-a** uitat la el în cele câteva clipe cât a fost necesar să se facă liniște în sală. Judecătorul, aproape de vârsta pensionării, își rostogolea ochii din**tr-o** parte **într-**alta a sălii. Apoi, brusc, **s-a** oprit. Se făcuse liniște. A luat un dosar din cele două pe care le detașase mai înainte din teancul care aștepta mai pe colțul biroului și a strigat tare:

— Care ești Ernő Attila?

Boxerul a ridicat timid o mână, fără să pronunțe niciun sunet.

— Ce are de zis apărarea? a întrebat judecătorul, deschizând dosarul și parcă adânci**indu-se** în lectura lui.

Avocatul și-a controlat haina, să aibă toți nasturii încheiați și și-a început pledoaria:

— Onorată instanță, tânărul Ernő Attila este acuzat de...

Nimeni nu părea să bage în seamă ce spunea avocatul, nici măcar judecătorul, care citea cu interes ceva din dosar. Doar prin sală se vedeau câteva chipuri ce păreau interesate, oamenii aceia veniseră cine știe pentru ce pricini, de bani sau poate de împărțeli de averi, dar un caz ca al boxerului, de trecere ilegală a frontierei, era o poveste care mai putea colora lumea gândurilor lor. Și oamenii aceia ascultau cu interes vădit pledoaria avocatului, din care nu înțelegeau ei prea bine dacă boxerul trecuse sau nu frontiera, sau poate era vorba numai despre prima lui încercare, sau poate făcuse de două ori aceeași faptă, cine știe, și avocatul încerca acum să-l încurce pe tovarășul judecător, care în fine și-a scos nasul din dosar și **s-a** uitat la avocat, întrebător.

Probabil acolo, în meseria aceea, existau anumite înțelegeri și anumite semnale, căci avocatul și-a terminat imediat pledoaria, lăsând ultima idee cam neterminată.

— Inculpatul ce are de spus? a întrebat judecătorul, fără să se adreseze în mod special cuiva, dar avocatul știa cum merg treburile și **s-a** aplecat spre Attila, ca să-i șoptească ceva.

Boxerul a rămas în aceeași poziție puțin gârbovită, pe

care o adoptase de la începutul reprezentației și de care Mihai se cam mirase, căci el îl văzuse întotdeauna **ținându-se** drept și bine înfipt pe picioare, începând să vorbească pe un ton umil, care nu era al lui:

— Onorată instanță, inculpatul nu are decât câteva vorbe de spus în această privință. Regret cumplit fapta pe care am săvârșit-o și astea nu sunt vorbe goale. Simțămintele mele mă împing la a recunoaște că am făcut o mare greșală atunci când m-am hotărât să trec a doua oară granița, căci asta de fapt nu era intenția mea, ci mai mult am fost împins de anturajul pe care mi l-am ales, evident, prost, după cele mai greșite criterii. Vorbele pe care le spun eu acum nu sunt sigur cele mai potrivite pentru a-mi exprima sentimentele de regret și rușine pe care le am în adâncul sufletului meu. Atâta pot spune, că am avut un moment de rătăcire, pe care n-am știut să mi-l reprim, și că regret din tot sufletul că am ajuns aici. Onorată instanță, merit o pedeapsă exemplară, om la a doua abatere de același fel, la numai zece luni de când îmi ispășisem pedeapsa pentru prima abatere, ce fel de om mai e și ăsta, adică eu, care n-a învățat prea multe din prima pedeapsă. A fost nevoie să ajung acum, a doua oară, în închisoare, ca să înțeleg definitiv că nu asta este calea care trebuie urmată. Onorată instanță, arătați-vă mărinimia pe care sunt sigur că o aveți și pronunțați o pedeapsă pe măsura sentimentelor mele de regret și de rușine, căci statul socialist a avut grijă de mine și eu iată cum i-am răspuns la așteptări, dar tot statul socialist îmi poate da o nouă șansă, pentru ca și eu să-i răspund așa cum trebuie, să mă duc să muncesc cât mai repede, pentru a-i răsplăti toate eforturile pe care le-a făcut pentru mine. Vă mulțumesc, onorată instanță!

Judecătorul n-a zis nimic, a continuat să-l privească pe Attila la fel de puțin interesat aparent ca mai înainte, apoi a oftat și a hotărât:

— Rămâne în pronunțare!

A luat al doilea dosar și a citit numele înscris pe copertă:

— Caraivan Mihai!

Mihai a ridicat și el mâna, ca să adeverească faptul că el era acela.

— Ce are de spus apărarea?

Apărarea a repetat aproape identic ceea ce spusese la prima cauză, schimbând doar situația și numele, de oameni și de locuri. Judecătorul a părut că îl întrerupe și a întrebat, ca și mai înainte:

— Inculpatul ce are de spus?

— Onorată instanță, inculpatul regretă din inimă fapta pentru care am ajuns în fața dumneavoastră și sunt plin de un sentiment de rușine și vinovăție, dar vă rog pe dumneavoastră, care aveți o experiență atât de vastă, să-mi acordați șansa unui nou început și prin sentința pe care o veți pronunța să mă ajutați să ies mai repede, pentru a-mi îndeplini sarcinile pentru care țara m-a pregătit.

Se mira singur de unde găsisese vorbele acelea. Mersese pe stilul lui Attila, el avea vechime în domeniu și știa mai bine decât Mihai ce anume trebuia spus și unde trebuia insistat, ca să facă impresie bună asupra instanței.

Judecătorul l-a mai privit câteva clipe, așteptând probabil să mai audă ceva vorbe, dar cum Mihai tăcuse, a oftat din nou, de parcă ieșirea din transă îi provoca o durere nesfârșită și a zis:

— Rămâne în pronunțare!

Imediat cei doi gardieni le-au făcut semn să o ia din loc și i-au scos din sala de judecată. Pe culoarul dintre cele două șiruri de bănci, o femeie tânără i-a întins lui Attila o bocceluță, pe care el a luat-o liniștit și nimeni nu a făcut vreun gest de a-l împiedica s-o facă. Doar când au ajuns în sala în care mai aveau de așteptat până se terminau și dosarele celorlalți, gardienii i-au luat bocceluța din mână. Attila nu s-a opus nicio clipă. Era la mâna caraliilor, știa că nu avea niciun rost să se împotrivească. Milițienii au desfăcut bocceaua, un prosop mare și pufos, și i-au studiat cu atenție conținutul. Mulțumiți probabil că nu găsiseră nimic interzis, i-au făcut semn lui Attila să-și ia pachetul. Boxerul a strâns colțurile prosopului, refăcând bocceluța,

fără să se arate interesat de ceea ce se afla acolo. Văzuse destul, câteva pachete de țigări, un salam de vară, o bucată de pâine, asta era suficient pentru el. Mai erau acolo câteva punguțe, dar nu avusese curiozitatea să le desfacă acolo, în fața atâtor ochi pofticioși și, poate, invidioși.

Mihai avea să afle că obiceiul acela data cine știe de când, ca în sala de judecată deținuții să primească pachetele de la rude, și nimeni nu se opunea, doar că era nevoie să fie cercetate de ochiul avizat al gardienilor, pentru a nu se introduce în închisoare produse interzise, precum cuțite, obiecte înțepătoare, hârtie, creioane. Căci până și hârtia și creionul erau obiecte puse pe lista celor interzise, cuvântul scris putea reprezenta un pericol la fel de mare, dacă nu cumva chiar mai mare, decât un cuțit.

Au așteptat acolo, în sala aceea, aproape trei ore, căci inculpații de la comun aveau procese grele, la ei era chestie și de martori, cine știe, până reușea judecătorul să lămurească cum stătea vreo pricină, timpul trecea. Când au terminat toți, gardienii i-au ridicat și i-au condus la dubă. I-au urcat pe rând, în aceeași ordine ca la penitenciar, le-au atras atenția să se schimbe de haine și, după ce au închis cu grijă ușa de la spatele dubei, au pornit către închisoare. Ajunși acolo, conform tabieturilor, i-au numărat din nou, de parcă ar fi putut pierde vreunul pe drum și i-au trimis la camerele lor.

Abia atunci a intrat Mihai în vorbă cu boxerul.

— Bă, Attila, ce naiba te-a găsit, bă, să te umilești atâta în fața judecătorului ăluia?

Attila l-a privit vesel.

— Ce, bă, ce m-a costat? Tu n-ai văzut ce fericit era judecătorul ăla când i-am spus eu că regret fapta? Ce dacă m-am umilit? Așa s-o creadă el! Să îți spun ceva. Noi, ungurii, știm bine limba voastră, româna, dar când vorbim în românește nu simțim semnificația cuvintelor așa cum o simțiți voi. De exemplu, noi putem să reproducem înjurăturile și mășcăările voastre fără să ne rușinăm deloc de sensul lor, dar de îndată ce e vorba despre aceleași

lucruri, spuse în maghiară, nu mai e la fel, atunci ne mai gândim un pic înainte de le spune. Tot așa și cu cuvintele alea de i le-am spus judecătorului. Eu nu le-am simțit sensul, știu ce înseamnă fiecare în parte, dar sentimentele pe care le exprimă acele cuvinte nu mă afectează deloc. De aceea am putut să spun frazele acelea fără să mă afecteze câtuși de puțin. Și nu te-ai uitat ce poziție aveam? Păi când se uita domnul judecător la mine, ce crezi că gândea el? Că sunt un biet om lovit de soartă, nu că mi-aș fi făcut-o eu cu mâna mea, uite cum arată, gârbovit de la vârsta asta, cine știe prin ce-o fi trecut el până acum. Și i-auzi cum vorbește, se cunoaște că nu el a fost cu ideea asta să treacă dincolo, anturajul l-a făcut, că doar și el a recunoscut că-i așa. Și domnul judecător era fericit că a rezolvat dosarul meu, și că am regretat, asta e cel mai important să scrie el acolo, în hotărârea lui, să vadă lumea cum l-a făcut el pe infractorul Ernő Attila să regrete profund fapta pe care a comis-o. Dar când i-am băgat chestia cu statul socialist, care s-a îngrijit de mine, a văzut el că era bine să aibă grijă ce hotărăște, că nu se știe cine citește hotărârea și vede că puțin l-a durut pe el de statul ăsta socialist.

— Bă, Attila, ești mare, bă! De ce nu mi-ai spus și mie mai înainte ce gânduri ai, să-mi fi pregătit și eu textul pe care să i-l debitez?

— Lasă, bă, că la tine a fost mai ușor, tu veneai după mine, eu îl impresionasem, că trebuia să-l impresionez, nu pot să aștept prea mult în închisoare, îmi trebuie neapărat o pedeapsă cât mai mică, să nu-mi petrec tinerețea prin pușcării. Că doar nu-ți închipui că eu voi înceta să mă gândesc la fugă! În niciun caz, dar acum știu eu cum să procedez. Nu mă mai încred eu în ungurii mei din Ungaria, că ăștia sunt mai câini decât câinii. Dar trebuie să ies cât mai repede, asta e.

— Dar noi cum aflăm ce condamnare avem?

— Ne trimit ei o copie după hotărâre, n-avea grijă. Păi cum altfel să știe ăștia de aici cât să ne țină pe noi închiși? Aici totul se face ca la carte, informațiile circulă

din**tr**-o parte în alta cu viteză foarte mare. Și toate se strâng la cazier și la securiști. Dar să te bazezi mai mult pe serviciul de cazier, că la securiști nu se știe cine, ce informații mai trimite.

Seara, când **s**-au întors cei de la muncă, Mihai le-a povestit prietenilor lor ce surpriză îi făcuse Attila cu textul lui pe care i-l debitase judecătorului, făcân**du**-i pe toți să râdă cu poftă. Apoi, din vorbă în vorbă, Mihai a început să povestească despre cum era viața în lagărul din Serbia, de data asta în franțuzește, spre deliciul lui Feri Toboy, care-i sorbea cuvintele și din când în când îl mai întrerupea și-l întreba ce însemna cutare cuvânt, și încerca **s**-o facea întotdeauna în franțuzește. Kelemen Imre vorbea destul de bine franceza și încerca mereu să-și ajute prietenul să înțeleagă mai ușor ce se vorbea acolo.

Apoi **s**-a reluat programul obișnuit, muncă, celulă, muncă, celulă, de șase ori pe săptămână, după care duminica program mai de voie, cu ora de baie obligatorie, nu că ar fi avut la dispoziție o oră întreagă, le dădeau apă caldă aproape zece minute, sala de dușuri era mare, dușuri erau vreo douăzeci, dar ei întotdeauna erau peste patruzeci, erau obligați să împartă apa, învățaseră deja **s**-o facea. În același interval de timp își mai spălau și din rufe, izmene și tricouri. Unii nu-și spălau rufele singuri, îi plăteau pe alții, în țigări, căci asta era valuta forte acolo, îi plăteau pe cei care nu aveau de unde să primească pachete sau care nu se puteau mulțumi cu rația de țigări la care aveau dreptul la pachet, căci nu toată lumea avea aceleași drepturi.

Mihai, care nu avea încă drept la pachet, primise de la inginerul Kelemen o coajă de săpun de casă, bun ca toate săpunurile de casă, cu care își spăla rufăria și se spăla și el. Bani nu mai avea, cei cu care intrase în închisoare erau în săculețul lui de la magazie, nu avea încă acces la ei, dar întrebase și primise dezlegare să poată cumpăra țigări în contul banilor acelora, evident, cu dobândă, bani pe care avea să-i returneze imediat ce va avea drept să umble la ei. Tot aranjamentul se făcuse cu

frizerul cu mustață ca a lui Hitler, care trecea săptămânal pe la ei, duminica dimineața, și de câte ori era nevoie în cursul săptămânii, la cerere sau dacă a doua zi mergea vreunul la tribunal, acolo era nevoie să arate frumos. Frizerul era și telegraful închisorii, el ducea veștile și vorbele între dormitoare care altfel nu se întâlneau, tot el făcea tranzacții între aceleași dormitoare care nu se întâlneau la muncă și tot el stabilea înțelegerile de împrumuturi între cei care aveau nevoie de bani sau produse pentru o perioadă și încă nu le puteau primi din exterior, dar urmau a le primi peste o lună sau două. Înțelegerile erau sfinte, nimeni nu îndrăznea să le încalce, căci mâna legii pușcăriașilor era mai lungă și mai sigură decât cea a legii oficiale. Pușcăriașii aveau o anumită condiție a lor, pe care și-o respectau cu sfințenie. Și, ca să nu se dea naștere la discuții, frizerul îi puneă în temă pe cei care dădeau cu împrumut dacă era vorba să dea vreunui țigan, căci cu ăștia era mai mare pericolul, să încalce înțelegerile. Cei care asigurau împrumuturile studiau terenul, vedeau dacă aveau pe cineva de încredere în celula celui care cerea împrumutul, în general nu un om, ci doi, sau, mai bine, trei, care dădeau relații despre țiganul respectiv și la nevoie puteau să-l țină sub presiune, obligându-l să-și restituie împrumutul. Mihai avea să afle că, de fapt, nu numai cu țiganii se proceda astfel, ci cu toți, căci spionita era la ea acasă și acolo, în închisoare, cum era, de altfel, peste tot.

— Ce te miri, bă, așa? făcea Feri auzindu-l cum vorbea cu uimire despre faptul că toată lumea avea spioni în toate părțile, pe cine te așteptai mai puțin. Păi acum, dacă ceri tu un împrumut, noi știm că tu nu poți să dai înapoi ceea ce iei, nu e normal să-l anunțăm pe cel care vrea să-ți dea? Că mâine poate am eu nevoie și omul ăla nu-mi mai dă, că-mi zice că eu am știut că tu n-ai de unde să plătești și nu i-am spus. Dar tu ce-o să gândești atunci? Că eu sunt spion aici pentru omul ăla. Și, dacă asta înseamnă spion, atunci sunt spion și gata. Dar eu văd altfel lucrurile.

Într-o seară, imediat după ce se dăduse semnalul de stingere, ușa celei **s-a** deschis cu zgomot, luându-i prin surprindere pe toți. Un gardian a intrat și a strigat tare:

— Percheziție! Toată lumea afară imediat!

Deținuții **s-au** executat. Ordinele se executau, și încă repede, nu se discutau. Cei care ezitau erau pocniți imediat cu bastoanele.

I-au aliniat pe coridor, de-a lungul unui perete, în șir. În cameră nu rămăseseră decât patru milițieni. Unul **s-a** ițit la ușă și a strigat:

— Hai, primii trei!

Oamenii știau regula. Primii trei erau cei care aveau paturile din apropierea ușii. După ei, intrau următorii trei, cu paturile alăturate.

Când a ajuns rândul lui Mihai, a intrat cu ceilalți doi care aveau paturile sub el. Trei milițieni ridicaseră așternuturile și saltelele de pe paturi și studiau toate cusăturile, pipăiau pernele, cadrele metalice ale paturilor, uitându-se și pe sus, și pe jos. Deținuții au așteptat liniștiți comenzile. Când au terminat cu așternuturile, șeful echipei de milițieni le-a cerut să vină pe rând în fața lui și să se dezbrace la piele. Mihai Caraivan a avut un moment de reținere, cum să se dezbrace în pielea goală? Probabil omul ăla glumea. Dar nu, omul acela nu glumea. **S-au** dezbrăcat, au lăsat hainele jos, în fața lor, doi milițieni au venit și le-au controlat pe pipăite, pe la cusături mai ales, unde un creion sau o sulă se putea ascunde mai ușor, în timp ce ei, la comanda șefului echipei, se aplecau să-i arate lui șezutul, cum că n-ar avea nimic ascuns acolo.

S-au îmbrăcat în izmene și comandantul le-a cerut să le arate pachetele lor. Nu se atingeau de pachetele oamenilor fără să fie și aceia de față. Mihai a aflat mai târziu că cu vreo trei ani înainte un deținut i-a acuzat pe milițieni că-i furaseră din bocceluța lui amărâtă și a ieșit un scandal cumplit, căci deținutul acela era rudă cu cineva sus-pus și deținutul acela nici n-a stat prea mult la pripon, a ieșit mai repede decât se așteptase cineva, dar scandalul izbucnise și milițienii care umblaseră sau nu umblaseră la

pachetul lui au fost târâți prin tot felul de consilii de onoare, fiind retrogradați și abia reușind să mai rămână în serviciul acela.

Mihai Caraivan n-avea ce pachet să arate. Singurul lui bun în afară de ceea ce avea pe el era un de carton pe care sprijinea bucata de săpun de casă pe care o făcuse rost.

— Cum, bă, s-a mirat șeful echipei de milițieni, tu n-ai și tu un pachet, ceva?

— Nu, domnule... căpitan.

Mihai nu cunoștea gradele militare, nu-l interesase chestia asta, dar știa că dacă o să-i înalțe în grad pe tablagiile aceia, ei deveneau mai plini de ei decât erau de obicei și mult mai blânzi.

— Și n-ai decât săpunul ăsta?

— Atât.

— Bă, da' amărât mai ești. Păi n-ai scris și tu acasă să-ți trimită ceva?

— Nu am aflat încă dacă am dreptul la corespondență și la pachet.

— Ți-a venit sentința?

— Nu. Sau cel puțin eu nu am văzut-o.

— Ai fi văzut-o dacă venea.

Și, într-un gest de mare larghețe sufletească, milițianul acela i-a întins un pachet de țigări din care fumase el vreo două.

— Ia, bă, și tu, să fie de pomană, că te văd băiat spălat și cu carte și n-ai și tu de nici unele.

Mihai a întins mâna și a luat repede pachetul de țigări.

— Vă mulțumesc, domnule căpitan!

— Nu mă mai căpităni, bă. Poate vreodată o să-ți amintești de mine și oi povesti și tu frumos despre mine.

Mihai a mai mulțumit încă o dată și a ieșit, la comanda celui milițian.

Echipa de percheziție n-a găsit mai nimic interzis în celulă, cu excepția a două bucăți mari de hârtie, mototolite ca vai de ele. Nici n-au întrebat ale cui erau, la prima

vedere păreau pregătite pentru răsucirea unor țigări, nu pentru scris și, dacă ar fi întrebat ale cui erau, știau că nimeni nu va recunoaște că erau ale lor. Numai când se găseau arme albe, sau orice ar fi putut fi interpretate astfel, numai atunci făceau cercetări mai amănunțite, dar nici atunci nu puteau acuza pe nimeni, căci obiectele puteau fi găsite la patul vreunuia, dar asta nu însemna automat că aparțineau aceluia, oricine le putea pune acolo, în cine știe ce scop, să lovească poate în titularul patului incriminat sau în cu totul alt scop.

Dar, de îndată ce percheziția **s**-a terminat și oamenii au fost închiși la locul lor în celulă, câțiva dintre ei **s**-au repezit la pachetele lor și le-au mai studiat o dată. **Într-o** pungă cu zahăr era și un cuțitaș, neprimejdios în sine, omul îl folosea la deschis conserve sau la tăiat salamul, dar ideea era că acel obiect era interzis și deci periculos. Scăpase totuși de control, milițienii probabil nu avuseseră chef să găsească ceva anume, poate și unde orice lucru interzis găsit de ei era trecut în raport și cineva se putea întreba cum de fusese posibil să fie introdus acel obiect în închisoare și de aici o întreagă istorie.

Mihai Caraivan era cel mai liniștit, el nu avusese nimic care să fie controlat și unde eventual să se fi găsit ceva.

Lui nu-i venea ușor să înțeleagă de ce, dacă anumite obiecte erau interzise, oamenii încercau să facă rost de ele și le țineau, sub amenințarea permanentă de a fi găsite cu ocazia acelor percheziții inopinate și suportarea consecințelor. Bănuia că totul aparținea de ideea frondei, deținuții erau dușmani cu gardienii și, dacă aceia le interziceau ceva, primii făceau tot posibilul ca să-i înfrunte. Însă după părerea lui, aceasta nu era o cale să câștige un război ce dura de veacuri.

Peste vreo trei săptămâni le-au venit hotărârile de la tribunal. Le-a adus un gardian, **într-o** seară. I-a strigat pe nume, Caraivan și Ernő, ei au venit în față și omul le-a dat hârtiile.

— Le citiți. Revin mai târziu să vi le iau. Vi le dăm de

tot când plecați de la noi.

Amândoi au luat hârtiile și **s-au** dus la patul inginerului. Acolo se adunau mai în fiecare seară, să-și împărtășească bucuriile, tristețile, gândurile.

— Hai, Mihai, deschide-o pe-a ta să vedem câte secole ți-au dat! i-a zis înțepat Attila, dar se vedea bine că el era mai îngrijorat decât voia să arate.

— Secole ți-or fi dat ție, **s-a** repezit Feri Toboy să vorbească și el, măcar să nu tacă.

Mihai a deschis hârtia lui, care era împăturită în două. Nu știa unde să citească, dar cei mai vechi și-au aruncat ochii exact unde știau ei bine că se scria despre sentință: la final.

— Bă, ai scăpat bine, i-a zis imediat Feri. Ai unsprezece luni de poprire. Al dracu' judecător, cum a stabilit el, mă, unsprezece luni și nu zece sau douăsprezece?! Bă, da' câtă minte trebuie să fi avut el, ia uite ce deștept sunt eu, cum pot să mă joc cu lunile pe care i le dau băiatului ăsta, să se învețe el minte să mai plece din țară ca iepurii, prin salturi! Ce mi-ar plăcea mie ca **într-o** zi să ajungă și judecătorul ăla aici, cu noi, că **s-au** mai văzut cazuri, și să-i dea colegul lui o sută unsprezece luni. Că după prima lună se lămurește el cum e pe-aici!

— Bă, mie mi-a dat un an jumate! a anunțat Attila, vesel.

Ceilalți **s-au** uitat neîncrezători la el.

— Cum, mă, un an jumate?! **s-a** mirat Feri, sărind să se uite pe hotărâre boxerului. Da, bă, așa e... Păi cum vine asta? Tu, că ești recidivist, ai luat, cât vine? optsprezece luni, și băiatul ăsta a luat unsprezece... Bă, ce drac de judecător ați găsit și voi?

Și gașca **s-a** spart, fiecare retrăgându-se în patul lui, să rumege noutatea.

În noaptea aceea, Mihai Caraivan a avut niște vise urâte, nu mai ținea minte nimic din ele dimineța, atâta știa, că visase foarte urât. Noutatea își pusese amprenta pe subconștientul său. Dar **n-avea** ce să facă, trebuia să meargă înainte.

După ce dăduse frunza și copacii se umpluseră de verdeață și mai puteau vedea și ei frunzișul des al plopilor din fața pușcăriei, să le mai încălzească ochiul, în detașamentele de la comun **s**-au făcut schimbări numeroase, unii se mai eliberau, alții veneau, alții erau mutați de la un detașament la altul, după cum aveau câte o relație sau alte interese cereau aceste schimbări.

În detașamentul care lucra cu ei în saivan au apărut figuri noi, dispărând altele. Mihai a remarcat imediat doi țigani înalți și bine făcuți, despre care, întrebând, a aflat că erau frați, frații Demirel, de ce **s**-or fi chemat așa, nimeni nu știa, că parcă nu era nume românesc și nici țigănesc, dar poate avuseseră printre strămoși vreun turc cu acel nume, numai așa se putea explica, dacă nu cumva era o pură întâmplare și nimic nu era adevărat în supozițiile lor.

Mihai a sesizat repede că cei doi frați Demirel umblau numai împreună, până și la privată mergeau numai împreună, dar nu se amestecau cu ceilalți. Avea să afle că erau închiși pentru crimă, dar pedepsele lor erau surprinzător de blânde: cinci ani și șase luni. Nu se mai auzise niciodată ca pentru crimă să se fi dat atât de puțini ani și mai toată lumea se mira, ba chiar ceilalți criminali, care aveau de ispășit câte douăzeci și cinci de ani sau poate erau închiși pe viață, îi invidiau și le cam purtau sâmbetele.

Frații Demirel își vedeau de treabă, își făceau norma de nuiiele, uneori mai mult, alteori mai puțin, dar nu se amestecau niciodată cu alții, nici în vorbă nu intrau cu nimeni, decât numai dacă era necesar.

Acolo, la lucru, exista un moment care era destul de penibil atât pentru oameni, cât și pentru gardienii lor. Dacă natura stabilise că tot ce intră, trebuie să și iasă, un corolar al legii entropiei, oamenii aveau nevoie să-și golească și vezica, și intestinele. Cu asta nu se puteau pune, cât de urât le-ar fi fost, mai ales pe timpul iernii, când era atât de frig.

Privățile erau instalate **într**-o clădire lipită de ultimul saivan, erau șase, despărțite simbolic prin**tr**-un perete de

cărămidă de un metru înălțime, care asigura o cât de mică intimitate, dar peste care gardienii puteau vedea creștetul omului, care nu trebuia să facă gesturi prea multe și neașteptate, să nu dea de bănuț că ar fi făcut cu totul altceva decât ceea ce era normal să facă atunci și acolo. Clădirea avea trei pereți întregi, dar cel din față era tot de un metru înălțime, pentru ca oamenii să poată fi văzuți de afară.

Ieșirea la privată se făcea organizat. La pușcărie mai nimic nu era lăsat la voia întâmplării. Doar în cazuri excepționale programul nu era respectat într-un tot. Pe la ora zece intra un gardian în unul dintre saivane și striga tare:

— La baie!

Privățile erau denumite, eufemistic, baie, ca să le atragă atenția asupra diferenței care exista în toate între ei, gardienii, care aveau și ei o privată, în celălalt capăt al curții, dar aia chiar că era ca **într-o** baie de la bloc, și ei, deținuții, care se puteau mulțumi cu un simulacru de baie...

Oamenii știau ce însemna acel ordin lătrat neglijent: șase oameni puteau ieși în față, pentru a merge la privată. Mergeau însoțiți de doi gardieni, care se așezau la vreo zece metri de ei, pe mătura cu bazinul de fierbere, așteptând ca oamenii să intre și să iasă, după necesități. Se înapoiau la saivan, întrebau dacă mai sunt doritori de a merge afară, dacă mai erau, ieșeau și cu aceia, dacă nu, treceau la alt saivan și repetau ritualul. La fel se întâmpla cam din două în două ore, nu că le-ar fi dus ei grija oamenilor, dar se văzuse că un om care este presat de o nevoie fiziologică nu mai poate lucra cu aceeași dedicație.

Cel mai rău era când se mânca ceva vechi, căci alimentele primite la pachet se mai învecheau și ele, și atunci erau mai mulți oameni care doreau să iasă „la baie” și nu puteau aștepta până când le venea din nou rândul. Gardienii acceptau și situațiile acestea, pufnind și nemulțumiți, înjurându-i pe cei care strigau cât puteau că au mare nevoie. Mai ales de când se încălzise vremea

apăruseră mai des situațiile acestea. Și nu numai din cauza alimentelor oamenilor, pe care nu aveau unde să le țină la rece. Cum dăduse verdeața, li se servise la masa de prânz spanac, amestecat cu alte verdețuri, ori se știe că verdețurile acționează rapid ca veritabile purgative.

Mihai se bucurase când văzuse că aveau spanac **într-**o zi și fusese foarte mulțumit când veselarul îi pusese castronul plin. Până să se retragă lângă peretele saivanului, să se așeze rezemat cu spatele de el, tot încercase să-și amintească gustul minunat al mâncării de spanac, cu două ouă prăjite deasupra... Când gustase din spanacul acela, de care atâta se bucurase, fusese tare dezamăgit. Gustul era de spanac, cu adevărat, parcă și niște lobodă ar fi fost pe-acolo, dar după ce că bucătarul parcă scăpase cutia cu sare în cazan și nu mai putuse să tragă înapoi din sare, spanacul crăntănea. Nimeni nu se îngrijise să-l spele mai cu atenție și nisipul se simțea la fiecare îmbucătură.

Trebuia să fie totuși mulțumit. Uite, statul ăsta avea grijă și de pușcăriașii lui, să-i alimenteze și cu verdețuri pline de fier, să capete forță și să-și primenească sângele, ca să muncească și mai cu spor.

La o vreme au început să vadă în curtea aceea înconjurată de sârmă ghimpată o cățea, slabă, albicioasă, speriată. Dar foamea probabil o îndrumase să caute apropierea oamenilor. Ea nu știa că aceia erau pușcăriași, pentru ea erau simpli oameni.

La început speriată și distantă, nu accepta să se apropie mai de nimeni, chiar dacă era chemată cu glas îmbietor. Cine știe ce experiențe avusese ea cu oamenii mai înainte.

Cu timpul, Mihai a început să se așeze din ce în ce mai în lateralul grupului de oameni, în timpul mesei de prânz, rezemat cu spatele de zid, și de acolo o chema pe cățea de fiecare dată. Nu insista să și-o facă prietenă, doar că îi dădea și ei câte ceva din mâncarea lui. A găsit repede o cutie de conservă nu prea înaltă și largă, în care îi punea în fiecare zi câte un pic din ciorba lui și ceva din felul al

doilea. Împingea cutia cât mai departe, pentru ca animalul să aibă curaj și să se apropie și niciodată nu îl refuzase.

Niște țigani de la comun au început să-l ia peste picior, că se îndrăgostise de un câine, dar lui nu-i păsa. Pentru el, cățeaua era un suflet în nevoie și el încerca doar să o ajute.

Curând a observat că animalul se îngrășase, dar nu de grăsime era vorba, avea căței în burtă și nu peste mult timp avea să fete. Mihai știa că animalele știu să-și aleagă instinctiv locurile în care vor fâta și era curios să vadă unde va face ea acest lucru.

Vreo două zile n-au mai văzut-o, Mihai se și speriașe că poate plecase sau fusese gonită de cei din tura de noapte, dar apăruse, veselă, slabă, nervoasă și nerăbdătoare. Îi dăduse să mănânce, aproape toată ciorba lui și căteaua fugise repede, undeva după privăți. Mihai ceruse voie unui gardian să meargă să vadă unde fătase căteaua și milițianul l-a însoțit. Albița, așa cum o botezase Mihai, adâncise o gaură în pământ pe care o găsisese ea, sub niște tufișuri, aproape de peretele privăților. Dacă venea vreo ploaie, n-ar fi suferit prea mult, după cum a remarcat el.

Mai în fiecare zi venea căteaua să mănânce, scheunând, semn că-i era tare foame. Mihai îi dădea atât cât putea, dar la un moment dat a văzut că și alți oameni veneau să pună ceva din ciorba lor în tinicheaua animalului.

Timpul a trecut și Albița și-a scos puii afară din ascunzătoare. Erau șase, mici, cu păr puțin și cozi mici și ascuțite.

În primele zile nu i-a dus departe de scorbura ei, dar n-a trecut mult timp și a început să-i cheme să vină după ea, mai ales când ei simțeau că botul ei mirosea a ceva mâncare. N-a fost nevoie de eforturi prea mari ca să-i facă să vină lângă oameni. La început mâncau și ei din tinicheaua ei, apoi oamenii au mai făcut rost de vase, căci puii se înghesuiau în singurul vas și mai mult dădeau mâncarea pe jos decât mâncau ei.

Căței neștiutori, **într-o** zi **s-au** zbenguit prea aproape de un grup de la comun și probabil au deranjat pe careva. **S-au** auzit chelălăituri și puii au fugit din locul acela. Unul din frații Demirel îi înjura din gros, cu cine avea grijă de ei.

Mihai **n-a** putut răbda și **s-a** dus către grupul acela. **S-a** oprit în fața celui care lovise cățelul și l-a întrebat încet:

— Bă, țigane, ce ți-a făcut animalul ăla de ai dat în el?

Țiganul **s-a** uitat un pic mirat, un pic neîncrezător, la el.

— Ce vrei, bă? a sărit el în picioare, dar Mihai nu **s-a** ferit, căci știa că **nu-l** va lovi când erau gardienii pe aproape. Vrei să dau și în tine? Cară-te dracu' de-aci, iștenu' mă-tii!

— Bă, țigane, în mine poți să dai, dacă atâta te duce mintea aia pe care **n-o** ai, dar în câini să nu te prind că mai dai! Eu atâta-ți zic!

Și Mihai i-a întors spatele și **s-a** dus să împace ceata de căței. În spatele lui auzea înjurăturile țiganului, pe care multă lume **nu-l** înghițea, din tot felul de motive.

Imre Kelemen **s-a** luat de el, că de ce se ceartă el cu țiganii, că ăia sunt uniți și nu știi cum le vine bine și-l prind la îngrămădeală și-l bat de-l lasă lat.

Feri Toboy i-a luat apărarea lui Mihai:

— Bă, Imre, dacă îi lași pe țiganii ăștia să facă ce vor ei, așa vor face și legea o vor stabili ei. Dar ăștia sunt curajoși atâta timp cât se simt în avantaj. De îndată ce sari pe ei, încep să urle și dau colțul. Dă-i dracu', așa trebuie să te porțorți cu ăștia!

Dar de atunci, mai nimeni nu **s-a** mai legat de câinii aceia care nu cereau decât un pic de dragoste și un pic de mâncare.

10

În luna mai **s-a** știut sigur că se schimbă codul penal. Era o vânzoleală printre oameni, cum de mult nu se mai văzuse. Cei mai interesați erau politiciii, căci se auzise că acea categorie de deținuți nu va mai exista și chiar

pedepsele urmau a fi scurtate. Dar, cu toate că toată lumea știa, din surse sigure, că acel cod va fi schimbat, în practică nu se auzea nimic. Abia în iunie **s**-au auzit din nou vești despre noul cod penal, dar, ca de obicei, a durat mult timp până când **s**-a adevărit.

Mihai bănuia că și în pușcărie umbla un fel de telefon fără fir, căci observase că toate marile evenimente erau cunoscute imediat de mai toți oamenii dinăuntru, era suficient să existe unul singur bine informat, că vestea se răspândea rapid.

În 21 iunie, dată memorabilă pentru ei toți, legea a fost publicată în Buletinul Oficial, căpătând astfel putere de aplicare.

În dimineața aceea, când **s**-au dus la bazinul fierbătoarei să ia snopi proaspeți de nuiete, au văzut o femeie destul de tânără și bine îmbrăcată, dincolo de gard, pe continuarea măgurii pe care era bazinul. Oamenii care așteptau să ia snopii au privit-o cu mare interes. Nu mai văzuseră o femeie bine îmbrăcată de multă vreme. În închisoare era și o secție de femei, dar acestea rareori erau văzute de ei, pentru că raionul lor era mai retras și avea intrare prin altă parte. De puține ori le văzuse și Mihai, toate îmbrăcate în niște salopete gri, cu petice dungate peste tot, cu bonete pe cap, tăcute și speriate.

Femeia care stătea acolo, pe măgură, la ei se uita. Oamenii și-au dat seama că ea căuta pe cineva anume. Nu îndrăzneau să o întrebe ceva, căci gardienii nu prea glumeau în privința disciplinei, ei nu aveau voie să vorbească cu persoane străine. Dar, când **s**-au întors la saivan, Feri a aruncat repede maldărul de nuiete fierte și **s**-a dus la prietenul lui Kelemen. I-a spus ceva și acesta a ieșit din saivan tot atât de repede, împreună cu alți trei oameni, să meargă să ia și ei nuiete proaspete. Mihai **s**-a cam mirat în sinea lui, că doar inginerul Kelemen i se păruse un om echilibrat, nu-l vedea să devină nerăbdător dintr-o dată să vadă o femeie frumoasă.

— Aia e nevastă-sa! l-a lămurit scurt Feri, care îi cunoștea pe amândoi din civilie.

Atunci **s**-a lămurit lumea ce era cu femeia aceea acolo, în apropierea gardului. Era nevasta lui Kelemen și venise să-l vadă și **s**-o vadă și el pe ea.

Inginerul a revenit odată cu restul grupei cu care luase nuielele. Și-a lăsat jos încărcătura și a spus tare, să-l audă toată lumea:

— Oameni buni, **s**-a schimbat codul!

La așa o veste, toți au lăsat lucrul și **s**-a apropiat de el, în speranța unor lămuriri mai ample.

— Ce vreți, bă? Atâta am aflat și eu. La ultimul vorbitor i-am zis nevastă-mii să vină la gard și să aștepte **s**-o văd eu. Nu a fost nevoie să-mi spună nimic, aveam înțelegerea dinainte și numai cu prezența ei era suficient ca să înțeleg.

A fost o zi proastă pentru pușcărie, nimeni nu și-a făcut norma, căci toți erau cu gândul la ce surprize plăcute vor avea din partea noului cod penal. La un decret de grațiere nu se aștepta nimeni, abia pentru anul următor era posibil așa ceva, se împlineau douăzeci și cinci de ani de la întoarcerea armelor, toată lumea era convinsă că va fi un decret, cu care majoritatea celor cu pedepse mici vor ieși, dar acum toată speranța era în codul penal.

Și, din cauza vânzolelii, căci oamenii mai mult se plimbau, ba prin saivane, ba pe afară, cu treabă sau mai mult fără, prefăcându-se că aveau nevoie la privată, dar doar așa, ca să se mai întâlnească cu alții, să le transmită noutatea și **s**-o comenteze, atenția gardienilor slăbise. Erau și ei plictisiți de atâta lume care brusc avea nevoie la privată. Doi dintre ei se instalaseră la marginea măgurii cu bazinul de fierbere, dar nu erau prea atenți spre privată, așa cum făceau de obicei, mai mult îi interesa ca din saivane să nu iasă prea multă lume în același timp, căci aveau și ei un program bine stabilit de ani buni, cât timp erau de serviciu acolo, la saivane, se împărțeau în grupe și mai dormeau și ei câte trei, patru ceasuri, pe rând, lăsându-și colegii să supravegheze turma de pușcăriași.

Și ce sperau să nu se întâmple, **s**-a întâmplat în ziua aceea. În zona dinspre poartă **s**-au luat la bătaie câțiva

oameni, vociferând și cărându-și pumni pe înfundate. De obicei, încăierările de acest fel se potoleau repede, la o simplă comandă a gardienilor, care ulterior nici măcar nu se arătau interesați cine și pentru ce pornise cearta, iar dacă nu se potoleau, interveneau cu bastoanele și-i loveau de câteva ori, mai mult să le amintească cine erau șefii acolo.

Gardienii s-au ridicat de pe iarba pe care se întinseseră fără grijă și s-au îndreptat amândoi spre grupul bătaușilor, fără să se grăbească, pe baza principiului că dacă tot era bătaie, să-i lase să se mai descarce, asta făcea bine la psihic. Dar pe când puseseră în acțiune bastoanele, căci bătaușii nu dădeau semne că s-ar potoli, dinspre privați s-a auzit deodată un urlet neomenesc, care i-a încremenit pe mulți.

Lumea s-a întors să privească într-acolo, erau mulți oameni pe-afară, bătaușii s-au potolit brusc, gardienii au uitat de ei și au luat-o la fugă către privați, din care ieșeau ca furnicile o grămadă de oameni, speriați. Când să ajungă și milițienii acolo, a apărut unul dintre frații Demirel, clătînându-se, urlând, cu coada unei măhuri înfiptă în stomac, trecută prin corp și ieșită prin spate. Țiganul era plin de sânge, privirea i-o luase razna, și după trei, patru pași a căzut în țărână, zvârcolindu-se și urlând din ce în ce mai slab.

Gardienii s-au dat mai aproape de el. Nu le venea să creadă ce spectacol vedeau. Unul dintre ei a scos un fluier și a început să sufle în el a primejdie, făcându-i pe tovarășii lor să iasă de pe unde-și făceau siesta.

S-au strâns mai toți gardienii în jurul țiganului care părea să-și dea duhul. Nu-i impresiona suferința aceluia, mai mult îl priveau cu necaz, că acum le făcea probleme și nu știau cum să procedeze ca să rezolve problema.

Pușcăriașii ieșiseră de prin saivane, să vadă și ei spectacolul. Era o întâmplare pe care nu multe generații ar fi văzut-o. Gardienii s-au sesizat la un moment dat că erau prea mulți oamenii pe afară și au început să-i bage înapoi în încăperi.

făcut ăsta, nici nu merită să încercați să-l salvați. Și-a meritat soarta.

Între timp, un gardian se dusesese către privați, căci îl auzise pe omul care-i spusese țiganului că pre frate-său îl terminase, și cum fratesă-u nu era nicăieri, bănuia că era pe-acolo, pe la privați, unde de obicei se duceau amândoi, ca să se apere unul pe celălalt. Când a ajuns acolo, l-a văzut pe cel căutat de departe. Gardianul s-a oprit o clipă, a făcut ochii mari, s-a întors într-o parte și a început să verse cu icnete.

Nedumeriți, alți doi gardieni s-au apropiat de privați. Nu le-a venit să creadă ce vedeau. Acum, că toată lumea știa că era ceva ciudat acolo, s-au uitat cu atenție și cei cu ochii foarte buni au împrăștiat zvonul: celălalt țigan Demirel avea o bucată de coadă de mătură băgată în gură și ieșită pe la ceafă. Probabil murise repede.

Imediat după aceea, oamenii au fost băgați în saivane și ușile au fost închise. Nimeni nu mai avea voie să iasă afară. Doar doctorul mai era cu ei, nu ca să dea vreo mână de ajutor, căci toți înțeleseseră că n-avea niciun rost să se agite, al doilea țigan oricum murea în scurt timp, ci ca să le dea instrucțiuni, cum trebuia procedat în acel caz cu care nu se mai întâlнисeră de mulți ani.

— Păi, trebuie să vă anunțați superiorii. Ei vor chema legiștii și procuratura. Dumneavoastră trebuie să luați măsuri pentru a proteja urmele și probele materiale. Nu mișcați nimic, lăsați cadavrele așa cum sunt. Eventual să vă pregătiți explicațiile, căci veți avea parte de o anchetă. Vorbiți-vă din vreme și stabiliți cine se va sacrifica pentru ceilalți, căci cineva trebuie s-o încaseze. Să-l chemați și pe medicul închisorii, ca să poată stabili decesul.

Gardienii se dădeau de ceasul morții. Ei nu aveau niciun mijloc de comunicare cu penitenciarul. Exista varianta să meargă careva cu o mașină până la cel mai apropiat telefon.

Comandantul gărzii s-a urcat într-un camion, căci alt fel de mașină oricum nu aveau, și a plecat. S-a întors după vreun sfert de oră. Telefon nu se găsea prin apropiere,

ajunsesse undeva spre centru ca să dea de unul. Acum nu rămânea decât să aștepte sosirea celor îndrituiți să facă ceva.

Foarte repede a ajuns comandantul închisorii, un colonel plin de el, cu un comportament de mare boier, căpătat de-a lungul anilor când avansase rapid în carieră prin cruzimea cu care-și trata toți prizonierii. A venit cu mașina penitenciarului, o *Volga* bine întreținută. Îi luase cu el și pe medicul închisorii și pe adjunctul său, fapt nemaipomenit mai înainte vreodată, dar acum făcuse o excepție, căci împrejurările erau ele însele de excepție.

Gradații au început imediat să se agite, încercând să ghicească ce ordine va da marele șef, care de fapt era complet depășit de situație și n-a găsit altceva mai bun decât să dispună ca oamenii să fie transportați la penitenciar, ca să nu mai încurce locul.

A fost cea mai grabnică îmbarcare în camioane. Doar trei oameni lipseau: doctorul și cei doi morți. În câteva minute camioanele au demarat și i-au dus la penitenciar, unde i-au închis bine în camere și nimeni nu i-a mai deranjat în ziua aceea. Doar pentru mese li s-a mai deschis ușa.

A doua zi celula lor nu a ieșit la lucru. Dar dimineața li s-a dat pâine, considerându-se probabil că în ziua precedentă fuseseră la muncă. Numai că, dacă nu au ieșit la lucru, au fost vizitați de procurori și de gardienii din schimbul de cu o zi înainte, din jumătate în jumătate de oră. Procurorii căutau martori pentru întâmplarea de ieri, gardienii își aminteau bine că în momentul în care primul țigan ieșise, cu coada măturii băgate prin stomac, de la privați, acolo mai erau numeroși alți indivizi. Din păcate, nu-și aminteau prea bine care oameni erau, căci în momentele acelea ei erau mai atenți la rănitul care venea să le ceară ajutorul și mai nimeni nu băgase de seamă cu atenție care oameni erau prin zonă. Apoi se dăduse ordinul să-i bage pe toți în saivane și în momentele acelea deja erau prea mulți oameni pe afară, atunci chiar dacă ar fi recunoscut pe careva, gardienii n-ar fi putut spune dacă

acea puteau fi martori la crime.

Oamenii nu prea mai discutau despre crime, dacă tot nu puteau explica ceva, mai bine nu mai pierdeau timpul. Ei erau mai înclinați să vorbească despre noul cod penal, despre care nu se știa încă mai nimic, dar în duminica următoare aveau să afle, pentru că atunci era zi de vorbitor și era imposibil să nu vină vreo rudă din exterior cu vești mai concrete.

Dacă două zile nu i-au mai scos la muncă, aveau dreptul la două plimbări pe zi și gardienii i-au scos, câte zece odată, nu mai mulți. Le intrase frica în oase de când cu crimele petrecute practic sub ochii lor și nu mai aveau chef de alte surprize. Scurtau cum puteau plimbările, pe motiv că mai aveau atâția oameni de scos, dar nimănui nu-i păsa. Ei se bucurau de teama gardienilor.

Duminică, imediat după masa de dimineață, le-au adus frizerul în cameră. Era prima cameră în ziua aceea. De obicei venea arădeanul cu mustață ca a lui Hitler, singur. Nimeni nu știa ce spunea regulamentul în privința prezenței bricelor în celule, căci frizerul arădean avea mai multe, pe care le folosea după criterii numai de el știute, fapt e că el intra în celule singur cu trusa lui de brice și tot felul de ustensile, fără să-i fi fost cuiva teamă că îi va lua vreun deținut un brici ca să se taie pe sine sau să taie pe altcineva. Este drept că în timp ce-și practica meseria, frizerul se posta întotdeauna în afara cercului de oameni, plasându-și „atelierul” între trusa lui masivă și oamenii din celulă. Iar în primele rânduri, lângă el, ca o pavăză nespusă, se așezau câțiva oameni, de obicei cei mai vechi și mai bătrâni, cu care el putea să întrețină o discuție fără teama de a fi atacat pe neașteptate.

De data asta venise însoțit de un ajutor, pe care încerca el să-l formeze, căci nu mai avea prea mulți ani de ispășit și acum, cu noul cod, poate chiar ieșea mult mai repede. Vorba era că numai din motivul acela venise cu ajutorul acela, căci omul, chiar dacă era mult mai tânăr, avea o condamnare de douăzeci de ani, și asta cântărise mult în alegerea lui, dar în civilie, înainte, fusese chiar

frizer și avea o oarecare experiență în meserie. Adevărul era că gardienilor le era teamă să lase bricele în celule, sub paza unui singur om. Așa, băgau doi, tinerelul răspunzând cu capul dacă se întâmpla ceva.

Pe frizer l-au și luat la întrebări cei mai de vază oameni din celulă. Mihai Caraivan nu s-a băgat în față, pedeapsa lui era atât de insignifiantă față de a celorlalți, încât era considerat un junior și nu era băgat în seamă. I-a lăsat pe ceilalți, știa că va primi și el relațiile mai târziu.

Frizerul a ras trei oameni și a tuns vreo patru, apoi și-a strâns bricele și, lăsându-și ajutorul să mai tundă vreo trei oameni, s-a tras mai într-o parte cu oamenii de vază.

Mihai și-a ascuțit urechile, doar, doar va prinde și el ceva din discuții. Spre dezamăgirea lui, frizerul vorbea foarte încet și abia deslușea câte un cuvânt, rareori, iar ceea ce vorbea l-ar fi interesat cu adevărat. Era vorba despre noile prevederi ale codului penal, dar, din păcate, până la ora aceea nimeni nu avea vreo informație mai la obiect. Degeaba se vehiculau idei cum că majoritatea pedepselor fuseseră reduse, nimeni nu știa nimic precis. Așa, generalități, era în stare și el să emită, fără a-i fi teamă că va greși prea mult.

Dar oamenii aceia de frunte au schimbat subiectul și de data asta vorbeau mai tare și auzea toată suflarea din celulă. Era vorba despre cele două crime, pentru care încă se mai căutau probe, mărturii și explicații și nu se găseau. La examinarea medicală se găsiseră urme de sugrumare pe gâtul țiganului mort în privată și altă urmă de blocare cu o coardă, ceva, deasupra labelor picioarelor, de unde concluzia preliminară că omul fusese ținut bine de careva, nu de un singur om, pentru ca cel care se autodenunțase ca fiind criminalul să-i bage bucata de lemn în gură. Era la mintea cocoșului că omul acela mititel nu l-ar fi putut învinge pe țiganul forțos, chiar dacă l-ar fi luat printr-o totală surprindere.

Concluzia aceea era clară pentru toată lumea, inclusiv pentru procurori, dar criminalul nu voia să colaboreze, el recunoștea că îi omorâse pe amândoi, dar

nu era în stare sau nu voia să dea relații amănunțite asupra modalității în care reușise să facă acest lucru. Și asta îi dorea cel mai tare pe anchetatori, că ei vedeau bine că omul fusese ajutat, de către cel puțin patru oameni, la imobilizarea fraților Demirel, iar ei nu erau în stare să descopere cine fuseseră aceia, ce mobiluri avuseseră în a-l ajuta pe criminal să făptuiască omorurile, aspecte pe care erau obligați să le înscrie în concluziile anchetei lor, în dosarele acelea galbene care se îngroșau pe zi ce trecea, dar care, de fapt, nu spuneau decât că omul acela făptuise crimele și atât.

După câteva zile de limpezire a apelor, oamenii își mai dădeau drumul la vorbă, doar ei între ei, unii își aminteau bine pe cine văzuseră în momentele acelea lângă privați, alții aveau chiar amintiri mai precise, cum cutare ieșea din privata unde era Demirel cel mare, altul își amintea că în spatele acelui Demirel stăteau cutărică și cutărescu, deci o anchetă se putea încropi cu spusele lor.

Dar era clar că oamenii își aminteau câte ceva numai vorbind între ei, ferindu-se de cei pe care îi bănuiau a fi turnători. Asta era categoria pe care o urau ei cel mai mult, căci printre miile de oameni care erau închiși acolo, în Popa Șapcă, desigur existau și turnători, benevoli, mai rar, obligați, cel mai des, de anumite împrejurări. Criminalii și hoții aveau un simț special al onoarei lor, ei între ei nu se turnau mai niciodată, iar, dacă o făceau totuși, aceasta se făcea pe față, nu pe ascuns, și de obicei nimeni nu purta pică celor care o făceau în mod deschis. Pe turnători îi prindeau repede, brusc aceștia căpătau drept la vorbitor sau la pachet, după ce luni de zile nu avuseseră, sau erau scoși din programul plontoanelor nocturne pentru o perioadă. Și vai de aceia care erau bănuți a fi turnat pe careva, căci trebuia să-și ceară imediat mutarea, la început din celulă, apoi din închisoare, deoarece nici în noile celule nu aveau viață ușoară. Cine turna, trebuia să fie pregătit să dispară cât mai repede din zonă.

Ceva ajunsese la urechile anchetatorilor și martorii

crimelor care-și amintiseră câte ceva fuseseră luați la anchete, dar niciunul nu-și mai amintea brusc ceva, toți susținând că de fapt ei fuseseră în saivane și că ieșiseră afară numai când Demirel cel mic era pe moarte.

Dar aici discuția se terminase, căci ajutorul frizerului își terminase tunsorile și treceau la altă celulă.

Restul zilei și l-au petrecut conform programului obișnuit de duminică, doar că erau mai strict supravegheați decât de obicei. Până și la baie se schimbaseră câte ceva, în sensul că în sala de dușuri intraseră cinci gardieni împreună cu ei. Acolo se puteau rupe ușor bucăți de țevă, fără să se audă nimic, căci era zgomot mare de la dușuri și de la vorbele oamenilor. Asta era teoria, că gardienii erau acolo ca să-i supravegheze pe ei, căci de îndată ce s-a dat drumul la apa fierbinte s-a făcut un abur de nu se mai vedea nimic și teoria s-a dus dracului! Și seara, telefonul fără fir le-a și adus vestea că acolo, la dușuri, o celulă de la comun, l-au bătut pe unul de l-au lăsat lat, la trei metri de gardieni. Omul era bănuț că turnase și și-a primit pedeapsa. Când au ieșit toți oamenii de la dușuri și i-au numărat gardienii, să se dea de ceasul morții că nu le ieșea un om la socoteală. După prima numărătoare s-a trecut la a doua, iar oamenii făceau tot ce puteau ca să nu iasă nici atunci bine, în loc să formeze rânduri de câte cinci, intrau ba patru, ba șase, vociferând aparent mânioși când îi înjurau gardienii, că ei stătuseră mereu câte cinci, dar tot ei, gardienii, îi împingeau în toate părțile și ei ieșeau din rând fără să vrea.

Abia la a patra numărătoare era clar că lipsea un om și doi gardieni s-au dus să-l caute în sala dușurilor. L-au găsit după câteva minute, căci becurile erau chioare și paharele de protecție nu mai fuseseră curățate de ani de zile. Cel bătut era chircit într-un colț și nu mai mișca. L-au luat de-acolo și l-au târât afară, aruncându-l cu scârbă în fața celorlalți oameni din celula lui.

— Care l-ați bătut, bă? a întrebat majurul. Hai, s-aud!

Un om a ridicat mâna. Fericit că rezolvase problema,

majurul l-a adus în faţă.

— Tu ai fost, mă? l-a întrebat el pe cel ce ridicase mâna, vesel.

— Dom majur, să ştii că el a început! s-a apărât omul, fără să răspundă de fapt la întrebare.

— Păi şi de ce ai dat, bă, aşa în el, să-l omori?

Omul s-a uitat mirat la miliţian.

— Păi cine a zis că am dat?

Un alt miliţian s-a apropiat de comandantul gărzii şi i-a şoptit ceva la ureche. Majurul şi-a luat cascheta de pe cap, s-a scărpinat în creştet şi s-a întors spre cel care ieşise în faţă.

— Păi nu ziseşi, bă, că nu tu ai început?

— Dom majur, s-a apărât omul, eu nu am zis că nu am început eu. Eu am zis că el a început. Vedeţi, e o mare diferenţă.

— Bă, tu îţi baţi joc de mine! s-a stropsit majurul.

— Dom majur, cum puteţi să vă închipuiţi aşa ceva? Eu vă spun doar atât, că ăsta - şi a arătat spre trupul celui de pe jos - a început deodată să se comporte ca un nebun. A venit la mine, să-mi ceară ţigările pe care i le datoram eu, dar eu nu-i datoram nimic, că cu oameni de-ăştia eu nu mă bag în cârd, că sunt proşti şi reduşi mintal şi odată le vine aşa, nebunia, cum i-a venit şi ăstuia, şi te trezeşti că încasezi câţiva pumni gratis. Eu am scăpat ieftin, că n-a apucat să dea decât o dată în mine, de-am zis că mă dărâamnă, că vedeţi bine că e un munte de om, pe când mie mi-a lăsat natura doar un metru şi şaizeci. După ce mi-a dat scatoalca, i-am aruncat în ochi cu spumă de la săpun şi am dat cotu', că nu te pui cu ăl nebun, dar el nu s-a potolit şi a vrut să se ia după mine şi s-o fi împiedicat în oameni, că, deh, prin aburul ăla, cine să vadă ceva? Şi s-a dus acolo, într-o parte, şi a început să se dea cu capul de perete, că mie mi-era frică de el şi m-am dus să văd ce face, şi el dădea cu capul în perete şi odată s-a potolit, şi-aşa am apucat şi eu să mă îmbăiez un minut, căci altfel rămâneam doar cu udeala, că cu săpun abia apucasem să dau un pic pe-aici, pe burtă...

— Bă, ce dracu' mă amețești tu aci?

— Dom major, dacă vă spui că așa a fost, eu abia am apucat să mă fac că dau cu capul și-am și întins-o, că dacă...

Majurul i-a tăiat vorba și a comandat încolonarea. Era clar și pentru el că era luat peste picior dacă încerca să dea de făptaș sau de făptași. Și celălalt milițian tocmai asta îi spusese, că era prea mare diferența de gabarit între cel care zicea că ar fi lovit și cel care fusese bătut, ca să fie adevărată povestea. Și apoi, se mai văzuseră cazuri în care unora le venea nebunia și își provocau rău cu propriile mâini. A lăsat pentru alții anchetarea cazului și i-a băgat la cameră, iar pe cel bătut l-a lăsat în paza unui gardian, trimitând ei mai târziu infirmierii, să-l ia să-l bage la infirmerie.

Spre seară, mult înainte de ora de vorbitor, oamenii din celula politicilor i-au adus în față pe cei doi care știau că aveau vorbitor în ziua aceea, ca să-i pregătească, să știe ce întrebări să le pună rudelor care veneau să-i vadă. Din păcate, amândoi erau cam săraci cu duhul și rețineau greu ce anume trebuia să întrebe, dar asta era și nu aveau ce face. Măcar un răspuns favorabil să aducă înapoi.

Când au venit doi gardieni să-i strige pentru vorbitor, au ieșit fericiți din celulă, de parcă se duceau în libertate. Din spate, cineva le-a strigat să nu vină fără răspunsuri, că n-aveau ce să mai caute acolo, în celula lor.

Vorbitorul era amenajat cât mai primitiv posibil, ca, de altfel, toate celelalte din închisoare. Civili, adică persoanele care veneau de afară, din libertate, intrau pe un coridor fără ferestre, iluminat de becuri chioare. Singura direcție posibilă era către o cămăruță cu o masă și mai multe scaune, cu o fereastră mare, astupată de un zid înalt la mai puțin de un metru distanță, ca să nu vadă nimic din curtea închisorii. Civili așteptau mult timp acolo, înghesuți în cămăruța aceea, pe scaune sau în picioare, până când un milițian apărea de după o ușă din partea opusă coridorului pe care veniseră și striga șase nume, niciodată mai multe. Le atrăgea atenția să vorbească ce

trebuie și-i lăsa să intre în camera vorbitorului.

Aceasta era o încăpăre de vreo cinci metri pe patru, împărțită în două de un grilaj din plasă de sârmă deasă. De o parte și alta ale grilajului erau turnate niște polițe lungi, late de vreo optzeci de centimetri fiecare, care să împiedice eventualele manifestări de atingere prin ochiurile mici ale plasei. Oricine ar fi întins mâna spre plasa despărțitoare, era ușor de văzut. De o parte și alta a plasei, în ambele direcții, stăteau de pază patru milițieni, doi în partea cu civilii, doi dincolo. Păreau indiferenți, dar erau oameni cu experiență vastă și, în afară de faptul că supravegheau atent orice mișcare, și de-o parte, și de cealaltă, trăgeau și cu urechea la ceea ce se discuta prin plasă, căci oamenii uitau repede că erau la un vorbitor de pușcărie și ridicau tonul ca la ei acasă, simțindu-se bine în fața rudelor care veniseră să-i viziteze.

Iar spectacolul vorbitorului era unul în același timp comic și tragic. Unii dintre cei închiși își vedeau nevestele și se blocau, nu mai știau cum să comunice cu ele, mai ales cei care aveau deja ani mulți la activ, alții se vedeau cu frații sau cu părinții și mulți începeau să plângă, oameni în toată firea, care în interior se arătau stăpâni pe ei înșiși, acolo deveneau niște cârpe și mulți regretau apoi că acceptaseră vorbitorul și se jurau că mai bine renunță la acel drept decât să decadă atâta, dar asta numai până când primeau carte poștală că iar va veni nevasta, sau fratele, sau tatăl, la un nou vorbitor, și atunci se jurau că vor fi tari.

Mai la fiecare două minute se auzea glasul câte unui gardian, care le atrăgea atenția să vorbească ce trebuie, nu aiureli. Ei, gardienii, spuneau asta și cu motiv, și fără. Știau ei că oamenii aveau semnele lor, dacă voiau să vorbească ceva interzis, o făceau oricum și ei nu-i prindeau, dar dacă spuneau chestia aia, se simțeau mai bine, în speranța că oamenii vor înțelege și-și vor aduce aminte că erau supravegheați de ochiul și urechea atentă a organelor.

La vorbitor se mai profita și de primirea vreunui

pachet în afara celor la care aveau sau nu dreptul, consfințit de la începutul detenției și ridicat numai în cazuri extreme.

Majoritatea vizitatorilor aduceau câte ceva, mai puțin ca la un pachet normal, acolo, să mănânce ceva proaspăt și bun, și, mai ales, câteva pachete de țigări, care erau moneda forte înăuntru. Civili puneau pachetele pe o masă, unde erau desfăcute și studiate cu atenție de doi tablagii, care tăiau cu grijă pâinile în felii subțiri, ca să nu fie ascuns înăuntru vreun obiect interzis, iar pachetele de țigări le goleau, deținuților dându-le numai țigările, fără hârtiile pachetelor.

Când se termina vorbitorul, adică după vreo zece minute pline de fericire pentru cei care-și vedeau rudele, un gardian anunța că gata, s-a terminat, să plece toată lumea. Civili nu prea se grăbeau să plece, dar deținuții se despărteau repede de ei, ca să nu dea motiv de ceartă cu gardienii. Ei erau obișnuiți să asculte ordinele și să le îndeplinească de îndată.

Cei doi care avuseseră vorbitor s-au întors în celula politicilor. Nu aduceau chiar toate veștile pe care le așteptau ei, dar tot aveau ce povesti.

Le-au confirmat trei lucruri, importante toate. Multe pedepse fuseseră reduse, altele, puține, fuseseră desființate sau înlocuite de amendă, iar, ce era cel mai important, în maxim două săptămâni urmau a fi eliberați cei care își ispășiseră mai mult de jumătate din pedepse, sau de două treimi, după caz. Dacă în termen de o lună nu se puneau în mișcare lucrurile de la sine, oamenii aveau dreptul de a face cereri de revizuire.

Întâmplarea a făcut ca în cursul acelei nopți să poată afla mai multe lucruri, mai concrete, dintr-o sursă pe care nimeni n-ar fi bănuț-o mai înainte.

În miezul nopții, Dumitru Secoșan s-a trezit că-l durea o măsea. S-a tot foit el în pat, a început să geamă, trecuse de miezul nopții și mai era mult până dimineața, să poată găsi un medicament pe la infirmerie, s-a dat jos din pat și a început să patruleze prin spațiul dintre paturi,

ținându-se cu mâna de falcă, până n-a mai putut răbda și i-a cerut plantonului să bată în ușă ca să cheme gardianul de pe coridor.

Plantonul, un băiat firav, pe care cădea de cele mai multe ori necazul să facă al doilea planton, cel mai greu dintre cele trei, dar care nu se supăra mai niciodată, pentru că dacă făcea planton doi i se puneau zile la scurtarea pedepsei, iar de multe ori făcea serviciul acela în locul altora, care își permiteau să-l plătească, l-a privit speriat pe Secoșan. Nu se mai întâmplase de când era el acolo ca noaptea să fie chemat gardianul.

— Bate, bă, în ușă, să vină garda! i-a zis apăsător Secoșan, abia deschizând gura.

Băiatul s-a executat. A bătut cu palma în ușă de mai multe ori și a așteptat să audă răspunsul gardianului de pe coridor. Mai întâi s-au auzit pași, înceteți, fără grabă, după care o voce potolită, dar poruncitoare, a întrebat:

— Care ești, bă?

— Camera nouă! a strigat plantonul.

S-au auzit iar pași, care se apropiau. Vizeta s-a deschis cu mult zgomot, ca tot ce se făcea la pușcărie și în cadrul ei a apărut fața buhăită de somn a unui majur.

Secoșan s-a băgat în față, să nu mai piardă timpul.

— Dom majur, aveți vreun algocalmin, ceva?

— N-am, bă, Secoșane. Da' ce, ți s-a umflat falca?

— Dom majur, dacă nu-mi dați ceva, până dimineață mor!

— Lasă, bă, că nu mori! Stai să văd dacă găsesc altceva.

Vizeta s-a închis, pașii s-au depărtat și peste un timp au revenit.

— N-am găsit decât un antinevralgic, l-a anunțat adjutantul, cu o mină tristă și neajutorată. Și pe-asta l-am găsit la etajul doi, că nouă nu ne lasă de nici unele.

— Ce dracu' să fac eu cu un antinevralgic, când eu mor de durere? Ce dracu', dom majur, dacă moare unul acum de peritonită, ce faceți? Îl țineți să moară, până dimineața, când vine doctorul?

— Bă, aici știi bine că e regulament și nu pot face altfel!

— Bine, și regulamentul ăla nu spune ce să faceți dacă moare un om de durere pe timpul nopții?

— Nu știu ce să fac, Secoșane. Dacă ar fi vorba de vreo urgență medicală, că așa spune la regulament, ar trebui să fac ceva, dar eu nu știu dacă tu ești o urgență medicală...

— Dom major, dacă nu fac ceva cu măseaua asta, nu cred că mai apuc dimineața. Ați auzit de oameni morți de durere? Cred că eu așa o să mor.

Mai toți oamenii din cameră se treziseră, Secoșan vorbea tare, în durerea aceea care-l copleșise nu-și mai amintea el că ceilalți dormeau și că trebuia să vorbească și el în liniște, iar adjutantului nici atât nu-i păsa de somnul oamenilor, el știa că trebuie să vorbească tare, ca să-și impună cuvântul, și asta făcea.

Câtiva se strânseseră în jurul lui Secoșan și-i dădeau tot felul de sfaturi sau povesteau cum pățiseră și ei cu câte o măsea afurisită, dar asta nu-l ajuta deloc pe bietul om. Măseaua lui îl mai lăsa ce-l lăsa, dar iar își aducea aminte și-l săgeta până în inimă.

La un moment dat, Secoșan a bătut la ușă și i-a cerut gardianului să-l lase să iasă pe coridor. I se părea lui că dacă mergea mai repede și pe distanță mai mare, măseaua îl mai lăsa.

Adjutantul n-a ezitat decât o clipă, apoi a deschis ușa și l-a lăsat pe Secoșan să iasă. Regulamentul interzicea ieșirea oamenilor din celule în timpul nopții, dar, pe de altă parte, preciza că gardienii erau obligați să ia orice măsuri li s-ar fi părut potrivite pentru păstrarea liniștii și ordinii în timpul nopții.

Dumitru Secoșan era o figură cunoscută atât printre deținuți, cât și printre gardieni. Chiar dacă avea un comportament un pic înclinat spre brutalitate, era cineva pe-acolo, fiind la a treia condamnare în atât de puțini ani și, **într-un** fel, se situa pe același plan cu gardienii, în sensul că el era un om de încredere, nu stătea cu gândul la

evadări sau scandaluri. Poate în alte condiții ar fi fost pus comandant de detașament de muncă, să administreze o hoardă de neisprăviți și să nu muncească efectiv.

Și Secoșan a început să patruleze pe coridor, de la un capăt la altul, și chiar părea că mișcarea continuă îi făcea bine.

La un moment dat, nu mult după ce ieșise din celulă, în ușa unei alte celule **s-a** auzit o bătaie. Adjutantul, care stătea acum pe un scaun, rezemat pe una din măsuțele de pe coridor, a strigat tare:

— Ce vrei, bă?

— Camera unșpe! **s-a** auzit înfundat. Vreau să-i dau lui Secoșan un algocalmin!

Secoșan, care era aproape de ușa de la celula unsprezece, a deschis vizeta, fără să ceară învoire de la gardian.

— Hai, bă, care ești, da-mi pastila repede! a zis el, întinzând mâna.

Cineva i-a dat două pastile, sfătuindu-l să le ia pe amândouă. La corpul lui mare, doza de medicament era bine să fie mai mare ca la un pipernicit. Același om i-a întins și o cană cu apă și, fericit, Secoșan a înghițit ambele pastile. A mulțumit cu glas tare, a returnat cana și a închis vizeta, pornind din nou la patrularea lungimii coridorului.

Încerca de data asta să nu mai facă atâta zgomot. La un moment dat chiar a lăsat papucii din picioare și a rămas în ciorapi. Oamenii aveau nevoie să doarmă, mergeau la muncă în dimineața aceea și era necesar să fie odihniți.

Tot patrulând pe coridor, la un moment dat **s-a** oprit la masa în dosul căreia stătea adjutantul, și-a tras un scaun aproape și **s-a** așezat și el.

— Dom major, dacă vă spun că m-a mai lăsat... Credeam că mor de durere. Am mai pățit-o odată, când eram puștan, de credea mama că m-am dus, mi-am pierdut cunoștința de durere. Poate așa am avut noroc, că după aia n-am mai simțit nimic și când m-am trezit nu mă mai durea nimic.

Și a rămas acolo, de vorbă cu gardianul, ca doi colegi

de muncă ce se strâng în jurul unui pahar de vorbă. Și majurul a început să-i deslușească noutățile din codul penal cel nou, cum că începând chiar din săptămâna aceea care începea urma eliberarea primilor deținuți. O mulțime de oameni munceau câte paisprezece ore pe zi pentru a revizui sentințele tuturor, pentru a le adapta la noua lege. Ar fi trebuit ca eliberarea să se producă de îndată pentru cei care erau în drept, dar erau atât de mulți oameni ale căror dosare se cercetau, încât era imposibil să se descurce mai mult de patruzeci de dosare pe zi.

Și au stat de vorbă mult timp, până s-au schimbat plantoanele, și abia atunci Secoșan l-a rugat să-i deschidă ușa de la cameră, că-i trecuse măsseau și voia să mai prindă două ore de somn.

În ultima parte a discuției, majurul îi spusese părerea lui despre moartea tragică a fraților Demirel. Om vechi în pușcărie, pentru el era clară versiunea pe care majoritatea oamenilor o știau, că acel criminal poate făptuise cu adevărat singur cele două omoruri, dar n-o făcuse de unul singur, fusese ajutat de minim patru oameni. Și-i spusese lui Secoșan că el cunoștea numele a cel puțin șase oameni care-l ajutaseră pe acel criminal, Popescu Ilie.

— Și de ce nu le spuneiți și procurorilor, să-și termine și ei ancheta? s-a mirat Secoșan.

— De ce să le spun, bă? Ce câștig eu dacă le spun? Și apoi, crezi că ei nu știu cine-a fost acolo? Știu, dar cazul e așa de încâlcit... Nu știi niciodată cine se ascunde în spatele oamenilor cu care ai de-a face și odată poți s-o zbârcești de nu te vezi! Tu crezi că Demirelii ăia aveau o pedeapsă așa mică dacă nu era un om tare în spatele lor? Cine crezi că s-ar pune cu ăla, dacă a avut el atâta putere să intervină și la judecător?...

Și în ora următoare i-a spus o poveste care întrecea orice închipuire. I-a prezentat faptele așa cum le aflate și el și pe care le credea pe de-a-ntregul, dar la sfârșit a recunoscut că, de fapt, nimic nu era sigur și că numai procurorii aveau să prezinte povestea adevărată și completă.

Într-o zi, o fetiță de unsprezece ani din Mehadia dispăruse de acasă. Plecase la școală și nu se mai întorsese. Tatăl ei era vaporean și abia plecase cu barja spre Viena. Stătea plecat cu săptămânile, dacă nu cu lunile.

Mama fetiței **s-a** alertat și a început **s-o** caute pe traseul de la locuință la școală. **N-a** aflat prea multe, dar nici pe fetiță **n-a** găsit-o. **S-a** dus la miliție și a reclamat cazul. Lucrurile **s-au** mișcat încet și nimeni nu avea niciun indiciu. Și zilele treceau și fetița era de negăsit.

Abia peste vreo două săptămâni niște țișani care căutau prin gunoaie au dat peste niște rămășițe omenști la groapa de gunoi a Severinului. Au alertat miliția, **s-au** recoltat probe și **s-a** stabilit că acelea erau bucăți din fetița dispărută. Bucăți, pentru că fusese tăiată și mai târziu câinii vagabonzi mâncaseră din ea. **S-a** stabilit că fetița fusese și siluită înainte de moarte și apoi, cu probele pe care le aveau, se părea că fusese sugrumată cu o coardă sau un cablu.

Când i **s-au** arătat mamei resturi din hainele cu care fusese îmbrăcată fetița ei în ziua când dispăruse, le-**a** recunoscut, a dat ochii peste cap și a murit **într-o** clipă. Cu toate că se aflau **într-un** spital, nimeni nu a putut-o ajuta.

I-au transmis tatălui, tocmai la Regensburg, cum stătea cazul, dar omul nu a venit să-și înmormânteze flica și soția. Se părea că o cam luase razna sub șocul loviturii primite. Le-au înmormântat pe cheltuiala primăriei.

Nu peste mult timp miliția a primit un pont și urmărind pista, a ajuns până la frații Demirel. Pontul îl primiseră tot de la un țișan, care era oripilat de ceea ce știa și își călcase pe inimă și-și trădase consăngeneii.

I-au arestat și anchetat și, **într-un** târziu, fratele cel mic a recunoscut, din aproape în aproape, toată întâmplarea, povestind cu lux de amănunte cum făcuseră ei, de parcă savura din nou acele momente terifiante.

Procurorii au pregătit un dosar bine blindat, fără cusur și l-au trimis în instanță. Pentru astfel de fapte se putea primi și pedeapsa cu moartea. Dar, spre surpriza

tuturor, pedepsele au fost surprinzător de blânde, judecătorul a admis și circumstanțe atenuante, câteva dovezi de la dosar au dispărut sau au fost înlocuite.

Frații Demirel au fost condamnați și trimiși la Timișoara să-și ispășească pedepsele, și nu la Severin. Ceruseră ei să fie trimiși cât mai departe de locurile în care făptuiseră oribila crimă.

Tatăl fetei a revenit în țară la vreo lună după ce criminalii fuseseră condamnați. Făcuse demersuri și aflate adevărul despre cum îi murise fiica, căci cu bani se putea găsi oricând un om dispus să-i pună la îndemână dosarul sau orice altă informație ar fi avut el nevoie. Pe grefiera pe care o „unsese” cu un covoraș de perete cu vestita scenă de vânatoare o impresionase mai mult cu câteva vorbe bine simțite, **întrebând-o** cam ce ar fi simțit ea dacă i **s-ar** fi întâmplat ei ceea ce i se întâmplase lui. Și femeia, ca **într-o** transă, i-a dat doasrul să-l studieze, mai multe zile, acolo, în sala din fața grefei, unde mai erau și avocați cu aceleași probleme și toată lumea îl vedea pe omulețul acela aplecat asupra dosarului și-l credea vreun avocat nou și necunoscut lor.

Omul și-a cules toate informațiile posibile și a purces la planul lui parcă desprins din romanele întunecate ale perioadei victoriene. A deschis succesiunea asupra averii rămase după soție și apoi a vândut tot, devenind aproape milionar, dar nu asta îl interesa cel mai mult, voia bani mulți nu pentru ei în sine, ci pentru nevoile pe care bănuia că le va avea în continuare. A pus majoritatea banilor pe cecuri de câte douăzeci și cinci de mii la purtător cu parolă, le-a dat în păstrare unei rude apropiate, cu indicații precise cum și cui să i le dea, după care a dispărut din vederea celor cunoscuți lui.

A apărut la închisoarea din Popa Șapcă, condamnat opt luni pentru un scandal provocat **într-un** restaurant din Timișoara, unde, beat fiind, după cum spuneau piesele de la dosar, a distrus o masă și vesela de pe ea, a început să se certe cu ospătarii, care l-au pus jos repede, căci era un om mic de statură, dar asta n-a fost nimic, când a venit

miliția să-l ridice, **s**-a repezit și la ei și i-a lovit și i-a înjurat cum i-a venit la gură, ori asta nu se putea accepta, dacă pentru distrugere era suficientă o amendă și plata obiectelor distruse, ultrajul era de neiertat. La proces a recunoscut toate faptele de care era acuzat, fără să încerce să se apere în vreun fel, fără să invoce circumstanțe atenuante, desființând pledoaria avocatului din oficiu, care încercase să-i obțină o condamnare mai mică, dacă achitarea era imposibilă. Până și judecătorul încercase să-l facă să-și schimbe depoziția, dar omul nu retractase nimic și primise condamnarea parcă cu satisfacție.

Popescu Ilie, un nume care nu spunea nimănui nimic. Nu putea fi pus în legătură cu vreun alt dosar, căci sistemul penitenciar încerca să țină departe eventualele părți dintr-un proces, pentru a nu da naștere altercațiilor sau altor evenimente neplăcute. Nimeni nu a făcut legătura dintre el și frații Demirel decât după ce aceștia nu mai erau în viață. Și asta, numai pentru că așa a vrut el, să se știe cine era el și de ce-i omorâse pe cei doi, altfel poate chiar nimeni n-ar fi făcut vreo legătură între ei.

În închisoare **s**-a apropiat de diverși oameni. Nu era un tip comunicativ, dar când le spunea povestea fetei lui, știa să dea o anumită coloratură cuvintelor, încât îi impresiona pe toți, chiar și pe acei criminali, voluntari sau nu. În circa trei luni a strâns un număr suficient de oameni interesați să-l ajute, unii contra unor anumite sume pe care urmau să le primească odată ajunși afară, alții împinși mai mult de oroarea poveștii tragice a aceluia om. Oricum, toți cei care au promis că-l vor ajuta au primit indicații precise, unde anume să meargă și ce anume să spună pentru a primi de îndată cecurile cu sumele pe care le conveniseră.

Pentru prima dată de când se știau veteranii din închisoare, secretul nu a transpirat prea mult, voluntarii se păzeau să vorbească, pentru diverse motive, dar hotărârea nu le-a scăzut nicio clipă.

Și au profitat în ziua aceea, când a venit vestea că se

publicase noul cod penal, când era vânzoleala mare, ca să facă ceea ce se angajaseră. Numai cei care participaseră la cele două crime știau cum se petrecuseră faptele, și, chiar dacă în jur mai erau numeroși gură cască, nimeni nu a suflat nimic, decât, cum se știe, printre ei, ceva vag, de care să nu se poată agăța nimeni.

Fapt e că se pare că cu adevărat criminalul era numai acel Popescu Ilie, numai el ucisese, cu scule pregătite și depozitate din timp în preajma privăților. Și, pe de altă parte, se ținuse strict de cuvânt, se indicase în mod clar ca fiind criminalul, unicul în cauză. Sub niciun motiv nu a vrut să recunoască faptul că fusese ajutat de careva. Îl luase pe „nu știi” în brațe și anchetatorii n-aveau ce-i face. Nici măcar amenințarea de sperjur nu avea niciun efect. Față de pedeapsa pentru crimă dublă, oricare altă condamnare era un mizilic.

11

În săptămâna următoare au început să plece din oameni. De la comun mai mulți, de la politici mai puțini.

În seara dinainte plecării, cei care urmau să fie eliberați își împărțeau cu bucurie ce mai aveau prin bocceluțele lor celor care rămâneau în urma lor, fericiți că a doua zi puteau să meargă într-un restaurant și să comande o friptură sau ce le-ar fi trăsnit lor prin cap. Bucuria lor nu dura prea mult, căci mulți dintre cei ce rămâneau voiau cu orice chip să-i facă să rețină numele și adresele celor dragi lor, cărora să le scrie ei, cei ce plecau, din libertate, cu cuvinte pe care pe cărțile poștale din închisoare nu le puteau scrie ei, ca să le transmită diversele mesaje dorite. Și stăteau pe capul lor, punându-i să repete adresele și mesajele până nu se mai încurcau. Iar cei care rămâneau erau dintre cei care nu așteptau să fie eliberați în următoarele zile, aceia nu mai erau nerăbdători să trimită vești acasă.

Ca niciodată, în săptămâna aceea au fost vorbitoare mai în fiecare zi, mai ales pentru cei de la comun. Mulți au primit pachete peste rând, conducerea închisorii considerând că puteau să le aibă, fără să uite să le

studieze dosarele, să vadă dacă n-aveau cumva vreo pedeapsă care le-ar fi interzis anumite drepturi, căci acolo oamenii se reduceau la un simplu dosar, ce era scris acolo era sfânt, nu conta cine erau ei în realitate.

O grămadă de produse au început să circule între celule, exista o cantitate mare în ofertă și prețurile scăzuseră oarecum, nici nu se mai cereau țigări, acum se cereau direct bani, căci se știa că toată lumea care ieșea la lucru primea și bani pentru muncă, nu mulți, dar acolo, câteva sute de lei tot se strângeau. Banii circulau cu o viteză teribilă, erau câțiva care aveau lichidități și angajamentele de plată se extindeau de la unul la altul, ca pe vremuri polițele la purtător, care se vindeau celui care plătea prețul cel mai bun.

În săptămâna următoare, ultima din luna iulie, de la politici au mai plecat patru oameni. Aflaseră între timp că noțiunea de deținut politic nu mai era amintită în noul cod penal și nici ceva comparabil, dar ei și ceilalți tot așa știau că se numesc.

Și la jumătatea lunii august a venit vestea că vor mai pleca vreo cinci oameni. Cum a venit vestea? Printr-un gardian, care văzuse ce dosare erau pregătite. Și printre ele îl văzuse și pe al lui Mihai Caraivan.

Emoția era foarte mare, Mihai nu se așteptase ca el să fie pus pe lista de liberări, dar asta pica foarte bine.

Mai înainte de plecarea lui, criminalul Popescu Ilie fusese la proces. Toată lumea era curioasă de rezultatul judecății. Și se aflase imediat cum decursese totul, prin intermediul celor care fuseseră aduși odată cu el tot inculpați în aceeași cauză, oamenii pe care anchetatorii îi bănuiau a-l fi ajutat să făptuiască omorurile, dar nici judecătorul nu scosese nimic de la ei, toți ziceau că ba nu-și aduceau aminte, că ei acolo, la pușcărie, lucrează și n-au timp să belească ochii, că au normă de îndeplinit și dacă nu și-o fac, le taie zile de muncă sau nu le dau amărății ăia de bani, ba unii recunoșteau că fuseseră acolo, la privați, dar ce-ar fi putut ei oare să facă acolo altceva decât, „să mă ierte onorata instanță”, să se ușureze? Și cei mai mulți

susțineau că fuseseră mai atenți la bătaia aceea care se încinsese la cincizeci de pași de ei, interesați să vadă cine era mai puternic acolo, că ei nu aveau parte de distracții și mai priveau și ei câte un spectacol care li se oferea gratis.

Judecătorul a încercat să-i mai întoarcă, dar n-a putut să se pună cu oamenii aceia care, se vedea bine că doreau să-l ajute și să spună ce voia „onorata instanță”, dar dacă nu era așa, cum să spună ei o minciună? Ei aveau codul lor de onoare, hoții erau hoți, nu mincinoși, criminalii erau criminali, dar nu inventatori!

„Onorata instanță”, acea persoană invizibilă pentru toată lumea, dar omniprezentă în sala de judecată, căreia toată lumea îi zicea pe nume, dar i-l pronunța cu teamă și respect, așteptându-se parcă să apară deodată, de după vreo bancă din public, o siluetă prelungă, plutind pe deasupra podelei, privindu-i cu scârbă pe acei pigmei care o invocau neconștient, în fine, „onorata instanță” a decis prin gura judecătorului că toți acei oameni pe care procurorii îi aduseseră ca fiind complici la crima dublă nu aveau ce să caute în sala de judecată, ci, mai degrabă, în vreun ospiciu. Și s-a concentrat asupra criminalului Popescu Ilie.

L-a întrebat despre toate alea, de parcă nu citise el tot dosarul acela în care criminalul avea doar două declarații, una în care spusese cum făcuse și cealaltă în care scria doar că „menține ceea ce declarase anterior”. De întrebat, l-a întrebat, că nu era greu să întrebe, dar criminalul dovedit nu răspundea cum trebuie, și asta nu-i convenea domnului judecător și tot încerca să dezlege el, acolo, în câteva minute, ce nu reușise să dezlege o armată de procurori, în două luni. Nici măcar avocatul, din oficiu, pentru că Popescu Ilie refuzase să plătească un avocat care nu-l putea scăpa oricum de pedeapsă, nu reușise să-l facă să devină mai maleabil, șoptindu-i că se putea face o înțelegere cu instanța dacă spune adevărul.

Într-un târziu, „onorata instanță” a renunțat să mai scoată ceva la suprafață din ascunzișurile afacerii. Era clar că nimeni nu avea să recunoască ceva, iar probele

prezentate de procuratură erau atât de firave, încât nu puteau fi luate în considerație.

După multe discuții cu procurorul și cu avocatul apărării, judecătorul a considerat că practic încheiase cazul. Nu mai avea decât să pronunțe condamnarea.

Înainte de a termina ședința, l-a întrebat pe Popescu Ilie dacă ar mai avea ceva de spus în apărarea lui. Omul, mic, trist și obosit de viață, așa cum îl știau toți oamenii, s-a ridicat în picioare, s-a sprijinit de bara din fața boxei în care se afla, l-a privit ținând pe domnul judecător și a început, inițial mai încet, mai apoi ridicând puțin tonul, pentru a fi bine înțeles de toată lumea.

— Domnule judecător, onorată instanță... Vă voi spune o istorie pe care mulți dintre dumneavoastră ați auzit-o deja de pe la alții, căci am mai spus-o în diverse împrejurări. Țin să precizez de la bun început că nu o fac pentru a mă apăra, ci ca să înțelegeți mai bine ce m-a împins pe mine să făptuiesc cele două crime...

Și a povestit exact ceea ce se știa prin toată pușcăria, insistând mult pe cuvintele cu care-și descria fericirea de care avusese parte până când îi fusese ucisă fiica, cu atâta bestialitate, aruncând vag chiar și că fusese ajutat să-și ducă misiunea până la capăt.

— Și, la final, domnule judecător și onorată instanță, vă mărturisesc că acum sunt fericit, atât cât pot fi, că am luat viețile acelor troglodiți, pe care altfel statul ar fi fost obligat să-i îngrijească până la împlinirea sentințelor lor. Ulterior ar fi fost liberi, liberi să mai poată face o faptă precum cea care m-a adus în final aici. Asemenea indivizi nu meritau să mai trăiască. Să nu-mi spuneți că nu eram eu cel chemat să hotărâsc dacă să trăiască sau nu. Așa cum judecătorul care i-a condamnat le-a dat atât de puțini ani de închisoare, tot așa am hotărât și eu că ei nu mai trebuie să trăiască. Om e și acela, om sunt și eu. Nu regret fapta, puteți să consemnați asta în acte. Nu o regret, dimpotrivă, dacă ar fi s-o mai fac o dată, aș face-o cu cea mai mare plăcere. Vă rog să nu amânați pronunțarea sentinței, în speranța că mă voi răzgândi cumva și vă voi

mai da ceva indicii asupra faptelor mele. Nu mă voi răzgândi, iar ceea ce consemnați acolo, în hârtiile dumneavoastră, o faceți numai pentru a mai adăuga o foaie la dosarul meu, căci, dacă încercați să folosiți ceea ce consemnați acum, eu nu voi recunoaște niciodată că am spus așa ceva, căci nu-mi puteți da o pedeapsă mai mare decât pentru crimă.

Omul a tăcut, sala n-a scos nicio vorbă, judecătorul a tăcut și el ca toată lumea, nimeni nu mai sufla. Povestea omului, scurtă, fără fraze pompoase, îi impresionase pe toți.

Judecătorul s-a trezit primul din reverie. A închis dosarul pe care-l avea în față, pe imensul birou caracteristic sălilor de tribunal, s-a ridicat să plece și a zis:

— Rămâne în pronunțare. Inculpatul să nu plece!

Oamenii au fost retrași în sala lor de așteptare, cu gardienii nervoși că întârzie la masa lor de prânz, dar neavând ce face. Unii dintre cei ce fuseseră aduși ca inculpați, alături de Popescu Ilie, au început să vorbească cu el, în șoaptă.

N-au stat mult pe-acolo. La un moment dat a apărut aprodul în ușă și i-a chemat în sală.

Judecătorul se instalase deja la locul său. A așteptat ca toată lumea să se liniștească și și-a anunțat hotărârea:

— Mi-a fost greu să judec această cauză. Nu voi încerca să mă explic, doar atât am vrut să precizez, că în acest dosar hotărârea ar fi fost greu de luat pentru oricare alt judecător. Având în vedere tot ce s-a adus aici ca probe în dovedirea vinovăției inculpatului, l-am găsit vinovat de crimă dublă, săvârșită cu premeditare... Pentru aceste fapte, având în vedere circumstanțele atenuante, instanța îl condamnă la pedeapsă privativă de libertate de doi ani, cu suspendare! Cu drept de recurs în termen de cincisprezece zile.

Și pac! cu ciocănelul în masă și s-a retras imediat.

Sala rămăsese cu gura căscată. Așa ceva nu se mai văzuse și nimeni nu mai auzise de când se știa.

Gardienii și-au revenit greu din surpriză și i-au scos

pe oameni din sala de judecată. Careva l-a cam îmbrâncit pe Popescu Ilie, poate fără să vrea. Omul **s**-a întors spre gardian și i-a spus calm:

— Vezi cum te porți cu mine! Sunt un om liber!

Întâmplarea a făcut ocolul închisorii în câteva ore, **punându-i** pe jar pe toți. Cei mai mulți admirau curajul judecătorului, care sigur fusese supus la ceva presiuni, dar judecase după conștiința lui.

Știind că va pleca în câteva zile, Mihai Caraivan a preluat din timp toate adresele și mesajele pe care trebuia să le transmită din libertate. Lui nu-i era greu să rețină atâtea fraze, trecuse el examenele primului an de facultate și pe cele din sesiunea de iarnă din cel de-al doilea, asta era floare la ureche.

Acum, că știa că va pleca, parcă îi venea greu. Se obișnuise în acel mediu, ale cărui secrete le învățase zi de zi, asta era lumea lui, cea de afară i se părea străină. Chiar dacă prietenii lui îl invitau pe la ei, prin Banat, știa bine că nu va merge niciodată. De îndată ce va ieși din pușcărie se va rupe definitiv de acea lume.

La vreo două zile, pe seară, ușa **s**-a deschis și gardienii au băgat șase oameni necunoscuți în celulă.

— Farkaș, vezi că ți-au venit mușterii noi!

Șeful de cameră i-a privit pe noii veniți cu mirare. Oamenii aceia **n**-aveau astâmpăr și vorbeau între ei, fără să-l bage în seamă.

— Bă, ăștia! **s**-a răstit Farkaș. Aici eu sunt șeful și să nu dea dracu' să nu faceți cum vă zic eu. Care ești recidivist?

Nu era niciunul.

— Bine. Uite, acum avem paturi libere. Vă alegeți și voi câte unul. Să nu faceți prea multă gălăgie. Să nu furați, că ăștia vă bat de vă lasă lați. Aveți condamnări?

Nu aveau. Așteptau judecata. Dar era clar că vor avea parte de condamnări bune.

Noii veniți **s**-au liniștit repede, de unde la început **n**-aveau stare și se mișcau mereu, după ce **s**-a răstit un veteran la ei să mai stea odată locului, **s**-au potolit

complet.

Când a venit ora pentru masa de seară, ei, care nu știau toate regulile, **s**-au repezit să-și ia câte o bucată de pâine de cum o tăiasă Farkaș, dar pe primul l-a oprit șeful de cameră, dându-i cu latul lamei cuțitului peste mână.

— Bă, aici totul e cu regulă și te invit să faci cum spun eu, atâta timp cât voi fi șef de cameră!

Omul **s**-a retras imediat, nemulțumit.

A doua zi dimineța cei noi nu primeau pâine, ci turtoiul acela de mălai copt. Cel care vruse să-și ia singur pâinea înaintea rândului, în seara precedentă, **s**-a repezit să ia o bucată de pâine. Farkaș l-a oprit.

— Bă, da' tu nu înțelegi că aici totul se face după reguli? După ce că suntem toți niște nenorociți, mai vii și tu să ne faci necazuri?

Omul a început să vocifereze, să înjure, că știe el că așa se procedează cu cei noi, că nu e nimic adevărat din ce spunea șeful de cameră, că sunt invenții.

Attila Ernő tocmai ieșea din baie când omul acela atinsese paroxismul și părea gata să sară la gâtul lui Farkaș.

— Ia mai taci, bă! i-a strigat el.

Omul **s**-a întors, l-a văzut mai mic decât el și și-a trecut năduful de la șeful de cameră.

— Pe tine cine te-a întrebat ceva? i **s**-a adresat el lui Attila.

Boxerul **s**-a oprit drept în fața lui, mai mult nedumerit.

— Bă, frate, da' ce ți-am făcut eu de te legi și de mine?

Și în clipa următoare i-a aplicat o lovitură în plex, aruncându-l pe jos, doi metri în spate. Omul a căscat gura, lipsindu-i aerul.

Dumitru Secoșan, care venea dinspre fundul camerei, nervos din cauza discuțiilor care-l sculasera mai devreme ca de obicei, căci el se scula exact când venea masa, **s**-a împiedicat de cel căzut între paturi, mai mai să cadă și el. **S**-a dus direct la ușă și a început să bată în ea a primejdie.

Aproape imediat **s**-a deschis vizeta.

— Dom major, a zis Secoșan, avem aici unul care vrea să se spânzure și **n**-avem cum să-l păzim. Luați-l naiba de-aici, că ne face rușinea!

Gardianul a închis vizeta și a suflat în fluierul de alarmă. Peste câteva minute au venit alți doi gardieni, cu cătușe și bastoane, pregătiți de bătaie, căci așa se întâmpla de obicei când îl luau pe câte unul care avea tendințe suicidare. Au intrat în celulă, l-au văzut pe cel căzut pe jos, ținut bine de mâini și de picioare de alții, chipurile ca să **nu**-și mai poată face rău, i-au pus cătușe la mâini și la picioare și l-au târât afară, în ciuda protestelor omului. Urletele **s**-au depărtat cu timpul, până nu **s**-au mai auzit.

Unul dintre cei care venise cu o zi înainte a întrebat, speriat:

— Unde l-au dus?

Farkaș a fost cel care i-a răspuns:

— L-au băgat în celula condamnaților la moarte! Acolo îl bagă în lanțuri, legat în mijlocul celulei, ca să nu ajungă cu capul la pereți, să și-l crape singur. Poate să se miște un pic, să nu amortească de tot, dar nu poate să-și înfășoare lanțurile pe gât, ca să se spânzure. Și stă numai în picioare, cu mâinile întinse. După o zi petrecută în lanțuri devine mieluşel. Dacă nu e suficientă o zi, îl mai lasă o noapte, trezindu-l la fiecare sfert de oră, căci așa e regulamentul la celula aceea, să vadă gardianul dacă mai e viu. Și dacă nici după noaptea aia nu cere să fie băgat la celulă, înseamnă că e un om prea puternic și prea motivat.

Și seara le-au adus omul înapoi. Mergea **într**-un stil ciudat, cu mâinile cam întinse. **S**-a oprit în fața lui Farkaș și i-a zis:

— Nene, cine-o face ca mine, ca mine să pățească! Mi-a ajuns!

Celula condamnaților la moarte se afla pe palierul lor. Cât stătuse Mihai acolo, doar o singură dată fusese adus un om în acea celulă, o săptămână întreagă. Nimeni nu-l văzuse, nimeni nu-l auzise, nimeni nu-l cunoștea, iar

gardenii nu suflau un cuvânt. Îl scoteau la plimbare ziua, de unul singur și cei care erau prin camere ascultau cu sufletul înghețat cum zornăiau lanțurile cu care era legat la picioare și mâini. De două ori l-au scos și noaptea, nimeni n-a știut de ce, și atunci se făcuse o liniște mormântală prin camere, toți încercând să ghicească direcția în care se îndreptau zgomotele lanțurilor. Apoi, brusc, nu s-au mai auzit lanțurile, semn că omul fusese luat de acolo. Nimeni n-a aflat unde fusese dus.

În fine, **într-o** seară, Mihai Caraivan a fost anunțat că a doua zi va fi liberat. El n-a mai simțit o bucurie, cum se așteptase, poate unde știa de mai mult timp că în curând îi va veni rândul. Mai bucuroși păreau prietenii lui. În ultima seară au tăbărit pe capul lui, să-l pună să repete adresele și mesajele pe care le învățase pe de rost zilele precedente, ca să fie ei siguri că nu va uita cumva ceva important. S-a dovedit că nu uitase mai nimic.

Și a venit și ziua liberării. S-a îmbrățișat pe rând cu toți bunii lui prieteni, Kelemen Imre, Toboy Francisc, Farkas Tibor, Ernő Attila, urându-le liberare grabnică, ei au plecat la lucru, el a rămas în cameră. Din păcate, el n-avea ce să le lase lor, în afară de câteva țigări pe care toți le-au refuzat. De-a lungul executării pedepsei, el fusese unul dintre cei mai săraci oameni, nu primise pachete, nu avusese vorbitoare, se descurcase greu, mai spălase ceva izmene pentru alții și astfel mai făcea și el rost de câteva țigări, mai făcea planton doi în locul altora și mai primea și de aici ceva țigări.

Pe la ora zece s-a deschis ușa și adjutantul care odată îi dăduse un pachet de țigări să-l pomenească de bine i-a făcut semn să iasă. Au coborât în curte și l-a dus în clădirea de la intrarea în pușcărie, unde era și depozitul de obiecte personale. Acolo urmau să se despartă. Amândoi au rămas un pic surprinși când și-au întins mâna reciproc. Au zâmbit și adjutantul i-a urat:

— Să dea Dumnezeu să nu ne mai vedem!

Mihai a fost preluat de un alt gardian, un puștan nu cu mult mai bătrân ca el, important, preocupat, care, de

fapt, nu avea decât misiunea de a-l duce în fața câtorva ghișee, de unde își lua efectele civile, obiectele rămase în custodie, banii, ai lui și cei câștigați din muncă, precum și foaia de drum Timișoara-București, pentru tren personal clasa a doua.

A intrat într-o gheretă în care cu luni în urmă se schimbaseră de hainele civile cu zeghea, acum schimbându-le invers. Când intrase, avea mai multe haine groase, acum a luat numai o cămașă, dar și aceea era prea groasă pentru căldura de afară.

Gardianul cel tânăr l-a dus la încă un ghișeu, unde a primit copia după hotărârea judecătorească, așa era regula, a semnat că a primit tot ce-i aparținea și că nu mai avea pretenții de la penitenciar și gardianul cel tânăr i-a făcut semn să iasă pe ușă. Era ușa care dădea în stradă. Mihai a făcut pasul afară, gardianul a ieșit după el.

Mihai s-a uitat de jur-împrejur, a inspirat aerul libertății, apoi s-a întors către gardianul cel tânăr.

— Domnu' gardian, încotro e gara? l-a întrebat, amintindu-și că tocmai asta nu întrebaseră el pe nimeni mai înainte.

Tinerelul s-a uitat la el cu uimire, ca și când se mira că Mihai putea să și vorbească neîntrebat, apoi s-a stropșit tot:

— Da' ce, bă, ai impresia că eu sunt birou de informații?

Mihai Caraivan a tăcut câteva clipe, surprins de răutatea ascunsă a răspunsului tinerelului. Apoi s-a scăpat și el:

— Du-te-n p... mă-tii de dobitoc!

Și i-a întors spatele, lăsându-l cu ochii mari de mirare. Cu înjurătura aceea s-a spălat dintr-odată de tot ce însemnase pușcăria. A luat-o la stânga, să ajungă undeva să întrebe un om unde era gara.

12

Pentru Mihai Caraivan, formația pe care o conducea Manole Măgură era una de amatori, el putea aprecia bine cine, ce putea face în cadrul formației, ce teorie muzicală

cunoștea fiecare. Fiind în afara problemei, cu puțină știință de muzică pe care o stăpânea, pricepuse că Manole era singurul care mai știa ceva teorie muzicală și era dornic să-și îmbunătățească permanent cunoștințele, ceilalți fiind niște executanți perfecți, dar atât, executanți. Și totuși, fiecare în felul său încerca să-și depășească condiția de amator.

După spectacolul cu Tavi Constantinescu merseseră mereu la Hidrotehnică, la sala lor rezervată, unde venea lume liniștită și amatoare de muzică bună, căci Manole mereu băga în repertoriu câte două melodii pe săptămână, și numai când nu se simțea el prea bine renunța la noutăți și cântau numai vechituri, dar și acelea aveau parfumul lor specific și în sala de dans încă mai existau amatori de muzică veche de un an sau doi.

Vara trecuse parcă mai repede decât se așteptaseră toți și se regăsiseră în toamna următoare, dornici să cânte din nou, să pună la cale noile melodii care apăruseră în timpul verii, pe care Manole nu prea le auzise, dar pe care ceilalți le cunoșteau atât de bine. Acolo, la Craiova, Manole nu avea posibilitățile pe care le aveau bucureștenii în a asculta muzică. El nu avea decât un aparat de radio care prindea foarte bine posturile naționale și câteva franțuzești, dar acele posturi nu dădeau de obicei muzica englezească sau americană cea nouă, din motive naționaliste. Chiar se gândea Manole că, dacă la noi era un pic de înțeles că se insista pe muzica națională, dificilă, greu de interpretat, căci linia generală era de ridicare în slăvi a naționalismului, pentru francezi era mai mult din cauza lipsei de cultură, acei francezi care vorbeau o limbă pe care o internaționalizaseră de-a lungul câtorva secole, erau de fapt niște handicapați și incuți, ei nu puteau învăța o limbă străină și nici nu simțeau nevoia s-o facă. Ei încă se mai credeau centrul universului, mult deasupra celorlalte popoare.

Manole fusese impresionat profund de succesul americanilor din vara ce trecuse, aselenizarea omului. El, care era convins de viitorul cosmic al omenirii, fusese

mândru că participase, măcar cu prezența în fața televizorului și cu mintea alături de acei oameni curajoși, la acel eveniment, pe care îl stabilise a fi începutul zborurilor în zone din ce în ce mai îndepărtate ale spațiului.

Cu ocazia aceluia zbor deschizător de drumuri, când stătuse lipit de sticla televizorului ore în șir, în cele mai neobișnuite momente ale zilei, îngrijorat ca nu cumva o defecțiune să întrerupă misiunea sau transmisia, auzise pentru prima dată două nume, Tudor Vornicu și Andrei Bacalu, de care mai înainte nu auzise, pentru că nici nu se uita prea mult timp la televizor când era la București. Despre Bacalu avea să afle că, în afară de lentilele de ochelari de douăzeci de dioptrii, mai știa și vreo zece limbi. Remarcase ce ușor traducea ceea ce se vorbea în misiunea Apollo, chiar și în momentele în care el comenta ceva, tot reținea ce se vorbea în transmisie și revenea mai târziu, astfel încât românii interesați nu aveau parte de comentarii scurtate, așa cum se mai întâmpla deseori din partea altor traducători. Se spunea că cineva îl descoperise pe Bacalu prin Delta, alergând după niște fluturi asupra cărora făcea el un studiu, după ce fusese dat dispărut trei zile din tabără. Pierzându-și ochelarii cu prilejul unei căderi, omul devenise aproape orb și preferase să rămână acolo unde se afla, pe un mic grind, decât să ajungă în vreun canal unde să-l mănânce jivinele deltei. Când îl găsiseră, era în mijlocul a zeci de șerpi de apă, care veneau să se lipească de corpul lui cald în timpul nopții, dar el, mare iubitor al naturii, nu-i gonise, căci și ei făceau parte din acele jivine pe care Dumnezeu le lăsase pe pământ ca să bucure ochiul omului.

Ce i se păruse lui Manole ciudat în misiunea aceea de pe Lună au fost costumele astronautilor. Mai înainte de aselenizare, pe vremea misiunilor precedente, toată lumea insistase asupra costumelor piloților, care erau foarte sigure, dar foarte sensibile. O simplă găurică în costum ar fi condus la moartea pilotului, prin depresurizare. Pe de altă parte, costumele ar fi trebuit să fie groase, din cauza

necesității existenței unor straturi izolante termic, căci pe Lună diferența de temperatură între întuneric și lumină era de două sute cincizeci de grade, ori oamenii nu puteau rezista la extreme fără echipament corespunzător. Și totuși, când îi văzuse pe cei doi piloți făcându-și programul pe Lună, i se păruse că acele costume erau prea puțin rigide față de ceea ce s-ar fi așteptat el. A fost un semn de întrebare la care nu a găsit răspuns, dar care a rămas plantat în memorie.

Oprea Măgură îi zisese în vacanță să încerce să meargă pe la Stelian Pârvănescu, finul lor, care se mutase la București cu toată familia și se ajunsese mare. Îi dăduse adresa, undeva prin Cotroceni, era ușor să-l găsească, dar Manole ezitase mult timp, să meargă sau nu la acei oameni, pe care el îi cunoștea numai din auzite. Știa că încercarea putea s-o facă, dacă ar fi simțit că oamenii aceia nu erau pe gustul său, ar fi încetat să-i mai viziteze.

Avea prea multe de făcut. Cu muzica o lăsase mai moale, doar în primele două săptămâni stătuse mai multe seri lângă un magnetofon adus de Dan Râpeanu, omul cu multe posibilități, ca să asculte și să rețină piesele care apăruseră în vara aceea, le scosese armoniile împreună cu Nini Telegescu, basistul, le repetaseră de câteva ori, iar acum totul mergea în virtutea obișnuinței.

Se reîntâlnise cu Adăscăliței și mai pusese mâna pe două scenarii, să le facă decupajele, care aduceau niște bani bine veniți atunci, la începutul anului studentesc.

Pe durata vacanței compusese mult, numai liniile melodice, dar neavând un magnetofon la dispoziție, nu imprimase nimic. O făcuse tot atunci, în primele săptămâni, apoi, când imprimase o bandă întreagă, sunase la telefonul pe care i-l dăduse Jean Pădureanu, compozitorul. Ca de obicei, răspunsese tot o femeie, el îi spusese despre ce era vorba, femeia îi ceruse să-și repete numele, apoi îl pusese să aștepte puțin, se auzeau parcă niște foi răsfote, în sfârșit femeia revenise la telefon și-i propusese un loc de întâlnire, pe lângă magazinul Eva. Se întâlniseră a doua zi, nu părea a fi aceeași femeie cu care

vorbise la telefon și niciuna dintre cele cu care se mai întâlnise, asta de-acum era o fetișcană cu părul aspru și cârlionțat, oricum, ea avea semnul de recunoaștere, iar când el îi întinsese banda de magnetofon, ea scosese un plic din geantă și i-l dăduse, fără nicio altă vorbă.

Într-o zi a descoperit o revistă italiană pentru tineret, luată de la niște colegi. **S-a** uitat prin ea, nu cunoștea limba, dar fotografiile erau atât de sugestive, că nu a simțit nevoia de a citi și textul. La finalul revistei era o rubrică de anunțuri pentru corespondență. **Le-a** citit pe toate și a ales unul, în care tânăra care dorea corespondență zicea că știe și franțuzește. A notat conștiincios adresa și **i-a** scris, în franceză, singura limbă pe care o știa atunci. Fata aceea era din Pantelleria, el habar **n-avea** unde era localitatea aceea, dar zicea că era în Italia, deci de-acolo era. **N-a** găsit-o pe nicio hartă pe care o avea el la dispoziție.

Mai mult dornic să descopere uned era Pantelleria aceea, **s-a** dus la Biblioteca ARLUS, undeva în fața Universității. Formalitățile erau simple, prezentai carnetul de student și puteai intra și cere orice era prevăzut în fișierul de la intrare.

Sălile de lectură erau vreo patru. Acolo a văzut un atlas geografic care avea planșe mari de un metru pătrat, atlas care era plasat pe o masă specială și putea fi consultat numai sub asistența unui funcționar, care te întreba ce hartă doreai să consulți și îți deschidea el acolo unde trebuia, cititorii neavând voie să pună mâna pe acel atlas. Când a fost nevoit să spună ce-**ar** fi căutat el în atlas, funcționarul a studiat întâi niște tabele anexe ale atlasului, după care **l-a** deschis la planșa necesară, arătându-**i** unde era acea Pantelleria, o insuliță rătăcită între Sicilia și Tunisia...

A cerut o carte pentru studiul limbii italiene fără profesor, **s-a** așezat la o masă și a început să studieze cartea, fără a-și lua notițe. După ce lecturase vreo cinci lecții, **i s-a** părut că limba italiană nu era foarte greu de învățat chiar așa, de unul singur.

A doua zi a revenit la bibliotecă, a cerut din nou cartea, dar de data asta avea și un caiet și niște creioane colorate. A început să-și ia notițe și curând caietul a început să se umple.

Peste vreo trei săptămâni a primit răspuns de la fata aceea din Pantelleria, **într-o** franceză care lăsa un pic de dorit, dar foarte inteligibilă.

I-a răspuns și el, propun**ându-i** ca ea să-i scrie în italiană, el angaj**ându-se** că va înțelege ce scrie ea, iar el o să-i scrie în continuare în franceză, până când va considera că știe suficientă italiană ca să-i scrie în limba ei.

I se părea că nu poate avansa cu studiul limbii italiene și la un moment dat chiar se gândea să renunțe. Dacă nu era pentru el, nu era și gata!

Dar după vreo două zile și-a făcut autocritica și, gândi**ndu-se** că trecuse prin atâtea examene și le luase, cum naiba de nu era acum în stare să învețe o materie care chiar îi era dragă?

Și **s-a** apucat din nou de studiul limbii, schimbând un pic metoda, luând părțile de vorbire pe rând, compar**ându-le** cu cele din franceză și română, reușind astfel să găsească un model pentru toate. Când **s-a** prins cum stătea treaba, lucrurile au avansat ușor.

Copiase anunțul pe care îl găsise în revista aceea italienească și a trimis și el un anunț pentru corespondență, pentru el, schimbând doar ce era de schimbat. Și a avut surpriza să-i apară anunțul rapid, iar în câteva săptămâni a început să primească scrisori de la amatori de corespondență. Pe el practic îl interesa corespondența numai pentru a învăța mai ușor limba, fiind obligat să scrie, trebuia să consulte dicționarul, iar pentru topica frazei, învăța foarte bine din scrisorile pe care le primea. Chiar dacă în anunț scrisese că ar fi dorit corespondență în franceză și (puțin) italiană, nimeni nu-i scrisese în franțuzește.

Din întâmplare, mai târziu a primit și o scrisoare din Argentina, de la o urmașă a celor emigrați din peninsula și

atunci **s**-a gândit că ar putea studia și spaniola, adoptând aceeași metodă de la italiană. Și **s**-a pus pe treabă și în circa o lună de zile își sistematizase toată gramatica, inclusiv verbele neregulate.

Prin intermediul acelei argentinienne a primit mai târziu mai multe scrisori, din mai toate țările Americii de Sud, inclusiv din Brazilia, scrise, evident, în portugheză. I **s**-a părut interesant să înțeleagă și să scrie, greu, și în portugheză, și nu i-a fost greu să pună într-un caiet gramatica limbii. A remarcat la biblioteci că manuale pentru portugheză nu se găseau în limba română. Iar dintre toate manualele pe care le găsisese, cel mai bun i se păruse un manual în limba cehă, pe care el n-o cunoștea, dar nici nu avea nevoie, căci în manualul acela se găsea gramatica sistematizată așa cum o făcea și el.

Între timp, după ce începuseră ploile de toamnă, securiștii veniseră din nou după el, la cămin, și-l luaseră la o nouă „discuție”. Îl băgaseră în biroul maiorului Stanca, același care-l luase la întrebări în anul precedent.

Manole nu-l mai văzuse demult și acum i se părea că arăta foarte rău. Mai mult ca sigur suferea de ceva. În sinea lui, **s**-a bucurat mai întâi, apoi **s**-a întristat. Păi dacă murea maiorul, l-ar fi dus în fața altuia, pe care nu-l cunoștea și de la care se putea aștepta la multe. Măcar pe-ăsta îl cunoștea, știa că era rău și prost, dar știa și avea metode să se apere de răutățile și de prostia lui.

Maiorul voia să știe dacă între timp mai scrisese ceva și, dacă da, ce anume scrisese.

Manole i-a spus că nu mai scrisese nimic, că acum avea cu adevărat altceva de muncit, trebuia să-și vadă de carte și de altele, nici nu mai avea chef, poate în anii următori să mai atenteze la a zgâria hârtia. Maiorul sărise imediat, că da, n-avea timp de scris, că trebuia să cânte... Manole nu se mirase prea tare că ăla știa că el cânta, „ochiul și timpanul” funcționau bine, dar i se părea că i-o spusese că și când și acolo, în cântat, se ascundea ceva subversiv, pe care el nu trebuia să-l facă.

L-a întrebat apoi ce părere avea el despre Mihai

Caraivan, cum îl vede el ca om. Intrigat de întrebare, i l-a descris în culori vii și plăcute pe Mihai și s-a arătat mirat când maiorul l-a întrebat dacă Mihai nu mai avea gânduri de plecare.

— Unde să plece?

— În lumea largă, s-a prefăcut maiorul că nu poate să-i dea o indicație precisă.

— Păi de unde să aibă el bani să plece în lumea largă?! s-a mirat din nou Manole, de parcă acesta ar fi fost singurul și cel mai tare motiv care l-ar fi împiedicat pe Mihai Caraivan să plece în lumea largă.

Manole știa bine unde încerca să-l aducă maiorul securist, dar nu a căzut în plasa întinsă de acesta. L-a luat pe „nu știu” în brațe, sesizând repede că, de fapt, maiorul nu avea date concrete că Mihai Caraivan ar fi discutat cu el ceva despre aventura lui cu fuga din țară și eventual despre vreo intenție de a repeta figura, fie și măcar numai pentru a le face în necaz lor, securiștilor.

În cursul discuției a constatat totuși că securitatea avea destule date despre diferitele discuții pe care le purtase Manole în cercurile lui de prieteni și a rămas foarte surprins. Bănuia el ceva, că printre oameni erau destui turnători, dar nu putea să-și închipuie că aceia ar fi fost chiar printre prietenii lui, pe care pune bază și în care avea destulă încredere pentru a le încredința și micile lui secrete. A fost dezamăgit să afle ce mică era lumea turnătorilor, dar, pe de altă parte, fericit că nu putea bănuia cu precizie pe careva anume dintre prietenii săi. Cum ar fi fost oare ca, dintr-o anumită întorsătură a frazelor, să-și fi dat seama el că cineva anume, singurul cu care discutasese problema în speță, ar fi fost cel care-l turnase la securiști? Cum ar fi reacționat el? Cum ar mai fi muncit în continuare cu omul acela, de care de-acum ar fi trebuit să se ferească și căruia i-ar fi interpretat mereu și cea mai nevinovată întrebare?

La sfârșitul zilei de „discuție”, căci aproape o zi durase, Manole Măgură a îndrăznit să-l roage pe maiorul Stanca să nu-l mai aducă la anchete, că el nu-și mai

schimbă atitudinea, dacă a zis că nu mai scrie, nu mai scrie și gata, iar despre cunoștințele lui să nu-l mai întrebe, căci toți aceia știau bine că el era mai mereu anchetat de securiști și se fereau de el cât puteau, din teama de a nu fi turnați de el, căci cine stă mai mereu pe la securitate are desigur ceva de ascuns și i-or fi dat sarcină să-i spioneze pe ei.

Când **s-a** întâlnit prima oară cu Mihai Caraivan, i-a povestit, între patru ochi, cum decursese discuția cu maiorul Stanca, dar Mihai **s-a** veselit:

— Bă, Manole, dă-i dracu' pe neghiobii ăștia! Nu vezi ce habarniști sunt? Fii atent! Când am venit eu acasă, în septembrie anul trecut, m-am dus la facultate, să văd ce și cum. După știința mea, informația despre condamnarea mea ar fi trebuit să fi ajuns la facultate, căci serviciile astea, care au în evidență pe careva, după mintea mea, sunt legate între ele ca eu un cordon ombilical: ministerul de interne, armata, cazierul, securitatea. Cazierul sigur mă are în evidență, dar asta cred că de la tribunal citire. Facultatea nu mă avea în evidențe cu condamnarea. Nu știu dacă au aflat nici acum. Bun, și m-am dus la secretariat, spăsit, și am dat peste secretarul acela bătrân, Negru îi zice, i-am spus eu cine sunt și că vreau să-mi rezolv situația școlară. Și scoate omul un dosar cam gros după mintea mea, se uită prin el și zice: „păi dumneata ești declarat repetent!” N-am comentat de nicio culoare. „La începutul lunii octombrie te prezinți înscris tot în anul al doilea” zice omul și am și întins-o. Că m-a lămurit așa repede, secretarul ăla care era spaima studenților, întâi te dădea afară din birou și abia după ce-și făcea el timp te chema din nou și te ducea cu vorba și pentru o biată adevărită, avea o explicație, știi că anul trecut a ieșit la pensie. **probabil** nu mai avea chef să facă pe zbirul, cum învățase el pe vremuri la Siguranță, unde se zice că ar fi activat ani mulți. Acu, ce mă pune pe mine în dubiu era cum de serviciile nu știau despre mine? Nu știu cum. Oricum, armata a fost prima care a reacționat. M-a chemat la încorporare. M-am dus la comisariat și le-am arătat

carnetul de student, cu viza la zi. Omul de la fișier **s**-a mirat, că ei doar ceruseră situația studenților, cum am înțeles eu că o făceau în fiecare primăvară, și acolo figuram că nu mai eram student, asta așa și era, dar nimeni nu încercase să afle și altceva despre mine. Le-am dus o adeverință, că nu m-au crezut cu carnetul de student și m-au lăsat în pace. Dar vezi tu, e clar că este o mare ruptură între servicii. În țara asta, nici măcar răul nu este organizat ca lumea!

— Mă, Mihai, da' să știi că ăștia de la securitate cu tine au treabă, pe mine mă cheamă numai așa, poate mă scap eu și află ceva despre tine.

— Spune-le, mă, ce este adevărat, dacă ți-e ție frică de ei. Dar eu zic să nu le spui nimic și așa vei fi liniștit.

Peste vreo săptămână, securitatea l-a luat și pe Mihai Caraivan la anchetă. L-au ținut toată ziua acolo, pe strada Eforie. Seara **s**-a întâlnit cu Manole Măgură, aveau o repetiție programată pentru spectacolul „Dor de vers”, se pregăteau pentru festivalul studentesc din anul acela, și i-a povestit ce făcuse la securitate.

Același maior Stanca îl anchetase și pe el, încercând să-l facă să spună câte ceva despre Manole și despre ceilalți membri ai formației lor, dar Mihai nu scosese nicio vorbă despre niciunul, susținând că-i cunoștea superficial, el avea alte treburi acolo, la formație și n-avea timp de bârfe. Maiorul încercase să-l ia și tare, ridicând tonul la el și făcându-l trădător de țară, care păcălise statul și uite, acum era din nou student, dar Mihai acceptase toate ieșirile securistului și altceva tot nu spusese. Îl vedea ce nervos era și cum abia se reținea să izbucnească și în sinea lui se bucura de necazul maiorului, dar cu el n-avea să-i meargă. Numai când își amintea de cei care îl ajutaseră pe Popescu Ilie să-i omoare pe ȣiganii Demirel și cum scăpaseră ei de ancheta procurorilor, și parcă se întărea în credința lui. El avea și avantajul de a fi singur în problemă, pe când oamenii aceia erau o grămadă și toată lumea îi cam știa, și totuși nimeni nu-i dovedise că fuseseră complici la crime. Atunci, cu atât mai mult, pe el n-avea

să-l dovedească nimeni.

Doar peste altă săptămână îl ridicaseră din nou pe Mihai Caraivan și îl duseseră iarăși la anchetă. A simțit el atunci că maiorul acela Stanca ar fi vrut să-i spună de fapt altceva decât îi spunea cu cuvintele, dar Mihai s-a prefăcut că nu înțelege. După ce l-a întors de vreo două ori la punctul de plecare, maiorul a început să-i facă teoria patriotismului de care Mihai ar fi trebuit să dea dovadă, după ce mai înainte îl făcuse trădător de țară. Și Mihai l-a lăsat să vorbească, părând interesat de subiect, până când, brusc, i s-a urcat sângele la cap și l-a întrerupt el pe securist, dar vorbindu-i calm:

— Domnule maior, am înțeles eu bine cam încotro bateți. În principiu, vorbiți frumos și coerent, dar nu vă adresați omului potrivit. Nu v-ați gândit că, dacă tot insistați pe faptele pe care le-am comis eu, în loc să mă faceți să-mi pun cenușă în cap, voi deveni mai reticent și-mi veți întări poate mai mult dorința de a-mi câștiga libertatea din nou pe meleaguri străine? Nu, dumneavoastră nu știți decât să mă judecați de pe o poziție prea înaltă și nu veți găsi niciodată o cale de comunicare cu mine. Căci nu faceți altceva decât a mă judeca de fiecare dată, uitând că eu am fost judecat de cine trebuie, condamnat și că mi-am ispășit pedeapsa, de unde concluzia că acum sunt un om curat. Ori dumneavoastră nu faceți altceva acum decât să-mi repetați că nu e deloc așa, de parcă legile acestui stat nu au nicio valoare în fața dumneavoastră. Ce vreți? Să mă angajez că-mi voi turna colegii și prietenii? În schimbul a ce? Ce-mi propuneți? Îmi veți da bani? Ce să fac cu ei? Cine a trecut, ca mine, pe la pușcărie, greu va mai deveni turnător. Ce-o să-mi faceți dacă nu vreau să cădem la învoială? Că văd că mereu mă amenințați că aveți metode de a-mi face rău? Accept amenințarea, dar mâine mă duc la partid, nu știu unde, și le voi spune ce faceți aici și cum vă faceți munca pe seama unor nenorociți ca mine. Căci nu puteți ști pe cine cunosc și cine e mai tare decât altul în țara asta și asta vă va măcina, că n-o să știți cine cu cine dansează. V-aș ruga să

nu mă mai chemați, să nu mai pierd eu timp, căci mai sunt și altele de făcut în țara asta, în afară de statul prin anchete. Sau, dacă nu mă înșel eu, vreți să-mi amintiți mereu de ceea ce am făcut, atunci când eu nici măcar nu mă mai gândesc la așa ceva, am șters totul cu buretele, dar nu mă lăsați dumneavoastră să uit și să-mi văd de ale mele...

— Înțeleg că mă ameninți? l-a întrebat maiorul Stanca, derutat.

— Nu vă ameninț, domnule maior, că doar nu sunt prost. Vă spun doar ce cred eu și ce am de gând să fac dacă nu mă lăsați în pace. Aveți un stil plin de sadism de a mă ajuta să nu uit o clipă ce am făcut. Am făcut, mi-am ispășit pedeapsa și cu asta gata! Eu nu mai vreau să aud despre ceea ce am făcut. Frică nu-mi mai este de ceea ce mi s-ar mai putea întâmpla. După ce am stat câteva luni în pușcărie, puține lucruri m-ar mai impresiona.

Maiorul i-a dat liber atunci, dar tot el a avut grijă să aibă ultimul cuvânt, spunându-i lui Mihai că nu se va termina totul aici, că ei sunt datori să vegheze, să fie adică vigilenți, și vor sta cu ochii pe el, să vadă dacă nu cumva o va lua din nou pe căi greșite, căci asta era datoria organelor, să vegheze!

„Vegheați, bă, cine vă ține!” i-a zis Mihai în gând și abia a așteptat să iasă afară, în ploaie, să se curețe de mizeria cu care simțea că-l mânjise maiorul.

Gigi Haleț a mers până unde s-a putut ca să aranjeze ca spectacolul „Dor de vers” să fie prezentat la festivalul studenților în varianta originală, adică cu durata de aproape trei ore. A pus în funcțiune și partidul, prin secretarul pe institut, punându-l să insiste acolo unde trebuia pentru a nu se scurta spectacolul, căci toată lumea îi reproșa că spectacolul era prea lung și că regulamentul prevedea altceva. Îl păcălise pe secretarul de partid că vin alții, cu spectacole mai puțin reușite, care depășeau și acelea minutele obligatorii, dar aveau pile mai mari și până la urmă toată lumea obținuse un compromis: spectacolul va fi scurtat la doar două ore, niciun minut mai mult. Dacă

se putea astfel, bine, dacă nu, să vină cu alt spectacol!

Haleț **s**-a sfătuit cu Tavi Constantinescu, ei doi erau doar realizatorii acelui spectacol și au ajuns și ei la un compromis. Vor scurta din texte, eliminând ceea ce putea fi eliminat fără a dăuna întregului, căci povestea trebuia să aibă continuitate, dar pe ici, pe colo, mai puteau fi sărite câte o strofă sau chiar mai multe versuri, fără a dăuna ansamblului.

S-au strâns **într-o** seară, cu schemele din anul trecut, au șters ce se putea șterge, au refăcut schemele și au repetat tot spectacolul, doar ei, muzicienii. Cu mici ezitări, totul a mers bine, doar acolo unde făcuseră tăieturile se bâlbâiseră puțin, ei ținând minte schemele inițiale, care le erau bine fixate în memorie.

Pentru partea de concurs, anul acela **s**-a prezentat de la vestitul comitet de cultură un tip la locul lui, pianist, compozitor începător, lansase și el două melodii, care se cântau, oricum radioul național nu mai dădea muzică străină decât sub forma orchestrală, care în două săptămâni audiase o mulțime de doritori de a ajunge pe scenă și-i pregătise pe cei care păreau să aibă o șansă oarecare de a cânta bine și corect.

Făcuseră repetiții și cu oamenii aceia, de data aceasta nemaifiind obligați să țină cont de bemolii suflătorilor, căci nu-i mai aveau, și melodiile ieșiseră bine. Manole își amintea ce pățise cu un an în urmă și de data asta învățase știmatele pe dinafară, ca să nu mai aibă nevoie să le citească pe bâjbâite, cu reflectoarele acelea din fundul sălii bătând**u**-i în ochi.

Ziua lor de concurs cădea joia, dar spectacolul în afara concursului era programat pentru ziua următoare. Gigi Haleț **s**-a întrecut pe sine, aducând, pentru ziua concursului, aproape toată sala numai prieteni și cunoscuți, ca și în anul trecut. Și, dacă la formația care deschidea programul, de la Politehnică, abia **s**-au auzit câteva aplauze răzlețe, când au început ei programul de concurs, sala a fost din nou în delir. De data aceasta, Manole știa despre ce era vorba și **n**-a mai rămas cu gura

căscată, ca în urmă cu un an. Iar la încheierea părții de concurs, sala a fost în picioare și minute în șir **s-a** aplaudat și **s-a** bătut în spătarele scaunelor, lăsându-l mască pe domnul compozitor trimis de la centru, care începuse să se îndoiască de felul în care aprecia el evoluția formației de pe scenă, evoluțiile lui, evident, i se părea de un amatorism desăvârșit, dar iată, sala zicea altfel. Și l-au lăsat așa, în neștiință, pentru că el mai avea un cuvânt în aprecierea notelor pentru premii.

Pentru spectacolul în afara concursului nu au avut nevoie de niciun aranjament, să aducă persoane în sală care să-i susțină. În primul rând, spectacolul era în afara concursului și apoi, faima din anul precedent nu se stinsese încă. Lumea venea să vadă ceea ce auzise că era ceva deosebit și o inovație în domeniu.

S-au întrecut pe ei la acel spectacol și, chiar dacă îl reduseseră strict la două ore, tot au avut succesul pe care îl așteptau. Pentru spectatorii care nu-l văzuseră în anul trecut, totul a fost o surpriză și ceva neașteptat. La final, aplauzele **s-au** prelungit minute în șir, de data asta nu la comandă, desigur.

Manole Măgură, chemat din spate împreună cu ceilalți realizatori nevăzuți, **s-a** apropiat de microfonul comperului și a zis:

— Dacă muzica am făc**ut-o** noi, oamenii ăștia care se văd pe scenă acum, meritul de netăgăduit revine lui Gigi Haleț, omul plin de idei regizorale, lui Tavi Constantinescu, omul cu ideile muzicale, și, nu în ultimul rând, dansatoarei Anca Silvan. Ei trei sunt cei care trebuie aplaudați și admirați!

Mai târziu, ceilalți trei muzicieni cam săriseră la el, că de ce zisese el așa, că pe ei îi scosese din joc, că lumea va reține spectacolul numai prin prisma celor trei pe care îi prezentase el ca fiind principalii realizatori, dar Manole **s-a** apărat, simplu, că dacă nu ar fi fost cei trei cu ideile lor, ei, formația, nu ar fi ajuns niciodată să susțină un program *hors concours* de două ore la festivalul acela al studenților.

El se distanțase oarecum de restul formației, își căuta un drum mai personal, încerca și un repertoriu mai greu, nu numai piese comerciale, dansante, ar fi vrut să facă muzică adevărată, adică să interpreteze și piesele lor originale, cât mai multe, dar băieții nu prea erau de acord, ei erau de părere că pentru dans trebuie muzică dansantă, nu muzică elevată. Îndârjit de opoziție, până în iarnă compusese o grămăjoară de piese, pe care le înregistrase pe bandă de magnetofon. **Într-o** seară le-a pus-o pe toată colegilor săi, rugându-i doar să asculte, fără niciun angajament. El făcea și basul și vocea a doua alături de bandă, ca să semene a interpretare reală. Băieții au ascultat, greu, dar au avut răbdare până la un punct. Manole le-a privit fețele. Se vedea bine că fiecare se gândea la altceva, numai la muzica lui nu.

Atunci a închis magnetofonul, a zâmbit amar, a scos banda și a propus să mai repete ultimele piese pe care le băgaseră ei în repertoriu. Ceva se rupsesse în el. Înțelesese că va rămâne la acel nivel, indiferent ce-ar fi făcut.

A doua zi a sunat la Jean Pădureanu. I-a răspuns aceeași voce de data trecută. A repetat cum se numește și că mai are o bandă pregătită și femeia i-a propus din nou locul de întâlnire la magazinul Eva.

S-a dus, **s-a** întâlnit din nou cu fata cu părul sârmos, el i-a dat banda, ea i-a dat un plic și a vrut să plece. Manole a oprit-o:

— O clipă, domnișoară. Vă rog să-i transmiteți domnului compozitor că nu-i voi mai aduce niciun material.

Tânăra a ridicat sprâncenele, nepensate, mirată.

— De ce? N-a fost bine până acum? a întrebat ea, cu o voce blândă.

— A fost mai mult decât corect, nu acesta este motivul, a zâmbit trist Manole. Dar nu voi mai compune nimic. Mi **s-a** întâmplat ceva și nu mai doresc să continui.

— Zău dacă pricep! Dar, dacă te răzgândești, telefonul îți stă la dispoziție. La revedere!

Ruperea fluxului de informații între serviciile și instituțiile statului era evident și în alt sens.

Mari probleme avea secretarul UTC pe an cu strângerea cotizațiilor. Manole își amintea cu un sentiment de relativă rușine cum regretase el atunci, în clasa a opta, că nu-l făcuseră pe el utecist primul, când el era cel mai bun la carte pe atunci. Și ce mândru fusese mai apoi, când, în sfârșit, îl primiseră în organizație, ca să înțeleagă abia mai târziu că faptul de a aparține acelei organizații nu aducea niciun folos personal, dar absolut niciunul, că numai dacă erai un șmecher înnăscut puteai profita de calitatea aceea, dar el nu era acel profitor înnăscut și n-a știut ce să facă pentru ca acea calitate să-i aducă și lui ceva bun sau ceva în plus.

Mult timp după ce începuse facultatea se trezise abordat de un coleg de an care-l întrebase dacă era utecist. În primul moment avusese o ezitare, parcă ar fi vrut să spună că nu era, dar îi fusese prea frică, nu se știa cum îi dădeau ăia de urmă și l-ar fi dat de gol. Și nu că i-ar fi fost lui că l-ar fi prins cu minciuna, dar mai știi? poate unii ar fi dat importanță gestului său și fapta ar fi putut avea urmări neplăcute. Mai bine a recunoscut că era. „Bun, a zis băiatul acela, să-mi dai banii de cotizație!” I-a dat, pentru tot anul, să nu mai vină vreodată să-i mai ceară.

Cotizația nu era mare, ei, studenții, fără un venit asigurat, plăteau doar cincizeci de bani pe lună. De la fiecare, nu se simțea în buzunar lipsa acelei sume, șase lei pe an, dădeai banii și nu te mai întreba nimnei de sănătate. Dar Manole s-a gândit așa, cam câți bani intrau în conturile UTC-ului numai din cotizațiile membrilor și s-a speriat: zeci de milioane lunar! Și imediat s-a gândit cam cum se mai întorceau acei bani către ei, membrii cotizanți. Nimic! Dar atunci, unde se duceau banii aceia? Probabil în viața de huzur a elitei organizației, de la toate nivelele.

În anul următor se schimbase secretarul, era acum unul nou, de la altă grupă, nu se cunoșteau prea bine. Când a venit acela să-i ceară iar cotizația, Manole s-a mirat:

— Păi ce cotizație?

— Pentru UTC.
— Păi eu nu sunt membru!
— Cum nu ești membru?!
— Măi, flăcău, păi matale n-auzi bine? Cum îți zisei, nu sunt membru!

— Atunci nu plătești, e clar.

Și a rămas așa, că nu era membru, dar cu teama nelămurită că va fi depistat în fișele ăloră, că nu se putea să nu aibă așa ceva.

— Lasă, Manole, îi zicea Mihai Caraivan când discutasă cu el problema aceea, păi ce, crezi că eu nu sunt membru? Ba chiar era să mă pună secretar, că le pica tocmai bine după ce venisem de la pușcărie pentru fugă din țară! Îți dai seama cam ce-ar fi fost? Evident, m-ar fi depistat ei cumva, că nici ăștia nu sunt proști degeaba, dar chiar m-aș fi bucurat să le fac figura, să aibă un secretar de *utece* cu antecedente pentru fugă din țară. Ce chestie ar fi fost!

În anul acela făceau un curs de turbine, cu un profesor ciudat, înalt, cu o față ca de cal, dar pe care toată lumea îl respecta cum nu se putea mai bine. Spre surpriza celor mai mulți, profesorul Titus Grecu era primul care își saluta studenții pe care îi cunoștea, cu un gest larg, aplecându-se ca pe vremuri. Purta veșnic o geantă din piele de porc, apărută la începutul anilor '50, în care mai nimeni nu bănuia ce poartă, până când era nevoie de cine știe ce obiect și odată îl vedeai pe profesor că scoate din gentoiul acela, permanent umflat, exact obiectul care trebuia.

Mergea un pic ciudat, din generație în generație se dusese vestea că stătea prost cu ceva ligamente pe la șold și din cauza aceasta i se recomanda și mișcare multă și generația care terminase facultatea în anul precedent îi cumpăraseră o bicicletă cu roți mici, abia apărută pe piață, și domnul Grecu cu bicicleta aceea își făcea mișcarea, câte zece kilometri pe zi, poate chiar mai mulți.

Cursul lui nu era prea dificil, era ceva ce se putea pipăi. În anul acela, la Politehnica nouă se construia o mini

centrală, care urma a fi obiect de studiu pentru mai multe specialități și, în același timp, o rezervă pentru cazuri de restriște. Domnul Grecu și-a dus studenții prin centrală, explicându-le pe viu, cu lux de amănunte ce însemna acela cazan, ce era un degazor, conductele de înaltă, le-a arătat turbina, insistând asupra șirurilor de palete, parcă poleite cu argint, le-a arătat condensatorul turbinei, îngropat undeva la subsol, unde se cobora pe o scară întortocheată și parcă nesigură, ieșind din vizita de șantier plin de var și praf, din cap până în picioare, căci avea un dar de a se murdări de îndată ce făcea și cea mai mică mișcare în mediu.

În al doilea semestru, după atâta teorie câtă putea băga el în capul studenților, aceștia aveau un proiect de turbine. Le dădea, fiecăruia, datele inițiale ale ciclului termic, urmând ca studenții să efectueze calculele după un tipic anume, pentru a ajunge la forma și dimensiunile paletelor, primele două șiruri de la intrare și ultimele două sau trei.

Grupa lui Manole nimerise să facă proiectul sub supravegherea și conducerea directă a profesorului Grecu. La primele ore, el le-a indicat traseul calculului, din aproape în aproape. Pentru calcule, preluau niște valori ale unor coeficienți din niște diagrame pe care le găseau în singurul curs de turbine existent atunci, scris de însuși profesorul Titus Grecu, pe care un norocos îl găsisese în biblioteca facultății, imprimat pe o hârtie galben murdară, cu un tipar de o calitate ce lăsa de dorit, dar diagramele măcar erau vizibile. Numai că acele blesteme de diagrame erau atât de mici încât majoritatea studenților preluau datele cele mai eronate posibil, pierdeau apoi zile întregi să facă un calcul, cu vestita riglă de calcul, ajungeau la un rezultat și, când îl puneau în desen, constatau că nu era bine, și atunci calculul trebuia reluat, pornindu-se de la alegerea altor coeficienți din acele diagrame, mai mari sau mai mici. Riglă de calcul, bună până la un anumit nivel, dar plină de erori de la cifrele de dincolo de 9, era instrumentul de calcul obișnuit. Se auzise

despre micile calculatoare de buzunar, dar nimeni nu văzuse cum arăta unul.

La orele de proiect, câțiva studenți îl asaltau pe domnul Grecu cu întrebări asupra alegerii acelor vestiți coeficienți, din cauza cărora ei nu puteau avansa, căci aleseseră ceva și rezultatele erau catastrofale. Profesorul, de o amabilitate deranjantă, se uita în caietele lor, vedea de la bun început că nu aleseseră ce ar fi trebuit, el știa, din experiență, ce coeficienți erau necesari pentru diversele intrări termodinamice, deschidea cartea la acele diagrame și le arăta studenților cum el vedea 9, 996 în loc de 9, 997 pe curbele acelea și, ulterior, calculele ieșeau mult mai bine. Dar nu se oprea aici, ținea să facă el calculele până la capăt și mânuia rapid rigla lui de calcul, lungă de aproape o jumătate de metru. Mai scria câte ceva și pe tablă, cu crete colorate, și se murdărea pe mâini și murdăria trecea pe cursorul riglei și la un moment dat nu mai reușea să vadă firul de pe cursor și se mira cum de se ștersese atâta. Studenții îi sugerau că, de fapt, cursorul se murdărise de cretă, de-aia nu se mai vedea firul. Atunci, fericit că descoperise cauza și că putea **s-o** rezolve ușor, domnul profesor nu avea răbdare să-i dea careva un șervețel, scotea limba și ștergea din**tr-o** mișcare cursorul, continuând apoi calculele, zâmbitor și senin ca întotdeauna, până când iarăși se întâmpla să-l murdărească și iarăși nu știa cum să iasă din încurcătură.

Manole Măgură **s-a** prins repede că proiectul de turbine era ușor, mai ușor decât altele. Și-a făcut calculele preliminare, domnul Grecu a fost de acord cu rezultatele găsite și a purces la calculul exact pentru primele trei trepte și ultimele două. După ce a realizat și calculul acesta, a trecut la cele două planșe, una simplă, cu o paletă, cealaltă, mult mai complicată, cu evazarea turbinei, adică cu trasarea liniei superioare a tuturor șirurilor de palete, care trebuia să aibă o formă continuă și aspectuoasă.

După ce și-a terminat planșele lui, dat fiind că fusese primul, mulți alți colegi de-ai să-i i-au cerut să le facă și lor

planșele. Și le-a făcut, contra cost, oamenii erau fericiți că găsiseră pe cineva care putea să se ocupe de acele blestемate de planșe pe care cei mai mulți nu le înțelegeau. Și Manole Măgură câștiga patru sute de lei în două zile, cât dura desenarea acelor planșe.

13

De la acele ore de seminar în care își făceau și refăceau calculele acelea aproximative, studenții au constatat deodată că nu mai aveau de unde să ia cartea lui Titus Grecu, cu acele diagrame din care urmau să aleagă cele cinci, șase coeficienți, stabiliți de maestru în mod empiric, sau poate copiați, cine știe, de prin vreun manual rusec, căci rușii aveau cea mai bună literatură tehnică la ora aceea. Singura carte care mai exista la biblioteca facultății dispăruse pur și simplu. Studenții bănuiau că nu dispăruse, că, de fapt, fusese împrumutată cuiva pentru un timp foarte îndelungat, dar asta nu mai conta, important era că ei se blocau cu calculele la jumătate. Cei care făceau proiectul cu domnul Grecu mai aveau un pic de noroc, căci el avea exemplarul lui de carte, cu care venea la ore și-l pune la dispoziția lor, dar cei de la alte grupe nu se descurcau.

Și de la acea întâmplare, tot vorbindu-se între ei, au ajuns la concluzia că ar fi trebuit să facă ceva. Unii s-au dus la secretariat, să reclame lipsa manualului, dar acolo n-au rezolvat nimic.

Alții și-au luat inima în dinți și au cerut audiență la decanul facultății. Omul i-a ascultat, manifestându-și nerăbdarea în a-i asculta, dar nu le-a dat un răspuns concludent, nici măcar o promisiune, indiferent care ar fi fost aceea.

Atunci studenții au început să clocotească. Cineva a venit cu ideea organizării unei ședințe speciale a întregului an, la care să invite și studenți din anii mai mari, care trecuseră deja prin aceleași lipsuri prin care treceau ei acum, și știau bine cum se chinuieră și ei, și din anul al doilea, ca să-i pregătească sufletește asupra celor ce vor veni asupra lor. Mai ales câteva fete erau foarte pornite

împotriva situației și agitau spiritele, băgându-i în fața pe șefii de an și de grupe, instruindu-i ce și cum să facă. Cineva a avut ideea să invite și câțiva profesori de specialități apropiate, pe cel de centrale și pe cel de cazane, căci nici la ei lucrurile nu stăteau mai bine, dar pe aceștia doar așa, ca invitați fără drept de cuvânt. Invitat special urma să fie secretarul de partid pe facultate, un profesor de rezistența materialelor pe care nimeni nu-l avea la inimă, dar pe care nu-l puteau ocoli, dată fiind funcția în care se afla priponit.

Au hotărât o zi și o oră de întrunire, au solicitat o sală de curs în care să poată sta toți cei care doreau să participe și, pregătiți sufletește, s-au strâns acolo, ca la un curs obișnuit.

Spre surpriza multora, sala era mai plină decât la oricare curs pe care trebuia să-l audieze întregul an. Se stătea în bănci, dar se stătea și pe margini, pe treptele amfiteatrului, toată lumea înghesuită ca vai de ei, dar toți erau fericiți că participau la ceva frumos și util și nimeni nu se plângea.

Invitații veniseră și ei. Profesorii își luaseră și asistenții după ei, nimic nu interzicea acest lucru. Majoritatea acestora din urmă erau tineri, nu foarte departe de timpul când terminaseră facultățile. Pe toți îi așezaseră în față, ca să audă bine ce se vorbea în sală.

Problema a fost expusă de șeful de an, care era personal foarte pornit împotriva acelei indiferențe din partea sistemului pentru lipsa acelui manual și a altora și și-a debitat textul cu patimă.

În urma lui, la catedră, care ținea loc de tribună, au venit pe rând alți câțiva, nu foarte mulți, fiecare expunând aceeași problemă, dar din punctul de vedere personal al fiecăruia. O fată a explicat de ce ar fi dorit ea să poată găsi acel manual. Ea stătea tocmai la intrarea în București dinspre Pitești și era departe de oricare alt coleg cu care ar fi putut să se consulte, telefon n-avea, căci civilizația se oprise la câțiva kilometri buni de unde stătea ea, și de câte ori se apuca și ea de calcule, nu făcea mult, că-i și trebuia

cartea aceea cu diagrame, căci luase coeficienții greșit și trebuia să-i schimbe. Dar nu-i mai putea schimba atunci, trebuia să aștepte ziua următoare sau o altă zi, în care să pună mâna pe manual și să-și poată alege alți coeficienți, mai convenabili.

Și aproape cu lacrimi în ochi, mărturisea:

— Și uite așa pierd eu zile întregi, în care aș putea lucra la proiect, și nu pot să avansez deloc. Și toată lumea știe că eu sunt mai înceată de minte, dar dorință am și aș vrea să-mi rezolv singură problemele. Dar așa, dacă, iată, de trei săptămâni, eu nu am mai avansat la calcule, mă bate gândul să renunț la lucru, să plătesc mai bine pe un coleg care știe și poate rezolva problema mea. Dar atunci ce rezolv eu? Eu de ce am venit la facultate? Să plătesc pe altul să facă ceea ce ar trebui să fac eu? Nu cred că aceasta este cea mai bună soluție și nu cred că sistemul ne împinge către această soluție. Eu văd problema destul de simplu: faceți ceva să existe mai multe cărți de care noi avem nevoie și atunci toată lumea va fi fericită. Mă întreb chiar dacă nu în mod voit **s**-au tipărit prea puține exemplare, știu că sunt executate în tipografia institutului, poate chiar în ideea de a pune bețe în roate celor care doresc să studieze prea insistent aceste materii. Îi e cumva teamă cuiva că dintre noi vor ieși prea multe genii, care eventual să ia locul celor dinainte? Ar fi o mândrie pentru oricine ar reuși acest lucru, dar nu cred că acum are cineva vreun motiv să-i fie teamă.

Toată lumea o cunoștea pe fata aceea, care-și dădea toată silința să țină pasul cu ceilalți, era cam înceată de minte, într-adevăr, avusese probleme medicale în copilărie și rămăsese cu ceva sechele, dar avea o voință și dorință de a răzbi teribile. Și așa cum era ea, toată lumea o îndrăgea și încerca să o protejeze și **s**-o ajute, dar discret, căci nu accepta să fie considerată o neajutorată.

Și discuțiile au continuat cam pe aceeași temă, timp de aproape o oră. După cei care erau pregătiți dinainte să vorbească **s**-au mai înscris la cuvânt și alții, căminiștii au mai adăugat discret câteva probleme specifice ale

căminelor, dar majoritatea **s**-au învățat în jurul lipsei de manuale. Cineva, care avusese inspirația să meargă la Biblioteca Centrală de Stat, care era și depozitar legal pentru tot ce apărea de sub tipare, avusese surpriza să constate că acolo aveau acele manuale, dar doar în fișe, pentru că în fapt fuseseră împrumutate pe termen nelimitat de Politehnicile din țară.

Și finalul adunării a fost la fel de abrupt precum începutul. Șeful de an le-a mulțumit celor prezenți pentru participare și le-a dat liber. Intenționat nu **s**-a așteptat cumva cuvântul secretarului de partid, care poate nici nu dorise să ia cuvântul, dar ei dinadins au închis ședința brutal, ca nu cumva acestuia să-i vină gândul să vorbească. Pe einu-i interesa ce-ar fi putut el să le spună, mai mult ca sigur ar fi vorbit mult fără să spună nimic, așa că mai bine lipsa de un discurs fără esență.

Câteva zile nu **s**-a întâmplat nimic. După cum au evoluat lucrurile ulterior, probabil sistemul încerca să pună ordine în idei și să găsească cea mai bună soluție.

Și cea mai bună soluție a fost una neașteptată. Peste vreo săptămână, șeful de an a fost chemat la decanat și a purtat o discuție îndelungată cu decanul, secretarul de partid și un necunoscut care **s**-a dovedit a fi securist. Sistemul nu găsisese altă soluție decât cea represivă. Dar fin, ușor, să nu dea de bănuț cuiva că de fapt ei nu aveau nicio altă soluție, ei nu vedeau că cel mai simplu ar fi fost să mai tipărească un tiraj îndeștător din acele manuale pe care le reclamau studenții, studenți de pe urma cărora trăiau și ei, și trăiau încă bine.

Șeful de an a ieșit speriat de la acea „ședință de ring”, în care fusese făcut aproape KO. Nu-i venea să creadă cum se interpretase acțiunea lor și cum li se răstălmăciseră vorbele. Pe el îl luaseră și politic, că nu așa se procedează, că totul trebuie să meargă pe calea ierarhiei, că ei incitaseră masa de studenți la revoltă, că se dovedeau a fi dușmani ai statului, buni numai să facă agitație și să agite spiritele.

După șeful de an urmaseră toți ceilalți vorbitori,

cărora li se debitaseră cam aceleași texte, băgându-i în sperieți pe toți, cu amenințări voalate, că „mai vedem noi la examene...”

Toți erau cu sufletul la gură. Ceea ce părusese a fi o acțiune de bun simț, la care aderaseră cu toții, acum părea a fi prohodul celor care avuseseră curajul de a vorbi. Era adevărat că oricare dintre ei ar fi putut vorbi în locul celor care o făcuseră și ar fi spus exact aceleași cuvinte, dar sistemul, pervers, îi luase în colimator numai pe cei care păreau a fi capii mișcării și îi amenința numai pe aceștia. Știa bine că ceilalți, chiar dacă erau de acord cu primii și-i susțineau, nu aveau să găsească metode pentru a-i sprijini efectiv. Și asta îi măcina pe toți.

O luaseră la prelucrat și pe fătuca aceea mai înceată la minte, neștiind ei cine era ea și ce probleme avea. O trataseră ca pe oricare alta, cu un dispreț profund și aruncându-i amenințări mai mult sau mai puțin voalate, dar fata le făcuse figura. Începând să se bâlbâie, semn că era foarte furioasă, îi făcuse cum îi venise la gură, troglodiți care țineau de scaune, înapoiți care nu voiau ca tineretul să aibă condițiile de studiu cu care atâta se lăudau peste tot când era cazul, dinozauri depășiți de istorie, după care îi anunțase că ea va leșina și leșinată a fost.

Ce mai tevatură fusese atunci! mai întâi, securistul o lovise cu piciorul după ce ea căzuse pe podea, crezând că se preface, dar când mai dăduse o dată și realizase că fata era chiar leșinată, se speriasse, se albise tot și ceruse ajutorul celorlalți inchișitori. Decanul adusese o cană cu apă și o turnase fetei în față, dar degeaba.

Tocmai atunci a intrat un asistent, care nu știa ce se petrece în acel birou, venise să-l caute pe decan, și când a văzut-o pe fată pe jos, știindu-i povestea, s-a albit și el la față și a strigat să cheme cineva salvarea că moare fata.

Bărbații se agitau fără să facă nimic, doar asistentul încerca s-o aducă în simțiri pe fată, plesnind-o ușor peste față, dar nu reușea deloc. El era singurul care știa povestea fetei și-i era tare frică să nu pățească ceva.

Într-un târziu, fata și-a venit în simțiri, a deschis ochii, și i-a rostogolit în toate părțile și a gemut ușor. Atunci asistentul a știut că nu mai era niciun pericol major, sau cel puțin ce fusese mai greu era depășit.

A apărut și salvarea, care era de fapt doar un șofer, nervos la culme că-l deranjaseră când el avea alt program, o dusese pe asistenta de serviciu la piață, în Grozăvești, și fiind trimis la o urgență, n-o mai căutase prin piață, plecase el cu mașina, cu gândul că poate era nevoie doar să transporte un bolnav și asta putea s-o facă și fără asistentă. Când a văzut despre ce era vorba, s-a speriat și el un pic, dar fata era de-acum conștientă, deci nu mai reprezenta o urgență, puteau s-o ducă la cabinetul medical cel nou din Poli-tehnică. Cabinetul era nou, dar nu era dotat cu mai nimic, noroc că era pe-acolo o asistentă care încerca să aranjeze niște mobilier, ea a preluat-o pe fată, a așezat-o pe trei scaune lipite unul de altul, i-a luat tensiunea, i-a dat o pastilă de calciu și apoi a încredințat-o celor trei, patru colege care o aduseseră la cabinet. Puteau s-o ducă acasă, nu mai era în pericol.

Lucrurile ieșiseră foarte prost pentru cei trei inchizitori ai fetei, căci mama fetei era rudă mai depărtată cu un tovarăș care lucra la Comitetul Central, nu era el chiar un oarecine, dovadă că în două zile apăruse la facultate un ins care prezentase decanului o împuternicire din partea Corpului de control al guvernului, hârtia aceea purta o plească de ștampilă cât o pâine neagră de pe vremuri, și începuse să pună întrebări asupra evenimentelor. Separat îl luase și pe secretarul de partid, cu care pierduse două zile, căci profesorul acela de rezistență nu dorea să fie prea explicit în descrierea măsurilor pe care conveniseră ei să le ia, controlorul de la guvern era obligat să-i scoată cuvintele cu cleștele, dar până la urmă tot a fost obligat să recunoască faptele.

Omul trimis să ancheteze n-a spus ce fel de raport urma să întocmească, nici nu era obligat, el și-a făcut datoria, după care a plecat.

În săptămâna următoare, organizația de partid din

facultate a convocat o ședință cu un singur punct la ordinea de zi. Cu toate că ședințele acelea erau secrete, ca ședințele oricărei organizații masonice, printre membrii organizației erau destui studenți, care au dus vorba mai apoi despre ce se discutasese și hotărâse acolo. Secretarul de partid fusese acuzat de ceea ce n-ar fi crezut el niciodată, ajungându-se până aproape de tentativă de omucidere, pentru că o terorizase atâta pe fata aceea mai înceată la minte, i se ridicase carnetul de partid și fusese anunțat că pentru a rămâne titular la catedra de rezistența materialelor trebuia să se înscrie la examen, alături de ceilalți patru doritori ai acelui post.

Securistul, care era desemnat să aibă în grijă Politehnica, n-a mai apucat să se instaleze bine în post. Nimeni nu l-a mai văzut vreodată pe-acolo, în lunile următoare apărând un altul, mai fin, mai tânăr, mai școlit și poate mai cizelat.

Decanul s-a îmbolnăvit subit, s-a internat în spital și n-a mai ieșit de-acolo vreo două luni, după care, brusc, s-a pensionat pe caz de boală.

Studenții s-au bucurat de răul lor, dar problema de la care porniseră toate necazurile a rămas în același stadiu. Manualele nu s-au tipărit, dar, nu se știe cum, în biblioteca facultății au apărut din nou mai multe exemplare ale lor.

În iarna aceea, Gigi Haleț le-a asigurat vacanța la Sovata, nimeni nu știa prin ce minune obținuse un contract de zece zile acolo, cu transport, masă și cazare la hotel.

Cum s-a luat vacanța de iarnă, au încărcat sculele la vagonul de bagaje și s-au urcat și ei în trenul care avea un vagon direct de Sovata. Nimeni nu mai fusese pe-acolo și erau curioși cum se vor descurca.

Au avut o surpriză de proporții încă din gara stațiunii, constatând că acolo se vorbea ungurește, dar când îi auzeau vorbind românește, oamenii locului treceau imediat pe limba lor, fără să dea de înțeles că ar fi avut vreo rețineră.

Sala în care urmau ei să cânte era în marginea dinspre munte a stațiunii, într-o clădire care nu se știa

pentru ce fusese construită, părând o veche sală de cinema. **Într**-un capăt avea un podium, pe care și-au instalat sculele, apoi **s**-au interesat dacă se putea face foc în cele două sobe de teracotă din sală. Cel care părea a fi administratorul sălii le-a spus că acolo foc se făcea numai cu lemne și ei nu aveau cotă de lemne pentru sala aceea, dar să fie liniștiți, căci seara, când vor cânta ei pentru dans, atmosfera se va încălzi **într**-atât încât vor fi obligați să deschidă și ferestrele.

Administratorul le-a dat o cheie de la intrare, le-a atras atenția să i-o returneze când vor pleca din stațiune și i-a părăsit.

Nu mult după plecarea lui, în sală au intrat doi tinerei, degajați și veseli. **S**-au prezentat cu niște nume ungurești pe care ei nu le-au reținut, apoi le-au spus că ei fac parte din**tr**-o formație locală, cu care cântă **într**-o sală, mai la centru, că ei cântă mai târziu, localul lor fiind și restaurant pentru cei veniți la tratamente și abia pe la nouă și jumătate se dă drumul la dans și până la două din noapte ei au program continuu și, dacă ei, cei din București, doreau să vină să-i vadă și să-i asculte, bucuroși îi vor primi la sala lor. Așa au aflat că ei, trupa lui Măgură, aveau program de la șapte seara până la unsprezece și jumătate, niciun minut mai mult, căci în jur erau hoteluri pentru cei veniți la tratamente și ar fi venit miliția să le închidă localul.

Au acceptat cu plăcere invitația unguirilor și au promis că vor veni chiar în seara aceea, după ce vor termina ei programul.

Apoi au mai stat de vorbă, curioși, localnicii admirându-le instrumentele de calitate, **s**-au întrebat reciproc cam ce melodii aveau în repertoriu, băieții aceia cunoscând tot ce le spuneau ei, dar când a fost și invers, au constatat că vorbeau limbi diferite. Băieții locului au recunoscut că la ei mergeau bine melodiile ungurești, preluate direct din Ungaria, pe discuri sau benzi. Ai lui Manole **s**-au cam mirat, ei nu auziseră muzică ungurească, dar când băieții aceia au început să le înșire nume de

formații și titluri de melodii, au rămas cu gura căscată. Și ei, care credeau că cu patru, cinci formații de marcă, românii erau undeva în plutonul fruntaș...

Băieții aceia doi au dorit să le exemplifice câteva piese despre care vorbiseră. Au pus în funcțiune stațiile, ei au luat o chitară de armonie și basul, îi dictau tempoul lui Sergiu Alecu, să-i susțină cu bateria și le-au cântat câteva fragmente. Toată lumea a fost surprinsă de sonoritățile reușite de cei doi, la care ei pur și simplu nici măcar nu se gândiseră. Apoi băieții aceia au plecat și a rămas să se întâlnească în toiul nopții, la sala lor.

Seara au avut surpriza să vadă sala lor plină de studențime. Nu se așteptau ca într-o stațiune care avea un anume specific să se strângă atâția studenți în vacanță, mai ales că acele locuri nu aveau amenajări pentru schi sau pentru drumeții montane și să fie în același timp aproape de marile orașe, pentru a fi căutate de tineretul dornic de mișcare și distracție. Au remarcat ce fete frumoase erau pe-acolo, nu se știe din ce regiune a țării veneau, dar păreau de prin Ardeal, mai ales după îmbrăcăminte, puțin mai apropiată de ceea ce se știa că se purta prin Occident.

Aveau să înțeleagă de ce era atâta lume la sala lor de dans, de la prima oră, pentru că în toată stațiunea erau numai două localuri de dans, iar al lor deschidea mai devreme. Tinerii veneau, vedeau repede dacă le plăcea cum cântau ei și, dacă nu le convenea, plecau mai târziu la cealaltă sală, unde dansul începea mai târziu și se termina și mai târziu. Dar sala lor a rămas plină până la final. Și fix la ora unsprezece și jumătate au urât „noapte bună” și au închis.

Au închis cele două geamuri care fuseseră deschise între timp, conform prognozei administratorului sălii, au încuiat ușa și au luat-o la vale, după ultimii ieșiți din sala lor.

La sala unguirilor, aglomerație mare. Au intrat și s-au apropiat de podiumul unde cântau băieții aceia locali, o muzică complet diferită de a lor, cu sonorități neobișnuite.

Au stat acolo până la terminarea programului, dornici să asculte ceva nou, dar greu de reținut.

În zilele următoare au făcut aceleași lucruri, dat fiind că altceva nu puteau face în acea stațiune. Și, **într-**una din zile, Manole și-a făcut o plăcere pe care de multă vreme dorea să și-o ofere. **S-**a dus imediat după prânz la sala lor de dans, singur, și-a aranjat tobele așa cum era necesar pentru el, a pornit magnetofonul, destul de tare, după care a ținut ritmul din tobe, așa cum ar fi dorit el să facă mai în fiecare seară, dar niciodată nu fusese posibil. Căci, în sinea lui, el era un îndrăgostit de tobe și de... pian.

Și timpul a trecut, și anul studențesc **s-a** încheiat, din nou fără niciun aranjament pentru vară. Manole își cam încheiase socotelile cu muzica, era conștient că nu mai putea lupta să avanseze, nici măcar el, de unul singur. Se gândise uneori să caute o altă trupă, dar era prea conservator și prea atașat de ceilalți membri ai formației, nu putea să-i părăsească tocmai el, care era sufletul trupei.

Pe la sfârșitul lui iulie **s-a** dus la Dăbuleni, singur, fără nicio treabă, doar așa, să-și mai vadă rudele dragi, pe care nu le mai văzuse de ani buni. **S-a** urcat în autobuz, poate același cu care călătorise și în urmă cu douăzeci de ani și, stând pe un loc la geam, a revăzut traseul pe care de multe ori îl parcursese cu bicicleta, până la un punct, care se numise mai demult Adunații de Giormane, iar acum se numea Badoși, nu se știe după ce criterii, apoi, mai departe, la Sadova, cam jumătatea drumului, unde autobuzul făcea o pauză de vreo jumătate de oră, apoi rampa aceea nisipoasă de la Dobrotești, după care venea Bechetul și, în sfârșit, Dăbuleniul. Casele de prin sate păreau a fi aceleași, tipice pentru Oltenia de sud, scunde, pictate în culori terne, cu numele proprietarului constructor și anul construcției pe frontispiciu. În curți, același noroi de când se știa, rareori se vedea o potecă din ciment sau din bucăți de cărămizi înfundate în clisă. Pe lateralele șoselei se făcuseră cândva șanțuri pentru scurgerea apelor pluviale, dar acum rămăseseră numai

urmele acelor lucrări, oamenii foloseau intens orice palmă de pământ, atât din curți, cât și din fața curților, plantând tot felul de verdețuri și îngrijindu-le cu drag. Sau, cel puțin la multe porți văzuse așa ceva.

Ca de obicei, autobuzul a oprit în intersecția de la biserica din centru. Manole a coborât, și-a pus geanta cu rufe de schimb pe umăr și a ieșit în șosea. Drept în față era o curte, fără porți, ce avea la intrare o inscripție înălțată pe doi stâlpi: „Cooperativa Agricolă de Producție Drumul Belșugului”. S-a uitat lung la ea, a dat să o ia la stânga, dar a renunțat și s-a hotărât să încerce acolo, la CAP, poate îl găsea pe Stan Măgură.

A intrat în curte, punându-și ochelarii de soare pe nas.

Sediul gospodăriei mirosea a bălegar și a sudoare de animale. Cu toate că mizerie nu era prin curte, mirosul de la fostele grajduri se impregnase probabil în pământ și în clădiri și mulți ani de-acum încolo nu avea să mai iasă.

Pe partea stângă era o clădire mai arătoasă, vopsită într-un galben murdar. Și-a închipuit că acolo ar fi trebuit să întrebe de unchiul său.

A urcat cele trei trepte de la intrare și a bătut în ușă, chiar dacă aceasta era deschisă, semn că lumea nu se temea să fie deranjată. Cum a depășit ușa, i-a și ieșit în întâmpinare un bărbat, din fundul antreului în care dădea ușa aceea.

— Bună ziua! l-a salutat Manole, politico. Tovarășul președinte este cumva pe-aici?

— Bună ziua, i-a răspuns omul care-i ieșise în întâmpinare. Dar ce treabă aveți cu tovarășul președinte?

În antreul acela mare era răcoare și semiîntuneric.

Manole Măgură abia s-a abținut să nu zâmbească. Reacția omului era teribil de previzibilă. Niciodată n-ar fi răspuns cu un simplu da sau nu la o întrebare tot atât de simplă. Mai întâi trebuia să afle el despre ce era vorba, măcar să bănuiască ceva, ca să știe cum să răspundă la întrebările necunoscutului.

Manole și-a dat jos ochelarii de soare. Înăuntru nu

mai avea nevoie de ei și, pe de altă parte, considera că-l impresionase destul pe omul acela.

— Aveam și eu o treabă... a zis el, fără să precizeze nimic.

Tăcere. Apoi, spionaj:

— Veniți de la Craiova?

— Da, de la Craiova vin.

Deci de la Craiova venea. Cu ce scop?

— Ați venit cu cursa?

Era mare diferență între cei care veneau cu autobuzul și cei care ajungeau cu vreo mașină mică.

— De-a...

— Păi nu e!

— Ce să fie?

— Tovarășul președinte. Nu e.

— Dar pe unde e?

— E pe vale, cu șareta, la niște porumbi ai nămu, că trebuie udați și sunt niște probleme la sistem.

— Deci așa, e pe vale...

Parcă era în Caragiale, dialogul surzilor.

— Da, cu șareta. Că nu ne-a venit încă imeseul, da' trebuie să vină luna asta de-o veni.

Aha, deci Stan Măgură aștepta o mașină de teren. Bine și-așa.

— Și e plecat de mult timp?

— De dimineată a plecat, că dacă nu se udă porumbul acum, degeaba îi mai dăm apă mai târziu. Se usucă druga în cocean.

— Și nu știți cam când o reveni.

— Asta nu pot să știu. Noi știm când pleacă...

„Noi”, deci ori erau mai mulți pe-acolo, ori omul își acorda pluralul de maiestate.

— Păi, atunci eu mă duc. Îl caut acasă, mai târziu.

— Păi știți unde stă?! se mirase omul.

— Găsesc eu. Dincolo de fântâna ale Bontea, așa mi s-a spus, că e imposibil să ratez fântâna aceea, că au pictat-o de curând.

Omul rămăsese cu gura căscată. Când avusese timp

băiețandru' ăsta să afle atâtea de când coborâse din autobuz?!

— Să-i spun cine l-a căutat? a mai făcut omul o încercare, doar, doar o să afle cine era tinerelul acela.

— Nu-i nevoie. Îl găsesc eu. Am la dispoziție toată ziua, trebuie să dea pe-acasă, ca tot omul.

Și a salutat scurt și a ieșit. Nu avea rost să mai aștepte, cine știe când avea să revină Stan Măgură la sediul cooperativei.

A cotit la dreapta, mergând pe trotuarul anemic amenajat dincolo de șanțul din marginea șoselei. Peste tot erau pomi și mergea mai mult pe la umbră. Chiar dacă abia trecuse de ora zece, era cald, mult prea cald.

Pe dreapta, în vale, se vedea stadionul, amenajat pe fostul imaş comunal. **Într-o** parte, la baza dealului pe care era biserica, cele șapte izvoare își susurau șuvoiul de apă, netulburate de trecerea vremii. Alături, câteva femei veniseră cu rufe la albit. Părea că încă se mai ținea acel obicei, chiar dacă albiturile nu mai erau la modă, numai femeile mai bătrâne țineau să mai vină cu ele la apă.

Biserica, aceeași de când o știa, nu avea program la ora aceea. Dincolo de ea, căminul cultural părea la fel de părăsit. Ce să facă acolo oamenii, vara? Poate pe seară, când se dădea film.

Mai departe, pe dreapta, drumul care ducea în Branîște, pe vale. Pustiu.

A trecut pe lângă două femei, le-a salutat politicos, femeile au răspuns. În spatele lui le-a auzit cum se întrebau una pe alta cine o fi fost băiatul ăla de la oraș, se vedea bine că nu era de la ei din sat. Era de așteptat să-și pună problema aceea.

Până la colțul în care pe vremuri fusese o cooperativă și pe unde se cobora spre ale Văruci, neamul de unde se trăgea Gica, n-a mai întâlnit pe nimeni. După aceea, doar cu niște copii **s-a** intersectat.

A ajuns la casa bătrânească, renovată de curând și modificată. Nu se vedea nicio mișcare în curte. Știa că numai mătușa-sa Matilda putea fi acasă, cu Victor, vărul lui

mult mai mic. Dar nu se arăta nimeni și nu se auzea niciun zgomot.

A trecut mai departe, hotărât să ajungă la capul satului, nu erau mai mult de opt sute de metri până acolo. Și **s**-a dus, mergând tot pe lângă garduri, fără să mai întâlnească vreun om. Nu era încă momentul ca femeile să iasă la drum, să mai pună de-o bârfă și să stea cu ochii țintă de-a lungul liniei, poate, poate le-o pica vreunul în discuție.

La capul satului **n**-a mai înaintat mult. **S**-a așezat pe pământ, sub un dud bogat, ca un călător obosit.

În față, spre lanca, se vedea un peisaj pe care nu-l recunoștea. Era țevăraia aceea pentru sistemul de irigații. **S**-ar fi dus până acolo, dar i se părea prea departe. Pe partea stângă, lângă o lizieră de plop canadieni, era puiernița. Probabil nu i se schimbaseră destinația de ani de zile, de când fusese înființată. Mai departe, pe dreapta, se vedea moara de la Uța. Dincolo de ea, drumul făcea un cot la dreapta și se pierdea.

Spre vale, porumbi, sălcii, duzi în perdele, atât se vedea.

Deasupra culturilor plutea o pâclă ușoară. Dar dintre toate senzațiile care îl făceau să se simtă bine, cel mai mult se simțea mirosul. Miros de verdeață bătută de soare, miros de verdeață multă.

A rămas acolo mai mult de o oră. Dacă nu i-ar fi fost jenă, **s**-ar fi întins pe pământul nisipos, să tragă un pui de somn. Dar teama că ar fi trecut cineva și ar fi râs de el, că poate era beat și nu se mai ținea pe picioare, l-a împiedicat **s**-o face. A rămas așa, așezat.

Au trecut pe lângă el, spre sat, trei femei. Le-a salutat fără să se ridice.

Femeile i-au răspuns la salut derutate, grăbite, dar de îndată ce **s**-au depărtat suficient, au început și ele să se întrebe una pe alta cine-o fi fost băiatul ăla și ce-o fi căutat el pe-acolo, în afara satului. Din când îjn când mai întorcea câte una capul, să-l vadă mai bine, poate, poate l-ar fi recunoscut.

Într-un târziu **s**-a sculat, regretând că nu mai putea rămâne. Ar fi stat ore întregi acolo, ascultând rarele zgomote ale naturii și puținele care răzbeau dinspre sat. I se făcuse sete. Și-a amintit că dincolo de șosea, între câteva sălcii, era trasă o țeavă de la un izvor. A traversat, a găsit izvorul, a băut apă rece cu tiuga și **s**-a spălat pe față, răcor**indu**-se imediat. Apoi a intrat din nou în sat, mergând către casa bătrânească.

Stan Măgură era acasă. Privind peste gardul de la șosea, a văzut șareta în curte. Și chiar dacă nu se auzea niciun zgomot, a luat o piatră și a ciocănit cu ea în tabla porțiței. Nu îndrăznea să intre în curte, nu mai știa ce câini avea unchiul lui și-i era teamă.

De undeva de pe la mijlocul casei a apărut Stan Măgură, uitân**du**-se crunt spre poartă. În primul moment nu și-a recunoscut nepotul și a pornit spre poartă. Pe drum, fața i **s**-a luminat, semn că văzuse cine era acolo și-l căuta.

— Bă, nașicule, tu erai? Bine ai venit!

S-au îmbrățișat, amândoi bucuroși de revedere. Stan l-a invitat în curte.

— Hai, intră, că avem o cățelușă cuminte. Dacă te vede cu mine, nu zice nimic. Știe că ești de-al casei.

Au intrat în bucătăria din spatele casei, unde era și mătușa Matilda, lângă focul din vatră, pregătind ceva de mâncare. L-a îmbrățișat și ea, mirân**du**-se ce mare se făcuse nepotul și cum se schimbase.

— Bă, nașicule, i-a zis Stan Măgură, invitân**du**-l cu un semn să se așeze pe un scaun cu trei picioare, scobit în lemn de salcie, bă, l-ai făcut pe alți Pătru Bunii să se sperie ce nu **s**-a pomenit. De ce nu i-ai spus cine ești?

— N-am vrut, că m-a luat tare, cum se face aici, întâi să afle el cam care mi-e hramul și abia apoi să-mi dea informațiile necesare.

— Mă, mi-a trimis vorbă prin**tr**-unul cu calul, că a venit un tinerel, de la județ trebuie să fie, că avea ochelari de soare cum nu **s**-au mai văzut pe aci, și că să vin repede, că a zis că se duce acasă la mine. Acu, eu știu că dacă vine

vreunul de la județ, n-are ce să caute acasă la mine, el la gospodărie are treabă, dacă are. Da' dacă mi-a trimisăla vorbă, zic, hai să mă reped acasă, că poate greșesc eu... Pe unde ai fost?

— M-am dus la capul satului, ai să râzi. Am vrut să respir aerul copilăriei, pe care mi-l amintesc cu cel mai mare drag fiind ăsta, de aici. De-ai ști ce liniște era acolo, la capul satului, spre moara lui Uța... Și pe linii nu era nimeni...

— Păi, cine să fie? Că n-au mai rămas decât bătrânii pe-aici, prin sat. Ȑia tineri s-au dus la oraș, să lucreze în industrie. Moșii cu care am rămas noi, aici, să facem agricultură, nici nu mai pot să muncească, nici nu prea mai vor. Că în zece ani de colhoz am redus producția la sub jumătate din ce se făcea atunci, cu metodele alea primitive, care au fost atât de hulite. La început, parcă mai făceam câte ceva, că ne țineam tot după metodele pe care le știam noi, dar de îndată ce ne-au venit specialiștii, din alte colțuri de țară, ne-au impus metodele lor studiate prin școli, fără să țină seama de caracteristicile locului. În trei ani n-am făcut porumb pe un lot unde pe vremuri numai porumb se planta, că numai ăla mergea.

— Păi cum e posibil așa ceva? Chiar că-i de mirare!

— Of, sunt multe explicații... Una ar fi că nu mai primim sămânță selecționată, cred că ne dau ce mai găsesc și ei, de la stațiunile de cercetare. Știi că un porumb are viața de șase, șapte ani, după care trebuie să înlocuiești sămânța, căci își pierde din calitate și se sălbăticește, iar asta înseamnă bob mic. Noi cerem în fiecare an sămânță de la alt soi, dar cred că ne dau din propria noastră producție, fără să mai înnoiască soiul. Eh, și în afară de asta, mai e și solul. Noi n-am făcut porumbi pe nisipuri, acolo numai corcodușii și viile mergeau. Ne-au pus să scoatem din vii și să plantăm porumbi. Dacă plouă, se face porumbul de vreun metru, dar dacă nu-i dai apă când leagă, l-ai pierdut. Ori ca să-i dai apă, trebuie să faci irigații. Am făcut și asta, dar nu câștigăm prea mult și plătim și apa prea scump, că cine-a mai văzut să aduci apa

la deal ca să irigi, când în toată lumea asta apa vine în cădere liberă și o folosești.

Stan Măgură **s-a** întrerupt, căci se uitase la ceas și-și amintise că are o treabă.

— Mergi cu mine pe vale? Hai, că mâncăm pe-acolo, pe la vreo stână.

Manole a fost de acord imediat. **S-au** ridicat, Stan a înhămat-o pe Stela, iapa aceea năvălaşă și rea, dar care știa de frica lui și nu-i ieșea din cuvânt, a scos șareta afară din curte, **s-a** întors de a închis porțile, apoi **s-a** urcat pe capră, cu Manole alături, și au pornit spre capul satului, pe unde fusese băiatul ceva mai devreme. Acolo au cotit la dreapta, pe o uliță care i-a scos în câmp și au continuat pe un drum de țară.

— Uite, aici, pe desecări, avem pământ bun, se face porumb, dar am primit dispoziții să punem legume, și alea nu prea merg, că solul **s-a** cam sărăturat.

Balta Potelu fusese desecată în câțiva ani. Pe vremuri, primăvara târziu ajungea până aproape de marginea satului, acum nu mai rămăseseră decât câteva ochiuri de apă din ea. Se ridicase un dig nou, mai înalt, pe marginea Dunării, și încă se mai muncea la el, căci îndiguirea fluviului nu se făcea pe porțiuni mici, aproape întregul traseu trebuia îndiguit. Poate mai la vale, dincolo de Giurgiu, nu mai era nevoie de diguri.

— Dar încolo, spre Braniște, unde sunt nisipuri, am pus porumb, conform indicațiilor, și acum **s-a** stricat țeava de aducțiune a apei, pe traseu are două pompe mari și una **s-a** blocat, și se chinuie niște mecanici **s-o** repare de vreo trei zile, și porumbul tânjește după apă.

S-au intersectat cu doi bărbați cu coase. Purtau trăiești mari pe spinare, pline cu iarbă.

— Să trăiești, Stănică! i-a zis unul.

— Salut, nea Toadere, salut, nene Dumitre, a răspuns Stan Măgură, încetinind șareta. De unde veniți?

— De la sfecălă, pe unde avea ale Glăvan locul. Am mai tăiat niște iarbă, că e cam multă, ar mai trebui o prașilă mecanică.

— Să vedem, poate o facem. Hai, să trăiți!

Oamenii și-au văzut de drum, abia mișcându-se sub greutatea trăiștilor.

— Au fost pe dracu' să ia iarbă! a izbucnit Stan în urma lor. La sfecălă s-au dus, să ia și ei ceva, că se uită orătăniile de le doare gâtul să le dea stăpânii ceva de mâncare. Eu știu bine că în iarbă aveau vreo douăzeci de sfecle fiecare, dar nu puteam să-i controlez, că numai sărăcia și disperarea îi împing să fure. Că ne-au pus să plantăm și sfecălă, dar știi tu ce presupune procesul ei tehnologic de prelucrare? De când este scoasă din pământ, încărcată, transportată, spălată și băgată în cuve la fabrică, nu trebuie să treacă mai mult de o oră, pentru că își pierde rapid procentul de zahăr de extras. Dar noi o culegem dimineața, abia pe seară o încărcăm, ajunge la Corabia în toiul nopții, o descarcă pe rampe și așteaptă a doua zi s-o spele și s-o bage la prelucrat. Mai rămâne cu câteva grame de zahăr la kilogramul de legumă...

— Unchiule, dar de ce ești așa pornit, că doar știm bine că și dumneata te-ai implicat în procesul ăsta de transformare a agriculturii?

— Ai dreptate, nășicule, a oftat Stan Măgură, privind în zare. Dar eram tânăr și prost. Credeam tot ce mi se spunea. Așa credeam eu atunci, că numai cu colhozul se poate face ceva. Că și-acum mai cred că ideea asta, cu ferme mari, e cea mai bună, cu mecanizare, cu metode moderne. Dar nu știu cum se face că același sistem în occident dă randament, iar la noi produce doar sărăcie. Nu știu ce l-o deosebi pe țăranul din Franța de țăranul nostru, de nu pot ei să obțină rezultate comparabile. Că și-ăla muncește, și-ăsta muncește, niciunul nu stă...

Pe o tarla mai depărtată se vedeau doi pândari, oameni plătiți de gospodărie și de comunitate să le păzească locurile. Stan Măgură le-a făcut semn de departe să iasă la drum și cei doi au ieșit. S-au salutat și au vorbit ceva cu voce joasă, după care s-au despărțit.

— Hai, întâi mergem să vedem ce-au făcut ăia cu pompa și apoi ne întoarcem pe-aci și mâncăm ceva pește.

Interesul lui Manole pentru câmp secase. El știa câmpul din vale numai până unde era pe vremuri grădina lui moș Gheorghe. De acolo mai la vale nu fusese niciodată și nici nu-și închipuia ce-ar fi putut fi pe-acolo. De la grădină, privind în zare, către Dunăre, nu se vedea decât o perdeă de plop, dincolo de care cică ar fi fost fluviul.

Drumul a luat-o la dreapta înainte de a ajunge la liziera de plop. La un moment dat au trecut peste o fâșie arată și Stan i-a arătat-o:

— Vezi, asta e granița țării. Dincolo de ea numai grănicerii mai au voie să treacă.

— Și de ce au pus-o în drum?

— Păi cine crezi că trece pe-aici? Numai noi, țăranii locului. Noi nu reprezentăm un pericol. Dar ia dă-te jos din șaretă, să vezi cum ies soldații din pădure!

Au ajuns și la locul în care se muncea la pompa aceea. Se vedea de departe, un grup numeros de oameni, în jurul unei gropi, o macara de cinci tone, strigăte, semne disperate, înjurături, toate se vedeau și se auzeau din depărtare.

— Bă, Stane, am rezolvat-o! l-a luat unul de departe, ștergându-se pe mâini de unsoarea cu care era mânjit.

Probabil erau de-un leat dacă se tutuiau. La ei nu prea era obiceiul să se „tovărășească” unul pe altul, nici măcar pe la ședințele de producție n-o făceau, acolo unde se cerea un pic de fason. Ei erau oameni de-ai locului, cunoscuți între ei și se comportau în modul cel mai natural cu putință.

— Păi cum, mă, Onică? s-a mirat Stan.

— Bă, ce mai, i-am dat de cap! n-a răspuns celălalt la întrebare.

— Păi cum făcurăți, mă? De-atâta timp vă chinuiți, și-acum...

S-au dat jos din șaretă și un tinerel a luat hamul, mai cu fereală, că știa ce nărav avea Stela și a dus-o mai încolo, la umbră.

Erau chiar în marginea pădurii de pe malul fluviului. La marginea drumului se vedea fâșia arată, pe care numai

animalele sălbatice îndrăzneau **s-o** treacă fără să le fie teamă de grăniceri.

Manole nu **s-a** băgat în față. I-a lăsat pe oamenii aceia să vorbească între ei, să dea explicații, să se laude, să înjure așa cum numai ei știau **s-o** face, fără să se jeneze de nimeni. Simțea cum se uitau din când în când către el, dar nu îndrăzneau să întrebe cine era el și ce căuta acolo. Dacă Stan Măgură nu zicea nimic cu privire la el și la rostul lui acolo, nimeni nu se arăta interesat. Aveau să-l întrebe mai târziu, când Manole nu mai era pe-acolo, ca să nu facă cumva vreo greșeală și să întrebe ce nu trebuia.

După un timp Stan a dat semne că se vor urca din nou în șaretă. **S-a** urcat și Manole alături de el, ascultându-l cum mai dădea câteva ultime dispoziții, apoi au pornit pe același drum pe care veniseră, doar că în sens invers.

— Ai nămu' oameni! **s-a** dezlănțuit cu năduf Stan.

Manole **s-a** uitat la el, fără să zică nimic.

— Ieri mi-au zis că nu pot să facă nimic, dar dacă le-am promis o primă, până azi au găsit soluția! I-a lămurit unchiul. Dar știi ce mă deranjează cel mai mult? Ai văzut câți oameni erau acolo? Dintre toți ăia, numai vreo patru lucrau efectiv. Restul se băgau în seamă unul pe altul. Dar sunt pontăți și iau zile muncă... Și n-am ce face, că fiecare e legat de câte altcineva, care, la rândul său, are obligații față de altcineva, și uite așa trebuie să-i țin pe toți pe statul de plată. Dacă aș avea mână liberă, i-aș trimite la dracu-n praznic, să nu-i mai văd pe aici. Dar n-am ce face, trebuie să defilez cu ei.

Au cotit la stânga și pe următorul drum, mai mult o potecă mai largă, au luat-o iar la stânga, printre niște porumbi pe o parte și tutun pe partea cealaltă.

Stan Măgură a privit un timp tarlaua cu tutun.

— Uite, și cu tutunul ăsta e o poveste. Aici, pe nisipuri, îi merge, și nu e muncă multă la el, doar la final e ca naiba. Că au început casele noastre să nu mai semene a case, pe toamnă, când se înșiră foile și se pun la uscat sub streășină, de zici că au crescut frunze maronii din pereții

caselor. Dar pentru că se scot bani buni, mai toată lumea ia în parte sole cu tutun și toamna se îmbogățesc. Însă și numărul de îmbolnăviri este foarte mare, că tutunul atacă și când e verde... Acum i-ar trebui încă o udare de vreo două zile, după aia nu mai are nevoie de apă. Noroc că după secarea bălții au mai rămas gropane cu izvoare, pânza freatică e sus și bogată, avem apă de unde să mai udăm local.

Într-un timp parcelele **s**-au dat de-o parte și de cealaltă și au lăsat un loc gol, mare, între două perdele de salcâmi. Lângă **per**deaua din dreapta era amenajată stâna la care mergeau ei: un bordei mare, acoperit cu trestie și paie, iar alături, trei îngărdituri din lemne neprelucrate și una cu un acoperiș pe aproape toată suprafața. Mirosea a animale, dar animale nu erau decât doi câini flocoși, de talie mică, dar vioi nevoie mare. De cum îi simțiseră începuseră să latre, fără a se depărta de bordei.

Lângă bordei, la o distanță sigură, era amenajată bucătăria, un trepied din lemne groase, legate în mănunchi în partea superioară, de care era agățat un ceaun mare, în care fierbea ceva ce mirosea frumos și apetisant. Alături, pe pirostrie, era alt ceaun, în care fierbea mămăliga.

Doi oameni erau acolo, amândoi pe lângă ceaune.

Stan Măgură a tras șareta mai **într**-o parte, a dezlegat iapa și i-a dat drumul pe câmpie, apoi **s**-a apropiat de oamenii locului.

— Să trăiești, nea Burtică! Să trăiești, nea Oncică! i-a salutat pe cei doi, semn că le acorda un respect deosebit, chiar dacă nu păreau prea bătrâni ca vârstă.

Oamenii i-au răspuns la salut și i-au răspuns și lui Manole, privindu-l cu interes.

— Ai Stane, da' băiatu-ăsta cine e? a întrebat cel numit Burtică.

— E nepotul meu Manole, băiatul lui Oprea, milițianul de **s**-a dus la oraș.

Manole a sesizat, „**s**-a dus la oraș”, nu la Craiova, deci oraș numai Craiova putea fi, nu altul. A zâmbit în sinea lui.

— Da' parcă avea doi. Țsta e ăl mare?

— Nu, e cel mic.

— Așa, deci, e ăl mic...

Omul subliniase cu mirare constatarea, de parcă pentru el avea vreo importanță care copil al lui Oprea era el, Manole. Dacă ar fi fost cel mare, în ce fel oare **s**-ar fi schimbat lucrurile?

— Mă, da' are Oprea copii mari!... Dacă mă gândesc bine, de fapt ce mă mir eu, că și ai mei sunt însurați amândoi și mai am doar fata, dar și ea se mărită în toamna asta.

— Știi, nășicule, **s**-a băgat în vorbă Stan Măgură, mai mult ca să-i facă plăcere lui nea Burtică, nu neapărat că ar fi avut Manole nevoie de explicații, omul ăsta a tinerit cu nașu, cu frate-meu Oprea, de-aia zice el așa, că ei doi sunt de-un leat.

— Bă, nepoate, **s**-a dat în vorbă nea Burtică, păi știi tu, bă, ce bătați am dat noi pe vale, pe linia ale Chișoinac?

Manole știa ceva de bătaile tinerilor din sat, de pe vremuri, dar nimeni nu se mai lăuda acum cu ce făceau ei cândva, ca să-și arate puterea în fața altora, să n-aibă adversari la hora de duminică, să le știe ăilalți de frică. Despre asta știa, dar despre linia ale Chișoinac nu știa nimic, era, desigur, vreo uliță dinspre vale, unde loveau ei mai tare, cine știe.

— Dar hai să lăsăm asta, că mai putem să vorbim despre ele și mai târziu, a zis Stan, uitându-se spre ceaune. Ce avem aci?

— Păi ce să avem, Stănică? Ia, o ciorbă de crap. Că n-a fost prea mare ca să-l băgăm la prăjit, că suntem oameni mulți și cu ciorba o mai lungim și noi. Și dacă nu ajunge, mai băgăm niște brânză, ceva.

Acum recunoscuse Manole a ce mirosea dinspre ceaunul cel mare, a pește. Se îngrijorase dintr-odată, el nu prea știa să mănânce peștele, prefera obleții, pe care putea să-i mănânce cu oase cu tot, sau pește foarte mare, care avea și oase mari pe care putea să le aleagă ușor. Peștele intermediar refuza să-l mănânce, de teama oaselor

care i-ar fi putut rămâne în gât.

Nea Burtică a gustat din ciorbă și a mai aruncat vreo patru ardei iuți în ea.

— Hai, că acum e gata. Oncică, trage și tu masa sub pom și adu niște scaune!

Manole a sărit să dea o mână de ajutor, dornic să scape de dogoarea focului, care pe nea Burtică nu părea să-l deranjeze deloc. Au luat masa rotundă cu trei picioare, care era sprijinită de bordei, apoi au adus și scaune, doar patru, atâtea găsiseră, vestitele scaune cu trei picioare înfipite **într-o** cupă scobită în lemn de salcie.

Când erau aproape gata cu aranjamentul, nea Burtică a adus ceaunul cu mămăligă, pe care a răsturnat-o în mijlocul mesei.

Într-o strachină de pământ, mare, a pus ciorbă din ceaunul cel mare și a adus-o la masă. Ajutorul lui a adus și niște ardei copti în spuză, linguri de lemn și **s-au** apucat să mănânce. Burtică a mai întârziat un pic, să curețe grosul de mămăligă de pe ceaun cu o scoică mare, să nu se usuce prea tare. Apoi a venit și el la masă, cu un cojoc pe care l-a împăturit în patru și și-a făcut scaun din el.

Obiceiul acolo era ca toată lumea să mănânce din castronul central, cu lingura sau cu ardei aceia copti, iuți de le dădeau lacrimile când sorbeau zeama cu ei. Vase separate **s-ar** fi pus numai dacă ar fi avut la masă copii, care nu ar fi ajuns la vasul din centru sau n-ar fi suportat iuțeala care se lăsa din ardeii lor.

Mămăliga o tăiaseră cu ața, feliile se mai răceau câte un pic, dar ciorba fierbinte, alături de mămăliga la fel de fierbinte, împreună cu ardeii iuți cum nu se putea mai tare, **i-a** făcut să transpire după primele cinci, șase linguri de zeamă luate.

Gazdele au scos și o sticlă cu țuică, niște pahare despre care nimeni n-a întrebat dacă or fi fost curate sau nu au apărut și ele, **s-au** cinstit așa, ca de începutul mesei, fără multe vorbe, continuând să sorbâcăie din zeama de pește.

Bucățile de pește le-au scos fiecare în fața lui, direct

pe masă, culegând cu grijă oasele mari, pe cele mici nu prea băgându-le în seamă. Carnea era dulce, carne de crap de baltă.

Burtică băgase două bucăți de brânză mai veche într-o parte a mămăligii și le astupase, ținându-le acolo la topit. Când a văzut că Manole se cam săturase de ciorbă, a tăiat cu lingura în jurul locului în care băgase brânza și i-a pus în față bucata de mămăligă cu brânza în ea.

— Ia, tată, și mănâncă ceva bun! l-a îndemnat el.

Manole știa cum era brânza aceea topită în mămăligă. Baba Leana, bunica lui, îi făcea tot așa când era el mic și-și amintea cu drag de acele momente. A acceptat cu bucurie propunerea și mâncând se tot mira ce bună era brânza aceea.

Bărbații trecuseră pe vin, păstrat în sticle într-un gropan îngust, cu apă rece. Tot de acolo își luau și apa, pentru băut sau pentru mâncare și Manole se întreba dacă le dăduse prin minte să facă analiza apei, să vadă și ei cum stăteau cu nitriții și nitrații... Mai mult ca sigur, asta era o invenție nouă, făcută de cei care făceau analizele și probabil luau bani pentru asta, sau măcar găseau o justificare a salariului pe care-l luau la cine știe ce administrație. Își amintea ce-i povestise odată Gigi Haleț despre lipovenii din deltă, care nici măcar nu săpau vreun gropan în grindurile lor, ci luau apa direct din Dunăre, aceeași Dunăre care venea tocmai de la nemți și care aduna tot felul de mizerii de-a lungul multilor kilometri...

Vinul era atât de rece încât, după ce mai întâi sticla se usca pe dinafară, peste zece minute începea să facă brumă. Nici n-ai fi zis că stătea la treizeci și cinci de grade!

Pentru bărbați se mai adusese o strachină de ciorbă, ei mâncau, nu glumă, dar și durata mesei era dublă, pentru că făceau foarte multe gesturi neeconomice, cu ardeii aceia cu care luau din ciorbă, dar cât puteau lua o dată? Erau obligați să ia de mai multe ori pentru a acoperi cantitatea pe care ar fi luat-o cu lingura și Manole chiar se întreba de ce nu foloseau lingurile.

Era clar că așa, cu ardeii, era mai interesant de mâncat, că-i simțeau iuțea, dar din lemnul lingurii ce să simtă?

După ce bărbații **s**-au săturat și ei de ciorba de pește, cel numit Oncică a adus niște jântiță, pe care o pusese în străchini, pentru fiecare. Și-au pus mămăligă în ea și au mâncat fără să comenteze. Manole era convins că după ciorba aceea de crap ar fi mers ceva gras, cu ceva acreală, nu un produs lactat, dar acolo nu se ținea cont de combinarea gusturilor, principalul era să se mănânce mult și, mai ales, ceea ce se găsea. Și, ca o încununare a acestei constatări, după ce au terminat jântița, au continuat să bea vin!

Când au hotărât că se săturaseră, Stan Măgură a anunțat că el se culcă o oră, a cerut un cojoc, să-l întindă pe jos, sub salcâmi, și dus a fost.

Manole a ajutat la strângerea mesei. Cei doi câini l-au asistat, bucuroși. Cât timp oamenii mâncaseră, ei stătuseră **într-o** parte, dormitând, deschizând ochii din când în când, să-și poată da seama cam cât mai aveau de așteptat. Dar de îndată ce au simțit că oamenii se ridică, **s**-au ridicat și ei, gudurându-se. Tot ce cădea de pe masă când era răsturnată era pentru ei, mămăligă, oase, carne, brânză. Nu se certau pe resturi, știau că vor avea parte de masa lor regulată, dar nici resturile mesei nu erau de lepădat.

Masa a dus-o spre bordei, unde era un cauciuc de mașină tăiat, umplut cu apă, drept rezervor de apă menajeră. A spălat cu grijă masa, răcâind resturile întărite cu o cochilie de scoică, cel mai bun spălător la vremea aceea. Apoi a sprijinit masa de un stâlp, la soare, să se usuce.

— Ai, taică, poți să aduci o găleată de apă? l-a întrebat Burtică la un moment dat, prevăzător.

— Cred că pot, a zis Manole. Unde e gropanul?

— Uite, colo, unde e înfipt lemnul ăla în pământ - și i l-a arătat.

Nu era departe, la vreo cincizeci de metri, **într-o**

mică văioagă. A luat o găleată și a plecat **într**-acolo. Câinii **s**-au luat imediat după el, poate însetați, poate de curiozitate.

Gropanul era îngust, nu se mai făceau ca pe vremuri, cum își amintea el de la grădina lui moș Gheorghe, cu diametrul de vreo trei metri, acela avea ceva mai puțin de un metru, dar nici prea adânc nu era, căci apa acolo se găseau ușor. Lângă el era înfipt un par în pământ, ca semn de atenționare, dar și ca să fie agățate de el mai multe obiecte: o găleată turtită, un lemn cu agățătoare și o cană pentru băut apa la fața locului.

Apă din gropan se scotea cu găleata aceea mai mică. O agățai în cârligul de lemn, o lansai spre apă, așteptai să se umple, o ridicai și o goleai în vasul cu care venisei pregătit.

Manole a scos câteva găleți și le-a golit în jgheaburile din jur. Chiar dacă nu erau atunci animale pe-aproape, în afara câinilor, care sau și repezit să bea din apa rece, când veneau, ar fi găsit ceva apă, până le puneau ciobanii una proaspătă. Apoi a umplut găleata cu care venise el și a plecat spre bordei. A întrebat dacă mai era nevoie de apă și a aflat că ar fi fost foarte bine dacă ar fi cărat încă vreo patru găleți. Atunci a mai luat o găleată, să nu facă drumul doar cu una, și a adus câtă apă a fost nevoie.

Cel care se chema Oncică **s**-a apucat să curețe ceaunul de mămăliga rămasă. A ras cu atenție tot ce se putea cu o scoică, a turnat totul **într**-o căldare cu zer, pe care urma să o dea la animale, apoi a început să frece interiorul ceaunului cu nisip și cenușă din foc, cel mai bun detergent pentru vase pe care tradiția țărănească îl cunoștea. A clătit cu atenție de câteva ori ceaunul, **punându-l** la uscat în vârful unui par de la bordei.

Animale aveau nu numai oi, ci și câțiva porci, profitau de posibilitățile de la stână să le dea să mănânce resturi de la prepararea brânzei și zer, împreună cu toate resturile de mâncare. Din astea făceau porție și câinilor, care se obișnuiseră să mănânce puțin, dar consistent.

Manole ar mai fi așteptat să se întoarcă ceilalți

ciobani cu oile, dar asta se întâmpla abia pe seară, iar Stan Măgură, după ce și-a făcut somnul de o oră, l-a anunțat că vor pleca.

A fluierat-o pe Stela, înjurând-o scurt, iar iapa a venit într-un suflet, ascultătoare. A înhămat-o la șaretă și a dat să urce pe capră. L-a oprit cel numit Burtică. Venea cu un pachet învelit în hârtie de ziar.

— Ia, Stănică, niște brânză proaspătă, să dai și la copilul ăsta să mănânce ceva bun.

— Mulțumesc, nene! a zis Manole, zâmbind.

El știa ce însemna o brânză proaspătă. O va mânca acasă, pe îndelete.

Au plecat, lăsând iapa să meargă la pasul ei.

— Te-au pus ăștia să muncești? a întrebat Stan Măgură.

— La drept vorbind, mi-a făcut plăcere să îi ajut. Am cărat niște apă, am curățat masa...

— Mi-au spus, așa, în secret. Ei credeau că dacă vii de la oraș, nu ești în stare să faci ceva util.

— Era de așteptat.

— Nu-i condamna. Pentru ei, orașul este locul pierzaniei. Dacă acolo n-ai pământ să-l lucrezi, la ce să trăiești la oraș?

— Nu-i condamn. Îi înțeleg, poate mai bine decât alții.

— I-ai văzut pe oamenii ăștia? Se chinuie de când se imprimă-vărează și până când cad primele ploi reci de toamnă. Au în grijă sute de oi, ale *ceapeului* și ale sătenilor, dar loc de păscut nu prea mai au, trebuie să meargă zilnic pe altă parcelă. Ne-au luat toate pământurile, bune sau rele, au zis că sunt bune de agricultură și ne obligă să facem producție și unde altă dată nu se făcea nimic, că așa e solul, nu e peste tot bun. La începutul gospodăriei mai făceam producție, că nu se băgau prea mulți „cunoscători”, și am dat roade bune membrilor, să vadă și ei ce bine e la colectiv. Le dădeam ceapă câtă puteam, că asta se făcea atunci, le dădeam și grâu, că făceam, altele nu prea aveam, că porumbii pe-aici

nu prea se făceau. După aia, repede, ne-au luat producțiile, că trebuia să plătim datoriile la stat și să dăm produse pentru cei de la oraș și **s-a** dus naiba huzurul nostru. Ne-au luat și pământurile, au venit tot felul de specialiști și ne-au încurcat. Și-așa, oamenii ăștia **s-au** axat pe creșterea oilor, să aibă zile-muncă la *ceape* și să mai aibă și ei ceva în plus față de ceilalți. Mulți îi invidiază, dar iarna, când se pregătește lumea să scoată oile la pășune, nimeni nu se înghesuie să se angajeze cioban la oi și tot oamenii ăștia se bagă. Vai de munca lor! I-ai văzut ce negri erau?

— Soarele, deh!

— Soarele, așa e. Vântul, ploaia, toate se acumulează. Peste zece ani sunt oameni bătrâni și se apropie de capătul vieții.

— Dar mie nu mi **s-a** părut că e chiar așa de greu.

— Așa se vede când mergi în vizită. Dar dacă stăteam să-i vezi când vin oile de la păscut, ți-ai fi schimbat părerea. Ai idee cum e să mulgi câteva sute de oi?

— Nu, dar pot să-mi închipui.

— Și după ce mulgi oile, să te ocupi de lapte, că e vară și nu poți să-l lași până a doua zi. Și a doua zi dimineața să mai mulgi câteva picături de lapte, pe care-l lași ăstora doi, care stau pe lângă bordei toată ziua... E greu, e greu.

Ieșeau dintre plantațiile de pe vale, se apropiau de sat.

— De Nicu mai știi ceva? a întrebat Manole, amintindu-și că în zonă era și casa vărului său.

— Nichișor? a zis Stan, și Manole și-a amintit că așa îi zicea și bunica lor, baba Leana, alintându-l. Nichișor e fugit de-acasă de câțiva ani, stă pe la niște țigani pe la Caracal, cică **s-ar** însura cu o țigancă de-a ălora. Ai lui nu știu mai nimic despre el. Un singur băiat, și ăla plecat de-acasă...

— Tot așa a rămas...

— Da. Ne face neamul de răs! Dar probabil așa trebuie în fiecare neam, să mai fie câte unul care să nu

semene cu ceilalți.

Manole rumega în sinea lui povestea scurtă a vărului său. Oare ce-o fi găsit el la țigani ăia, că și în copilărie tot la niște țigani fugise? Că ăia îl primeau la ei, nu era de mirare, probabil Nicu muncea și le făcea treabă, dar el, el ce câștiga?

Nimeni n-ar fi putut răspunde la întrebarea asta. Pentru ei, oameni normali, era de neînțeles cum de se putea înhăita cu niște țigani și să trăiască acolo, printre ei.

Au cotit-o la stânga, intrând pe șoseaua asfaltată.

— Te las acasă și eu mă duc la gospodărie, că mai am treabă.

— Ba mai bine lasă-mă aici! l-a rugat Manole și Stan Măgură a oprit șaretă.

— Păi aici ce faci? s-a mirat unchiul.

— Mă duc să mă plimb prin locurile care-mi amintesc de copilărie. Mi-e teamă că nu voi mai veni curând în sat și așa vrea să revăd anume locuri. Nu mă duc pe la rude, căci or avea treabă și nu vreau să le încurc. Ne vedem acasă, pe seară.

— Bine, a zis Stan și a plecat imediat ce Manole a coborât din șaretă.

De la capul satului, pe stânga șoselei, în unghi ascuțit, se făcea ulița pe care cu ani în urmă, Oprea Măgură construisese casa lor, pe care mai apoi o vânduse, când realizase că nimeni nu se va mai întoarce în sat din familia lor. Manole a apucat-o pe ulița aceea, pe partea stângă, să meargă mai pe la umbra duzilor.

Departe, în față, se vedea un grup de femei, adunate la poarta uneia dintre ele, cu lucrul de mână sau cu un fus și un caier de lână. În timp ce se apropia de ele, încerca să le recunoască, dar niciuna nu părea a fi dintre rudele lui din zonă. A ajuns lângă ele, le-a salutat cu voce clară și a trecut mai departe, lăsându-le să-i arunce din spate răspunsurile lor la salut. Văzuse el bine că ele se uitaseră atent la el încă de departe, dar nu îndrăznise niciuna să-l oprească să-l întrebe al cui e, că ele nu se putuseră hotărî cine era el. Nu îndrăzniseră să-l oprească, pentru că nu

mai era un puștan de zece, doisprezece ani, să-și poată ele permite să-l interogheze.

Manole râdea în sinea lui. Era răzbunarea lui neștiută pentru multele dăți în care aceleași grupuri de femei îl opriseră pe vremuri, să-l descoase ele, al cui era el, și când aflau, începeau să-l întrebe de taică-său, milițianul, cum o mai duce el pe-acolo, pe la oraș.

Câteva curți mai încolo erau casele celor doi frați mai mari ai lui Oprea, precum și casa fostă a lor. În curți nu se vedea țipenie de om. Totul era așa de liniștit, cum n-ar fi crezut că va fi. De undeva, dinspre Dealul Mare, se auzea un motor, dar în rest, numai ciripit de vrăbii și câte un croncănit de cioară.

Înainte de a ajunge la colțul următor a fost întâmpinat de un miros de baltă și noroi uscat. Acolo era o groapă în drum, care se umplea cu apă în timpul ploilor, singurul loc din zonă unde nu era nisip, ci lut, o porțiune de câțiva metri, și apa nu se scurgea mult timp și se usca nămolul în bătaia soarelui, dar tot mirosea a baltă stătută.

În colț, cum a făcut la dreapta, era alt grup de femei. Le-a salutat cu aceeași deferență, continuându-și drumul fără să le privească.

A ținut-o drept înainte, urcând spre șoseaua asfaltată pe o uliță pe care pe vremuri o ocolea cu grijă, pentru că era îngustă și în curțile de pe partea stângă așteptau la pândă niște câini răi, care-l lătrau și mușcau din lemnele gardului, vrând parcă să-i arate ce i-ar fi făcut și lui dacă ar fi reușit să iasă printre ele. Acum l-au întâmpinat aceiași câini, sau poate urmașii acelora, dar tot așa de răi, mușcau din partea de jos a lemnului din gard, numai că acum înțelegea că, de fapt, acei câini doar îi făceau o demonstrație de forță și doreau să-l sperie, căci, dacă ar fi vrut cu adevărat să iasă în drum, să-l sfâșie pe el, cum păreau, ar fi putut-o face cu ușurință, căci pe unde lătrau ei își săpaseră în nisip locuri de trecere pe sub gard. Dar nu, animalele voiau doar să dea semnal clar că asta era misiunea lor, să-i latre pe trecători, și să le arate acestora ce periculoși puteau fi ei.

A ieșit la asfalt și curând a ajuns și la casa bătrânească. A bătut în poartă, îi era frică să dea buzna peste cățelușă aceea care părea blândă, dar nu se știa niciodată până la ce punct putea să se încreadă în ea. A apărut Victor, băiatul lui Stan Măgură, care a gonit cu un simplu gest cățeaua din bătătură.

Au intrat amândoi în bucătăria de vară, unde mătușa Matilda era din nou în jurul focului, pregătind ceva de mâncare. Manole a salutat politicos.

— Pe Stan ce l-ai făcut? a întrebat mătușa.

— **S**-a dus la gospodărie. A zis că mai are treabă acolo.

Matilda **s**-a înnegurat.

— Parcă **s**-a însurat cu gospodăria! a izbucnit ea. Pleacă cu noaptea în cap și se întoarce tot noaptea. Și mă lasă pe mine cu toată grija casei și nu se uită că sunt atâtea de făcut.

Manole n-a zis nimic. El nu știa ce era de făcut pe la țară.

Parcă pentru a-i da răspuns, Matilda a continuat:

— Că, uite, acum e timpul să cosim niște lucernă de pe o postață pe care o avem la local, pe la Cioaba, **s**-o aducem acasă, că alea cinci oi pe care le avem, la iarnă cer să mănânce și dacă nu aducem acum iarbă, ce-o să le dăm? Grâul l-am băgat în hambar, dar mai trebuie vânturat, să nu se încingă. Apoi mai trebuie mers și la moară să-l măcinăm, și eu singură nu mai pot să ridic un sac, nu mai sunt tânără și puternică cum eram... Ce știe el? Se duce acolo, la gospodăria aia a lui și nu mai dă pe-acasă toată ziua. Și ce-o face acolo, zău că nu știu! Că, dacă te duci să-l cauți, nu e niciodată la sediu, mereu e plecat ba pe vale, ba în deal. De parcă n-ar avea destui brigadieri să facă munca de teren!

Aceleași vorbe le auzise Manole de la mătușa sa Matilda și în urmă cu vreo șase, șapte ani, când mai fusese pe-acolo, copil fiind, dar atunci nu le băgase în seamă, i se păruseră vorbe spuse la necaz. Acum înțelegea că, de fapt, Stan Măgură nu câștiga mai nimic din faptul că era

președintele gospodăriei. În afara salariului pe care-l aducea în casă, el nu mai participa la muncile gospodăriei proprii, care nu păreau nici puține, nici fără importanță. În curte mai erau și alte suflete, găini, curci, doi porci, cinci rațe fără glas, care aveau și acelea nevoie de îngrijire și nu era puțin lucru, mai ales porcii, care făceau o gălăgie terorizantă în fiecare dimineață, ei nu știau cât e ceasul, ei atâta știau, că le era foame.

Manole a așteptat să vină Stan acasă, bănuind că n-avea să întârzie prea mult pe-acolo, pe unde era el, și-așa a fost, unchiul a venit acasă mai devreme ca de obicei.

— Am plecat, bă, nepoate, i-a explicat el, când Manole s-a mirat că venea așa devreme acasă, că ăia se pregăteau să meargă la unul în Ciungu, să bea un vin bun, că ăia din Ciungu mai au terenuri pe la Amărăști și acolo altfel se face vinul, că e și pământul altul. Dar mie nu-mi trebuia vinul lor, că vin am și eu. I-am lăsat nămu' să se ducă ei și-am venit acasă.

Venise fără șaretă, pe jos. O lăsase pe Stela la sediu, să-i dea paznicul niște fân și niște ovăz, că avea pus de-o parte pentru iapă.

Matilda l-a luat imediat cu ale ei, că ar trebui să cosească lucerna de la local și să mai găsească ceva iarbă pe undeva, că iarna e lungă și pățesc ca anul trecut, când cumpăraseră fân de la CAP, că al lor se terminase înainte de vreme.

— Sâmbăta asta mă duc eu și o cosesc, a promis Stan, zâmbind. Și săptămâna viitoare iau doi oameni și o aduc și acasă.

Spiritele s-au mai liniștit. Matilda își vedea de-ale ei pe lângă vatră. Stan l-a luat pe nepot la vale, să-i arate grădina din spatele curții.

Grădina se schimbaseră mult în anii aceia. Corcodușii din mijloc fuseseră scoși, pentru a face loc unui solar, pe care îl amenajau în fiecare primăvară. Acum se mai vedeau doar contururile solarului, folia fusese scoasă demult. De jur-împrejur erau snopi de paie. Nu-i mai mișcau din loc câțiva ani, până începeau să putrezească.

— Vezi, nepoate, mai toți și-au făcut solarii în curte și de prin februarie trebăluiesc în el, să fie primii care ies cu legume la piață. Nu-i mai interesează producția de la colectiv, că de-acolo nu știu niciodată dacă vor lua ceva sau nu toamna. Eu l-am făcut nu pentru vânzare, dar dacă am legumele mele în mai, stau mai bine decât alții, care așteaptă încă două luni ca să culeagă roșii de pe unde le are puse. Căci nici n-aș avea timp să mă ocup de vânzare, iar locul ăsta e prea mic ca să-mi aducă un venit consistent.

Se vedeau două furtune pentru apă, veneau de undeva dinspre casă. Stan a văzut unde se uita nepotul.

— Am făcut și noi o fântână, cum se face acum, puț american, are patruzeci și cinci de metri adâncime, că așa am nimerit pânza freatică. Uite, peste drum, la ale Bontea, fântâna are doar cincisprezece metri, așa e apa acolo. Nu avem încă pompă, că sunt scumpe și nu prea sunt fiabile, dar în curând o să luăm, că nu se mai poate. Acum scoatem apa cu o ciatură lungă și de diametru mic. Din casă avem furtun până aici. Pe traseu am pus două butoaie mari, ca vas de expansiune, alea nu se golesc niciodată. Avem apă la discreție. Numai când e frig, iarna, e mai problematic. Trebuie să facem focul în solar, avem două sobe, dacă dă ger și plantele sunt măricele. Și imediat se face condens și e un abur aci, înăuntru, că nu poți rezista mai mult de o jumătate de oră, trebuie să ieși afară.

— Muncă, nu glumă.

— Da, e ceva muncă. Dar mulțumirea e mare. Numai că, de când cu solariile astea, lumea nu mai iese la câmp. Dacă le-au luat comuniștii toate loturile, au rămas cu ce au prin curți și acum toți schimbă aspectul curților, taie pomii, nivelează terenul, aduc îngrășământ de la văcărie, ca să fructifice și ultima palmă de teren, să obțină o recoltă acolo, ceva, indiferent cât. Ai văzut că și pe la porți plantează câte ceva, până în șosea?

— Am văzut, mai ales în satele dinspre Craiova.

— Ei, asta înseamnă agricultură intensivă și extensivă. Țăranul nostru, dacă știe că în toamnă o să

obțină ceva de pe terenurile pe care le-a cultivat, muncește cu drag și spor. Ce nu înțeleg eu, **într-un** fel, este de ce nu muncește la fel și la colectiv, că doar și acolo se face aceeași agricultură, ba chiar cu metode mai înaintate.

— Nu i-ai întrebat pe ei?

— Ba i-am mai întrebat. Și știi ce mi-au zis? Că cum să muncească ei la colectiv cu același drag ca la ei acasă, când de la primul nu pot fi siguri că vor lua vreodată ceva? Pe când din ce au ei acasă, câștigul este asigurat.

— Păi și au dreptate?

— Cam au, mă, nepoate, cam au. Că anul trecut n-am putut să le dăm decât câteva kilograme de ceapă și niște morcovi, că asta **s-a** făcut la noi, că am avut plan, cine naiba o face și planul ăla, de nu se uită el la ce e bun pământul de-l avem noi și ne pune să plantăm ce le vine lor prin minte! Acum cică la anul punem rapiță, că a crescut prețul la uleiul de rapiță și vrem să vindem noi pe valută forte.

— Dar vie mai aveți?

— Mai avem, că dacă și pe-asta ne-ar lua-o, chiar că am da faliment. Mai am lotul Matildei, unde se făcea cel mai bun vin din zonă. Facem cam două sute de vedre de mâna-ntâi și încă vreo zece de mâna a doua. Și mai facem și țuică destulă, să ne punem și-n cap.

— Păi tot așa ați rămas, să beți numai vin în loc de apă?

— Ce vrei, nășicule, dacă așa sunt obișnuiți oamenii ăștia ai noștri? Dacă aici nu **s-a** făcut altceva, au făcut vin și **s-au** obișnuit să-l bea.

— Și tinerii, tot așa?

— Tinerii? **S-au** mai schimbat și ei. ăia care au fost mai deștepți **s-au** dus pe la școli la oraș și n-au mai venit. Cei care mai sunt prin sat, ori nu **s-au** descurcat altfel, ori au alte obligații de au rămas pe-aci. Dar ei nu prea se mai uită la vin, ei se duc la restaurant să caute bere, că nu știu ce le-o plăcea amăreala aia în care cică mai bagă și dero, să facă spumă!

— Nu pot să cred așa ceva!

— Ei, nici eu nu cred, dar așa zice lumea. Și aduce ăla, la restaurant, o grămadă de bere, mai ales sâmbăta și duminica. Dar și dacă ar aduce un TIR plin numai cu bere, eu nu cred că ar ajunge pentru două zile. Să-i vezi cum iau berea cu navetele, și nu una, ci șase, șapte, și se duc la unul dintre ei acasă sau se duc jos, în Braniște, se așază la umbră și beau sticlă după sticlă.

— Cred că unde e ceva nou, de-aia se-nghesuie la bere.

— Cred că da. Dar n-aș da eu vinul meu, pe care știu cum l-am făcut, pe berea aia amărată, făcută din cine știe ce!

— Dar știi că sunt popoare care beau berea ca băutură națională?

— Poa' să fie! Probabil ăia n-au vie, să facă și ei un vin ca lumea.

Au urcat din nou la deal, spre casă. Mătușa tocmai se pregătea să-i strige, să vină la masă.

S-au așezat în jurul mesei cu trei picioare, pe scaunele tipice. Fiecare avea în față strachina lui. Ciorbă de fasole! Dintre toate felurile de mâncare pe care le făcea pe vremuri mă mare, ciorba de fasole era cea mai bună. Avea un miros anume, fiartă în oala de pământ, la foc încet, fără prăjeală...

Au mâncat pe îndelete, fără să vorbească prea mult. Apoi Stan și Manole s-au retras afară, în fața bucătăriei, pe două scaune, având grijă să nu deranjeze cățeaua de la masa ei de seară, resturile de la masa lor și două polonice din fiertura pentru porci.

Stan Măgură fuma. Țigară după țigară. Manole s-a uitat ce țigări fuma. Boier! Fuma *Kent*! N-a comentat. El fuma tot *Snagov*, de când filtrul de la țigările *Litoral* se transformase într-un șomoioș de hârtie și probabil și rețeta tutunului se schimbaseră, căci țigările acelea nu mai puteau fi fumate.

Zgomotele satului începeau să dispară, pe timp ce se însera. Mai întâi s-au mai auzit cârâielile păsărilor de

curte, care se culcau și se urcau **într-**un dud din spatele casei, pe o scăriță sprijinită de pom, dar după ce și-au stabilit locurile de culcare, au tăcut. Porcii din spatele coșarci au mai grohăit și ei un pic, terminând mâncarea pe care le-o adusese stăpâna. O cloșcă întârziată și-a condus grijulie puișorii în bucătărie, unde se culcau noaptea, **într-**un coș cu o gaură **într-o** parte, special făcută pentru pui. Părea că-i numărăse și, mulțumită că avea atâtea progenituri, **s-a** cuibărit deasupra lor, protejându-i cu aripile ei mari.

Cerul era senin, așa cum era de obicei vara prin locurile acelea. Stelele se vedeau bine în întuneric, Calea Laptelui se distingeau bine ca un fuior rarefiat de lână. Un licărit intermitent, o lumină care se mișca spre sud, îi aducea în memorie lui Manole al doilea sau al treilea satelit sovietic, care băgaseră groaza în americani.

— Of, mă, nepoate, grea viața asta la țară! **s-a** plâns deodată Stan Măgură, cine știe ce-și amintise și el sau la ce se gândea.

— Grea e peste tot, nu numai aici.

— Mă, poate ai tu dreptate. Dar să faci agricultură fără țărani? Unde **s-a** mai pomenit așa ceva?

Manole n-a răspuns. Au tăcut o vreme.

Apoi, **într-**un târziu, ca o concluzie la ceva ce gândise el, Stan Măgură a zis:

— Unde sunt țărani noștri de-altădat?

Slatina 2008 - 2009

Tipărit aprilie 2009